HISTORIA MEDICINAE

A RERVM INITIO
AD
ANNVM VRBIS ROMAE DXXXV
DEDVCTA

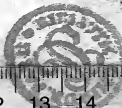
STVDIO

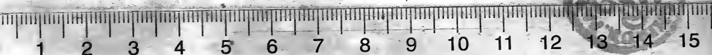
IO. HENRICI SCHVLZII
MED. D. ET PROFESSORIS PVBLICI
ALTORFINI ACAD. NAT. CVR.
COLLEGAE.

ACCEDVNT TABVLAE AENEAE, CHRONOLOGICA, ET INDICES COPIOSI.

LIPSIAE
APVD PETRVM CONRADVM MONATH.
cIↄ Iↄccxxviii.

SACRAE REGIAE MAIESTATI

POTENTISSIMO AC SERENISSIMO PRINCIPI DOMINO

DOMINO FRIDERICO AVGVSTO

5712

REGI POLONIARVM

MAGNO DVCI LITHVANIAE, RVSSIAE, PRVSSIAE, MASOVIAE, SAMOGITIAE, KIOVIAE, VOLHINIAE, PODOLIAE, PODLACHIAE, LIVONIAE, SMOLENSKIAE, SEVERIAE AC ZERNICHOVIAE, &c.

DVCI SAXONIAE, IVLIAE, CLIVIAE, MONTIVM, ANGARIAE ET WESTPHALIAE, S. R. IMPERII ARCHIMARESCHALLO ET ELECTORI, LANDGRAVIO THVRINGIAE, MARCHIONI MISNIAE, AC SVPERIORIS PARITER ET INFERIORIS LVSATIAE, BVRGGRAVIO MAGDEBVRGI, COMITI PRINCIPATO HENNEBERGICO, COMITI MARCAE, RAVENSBERGI, ET BARBYAE, DYNASTAE IN RAVEN-STEIN, RELIQVA

DOMINO SVO CLEMENTISSIMO

REX POTENTISSIME
DOMINE CLEMENTISSIME.

Conſpectum REGIAE MAIESTATIS VESTRAE ſubire tam leuidenſe opuſculum numquam auſum fuiſſet, niſi omnium communi praeconio inſignis atque incredibilis clementia illa celebra-

retur, qua iam pridem effectum est, vt, quantam Regio culmine dignissima magnificentia VESTRA admirationem animis omnium mortalium impressit, tantum quoque sui amorem atque desiderium iisdem ingenerauerit. Præ ceteris vero hominibus Regium MAIESTATIS VESTRAE nomen impensius venerantur illi, qui vniuersæ naturæ, & structuræ humani corporis, interiora scrutantur, quorum conatibus adiuuandis, industriæque excitandæ, clementissima MAIESTATIS VESTRAE voluntas ditissimos rerum, quæ artes scientiasque exornant, thesauros aperuit, publicisque omnium vsibus exposuit. Vniuersa iam Europa miratur earum incredibilem copiam ac infinitam varietatem: ædium vero, quarum porticibus ea reponuntur, sumtuosam magnificentiam stu-

pet

pet, & vltro fatetur a nullo vmquam Rege maius vel præſtantius beneficium naturæ rerum curioſis ac ſedulis cultoribus eſſe præſtitum. Quæ igitur omnium, quos humanum genus ob amorem naturalis atque ſalutaris ſcientiæ vmquam celebrauit, Regum atque Principum gratiam longe ſuperauit, illarumque cultores deuotiſſima pietate deuinctiſſimos tenet, MAIESTAS VESTRA, REGVM SERENISSIME AC CLEMENTISSIME, patiatur, obſecro, hominem obſcurum ac peregrinum ad Regios pedes deuotiſſima mente reponentem lucubrationes illas, quibus inter alia oſtendit, quam teſtudineo gradu medicina per priuatos profecerit, quam vero feliciter illa olim increuerit, quum Cyri, Alexandri, Ptolemæi, aliique immortalis memoriæ principes, benigna clementiſſimi fauoris aura

ipſi

ipſi adſpirarent. DEVM immortalem ſupplex veneror, tribuat MAIESTATI VESTRAE regnum tranquillum, & valetudinem nullis morborum procellis afflictam: conſeruet REGIAM SOBOLEM ET GENTEM VNIVERSAM, ſubiectorum populorum ſpem atque præſidium: quorum piis precibus vota coniungere numquam ceſſabit

REGIAE VESTRAE MAIESTATIS

deuotiſſimus omnium ſeruus

IOANNES HENRICVS SCHVLZE.

PRAE-

PRAEFATIO AD LECTOREM.

INter illas causas, quibus tribuere debemus quod nostro hoc sæculo pleræque disciplinæ lætius effloruerunt, et non contemnendas vel emendationes vel accessiones habuerunt, haud iniuria hanc reponendam esse existimo, quod viri aliqui longe doctissimi historiarum luce eas collustrare cœperunt. Non defuere quidem superiori etiam æuo, quibus in animum venit hac potissimum face adhibita caliginem & præiudicia dispellere: sed longe maximo studio, feliciorique successu, nostra ætate negotium hoc agitatum esse, sera posteritas sine dubio prædicabit. Equidem nolo hic descendere ad amplam expositionem fructus illius, quem historia litteraria sedulis cultoribus suis elargitur: quum de eo neminem liberaliter educatum, nostro præsertim hoc æuo, dubitare posse existimem, quod ad sectariæ seruitutis iugum excutiendum, & ad pomœria cuiusuis disciplinæ producenda, nihil aptius excogitari possit, quam si sciamus & subinde intueamur quot res & quanti momenti ignorauerint illi, qui pridem, tamquam principes & absolutissimi auctores huius vel illius disciplinæ, in scholas introducti, tantaque veneratione culti fuerunt, vt vel publica auctoritate vltra illos sapere velle vetitum olim fuerit, vel socordia & ambitio priuatorum quorundam aliis persuaserit, gloriosius esse cum illis

 veteri-

veteribus errare, quam cum nouatoribus sapere, quantumuis illi multa, temporis beneficio detecta & comprobata, in medium attulerint.

Sed non illam solum vtilitatem præstat disciplinarum historia, quod nos a sectaria pusillanimitate liberos seruat, & semper idoneos meliora docentibus præstat: verum etiam quasi inuentarium quoddam, &, vt ita dicam, descriptionem fundi cuiusuis disciplinæ præbet, ex qua discas quam quisque particulam eius diuersis temporibus accuratius coluerit, & quo modo cultam aliis tradiderit: iine successores parta tuiti fuerint, an amiserint, contenti paratis & acceptis fuerint, an ampliora acquisiuerint, vetera subruerint et prorsus ab integro noua condiderint, an labem minitantia tibicinibus quibusdam & substructionibus munire, vel noua incrustatione commendare satis habuerint: quæ singula in quauis disciplina recte pernosse adeo iuuat, vt vere videamus illos, qui talia requirere non curauerunt, nec ipsos eam recte intelligere, nec sine confusionis & errorum multiplici periculo de vlla re iudicium ferre posse.

Hæc vt in quauis disciplina ita se, quemadmodum dixi, habent: ita seorsim in medicina tam vera deprehendimus, vt vix mihi verendum sit fore aliquem qui vel dubitare de dictis, vel negare historiæ necessitatem audeat. Sed vno alteroque exemplo liceat assertum meum comprobare. Peruulgatum apud veteres Aegyptios, tum Græcos, tandem etiam Romanos erat, vt ventriculum a saburra liberaturi vomerent. Prouocabant autem hanc excussionem vel aqua tepida largius hausta & digito faucibus intruso, vel digitali vomitorio, aliisque id genus machinationibus ab excutiis ventriculi nuper propositis haud multum diuersis. Id vero institutum ab athletis, voracitatis inducendæ causa, maxime frequentabatur: cui se vitæ generi nobilissimus quisque Græcorum addicebat,

bat,

bat, adeo vt ſimul hæc conſuetudo per omnem gentem vulgaretur, & cum aliis Græcorum inſtitutis ad Romanos tranſiret. Quis vero non videt, quam diuerſus ſit iſte diæteticus priſcorum vomitus ab illis apud nos frequentibus vomitum provocandi modis, per medicamenta emetica ore aſſumenda? Facile autem mihi foret oſtendere præclaros viros vomitoriarum medicinarum, in febribus tam intermittentibus quam acutis, vſum tueri voluiſſe tam crebrorum apud Aegyptios, Græcos & Romanos vomituum exemplis, & prorſus in argumentum præclari fructus hinc exſpectandi ſimul allegare particulas volatiliores medicinæ emeticæ in ſanguinem penetrantes, abſolutaque ventriculi euerſione omnia excretoria organa ſtimulantes: quales certe in veterum illo diætetico vomitu fruſtra allegantur. Refertur etiam de Eraſiſtrato, quod purgantia omnia reprobauerit, a coena vero vomere homini adſueto certis caſibus permiſerit: quam quidem conceſſionem non opus eſt mirari, & aut inconſtantiam Eraſiſtrato tribuere, aut vomitoriorum præ purgantibus magnam & peculiarem prærogatiuam inde ſuſpicari: quum blandus ille vomitus in homine adſueto nihil mouere poſſit eorum, quæ Eraſiſtratus ab omni euacuatione fieri metuit, & propterea vſum eorum tollere conatus eſt.

Apparet iam ex vnico vomituum exemplo quam facile fieri poſſit vt veteres omnino contra mentem ipſorum intelligamus & allegemus, niſi hiſtoria, tamquam filo Ariadneo, ducamur. Enimuero facta veterum omnino facilius intelliguntur & memoriæ obuerſantur, quam dogmata, eorumque verus ſenſus. Per omnia inde a medicinæ ortu, ad hodiernum vsque diem, tempora ſpiritus in ſubſidium vocati ſunt ad explicanda œconomiæ vitalis varia negotia. Eos Hippocrates genituram vtero incluſam ſubire & fœtum articulare docuit: eosdem Eraſiſtratus arteriis incluſos ad omnes partes diducit, vt a-

 nimal

nimal artus ſuos libere & cum facilitate mouere poſſit: Athenæus, ſectæ pneumaticæ auctor, nihil fere non tribuebat ſpiritui: Galenus eos arteriis etiam relinquit, ſed ſanguini innatantes & permixtos: recentiores denique auctores ſpiritus vbique laudant, & magnis in corpore regundo vtilitatibus præficiunt. Enimuero quam diſſona ſint quæ verbis iisdem tradere auctores tanto temporis decurſu videntur, norunt illi, qui definitiones ſpiritus vocabulo, in tam diuerſis ſcholis adhibito, cuiusuis dogmati congruas accuratius rimantur.

In procliui omnino eſſet longe pluribus exemplis oſtendere, quam fieri non poſſit vt veteres recte intelligamus, ex eorumque monumentis fructum capiamus, niſi bene explorata ipſorum dogmata habeamus, & in quibus diuerſa a nobis ſenſerint, meminerimus: hoc autem ex medicinæ hiſtoria diligentius culta nos conſequi. At vero omnino confido fore vt nemo elegantis ſolidæque doctrinæ medicæ ſtudioſus ignoret, aut non facile per ſe conſequatur, diſciplinam per aliquot mille annos plurimas metamorphoſes paſſam, faciem ſuam ſæpiſſime mutauiſſe: fierique non potuiſſe, quin, re plerumque eadem manente, artis termini plurimum in alios ſenſus detorquerentur: horum vero aliquem indicem habere neceſſarium eſſe intelligant. Neque vero fieri etiam poteſt vt non iucundum æque ac fructuoſum ſit intelligere quantum medicinæ faciendæ noſtro æuo familiaria inſtrumenta ab iis differant, quibus veneranda antiquitas aduerſus morbos pugnare nouerat. Vsque adeo certe diuerſa vetus illa medicamentorum ſuppellex a noſtro apparatu fuit, vt credam bonum Hippocratem, ſi ipſi rediuiuo apud nos verſari liceret, non magis vti noſtris armis poſſe, quam Dauidi aduerſus Goliathum pugnaturo Sauli arma congrua videbantur: & ſi quem ſibi in grauiori morbo curando adiungi ſocium cuperet, vereor vt ſolus manere debeat,

niſi

nisi forte Polybum generum, aut Dioclem, Euryphontemue ab inferis accersere daretur: nam nostrum nemo ipsius curandi rationes sequitur.

Quum itaque tantam diuersitatem veteris medicinæ ab illa, quæ hodie obtinet, intelligerem, cœpi primo in meam priuatam vtilitatem diligentius vetera considerare, & vndiquaque colligere, quæ desiderii me compotem redderent. Contigit vero mihi, singulari felicitate mea, vt medicinæ studiis vltimam manum in Illustris medici Domini FRIDERICI HOFFMANNI *ædibus imponere, sæpeque cum humanissimo viro priuatos sermones de rebus vtilissimis instituere liceret. Hic autem amorem illum historiæ medicinæ in me deprehensum non solum crebris excitationibus fouit & vlterius inflammauit, verum etiam conatus meos optimis consiliis direxit, & liberrimo bibliothecæ suæ instructissimæ vsu concesso, omninoque ad votum meum comparatis pluribus voluminibus, ita adiuuit, vt iam auderem manum amplificandæ huic historiæ admouere. Cupiebam autem singularia argumenta potius excutiendo studii eiusdem amatoribus industriam comprobare, quam animum integræ historiæ scribendæ adiicere. Hoc consilio* de athletis veterum eorumque diæta, *nec non* de elleborismis veterum *anno* cIↃ IↃCC XVII. *aliqua commentabar. Enimuero eodem anno rogabant me amici quidam commilitones, vt historiam medicinæ prælegere ipsis vellem: quod quum denegare ipsis non possem, primæ lineæ ducebantur eius opusculi, cuius nunc primam partem publicæ luci expono, postquam in hac Altdorfina Academia plurimo, quod præfiscine dicam, studio pridem collecta ad examen reuocaui, & occasione prælectionum academicarum, in ordinem redacta auditoribus pro memoriæ subsidio describenda permiseram.*

Videri potero actum iam laborem, & bene peractum a viro doctissimo & laudatissimo Domino D. DANIELE

CLERICO ſuſcepiſſe, quippe a quo conſcripta medicinæ hiſtoria omnium calculos eſt promerita. Enimuero me a ſcribendo neutiquam deterrere potuit illius Viri prægreſſa induſtria. Nam tunc quidem temporis adeo rara proſtabant illius hiſtoriæ exemplaria, vt vix comparari pretio poſſent, et de noua editione nondum audiueram cogitari. Accedebat quod is vir doctiſſimus vltra Galeni tempora ſcribendo non erat progreſſus, iamque publice ſignificauerat vix a ſe ſperandam eſſe operis continuationem: & quod Gallica lingua ſcripſerat, quam ſtudioſorum medicinæ pauciſſimi ita callent, vt cum fructu legere hoc idiomate conſcriptos libros poſſint. Neque tunc fando quicquam perceperam de doctiſſimi Britanni Domini D. IO. FREINDII inſtituto medicinæ hiſtoriam poſt Galeni tempora concinnandi, quæ lucem demum apud Batauos, Gallice loqui docta, adſpexit, poſtquam omnem laborem exegeram et vsque ad tempora renaſcentium litterarum medicinæ fata, non ſine magno labore, conſignaueram. Sed neque nunc, vbi etiam hic pulcerrimus ſane fœtus in publica luce verſatur, meum propoſitum ille euertit: quum res ipſa loquatur, & eruditiſſimus auctor profiteatur ſibi potiſſimum, & prope dixerim vnice, illud curæ fuiſſe, vt praxeos rationem haberet, nihilque exhibere eum voluiſſe, niſi quod ad illam partem illuſtrandam faciat: mihique adeo ſatis amplo ſpicilegio, poſt meſſem Freindianam, locum relictum eſſe videam.

Cœpi igitur conſilium agitare de edendo fœtu meo, remque cum patronis & amicis quibusdam communicaui, vt ipſorum conſiliis adiutus melius, quam ſolus potuiſſem, defungerer ſuſcepto opere. Obtigit promte bibliopola honeſtiſſimus, qui editionem ſumtibus ſuis procuraret, cumque ſatis multum temporis limando poliendoque operi de nouo inſumſiſſem, prælo ſubiectum eſt, iam ante annum, & quod excedit tempus. Perlatum interea ad

nos fuit quanta animorum contentione apud Britannos de ingenua priscorum Romae medicorum conditione decertetur. Dum itaque meum laborem eo vsque fere deduxeram, vt locus esset, quo de hoc argumento exponi deberet: omnem moui lapidem vt scriptorum de hoc argumento schediasmatum particeps fierem: praesertim quum mihi res digna videretur, de qua non obiter ageretur. Enimuero frustra in hunc vsque diem exspecto illas commentationes, licet apud eruditos viros saepius requisitas, & a bibliopolis anxie petitas. Cepi itaque consilium, quo & mihi, & bibliopolae commodis, consulerem, scilicet vt in duas partes commentationem meam diuiderem, primamque hanc, a rerum initio ad Graecanicae medicinae in vrbem Romam aduentum, luci nunc exponerem: alteram, vsque ad renascentium litterarum epocham, per exigui temporis interuallum domi premerem, & interea comparandis illis scriptis vlterius inhiarem.

En rationes cur serius, quam spem feceram, & pro integra dimidiam historiae medicinae partem, nunc luci exponam. Fecerimne scribenda illa operae pretium, liberrimo aequi & harum rerum intelligentis lectoris iudicio permittitur. Quibus auctoribus vsus sim, ingenue vbique profiteor: ipsique mihi optime sum conscius, quod nihil, nisi iterum iterumque examinatum, posuerim, minimeque festinanter ea, quae alii ante me posuerant, in meas paginas transtulerim. Saepe me eadem cum D. D. CLERICO *tradere profiteor, vbi me ipsius rei consideratio docuerat rem ita se habere, vt ab illo erat propositum: sed nec raro me ab illo discedere lector beneuolus animaduertet, etiam si de hoc dissensu minime admonui. Neque volui quemquam, a quo dissentirem, nomine suo appellare: factum tamen est vt semel Almelouenius duriuscule correctus sit: quod omnino omisissem, si illo tempore, quo sub praelo istud folium exscribebatur, domi fuissem*

& re-

relegere potuissem. Video etiam saepe minime exspectata & praeuisa itinera effecisse vt in pauculis plagulis, me absente excusis, errata exstantiora relicta sint, quae quidem, quo pacto corrigi debeant, indici subiecta admonitio docebit. Tabulam chronologicam adiici omnino necessarium visum fuit. In hac concinnanda vsus sum R. P. DIONYSII PETAVII *laudatissima industria, sequutus quippe calculos ab ipso* in doctrina temporum *pridem accurate positos. Quod superest aequum lectorem rogo, velit laborem nostrum publico inseruiendi desiderio susceptum & exantlatum, aequi bonique consulere. Scribebam Altorfii Norimbergensium a. d.* XXI *Septembris* CIↃ IↃCCXXVIII.

ADMO-

ADMONITIO
DE TABVLA CHRONOLOGICA

In hac concinnanda ſequutus ſum R. P. DIONYSIVM PETAVIVM. Coniungo autem epocham mundi creati Chriſtique nati vbique : quibus addo Olympiadum ſeriem annosque Romæ conditæ vsque ad initium ſæculi Chriſtiani quarti. Nam quum hiſtoria ex multis diuerſarum nationum auctoribus haurienda ſit ; & nunc huius nunc alterius epochæ mentionem inueniamus : hoc conſpectu labor calculi ſimul & ſemel tolletur. Inde a ſæculi Chriſtiani ſeptimi anno viceſimo ſecundo etiam Hegira computanda eſt , quoniam ob ſcriptores Arabicos carere illa non licet.

Conſpectus omnium epocharum.

Ante Chriſtum natum				
3984.	Mundus conditur			
3983.	I. annus mundi conditi			
776.	3208	Olympias prima.		
754.	3230	VI. 3.	Roma conditur	
———	3983	CXCIV.4	753.	Chriſtus naſcitur
a Chriſto nato 1	3984	CXCV. 1	754.	
622	5335	———	———	Initium Hegiræ , ſeu fugæ Muhammedis.

Si quis annis mundi addat 730. inueniet annum periodi Iulianæ, qua ſæpe ſola Petauius , ipſiusque chronologiam ſequuti , vtuntur.

TABVLA CHRONOLOGICA HISTORIAE MEDICINÆ

CERTO EXPLORATA MOMENTA INDICANS.

A mundo condito ad annum vrbis Romæ DXXXV.

Tempus fabuloſum indefinitum.

Orientis quidam populi, ſeorſim vero Babylonii, Aegyptii, Sinenſes, Malabares, ſtupendam ſuæ gentis, religionis, ſapientiæ & medicinæ iactant antiquitatem, multis annorum myriadibus mundi conditi ætatem, quam ex ſacris litteris edocti ſumus, excedentem. Has vero inficetas fabulas tranſire omnes liceat.

HERMAN. CONRINGIVS *aduerſ. chronol. c.* IX.

Quæ Chaldæi aut Babylonii olim de temporibus prodiderunt, multum inter ſe diſſonare nemo nemo non videt. Docet vero vel ſolus ille diſſenſus nihil certi illos habuiſſe. - Ceterum omnes illas annorum myriadas inani mendacio eſſe confictas, ex ſacra hiſtoria abunde omnibus eſt perſpicuum.

DIONYSIVS PETAVIVS *in animaduerſ. ad Epiphanium, p.* 12.

Non mediocris ineptiæ eſt hiſce nugis & quisquiliis locum in hiſtoria chronologiaque tribuere.

Ante Chriſtum natum		
3984.		Mundus creatur.
3983.	1.	Mundi creati annus primus.
		Medicina inuenitur.
		Thubalcain chemiæ metallurgicæ magiſter.
3054.	930.	ADAM, primus homo, primusque medicus, moritur.

SERH

Ante Christum natum.	A. Mund.	
2942	1042	SETH moritur.
2329	1655	Diluuium vniuersale.
2328	1656	
		Post diluuium de medicina, quod relatu dignum sit, parum inuenimus: nata autem tunc fuit & aucta Aegyptiorum medicina, debetque hoc interuallo Isis Osiris, & Hermes floruisse, quibus Aegyptiæ medicinæ inuentio tribuitur.
1769	2215	Josephus patriarcha ab inuidis fratribus venditus in Aegyptum deducitur, cuius occasione medici & seorsim pollinctores Aegyptii in sacris memorantur.
1575	2409	Circa hoc tempus putatur Jobus esse mortuus.
1531	2453	Israelitæ, Mose duce, ex Aegypto proficiscuntur.
		Melampus floret: vt & Chiron Centaurus.
1263	2721	Argonautarum expeditio, quam medicinæ Græcanicæ initia exiguo interuallo superant.
		Medea & Circe.

Ante Christum nat.	A. Mund.			
1247	2737	Aesculapii religio cœpit.		
1194	2790	Troiani belli initium, cui interfuerunt Podalirius & Machaon, Aesculapii filii. Alii etiam heroes medicinæ gnari.		
1004	2980	Salomon, Rex Judæorum sapientissimus, floret.		
916	3068	Asa, Rex Judæ, pedibus laborans, Deo præterito, a medicis opem petit.		
776	3208	Olympias prima.		
754	3230	VI. 3.	Roma conditur	
753	3231	VI. 4.	I.	annus ab urbe condita.

Ante Christum nat.	An. Mund.	Olympiad.	Rom. conditae.	
690	3295	XXII. 3.	64.	Tobias iunior patris cæcitatem diſpellit.
616	3368	XLI. I.	138	Necos, quem Nechepſum putant, in Aegypto regnat.
525	3459	LXIII. 4.	229	Perſæ Aegyptum occupant.
522	3462	LXIIII. 3.	232	Democedes Crotonienſis floret & in Perſarum poteſtatem venit.
505	3479	LXVIII.4	249	Floret Callias, qui cinnabarim inuenit.
500	3484	LXX.	254	Pythagoras moritur. Florent diſcipuli Alcmæon & Empedocles, anatomes cultores.
433	3551	LXXXVI. 3.	321	Romani peſtilentia preſſi Apollini ædem, pro valetudine populi, vouent.
430	3554	LXXXVII 3.	324	Sæua Athenis peſtilentia, quæ poſtea recruduit anno 4.
404	3580	XCIV. I.	350	Democritus moritur. teſte DIODOR. SICVLO *lib.* XIIII. p. 401.

Eury-

Ante Christum nat.	A. Mund.	Olymp.	Rom. condit.	
				Euryphon floret, vt & Nicomachus Aristotelis parens.
				Herodicus s. Prodicus Selymbrianus medicinam gymnasticam inuenit. Plato floret.
357	3627	CV. 4.	397	Hippocrates moritur. Thessalus & Draco, eius filii & gener Polybus florent: vt & discipuli Hippocratis, Prodicus, Dioxippus & Apollonius.
356	3628	CVI. 1.	398	Alexander M. nascitur. Philistio. Eudoxus Cnidius, Meton Atheniensis, Praxagoras, Diocles, Chrysippus Cnidius.
342	3642	CIX. 3.	412	Aristoteles Alexandri tunc 14. annos nati præceptor constituitur, huncque principem & commilitones medicinæ philosophiæque naturalis amore imbuere cœpit.
336	3648	CXI. 1.	418	Alexander M. regnare cœpit.

Ale-

Ante Christum nat.	A. Mundi.	Olymp.	Rom. condit.	
331	3653	CXII. 2.	423	Alexandrinæ vrbis initium. Expeditionem sequuntur medici complures Græci, vt & philosophi.
324	3660	CXIV.	430.	Alexander M. moritur. Ptolemæus Lagi Aegypto præesse cœpit.
294	3690	CXXI. 3.	460	Erasistratus in aula Seleuci degit & Antiocho novercam perdite amanti vitam conseruat.
				Herophilus & Eudemus in Aegypto anatomen maximo cum successu colunt: quo Erasistratus etiam, iam senex, venit & se theoriæ ac anatomicis studiis consecrat.
				Theophrastus Eresius floret: ipsi coæuus fuit Thrayas Mantinensis & Alexiades.
291	3693	CXXII. 2.	463	Aesculapii signum Romam Epidauro transfertur.
286	3698	123. 3.	468	Serapis Alexandriam transfertur.

Ptole-

Ante Christum nat.	A. Mundi.	Olymp.	Rom. condit.	
287	3699	123.4	469	Ptolemæus Philadelphus regnare cæpit, & litteris ac medicinæ plurimum fauit: bibliothecam Alexandrinam condidit. Apollophanes Seleucienſis, Eraſiſtrati diſcipulus, regis Antiochi Soteris gratia floret. Herophilei & Eraſiſtratei florent. Sectæ Empiricæ exortus. Philinus Cous, & Serapion florent.
260	3724	130	494	Floruit Ariſtogenes, ex Chryſippi ſeruo & diſcipulo medicus Antigoni Gonatæ factus.
234	3750	136. 3.	520	Cato Cenſorius naſcitur.
219	3765	140. 2.	535	Primi Romam medici Græci veniunt.
218	3766	—— 3.	536	Andreas medicus obtruncatur.
154	3830	156. 3.	600	Finiunt DC. illi anni, quibus ex Plinii ſententia Roma ſine medicis fuit.
149	3835	157. 4.	605	Cato moritur, annos natus LXXXV.

HISTO-

HISTORIAE MEDICINAE PERIODI PRIMAE

SECTIO PRIMA

DE

MEDICINAE PRIMA ORIGINE ET SEORSIM DE MEDICINA AEGYPTIORVM PLVRIVMQVE GENTIVM.

Capitibus quinque
agitur

I. *De Medicina antediluuiana.*

II. *De medicinæ post diluuium propagatione et amplificatione : seorsim de ortu medicinæ Aegyptiæ.*

III. *De medicorum et medicinæ apud Aegyptios antiquos statu.*

IIII. *De pollinctura et alchemia Aegyptiorum, vt et medicina exoterica seu vulgi : nec non de quibusdam recentioribus medicinæ Aegyptiæ auctoribus.*

V. *De aliarum gentium antiquissima medicina.*

CAP. I.

De Medicina antediluuiana.

CONSPECTVS.

DEVS auctor medicinæ celebrandus est. I.

Quo sensu pagani homines idem dixerint. II.

Quid Rabbini, eosque sequuti, perhibeant. III.

Quo sensu rectissime dicatur. IIII.

Homines videntur medicinæ primas doctrinas experiendo didicisse. V–VIII.

Experientias vero illas attente notare, et propagare iussit studium se suosque conseruandi. VIIII. X.

An vero Adamus ex characteribus et signaturis rerum creatarum profecerit, in medio relinquitur. XI.

Iuuit vero nascentem doctrinam medicam longæuitas primorum hominum. XII.

Chemiæ beneficio, vt aliqui iactant, comparata. XIII.

Qua specie chemiam ad Adamum vsque extendant. XIIII.

et vnde originem repetant. XV.

De egregoris diuersæ sunt sententiæ. XVI.

De Toubalcaino. XVII.

et Setho, eiusque prouido beneficio. XVIII. XVIIII.

Hæc cum chemiæ metallurgicæ antiquitatem confirment, ad medicam tamen nihil faciunt. XX.

Præsertim quum longæuitatis causæ simpliciores adsint. XXI.

nam corpora robustiora nacti erant primi homines. XXII.

simplicior victus erat: forte etiam aer salubrior. XXIII.

deniq. Deus voluit eos esse nobis longæuiores, vt mundus incolis impleretur. XXIIII.

Noachum quoque fingunt magnum fuisse chemicum. XXV.

I.

Omnium gentium communi consensu rectissime statuitur, DEVM O. M. auctorem medicinæ a mortalibus celebrandum esse; quamuis non omnes recte intelligere videntur, quo nomine ipsum tanti beneficii auctorem agnoscant.

II. Paganorum hominum plerique fingunt et pingunt nobis deos deasue, qui terris tantum beneficium intulerint, hominesque artem vel totam, vel certas partes illius, docuerint: aut a diis generatos homines, deinceps in concilium deorum receptos, nobis narrant, qui non desinant illis, a quibus religiose coluntur, per sacerdotes suos idem beneficium elargiri: de quo in Aegyptiorum Graecorumque rebus plura dicendi locus erit.

III. Rabbini, eosque sequuti ex Christianis et Muhammedanis plures, perhibent a DEO primo homini libros vel librum, cum omnibus sapientiæ partibus etiam medicinam complexos, datos fuisse: eidemque adiunctum præceptorem, Razielem angelum,* et librum exposuisse et plura suggessisse.

* Iudæi non Adamo soli, sed et aliis patriarchis, adiunctos angelos, tamquam de hac re certissimi, nominant. Confer celeberrimi polyhistoris D. D. FABRICII *Codic. pseudepigr. V. T. pag.* 4. Apud eundem *pag.* 27. legi potest de libro Razielis. Muhammedani decem libros a Deo ad Adamum peruenisse in fidei suæ compendiis docent, vt videri potest in illo, quod eruditissimus ADR. RELANDVS cum versione et notis iterato edidit.

IIII. Hæc vt partim impie, partim stolidissime, perhibentur, inconsulteque creduntur: ita DEVM verum celebrare auctorem medicinæ haud veremur: quippe auctorem fabricæ corporis seu naturæ nostræ, quæ recte constituta sanitatem optime tuetur et conseruat, mor-

bisque

bisque ingruentibus valide resistit. Eundem quoque agnoscimus auctorem sanæ mentis, quæ ex naturæ operum, inque conseruanda reparandaque sanitate processus atque methodi consideratione, quid factu opus sit, prudenter colligit, effectus vero et euentus obseruatos fideli memoria conseruat. Ne dicam, quanto iure medicinæ auctor vel eo intuitu colatur, quod ex latissime patentibus rerum naturalium regnis ad medendum præclarissimis viribus plurima instruxit, largaque manu suppeditauit.

Conferatur Illustris STAHLII dissertatio *de Deo veræ medicinæ auctore.*

V. Facile autem intelligitur hominem primum cum sua coniuge, postquam propria culpa mortalitatis legem subierant, non potuisse diu viuere, quin ab ipsa rerum magistra experientia deducerentur ad cognitionem certarum veritatum, quæ quasi fundamentum illius scientiæ, quæ hodie medicina vocatur, præbuerunt.

VI. Quid magis consentaneum est, quam quod famem sitimque satis crebro experti sint, earumque remedia cibum atque potum existere: cibos potusque adsumtos egestiones consequi: calorem et frigus corpus alterare et afficere: solis radios calefacere, vmbram refrigerium præstare, certos ventos æstum, alios frigus adferre, et quæ sunt huius generis alia, didicerint.

VII. Quantum physiologicarum veritatum non didicerunt quum se mutuo contemplarentur primi coniuges, quum amplecterentur, coirent; Eua grauiditatis initium, progressum, exitum experiendo disceret? Valdeque vero simile est Adamum, ipsius rei præsentis necessitate compulsum, laboranti amicæ obstetricias manus adhibuisse, sicque chirurgiæ primam forte operationem exercuisse. Forte etiam tunc primum hæmorrhagiæ exemplum vterque vidit et miratus est protoplasta-

rum. Certe primum vmbilicum tunc viderunt in recens nato puerulo, lactisque prouentum et usum cognouerunt: meconii etiam notitiam, si eo attendere licuit, consequuti sunt: vt et in succrescentibus paruulis incrementi varios gradus, dentium primum ortum eorumque rursus casum, nouorumque successionem, aliaque, quae ad pubertatem vsque in alterutro sexu mutantur, non obseruare non potuerunt: quum talia non in omnibus adeo tacite et tranquille mutentur, quin plerumque aliquid noui incidat quod admirationem excitet, animumque primo inter spem metumque suspendat. Ex quo facile cognoscitur non diu post physiologiam ortam pathologiae addiscendae necessitatem obtigisse: hygieinenque cum vtraque simul succreuisse.

VIII. Mortis primum exemplum, si non ex natis aliqui prius naturaliter exspirarunt *, viderunt in Abele a Caino percusso: vbi simul differentiam haemorrhagiarum nouam obseruare licuit.

* Negant Iudaei quemquam natorum ex primis parentibus ante suos parentes fuisse exstinctum: primumque, cui hoc contingeret, fuisse perhibent Haranem illum, de quo *Genes. XI, 28.* legitur. Conferri iterum meretur D. D. FABRICII *Cod. pseud. V. T. pag. 45.* Ceterum constans Christianorum orientalium traditio est Adami mortui corpus non humatum fuisse, sed aromatibus conditum et asseruatum. Noachi cura illud ad Semum peruenisse, Hierosolymaeque tandem terrae mandatum esse. De quo iterum videatur D. D. FABRICIVS *c. l. p. 243. et 267.* BARTHOLEMAEVS D'HERBELOT. *in biblioth. orientali p. 56. voce* ADAM. En pollincturae antiquitatem ex persuasione orientalium, qui de aliis etiam patriarchis idem, quod de Adami funere, perhibent.

VIIII. Plura possent adduci, quae quiuis, animo sibi sistens illorum temporum statum, et simul cogitans quid non fieri in vita quotidiana non possit, propria meditatione facile adsequitur. * Agnoscemus autem

facile

facile Adamum, non minus quam coniugem Euam, ſuorum natorum propriæque ſalutis amore ductos, non negligenter ea notaſſe et natis tempeſtiue inculcaſſe, quæ in negotio vitæ ſanitatisque conſeruandæ experiendo didicerant, vt iisdem circumſtantiis recurrentibus vtilitatem inde caperent.

* Legere iuuabit S. R. D. REIMANNI *hiſtoriam litter. antediluu.* vbi de medicinæ Adami, et aliorum diluuio ſuperiorum, ortu pluribus exponitur.

X. Atque ſic omne illud, quicquid de medicina primi homines nouerunt, experiendo, expertaque probe notando, conſequuti ſunt, vt aliquem in hac cognitione habitum ſibi acquirerent.

XI. Sunt vero non infimi ſubſellii doctores, qui exiſtimant Adamum præter naturalem cognoſcendi atque iudicandi ἀγχίνοιαν, retinuiſſe inter alia facultatem ex characteribus et ſignis*, quibus quælibet res ſe ipſam manifeſtat, earum naturam cognoſcendi: ex quo non ſolum factum ſit, vt rebus nomina naturis ſuis conuenientia impoſuerit, verum etiam ut ſingulis, ad vitæ huius incommoda propulſanda, ſuamque et liberorum ſuorum felicitatem promouendam, vſus ſit.

* Conf. S. R. D. D. BVDDEI *introd. ad hiſtor. philoſop. Ebræor.* §. I. Magno certe antiquitatis conſenſu illa ὀνοματοθεσία animalium ex *Geneſ. II, 18. ſeqq.* ad ſapientiæ Adami confirmationem trahitur. Sed totam rem aliter expoſuit Dom. HERMANNVS AB HARDT φιλολογώτατος Profeſſor Helmſtadienſis *in epiſtola ad P. M. Noltenium* 1705. *edita*, vbi Abarbanelem ſecum facientem adducit. Ipſi adſtipulantem video CL. REIMMANNVM *hiſt. litt. antedil. p.* 52. 53. Sed eſto intelligendum eſſe locum ex communi interpretatione; quid aliud inde colligetur, quam DEVM hominis mero arbitrio reliquiſſe, quæ rebus creatis nomina vellet imponere? ISAAC. PEYRERIVS contendit etiam neceſſarium fuiſſe vt Adam, quo propriæ memoriæ poſteritatisque conſuleret, ipſo illo momento nomina

mina ſtatim in commentarios redigeret, quum præſcire poſſet vix vmquam fore vt ſingula iterum adſpiceret : non enim fert omnis omnia tellus. Sed eadem, puto equidem, cura feciſſet neceſſarium vt omnia depingi ſimul accurate curaſſet, vt poſt multa ſæcula vel ipſe, vel poſteri commentarium recenſentes, ſcire poſſent quod nomen cui animali debeatur. Ceterum palam eſt quam exiguum præcones doctrinæ ſignaturarum ſeu characterum fecerint operæ pretium : quemadmodum nihilo etiam minus conſtat quam parum doceant qui linguam naturalem iactauerunt aut quæſiuerunt.

XII. Acceſſit augendæ fouendæque obſeruationum tum copiæ, tum applicandi dexteritati, longæuitas primorum hominum admirabilis, quam conſequuti ſunt, aliquorum Chemicorum ſententia*, auxilio quorundam arcanorum, ſeu medicina quadam vniuerſali.

* Vide, ſi placet, iucunda ſomnia OSWALDI CROLLII *in præf. baſil. chym. p. m.* 105.

XIII. Apparet ex dictis chemicos illos non verecundari artis ſuæ antiquitatem vsque ad Adamum extendere: quod qua ſpecie ducti quibusque traditionibus innixi, faciant, locus hic maxime poſtulat exponi.

XIIII. Speciem nimirum ex ſacris litteris* deſumunt, quæ viro antediluuiano, qui Adamo certe coæuus fuit, peritiam tribuit æs & ferrum tractandi. Hunc locum vtcunque exponas, manet illud indubium THVBALCAINI huius ætate artem ex rudi minera ad vſum vitæ æs et ferrum præparandi, fuiſſe cognitam. Iam vero notum eſt longe maioris artis et operæ eſſe ferrum et cuprum excoquere, quam aurum et argentum : hocque inuenire et perficere neminem, niſi chemiæ peritum, potuiſſe arguunt.

* *Geneſ. IV*, 22.

XV. Hanc vero peritiam, utpote humano ingenio, tam rudi adhuc æuo, ſuperiorem, ab altiori repe-

tunt

tunt origine, et nominatim tribuunt certis angelis ἐγρηγόροις, de quibus in ſcripto quodam apocrypho, quod Henocho tribuitur, commemoratur, quod cum mulieribus hominum conſuetudinem contraxerint, easque artes, quas in profanos emanare nefas erat, docuerint.

XVI. Vt itaque ſunt, qui ſine ambagibus angelos hic intelligunt, ſic alii metaphoricum ſenſum hic arripiunt, et per angelos, aut, vt ipſa ſcriptura innuit, filios Dei*, intelligunt poſteros Sethi, tamquam Deo peculariter dilectam familiam, cui Adamus arcana, ſecum per Razielem, aut ex libro concredito, communicata, tradiderat. Ex his aliquos, pulcritudine feminarum Cainitidarum allectos, cum his matrimonia contraxiſſe, et arcana illa effutiiſſe.

* Sethum ob vitæ ſanctitatem Θεὸν, aut ſaltem Dei filium, fuiſſe dictum, eiusque familiam ſeorſim cultui Dei et ſapientiæ conſecratam, pulcritudine autem præ aliis conſpicuam fuiſſe; apparet medio potiſſimum æuo fuiſſe creditum. Vide teſtimonia *Georgii Syncelli*, *Anonymi* a *Matth. Radero* laudati, *Suidæ* et *Theodoriti*, exhibita a Cl. FABRICIO *Cod. pſeudep. V. T. p.* 132. - 145. Eosdem vero eſſe qui vocantur egregori, ex iisdem ſcriptoribus facile conuincimur. Cur vero id nomen gerant, alii inquirant. Nunc iuuabit antiquum ſcriptorem Chriſtianum audire de illis artibus, quas hi egregori homines profanas docuerint. Eſt is TERTVLLIANVS in libro *de cultu feminar. c. x.* ubi hæc tradit: *Illecebras detexerunt, auri dico et lapidum illuſtrium, et operas eorum tradiderunt, etiam ipſum callibleptarum, vellerumque tincturas inter cetera docuerunt.* Idem *de hab. mulieb. cap. 2. Angeli, qui ad filias hominum de cœlo ruerunt - - cum et materias quasdam bene occultas, et artes plerasque non bene reuelatas, ſæculo multo magis imperito prodidiſſent, ſiquidem et metallorum opera nudauerant, et herbarum ingenia traduxerant, et incantationum uires prouulgauerant, et omnem curioſitatem, vsque ad ſtellarum interpretationem, deſignauerant, proprie et quaſi peculiariter feminis inſtrumentum illud muliebris gloriæ contulerunt, lumina lapillorum, quibus monilia variantur, et circulos ex auro, quibus brachia artantur, et medicamenta ex fuco, quibus lanæ colorantur, et illum ipſum nigrum*

grum puluerem, quo oculorum exodia producuntur. Hæc se ex Henochi apocrypho hausisse deinceps subiicit, deque libri auctoritate disputat. Si quis vero ipsa Græca apocryphi libri verba legere cupit, inueniet apud sæpe laudatum *Fabricium l. c. p.* 179. *seqq.* Inter hæc arcana male reuelata fuisse chemiam non quidem expresse legitur: multo minus illam χρυσοποιητικὴν; nec ex verbis *pag.* 183. τὰ μέταλλα τῆς γῆς, καὶ τὸ χρυσίον πῶς ἐργάσωνται, καὶ ποιήσωσιν ἀυτὰ κόσμια ταῖς γυναιξὶν, καὶ τὸν ἄργυρον κ. τ. λ. necessario colligitur. Sed ZOSIMUS ille *Panopolites*, cuius exemplar in bibliotheca regia Parisiensi exstat, nominatim illis in acceptis refert χημᾶ. En verba: ἔστιν οὖν αὐτῶν ἡ πρώτη παράδοσις χημᾶ περὶ τέυτων τῶν τεχνῶν. ἐκάλεσαν δὲ ταύτην τὴν βίβλον χημᾶ, ἔνθεν καὶ ἡ τέχνη χημία καλεῖται. BORRICHIUS *de ortu et progr. ch. p.* 12.

XVII. Tali ratione arcanarum artium participem factum Thubalcainum, ex Caini stirpe ortum, aliis hominibus porro easdem artes propalasse, eodemque meritum fuisse vt Vulcani nomine a posteritate celebraretur, inque Deorum numerum referretur.

XVIII. Sethum interea creditas sibi artes sanctius asseruasse, et, quoniam præuidebat mundum primum fatalibus vndis delendum esse, iniisse viam, qua seruari illæ propagarique possent. Nimirum duas columnas,* alteram lateritiam æneam alteram, posuisse, quibus suas artes inscripserit, vt aduersus ignem et aquam saluæ manerent, posterisque inseruirent erudiendis.

* De columnis Sethianis IOSEPHUS *antiquit. Iudaic.* l. 3. tradit, superfuisse vnam ἄχρι τοῦ δεῦρο κατὰ γῆν τὴν Σιειάδα. Vltimam hanc vocem sic retinui vt edidit CL. FABRICIUS *l. c.* Sed Lipsiensis editio legit Συειάδα: cum qua lectione plerique faciunt, qui in Syria illas quærunt. Sed apud SYNCELLUM *Manethos* perhibet se profecisse ἐκ τῶν ἐν τῇ Σηειαδικῇ γῇ κειμένων στηλῶν ἱερᾷ διαλέκτῳ καὶ ἱερογραφικοῖς γράμμασιν κεχαρακτηρισμένων ὑπὸ Θὼθ τοῦ πρώτου Ἑρμοῦ. Ex quo colligere licuerit ipsum hunc Sethum intelligendum esse primum Mercurium. Nam quinque Mercurios iam agnoscit CICERO *de nat. Deor. III.*

XVIIII.

XVIIII. Et quamquam plerique auctores tradant Sethi columnis tantum inscriptas fuisse artes siderales: contendunt* tamen sub nomine astrorum, praecipue planetarum, intelligi metallorum tractationem, velut hodie etiam homonymia illa vsu inualuit.

* Videatur prolixe haec perorans vir doctissimus OLAVS BORRICHIVS, *de ortu et progr. chemiae.*

XX. Vt itaque facile largimur artem metalla tractandi esse antiquissimam: nondum tamen inde patet aut probatum est magnum illud postulatum, an ex metallis medicamenta parauerint homines antediluuiani: et seorsim an pharmacum aliquod, quo vitam adeo longam consequuti sunt, inde petierint, aut petitum possederint et adhibuerint.

XXI. Cur autem primi illi homines tam admirabilem vitae longitudinem consequuti sint: eius rei rationes dari et indicari possunt longe simpliciores, et vero propiores[1], quam vt nos vlla ratio cogat ad commentitiam quandam medicinam vniuersalem confugere.

XXII. Et primo quidem certum est, nec conuelli vllo pacto potest, robustiora longe nostris corpora nactos fuisse primos homines, nec tot morbosis dispositionibus, vt nunc fit, hereditate in natos transeuntibus, infecta et quasi cariosa.

XXIII. Deinde multa vero simile reddunt simplicius tunc fuisse viuendi genus, hominesque gulae minus deditos vixisse, mollitiem, multamque in cibis et potibus varietatem, quae homines hodie corrumpit, nesciuisse, adeoque complures morbos ignorasse, qui hodie multos abripiunt aut saltem viscera labe quadam chronica affligunt. Neque minus vero videtur simile salubriori aere vsos fuisse primos homines illis, qui a diluuio vixerunt; cuius rei causas mox intelligemus.

XXIIII. Nec video quid abſurdum contineat illorum ſententia, qui primis humani generis ſatoribus longiorem vitam DEVM, pro ſapientia et arbitrio ſuo, conceſſiſſe ſtatuunt, vt mundus incolis celerius repleri poſſet: quo admiſſo cogitationes omnes de vitæ termino per medicinas prorogato ſponte cadunt.

Conf. IOSEPHI *Antiquit. Iud. I.* 4. non mala opinio de cauſis longæuitatis hominum antediluuianorum. Certe ſi quid Ioſepho de medicina quadam longæuitatis innotuiſſet, aut ſi ex aliarum gentium ſcriptoribus, quos ibi plures laudat, in cognitionem veniſſet, quod vllus eorum hanc talem cauſam allegaſſet, vix credo ipſum rem tam notabilem, ſuisque maioribus honorificam, hoc tam commodo loco reticere voluiſſe.

XXV. Sed redimus ad hiſtoriam. Inter homines antediluuianos poſtremo conſiderationem meretur NOACHVS, qui vnus, quicquid prior orbis habuit ſapientiæ et medicinæ, conſeruauit et inſtaurato reddidit. Hunc oportet magnum fuiſſe chemicum, ſi quam fidem habere licet EDMVNDI DICKINSONI * iucundis fabulis de phoſphoro lucente, quo arcam illuſtrauit, et de tinctura omnis generis pabuli quintam eſſentiam complexa, cuius vna vel paucis guttulis exhibitis et animalia ſatiauerit, et effecerit ne fimus tot animalium arcam tantam, vnica tantum, vt ſupponit, ** feneſtra inſtructam, adeoque difficillime euentilandam, fœtore intolerabili et vitæ ſanitatique noxio repleret.

* Vide eius *phyſicam vet. et veram pag.* 486. *et append. II. pag.* 501.

** Neſcio ſane quid nos cogat locum *Geneſ. VI.* 16. cum Dickinſono ita exponere, tamquam loquatur de vnica tantum feneſtra cubitali: quum manifeſtum cuilibet accuratius intuenti fieri poſſit, in genere præcipi illo loco, vt luci aditus ex ſuperiori nauis parte paretur, feneſtris cubitalibus pro rei exigentia ordine circum vniuerſam arcam diſpoſitis. Sed hic locus non eſt quo rationes huius explicationis dare liceat.

CAP. II.

CAP. II.

De medicinæ post diluuium propagatione et amplificatione: seorsim de ortu medicinæ Aegyptiæ.

CONSPECTVS.

Noachum cum sua familia medicinam orbi instaurato reddidisse certum est. I.
Cuius nunc maior necessitas enata videtur. II. III.
Noachum esse Bacchum aliqui existimant, alii Saturnum. IIII.
Ex filiis Semus medicinæ a quibusdam vindicatur. V.
Sed maiori molimine Chamus. VI -- VIII.
Eius posteritas inter alia Aegyptum occupauit. VIIII.
Eundem in fabulis Aegyptiis esse Iouem. X.
A Chamo Chemiam denominari: filium eius Mizraim haberi Zoroastrem. XI.
Quamuis alii Chamum velint esse Zoroastrem. XII.
De medicinæ auctoribus ex mente Aegyptiorum: seorsim de Serapi seu Osiride. XIII.
De Iside et Horo. XIIII. XV.
De Hermete XVI. -- XVIIII.
Difficultas in rationibus temporum conciliandis. XX.
Præsertim quum auctores valde dissideant. XXI.
Orientalium de Hermete sententia. XXII. -- XXV.
De Asclepio Hermetis discipulo. XXVI.

I.

A diluuio Noachum familiæ suæ magistrum fuisse ad instaurandas artes vitæ necessarias, omnino veritati consonum videtur: sed nec filios, iam ad virilem ætatem tunc adultos, rudes fuisse aliquarum, nec in suis familiis propagationi earum defuisse, facile quisquam concedet: quare nec vlla est ratio, quæ nos iubeat de medicinæ, qualiscunque tunc esse potuit, propagatione et amplificatione dubitare.

II. Et forte nunc non minima acceſſit occaſio medicinam amplificandi, quum videantur cauſæ morborum amplificatæ. Nam qui dubitant de eſu carnium ante diluuium conſueto : a diluuio receptum admittunt. Vero etiam ſimile eſt inæqualitatem telluris, ab aquarum illuuie inductam, magnam fuiſſe : hinc paſſim ſtagna es et collectas aquas paludes formaſſe : quarum noxiæ exhalationes continuo valuerunt morbis gignendis. Quod mox a diluuio oportet innotuiſſe, quum, ſine dubio, multa paſſim in paludibus hominum et animalium vndis exſtinctorum contabeſcerent cadauera, multæque oceani belluæ, deficientibus vndis a regreſſu prohibitæ, tandem omnino exſtinctæ, computruiſſe videantur. Taceo vini vſum nuper repertum luxuriæ occaſionem nouam, morborumque materiam ſuppeditaſſe.

III. Atque non ſine ratione factum exiſtimo, quod homines a diluuio ſeruati primum in regione elata et montana exſcendendi copiam nacti fuerunt : veroque ſimile eſt non exiguo eos tempore ibi* hæſiſſe, donec aucta eorum multitudo circumſitas regiones occupare ſenſim coacta fuit : vbi primum fere laborem fuiſſe vt paludes noxias ſiccarent, ſalubresque ſic terras redderent, et cuiuis per ſe patet et fabulæ veterum, præſertim de Herculis cum hydra et cherſydro pugna difficili, de qua infra agendum eſt, declarare poſſunt. Eodem excogitata eſt fabula de Apolline Pythium colubrum conficiente, quæ, a poetis fictarum narrationum velamine inuoluta, veram rerum multis locis peractarum, adeoque multis locis applicabilium, narrationem abſcondunt. Nos hæc, quoniam a Græcis petenda ſunt, ** commodiori loco reſeruamus.

* Confirmat hanc coniecturam noſtram IOSEPHVS *Antiquit. Iudaic. I. cap. V. initio.*

** Saltem hodie. Nam Græcos hæc aliunde petiiſſe vero ſimile eſt. Certe DIODOR. SICVLVS fabularum originem ab Aegyptiis

Aegyptiis peti debere multis locis innuit: et præcipue in paludibus exsiccandis Herculeum laborem Aegypto olim fuisse nauatum, docet *biblioth. histor. I. pag.* 16. 17. *coll. p.* 21. *edit. Rhodom.*

IIII. Quoniam vitis culturam exercuit, hinc vero simile est Noachum hunc esse Bacchum, cui Græci vitis et hederæ inuentionem, Assyrii, Libyes et Indi etiam medicinæ, tribuunt. Sed SAMVEL BOCHARTVS * contra nititur, et mauult Noachum nostrum esse Κρόνον seu Saturnum. Vsque adeo difficile est fabulas gentium extricare et ad veram historiam reuocare.

* *Phaleg. lib.* 1. *initio.* Conferantur EDMVNDI DICKINSONI *Delphi phœnicissantes pag.* 73. et subiuncta diatriba *de Noæ in Italiam aduentu, eiusque nominibus ethnicis.*

V. Noachi tres filii, Iaphet primogenitus, Semus et Chamus fuerunt. Ex his Semus præcipue et Chamus medicorum catalogis diserte inseruntur. Et Semus quidem commentarios amplos de medicina reliquit, si fides est libro Ebraico, qui in bibliotheca Electorali Bauarica scriptus * exstat, et in titulo promittit excerpta ex Semi voluminibus.

* Testis est SCIPIO SGAMBATVS *Archiuorum V. T. lib.* 1. cuius excerpta dat celeberrimus D. D. FABRICIVS *in Cod. Pseudep. V. T. p.* 283. *seqq.* Idem (*p.* 291.) ex Phœnicum traditionibus ipsum facit patrem Dioscurorum et Cabirorum, a quibus octaua generatione Aesculapius fuerit progenitus. Putat etiam Semum eundem esse qui in sacris dicitur Melchisedecus.

VI. Circa Chamum medicinae, et seorsim chémiæ, vindicandum incredibili molimine a multis laboratum est. Ne autem historiam amittamus dum fabulas ad viuum resecare studemus, rem, vt a pluribus exponitur, narrare oportet.

VII. Perhibent igitur Chamum hunc artes diluuio superiores laminis metallicis inscripsisse, secumque in arcam

cam detulisse et conseruasse: quamquam alii * dicunt non ausum fuisse illas arcæ inferre, sed laminas æreas et saxa, quibus inscriptæ fuerant, studiose sub terra abdidisse, post diluuium requisiuisse, inuenisse, propagasse.

* Præeunte IO. CASSIANO, sæculi V. scriptore ecclesiastico, apud CL. FABRICIVM *l. c. pag.* 294. citato et adducto.

VIII. Has artes illi, qui Aegyptiorum scientiam, et præsertim alchemiæ antiquitatem, acrius tuentur, exponunt laudabiles et præcipue ad chrysopoeiam spectantes: patres * magno consensu scelestas, profana commenta, magiam interpretantur.

* Confer iterum toties laudatum *Codicem pseudep. V. T.* pag. 297.

VIIII. Chamo autem obtigisse post diluuium Aegyptum et Africam: qua amplissima portione non contentos eius posteros, iure belli etiam ademisse Semitis Babyloniam, magnamque Syriæ partem, et per has suas artes, cum impietate et idololatria coniunctas, deinde propagasse.

X. Aegyptum Chamo obtigisse plurima persuadent. Non enim solum in sacris sæpe terra Cham vocatur: sed profani etiam testantur illam vocatam esse Chemiam (χημία.) Multæ etiam vrbes appellatæ fuerunt nominibus in terminationem chemmi exeuntibus. Iupiter ibi sub nomine Ἀμοῦν cultus fuit, ipsissimo nomine Chami, aspiratione tantum demta. Denique præcipua vrbs Aegypti, sacrorum summorum sedes, No-Ammon, Græce Διόσπολις, vocabatur.

XI. Chamum autem in Aegyptiis siue fabulis siue historiis esse Iouem, qui Saturno genitalia præcidit, uti Græci ad posteritatem propagauerunt, id cognosci ex eo, quod in sacra historia refertur de illusione Chami et præuaricatione in patrem, quem nudum conspexerat. Vnde inferunt, Pseudo-BEROSVM sequuti, quod Chamus

mus, opportunitatem nactus, quum Noachus pater nudus iaceret, illius genitalia contrectauerit, taciteque submurmurans, carmine magico patri illuserit, simulque illum sterilem, perinde atque castratum, effecerit, nullam vt deinceps Noachus feminam foecundare potuerit.

XII. Ab hoc itaque cum aliis artibus, præcipue propagatam etiam esse chemiam, eodem nomine, quo ipsa Aegyptus, a Chamo autem vtramque, appellatam: primoque peruenisse, cum reliquis patris artibus, ad Mizraimum, qui porro Aegyptios, Babylonios atque Persas docuerit, statuunt: esseque hunc Mizraimum ZOROASTREM, quem orientales populi sapientiæ omnis doctorem celebrant.

XIII. Sed Zoroastrem hunc ipsum esse Chamum non pauci auctores contendunt: quumque facile ostendi possit de Zoroastre Persarum, quod iunior ille sit: excusatione illa respondetur, potuisse plures fuisse Zoroastres, quemadmodum plures Mercurios admittere necessum est. Sed de Zoroastre deinceps solliciti erimus: nunc originem medicinæ Aegyptiorum tantisper prosequemur.

XIV. Ipsimet Aegyptii de sua medicina, vt orta illa fuerit, DIODORVM SICVLVM * sic edocuerunt: Antiquissimum Aegypti regem OSIRIM in matrimonio habuisse sororem suam ISIDEM. His regnantibus, consilioque potissimum Hermetis vtentibus, mortales in Aegypto primo deposuisse feritatem, frugibus ab Iside inuentis, ab Osiride autem agri colendi, fruges multiplicandi, vitemque tractandi ratione præmonstrata. Osiridem, domi omnibus rebus recte constitutis, expeditionem per omnes orbis partes instituisse, non armis homines subiugaturum, sed vt beneficia exhiberet, agri colendi vitisque tractandæ rationem præmonstraret. Si qua tel-

lus plantam vitis non admitteret, conficiendum ex hordeo potum docuisse, vini fragrantia et efficacitate haud multum inferiorem. Tot meritis consequutum fuisse vt diuinis honoribus post mortem afficeretur, Iside et Hermete maxime procurantibus, vt digno cultu honoraretur. Vocari autem Osirin modo SARAPIN, modo Dionysum, modo Plutonem, interdum Ammonem, quandoque Iouem, non raro Pana.

* *bibliotb. histor. l. I.* diuersis paginis.

XV. De ISIDE, quam etiam Cererem, alii Thesmophoron, id est legiferam, quidam lunam, aliqui Iunonem, vocant, ipsa DIODORI SICVLI* verba, quæ hic legantur dignissima, apponam: *Isin multa sanitati hominum pharmaca inuenisse Aepyptii tradunt, vtpote quæ scientiæ medicæ fuerit peritissima, adeoque multa sollerter excogitasse. Quam ob caussam nunc quoque ad immortalitatem elata sanatione hominum maxime gaudeat, et in somnis, si quis opem expetierit, manifestam numinis præsentiam, promtamque indigentibus bene merendi facultatem, exhibeat. Ad demonstrandum hæc afferre se, aiunt, non Græcorum more fabularum vanitatem, sed factorum euidentiam. Nam totius prope orbis testimonio se niti, qui effusis deam honoribus, ob præsens in medicando numen, remunerentur. In somnis enim adsistentem ægrotis remedia contra morbos subiicere, eique morigerantes, nec opinato, conualescere. Multos etiam a medicis, propter morbi difficultatem, desperatos ab hac salutem accipere: plurimos oculis prorsus captos, aut alia corporis parte mutilatos, si ad Deæ huius opem confugerint, in pristini vigoris integritatem restitui. Inuenit illa, inquiunt, pharmacum immortalitatis, quo filium Horum, Titanum insidiis oppressum, et mortuum in aquis inuentum, non tantum reddita anima in vitam reduxit, sed etiam immortalitatis participem fecit. Hic vltimus deorum, post parentis Osiridis*

ab hominibus translationem, regnasse videtur: Horumque interpretantur Apollinem, qui, medendi et vaticinandi artem ab Iside matre edoctus, oraculis et medicationibus bene de mortalium genere meritus est.

* *biblioth. histor. I. pag.* 22.

XVI. Isidem sepultam esse in vrbe Memphi, vbi suo adhuc tempore sacellum eius in luco Vulcani monstrabatur; idem DIODORVS SICVLVS * auctor est, etsi non dissimulat aliorum dissensum.

* *l. c. pag.* 23.

XVII. HERMETEM * eximia ingenii perspicacitate in excogitandis vitæ humanæ commodis instructum fuisse, primumque ferunt communem loquelam articulatim distinxisse, et multis rebus, nomine destitutis, nomina indidisse, litteras inuenisse, Deorum cultum et sacrificia ordinasse, astrorum seriem, vocumque harmonias et naturas, principem obseruasse, palæstræ insuper inuentorem, numerosæ concinnitatis, et corporis decore effingendi studiosum artificem fuisse. Osiridis denique notarius erat sacrorum, cum quo is omnia communicabat, et cuius maxime consilio vtebatur. Ipse, non Minerua, vt Græci contendunt, oleæ plantam inuenisse ab Aegyptiis perhibetur.

* DIODOR. SICVL. l. c.

XVIII. His ex Diodoro petitis, quum medicinæ inuentæ diserta mentio non contineatur; quamuis excludi neutiquam possit, quum se Isis ab Hermete edoctam profiteatur: de medicina ab Hermete reperta et propagata, seorsim vero de chemia, eaque sublimiore χρυσοποιητικῇ, doctissimus D. D. OLAVS BORRICHIVS * veterum testimonia complura, siue diserte siue per iustam consequentiam illud decus Hermeti vindicantia, collegit et exhibuit.

* Conferri hic omnino debet huius illustris auctoris tractatus, qui inscribitur *Hermetis, Aegyptiorum et chemicorum sapientia ab Hermanni Conringii animaduersionibus vindicata, cap. II. et. III.*

XVIIII. Quæ quum satis clarum reddant, quid antiquitas de origine medicinæ Aegyptiacæ perhibuerit, quosque primos auctores eius coluerit; nunc tantum adiicimus eundem Hermetem etiam vocari Thoth, Thoyth, Teuth, et Phœnicum lingua Thaauth.

XX. Sed incredibilis difficultas est, si reuocare hæc ad chronologiam, tamquam historiæ Lydium lapidem, velimus. Quippe, vt rem vno intuitu consideremus, notandum est tradere Aegyptios apud se Deos per innumera sæcula regnasse. Deorum duas classes, quarum prima octo, altera duodecim continet, solent constituere. Post hos demum tertia classis humano sanguine natorum, sed immortalitatem consequutorum, locatur, in qua sunt Osiris, Isis, et vltimus Deorum Horus, de quibus nos agimus. Post hos regnare cœperunt homines, quorum ætas imperii eo tempore, quo Sennacharib bellum Aegyptiis inferebat, i. e. A. M. 3270. computabatur omnino vndecies mille trecentorum et quadraginta annorum.* Ipsis vero Osiridi, Isidique, vsque ad Horum, tribuuntur anni circiter quater mille: vnde efficitur ætatem horum duodecim annorum millibus superare mundi creati tempus.

* Vide HERODOTVM *in Euterpe.*

XXI. Hæc ita sunt comparata, vt fidem omnino perdere omnem apud illos debeant, qui sacræ scripturæ auctoritatem, vt par est, agnoscunt. Quare si rei aliquid tribuimus veri, certe tempus insigni compendio oportebit contrahi: præsertim quum Aegyptios nihil de his certi, quantumuis iactitarunt, habuisse, pateat, si conferamus ea, quæ *Manethos* de rebus Aegyptiacis scripto consignauit, cum his quæ *Diodorus Siculus*, plus

quam

quam ducentis annis post ipsum, *Herodotus* autem sesqui saeculo ante Manethonem, consignarunt, ut inter se in plurimis satis conuenientia, et, vt ambo profitentur, a sacerdotibus Aegyptiacis fideliter accepta; sic Manethonianis omnino repugnantia.

XXII. Videbimus igitur numquid certius, aut ad coniectandum verum propius adducens, suppeditent orientales scriptores. Hi vero, interprete HERBELOTO,* nos supra diluuium reuocant, et Hermetes plures docent. Primum vocant *Edrisum* seu Henochum, de quo confirmant, quod a DEO certos libros secretissimarum scientiarum acceperit, ipseque quosdam alios condiderit. Hos exstare apud Aethiopes: sed a *Peirescio* magnis sumtibus comparati, et HOTTINGERO ac IOBO LVDOLFO inspecti, omnino manifestis signis suppositittii futilissimique deprehensi sunt. Post diluuium alium Hermetem apud Babylonios seu Chaldaeos fuisse, alium apud Aegyptios. Hunc Aegyptium vocant cognominibus variis, vt *Tirsemin*, ex Graeco *trismegistus* corrupto: *Motallat alhikma*, *sapientia ter maximum*: *Orous* id est Horum: *Vriai* seu *Ouraia*, quod significat *doctorem primi ordinis*: denique *Dhouuanaio*, quod exponunt *saluatorem*, seu *liberatorem*, forte quod mortalium genus per ipsum ab ignorantia, variisque malis, fuit adsertum.

* in *bibliotheca orientali*, vbi videantur articuli *Hermes*, *Edris*, *Tirsemin et Vriai*.

XXIII. Primum Hermetem consentiunt ante diluuium vixisse: alterum Chaldaeum, breui post diluuium: tertium Aegyptium, tertii millenarii a mundo condito initio floruisse.

XXIIII. Esto igitur illum, qui ante diluuium floruit, vel Henochum esse vel Sethum, vel quemcunque alium: tertium Aegyptiacum Osiridis atque Isidis consi-

liarium doctoremque assumemus; parum solliciti an Mizraim vel alius fuerit quiscunque: Chaldaicum autem seu Babylonium, vel ipsum Zoroastrem esse, vel, quod KRIEGESMANNO * placet, Chanaanum Chami filium, Phoenicum proauum: nam apud hos etiam Hermetem cultum fuisse testis est HERODOTVS. **

* *comment. in tab. Smaragdin. p.* 12. *et* 13. Ipsi in hoc consentit CL. BORRICHIVS *de ort. et progr. ch. p.* 63.

** in *Euterpe* p. m. 54.

XXV. Quicquid, inquam, sit de conciliandis tam diuersis sententiis, fertur a priori antediluuiano posteriorem profecisse, quamuis nec de modo, nec de argumento, conueniant. Dicit Manethos Mercurium secundum, quem et Agathodaemonem vocari perhibet, legisse columnas a priori positas, et a se bono fato repertas: ex iisque seorsim chemiam ipsum didicisse, hancque artem deinceps explicuisse et in sacerdotum vsum possessionemque dedisse, ZOSIMO *Panopolitae* placet: alii tabulae smaragdinae inscripta arcana, ab altero inuenta et explicata deinceps, perhibent.

XXVI. Ante quam vlterius progrediamur, dicendum est Aegyptiis etiam tribui aliquem Asclepium, seu Aesculapium, illumque dari Hermeti discipulum, vnde etiam in illis, quae supersunt, Hermeticis, * Mercurio Trismegisto collocutor Asclepius iungitur.

* Hermetica haec edidit FRANCISCVS PATRICIVS in calce *nouae de vniuersis philosophiae fol. Venet.* 1593. Sed eodem anno Hamburgi 8uo ex bibliotheca, vt titulus habet, Ranzouiana, e tenebris eruta prodierunt, sub titulo: *Franc. Patricii Magia philosophica*, teste *Lindenio*. De scriptis ad Hermetem relatis videre iuuabit CL. D. D. FABRICII *Biblioth. Graec. L. I. c.* 10. 11. 12. de Horo etiam *cap.* 13.

XXVII. His itaque primis auctoribus Aegyptii medicinae inuentionem et augmenta in acceptis referunt, hosque templis et honoribus remunerandos censuerunt: de quibus deinceps videbimus, si prius circumspexerimus qualis antiqua Aegyptiorum medicina fuerit.

CAP. III.

CAP. III.

Qualis medicina Aegyptiorum veterum fuerit.

CONSPECTVS.

Nepenthes

I.

QVo vero rectius cognoscamus, qualis antiqua et genuina Aegyptiorum medicina fuerit; dabo operam vt remoueatur quicquid a Græcis, post Alexandri M. tempora rerum in Aegypto dominis, priscis indigenarum inuentis adiectum existimare licet.

II. CLEMENS ALEXANDRINVS,* vir et doctissimus et rerum patriæ suæ in primis gnarus habendus, hæc tradit: *Sunt XLII. Mercurii libri valde necessarii, qui continent omnem Aegyptiorum philosophiam, quos ediscunt.* (ii, ad quos singuli pertinent, de quibus in antecedentibus dixerat *Clemens* noster.) *Sex autem postremos* οἱ παστοφόροι, *i. e. qui pallium gestant, vt qui pertineant ad medicinam, nempe de constructione corporis, de morbis, de instrumentis, de oculis et postremo de muliebribus.*

* *Stromat. VI. pag. 634. ed. Sylburg.*

III. Quod itaque attinet ad conditionem medicorum, pertinebant illi ad sacros homines seu sacerdotes, id quod vel antecedentia apud Clementem docent, vbi quo ordine in ceremoniis sacris procedant, exponitur, in quo quidem οἱ παστοφόροι dicti agmen claudunt.

IV. Quanta sacerdotum fuerit dignitas, quantique reditus fuerint, ex DIODORO SICVLO* intelligitur. Quippe tertia pars Aegypti sacerdotibus tributa erat, vt inde vitam sustentarent, et Deorum cultui necessaria desumerent. Migrabatque dignitas per hereditatem in posteros perpetua successione.

* *bibl. histor. l. II. p. 66.*

V. Di-

V. Diuersos autem fuisse gradus eorum vero videtur esse simile; quippe referendi huc etiam sunt pollinctores seu libitinarii, de quibus idem DIODORVS * prodidit, quod sint homines, qui artem a maioribus acceptam exerceant et propagent. Eosdemque testatur Aegyptios omni honore atque cultu dignari, quum inter sacerdotes sint, et in sacrarium, vt homines sacri, libere ingrediantur.

* *l. c. pag.* 81. 82.

VI. Propius ad conditionem medicorum inspiciendam nos admittit HERODOTVS,* quando inquit: *medicinae ita distributa est professio, vt singulorum morborum singuli sint medici, nulli simul plures curandos suscipiant. Omnia autem medicorum plena sunt. Alii oculis medicinam faciunt, alii capiti, dentibus alii, rursus alii ventri medentur, a quibus diuersi sunt, qui morbis occultis medentur.*

VII. Faciebant autem medicinam gratuito, vtpote qui annonam ex publico accipiebant: saltem in expeditionibus bellicis, aut intra patriae fines peregrinantes ciues omnes absque mercede curabantur, teste iterum DIODORO.* Aliam autem fuisse de pollinctoribus legem infra audiemus.

* *lib. I. p.* 74.

VIII. Et medicinam exercebant ex lege scripta, per multos ab antiquo medicos illustres concinnata.* Si leges, quas sacri codicis lectio tradit, secuti aegroto sanitatem reddere nequeunt, culpa vacant et indemnes abeunt: si contra praescriptum agant, capitis iudicium subeunt. Nam medendi rationem longi temporis vsu obseruatam, et ab optimis artificibus ordinatam, paucos ingenio et sollertia superaturos legislator censuit.

* *Diodor. Sic. l. c.*

VIIII. Aliquod ſpeciale ſtatutum Aegyptiorum nobis prodit ARISTOTELES. * Scilicet poſt quartum morbi diem demum licere medicis aliquid mouere; ſi quis ante auſus fuerit, ſuo periculo feciſſe: quam quidem legem ipſe ſtultam pronunciat, alii excuſant. **

* *Politicorum III. cap. 2.*

** vid. CASP. HOFFMANNI *Inſtit. medic. I. cap. 2. & 4.*

X. Medicinæ Aegyptiorum breue encomium ISOCRATES * hoc ſcripſit: *Sacerdotes tot commodis gaudentes ad iuuanda corpora medicinam inuenerunt; non eam, quæ periculoſis medicamentis vtitur, ſed eiusmodi, quæ, quum æque tuto ſumi poſſint vt cibi quotidiani, tantas vtilitates habent, vt nemo neget et ſaluberrimis eſſe corporibus et diutiſſime viuere Aegyptios.*

* In *encomio Buſiridis.* Digna eſt oratio quæ tota legatur: multum enim facit ad Aegypti ſtatum antiquum noſcendum.

XI. Vidimus qua dignitate medici Aegyptii floruerint, et quomodo fortunis eorum ampliſſime proſpectum fuerit, quodque praxis eorum non tam prudenti iudicio permiſſa, quam κατὰ γράμματα, vt *Ariſtoteles* loquitur, aut, vt *Diodorus Siculus*, κατὰ ἔγγραφον νόμον inſtitui debuerit: ex quo non male forte concludetur theoriam etiam fuiſſe memoriæ potius quam iudicio commendatam, nec impune licuiſſe ſacrorum librorum transgredi terminos.

XII. Sed per partes eundo, qualis et quanta ars ipſorum æſtimari poſſit, conſiderabimus. Phyſiologia quum maxime a medico quærenda et petenda ſit ex corporum crebra diſſectione et ſcrutinio anatomico, non præter rem fuerit primo loco hic quærere, an et quantum anatome apud Aegyptios antiquos floruerit.

XIII. At vero quum id alibi ex inſtituto fecerim, * rem in ſummam contrahere hic placet. Simpliciter itaque

que profiteor, me nondum inueniſſe vnicum argumentum, quo antiquis Aegyptiis, ante Græcorum aduentum res ſuas ſibi habentibus, aliquod præclarum meritum de anatome vindicari poſſit, eaque omnia, quæ vulgo ad contrariæ ſententiæ probationem adferuntur, me neutiquam ab hac perſuaſione dimouere.

* *Hiſtoriæ anatom. Specim. I. §. 6. 7. 8. 9. 10.*

XIV. Nam quod fabuloſum regem Athothim, anatomicorum librorum auctorem, nobis ex Manethone apud IVL. AFRICANVM adferunt, bonum eſſet niſi ætatis ipſius computus mendacium proderet: quiqpe mille et fere trecentis annis ante mundum conditum floruiſſe et vixiſſe ipſum neceſſe eſt.

XV. Quod PLINIVM* adducunt teſtantem: *in Aegypto reges corpora mortuorum ad ſcrutandos morbos inſecuiſſe:* id intelligendum eſt de Lagidis ſeu Ptolemæis, quos medicorum induſtriam ampliſſimo fauore excitaſſe, large ſuppeditatis hominum corporibus, certum eſt.

* *Hiſtor. nat. XIX. 5.*

XVI. Quam parum iuſte pollinctura Aegyptiorum allegetur, ad anatomicam induſtriam aut ſcientiam genti huic adſerendam, inferius patebit: nunc argumentum ſpecioſiſſimum, de ſceletis apud Aegyptios ditiorum conuiuiis inferri ſolitis, conſiderabimus. Ad auctorem narrationis huius prouocant PLVTARCHVM:* ſed optimo auctori ne per ſomnum quidem in mentem venit technica ſceleti acceptio, quam noſtrates, ab intempeſtiuo gloſſemate GVILLIELMI XYLANDRI in errorem deducti, arripuerunt. Ceterum ipſe Plutarchus quid voce σκελετὸς intelligat, *nimirum hominem mortuum*, ſatis alibi declarauit: clariusque rem edocet HERODOTVS, ** quem Plutarchus ante oculos habuit.

* *In conuiu. VII. Sapientum.*

** *Libr. II. p. 60. ed. Camer.* Ex hoc loco clariſſime patet lignea fuiſſe defunctorum et conditorum hominum ſimulacra, quæ in Aegyptiorum ſingulorum fere, certe ditiorum omnium, ædibus, adſeruabantur et in honore erant.

XVII. Cetera patronorum ſcientiæ anatomicæ Aegyptiorum argumenta tam ſunt miſera, vt vel referre ea nunc pigeat. E contrario non decebat ſilentio premere documenta luculentiſſima, quibus Aegyptio homini anatomicam induſtriam omnino fuiſſe ereptam appareat. Ne quidem canem licebat in Aegypto interficere, aut ab alio interfectum diſſecare, quod id certiſſimo vitæ periculo iunctum erat, ſi quisquam auſus fuiſſet. Legatur de eo DIODORVS SICVLVS.* De fele, ibide, crocodilo, accipitre, pluribusque animalibus ſacris, eadem eſto ſententia, idemque Diodori Siculi diſertum exſtat teſtimonium. In illis vero animalibus, quæ mactare et ad cibum præparare licebat, licuit etiam, ſi id cuiquam curæ fuit, corporis fabricam ſcrutari: quod an factum ſit crebro, magnoque ſtudio aut artis magno incremento, non facile determinari poteſt.

* *Bibl. hiſtor. lib. I. pag. 74. 75.*

XVIII. Rudem anatomes faciem omnibus detectam ſiſtunt, quæ, tamquam genuina Aegyptiorum dogmata, ad nos propagata ſunt: quale eſt illud de neruo a digito annulari ſiniſtræ manus ad cor pergente; itemque de cordis ſucceſſiuo, per annorum decurſum, vsque ad quinquageſimum, incremento, et poſt illum parili decremento.

* Videatur CONRINGIVS *de hermet. med. p.* 90. 92. Conatus quidem eſt BORRICHIVS *hermet. vindic. in præf.* illam de neruo annularis digiti doctrinam aliquo modo excuſare: ſed lectori permitto iudicium.

XVIIII. Ceterum animantium corpora conſtare quatuor elementis, docuiſſe eos DIOGENES LAERTIVS* auctor

auctor est, testemque Manethonem vocat. Addit SENECA ** quod in marem ac feminam singula elementa dispescuerint. Videndum an forte hoc exemplo insequuti medici didicerint de maribus et feminis in vegetabilibus crebro disputare.

* *procemio. p. m. 7.*
** *Quaest. natural. III, 14. p. 662. edit. Lips.*

XX. Praeterea siderum coelestium magnam in corpus humanum vim statuerunt, corporisque humani partes triginta sex, totidem diis vel daemonibus horoscopi, subiectas esse, quibus tum sanitas illarum partium, tum morbosa constitutio debeatur: quare hos daemones colendos esse et carminibus certis placandos, tum vero etiam herbis, et lapidibus, horum daemonum signaculis exsculptis, conciliandos. In quo basis fere et cardo magiae vertitur.

* CONRINGIVS *de herm. medic. p. 69. 70.*

XXI. Videtur etiam ab Aegyptiis emanasse dogma illud de annis climactericis, seu, vt PLINIVS* vocat, *scansili annorum lege.* Tribuit is quidem Aesculapio, quem esse Asclepium, Hermetis discipulum, suspicari fas est.

* *Hist. natur. VII, 49.*

XXII. Qualis pathologia fuerit, fere dispalescit iam ex supra dictis. Nimirum morborum caussae referebantur ad daemonas sanitatis morborumque dispensatores. Existimant aliqui pathologiam ipsorum insignia capere debuisse incrementa ex viscerum internorum consideratione, quam in defunctis instituere licebat pollinctoribus. Et quum saepe vario modo corrupta illa deprehenderent, ortam esse illam opinionem, quam HERODOTVS* aeque ac DIODORVS SICVLVS** affert, *morbos oriri ab assumtorum in alimentum corporis vitio*, probabile est.

* In Euterpe *pag. m.* 60.

** Biblioth. histor. I. p. 73. *in omnis*, inquit, *nutrimenti digestione maiorem partem superfluam esse, et hinc morbos generari.*

XXIII. Huic innitebatur ipsorum diæta, qua se aduersus morbos præmunire posse putabant, si illos anteuerterent, principia morborum tollendo clysteribus et potabilibus quibusdam purgamentis, ieiuniisque et vomitu: idque vel tribus diebus consequentibus, per singulos menses faciebant, vt auctor est HERODOTVS: * vel triduum aut quatriduum interponendo, vt DIODORVS SICVLVS, ** sua forte ætate quisque, vidit et obseruauit.

* *in Euterpe l. c.*

** l. c. Ceterum eandem diætam ad imitationem vocasse Græcos, facile apparet ex libello *de salubri diæta* Hippocrati, ab aliis *Polybo*, adscripto.

XXIIII. Et sane Aegyptiorum, ab aue ibide edoctorum, teste PLINIO* et AELIANO, ** inuentum perhibentur esse clysteres: quemadmodum tota illa diætetica corporis repurgatio, ad plures gentes deinde propagata, et seorsim athletico instituto accommodata, ab his primitus emanasse videtur. Quin vero etiam simile est frictionum, balneorum, vnguentorumque vsum apud Aegyptios *** antiquiorem, quam apud Græcos, fuisse: de quo iuuerit legere doctissimum PROSPERVM ALPINVM.

* *Hist. nat. VIII. cap.* 27. adde PLVTARCHVM, libello *de Iside et Osiride*, prope finem.

** In *historia animal.*

*** Non facio omnino meam sententiam HIERONYMI MERCVRIALIS *var. lect. II.* 19. qui Aegyptiis hoc tribuit, quod vnguentorum mixtiones excogitauerint. Sed nec PLINIO *hist. nat. XXII.* 1. scribenti: *Persarum esse debet gentis vnguentum;* omnino possum accedere. Præter enim, quod non patet Persiam abundare illis aromatibus, vnde vnguenta odorata copiose fierent: insuper pristina Persarum frugalitas

ab omnibus commendatur ; notumque eſt ad luxum hanc gentem tum demum declinaſſe, quum, acquiſitis bello pluribus regionibus, hasque inter Aegypto, diuitias ingentes conſequeretur, omnisque generis lautitias deguſtaret. Iam vero quod caſtris Darii regis expugnatis, in reliquo eius apparatu, Alexander cepit ſcrinium vnguentorum, ex eo quidem non video illud ſequi, quod Plinius velle videtur, vt Perſæ inuenerint. Potuerunt enim accepiſſe a deuictarum gentium, quæ plures, et inter has Aegyptii, erant, aliqua quacunque, in qua longiſſimo tempore vſus hic potuit obtinuiſſe, ante quam Perſæ deuictarum gentium oblectamenta ad ſe raperent. Vt itaque certum aliquid ſtatuere hic difficile videtur: ita quam multa pro Aegyptiis faciant, præter *Mercurialem* etiam exponit OL. BORRICHIVS *Hermet. vindic pag.* 109. *ſeqq.* Illud ſaltem nemo negauerit, Græcos potius ab Aegyptiis, quam ab alia quacunque gente, vnguentorum accepiſſe vſum et artem.

XXV. Ceterum Aegyptios omnium mortalium ſaniſſimos degere, HERODOTO* viſum eſt, ob temporum anni, aut potius tempeſtatum, conſtantiam: quippe aeris qualitates minus ibi notabiles mutationes ſubeunt: vnde factum fuerit, ut hac præſeruatoria curatione, in morbis auertendis, facile operæ pretium facerent.

* In *Euterpe p. m.* 60. *ed. Camerar.* cui bene conuenit ISOCRATES *in laud. Buſir.* qui *Aegyptios integerrima valetudine vti et diutiſſime viuere* confirmat.

XXVI. Mirum videri debet illud de ſalubritate Aegypti adſertum, ſi cum hodiernis temporibus conferamus: quippe certiſſimis teſtimoniis conſtat ſingulis fere annis peſtilentiam Aegyptios affligere. An Herodoti ævo hoc inauditum fuit? an Diodorus Siculus propterea de eo ſilet, quia contrarium tunc obtinere ſciebat? Forte licuerit inde ad primam peſtilentiæ originem inueniendam iuuari.

XXVII.

XXVII. Ante quam a diæta Aegyptiorum abeamus, notare, propter aliquos temere inficiantes, liceat, apud illos esum carnium omnino viguisse, etsi certis conditionibus circumscriptus fuit. De sacerdotibus expresse HERODOTVS: * *Non paucis vtilitatibus fruuntur: neque enim quicquam ex re familiari atterunt aut impendunt, et sunt ipsis cibi sacri cocti, et carnis, tam bubulæ quam anserinæ, satis in singulos dies suppeditatur. Insuper datur ipsis etiam vinum ex vuis. Pisces autem edere illis non licet. Fabas ne quidem serunt in tota illa regione.*

* In *Euterpe p.* 53.

XXVIII. Quae partes sacrificatorum animalium ad esum concedantur priuatis, ibidem exponitur. Nullius animalis caput edere licebat, sed vendebant Græcis inter ipsos viuentibus. Intestina exempta abiiciebant: collo, cum artubus superioribus inferioribusque, demtis, truncum, cui adhuc viscera inhærebant reliqua, pane, melle, vuis, caricis, ture, myrrha et suffimentis repletum, oleo abunde superfuso, accendebant, Deoque adolebant. Rite, cum multis ceremoniis, peracto sacro, partes reliquas comedebant. Idque facere cum vitulis bobusque maribus licebat: neutiquam cum femellis. Alibi oues, alibi capras mactare et comedere licuisse, alibi anseres piscesue, commemoratur: quibus lectis nemo dubitauerit de esu carnium apud veteres Aegyptios licito.

XXVIIII. Neque tamen negauerim, Aegyptios circa carnium esum frugalius versatos fuisse aliis gentibus, hocque voluisse legumlatores, qui, quæ in vna regione (νόμους vocabant) permiserant, in altera legibus seuere prohibebant. Cuius rei politicæ rationes forte etiam subfuerunt. Certe DIODORVS SICVLVS * et temperantiam docere eos voluisse, et, ne facile integra

gens

gens conſpiraret, legibus et inſtitutis inter ſe pugnantibus quæſiuiſſe, ſatis aperte docet.

* *Lib. I. p. 80. Declarauerunt docendos eſſe mortales, vt ab immodico comeſtilium vſu ſibi temperent: et ſi quiduis a quouis edatur nihil abſumentium ingluuiei tandem ſuffecturum.* Subiungit deinde rationes politicas, quas lector ab ipſo auctore petat: conferri etiam meretur PLVTARCHVS libello *de Iſ. et Oſir.*

XXX. Pro potu maxime inſeruiebat Nili aqua, cuius inſignis bonitas a pluribus prædicatur.* Deinde genus cereuiſiæ, de quo ſupra diximus. Aegypti enim naturam vitium culturam non admittere ** HERODOTVS teſtatur. Denique vinum, ab exteris forte potiſſimum apportatum, ſacerdotibus et regibus in vſu fuit.

* PLVTARCHVS *de Iſide et Oſiride: Nihil eſt quod Aegyptii maiori honore habeant Nili aqua. Sed pingues reddere et multas carnes ingenerare putatur.* Quoniam vero πολυσαρκίαν nec in boue, quem pro Api colebant, nec in ſe ipſis, deſiderabant, Apin ex peculiari fonte potabant. An ſacerdotes Nilo etiam abſtinuerint, illo loco non dicit, ſed alio commemorat, legum obſeruantiſſimos ſacerdotes nullam aquam luſtralem, niſi ex qua ibis biberit, vtpote puriſſimam, adhibere.

** Non abſolute vinis, iisque laude dignis, Aegyptum omnem caruiſſe, ſatis comprobat BORRICHIVS *hermet. vindic. cap. IIII. 2.* Videtur autem vitis culturam, præ frumentariæ rei cura, vel operæ pretium non feciſſe vel ſerius forte plerisque locis tentatam fuiſſe, quum non appareat cur HERODOTVS in *Euterpe p. m. 60.* ſcribere voluerit: οὐ γάρ σφι εἰσὶ ἐν τῇ χώρῃ ἄμπελοι: *Non enim habent in illa regione vites.*

XXXI. Frugalitatis teſtimonium vel ex ſummorum regum temperantiæ exemplo capias, de quibus, eorumque diæta, pulcra habet DIODORVS SICVLVS *: *Non agendi ad populum et iudicia obeundi tantummodo, ſed etiam deambulandi et lauandi, et cum vxore dormiendi, omniumque adeo per vitam agendorum, tempus definitum erat. Simplici præterea nutrimento vti, et vitulorum anſerumque carnibus veſci, et certam bibere vini menſu-*

mensuram, quae nec ad repletionem immodicam nec ad ebrietatem faceret, in more habebant. Breuiter, tam moderata victus ratio praescripta fuit, vt non legislator, sed medicorum optimus, ad sanam valetudinem omnia referens, eam instituisse videatur. Mirum sane atque insolens, quotidiani potestatem cibi non integram esse regi. cetera.

* *Lib. I. p.* 64. PLVTARCHVS *de Iside et Osiride* ex HECATAEO adfert, regibus ante Psammetichum ne quidem licuisse vino vti: ab illo autem tempore ad certam mensuram bibere concessum fuisse, vbi notabilis est adiecta ratio, *quoniam reges simul essent sacerdotes.* Ex eodem Plutarcho discimus sacerdotes abstinuisse a salis vsu, ob varias quidem rationes, sed potissimum quod sal, appetitum exacuendo, ad copiosiorem cibum et potum inuitat.

XXXII. Ad hanc frugalitatem statim ab infantia sua adsuescebant Aegyptii: de quo iterum DIODOR. SICVLVS*: *Pueros absque sumtu, frugalitate prorsus incredibili, educant. Nam coctilia quaedam, ex vili paratuque facili materia confecta, papiri etiam medullas sub cinere tostas, radicesque ac caules palustres, nunc crudos nunc elixos et assos, apponunt. Sine calceamentis et nudi plerique educantur, ob commodam locorum temperiem. Impensarum summa, quas in puerum faciunt parentes, vsque ad virilem aetatem, non vltra viginti drachmas sese extendit.* Atque haec de diaeta sufficiant, quoad victum.

* *Lib. I. p.* 73.

XXXIII. Quod ad exercitationes corporis pertinet, a Graecis eo maxime diuersi erant, quod, testante iterum DIODORO,* palaestram et musicam apud eos discere moris non erat. *Nam e quotidianis palaestrae exercitiis non sanitatem, sed exigui temporis robur et omnino periculosum iunioribus, comparari existimant.* An vero nec iuuenilem aut virilem aetatem adepti exercebantur?

tur? Certe Hermes Aegyptius palæſtræ inuentor celebratur: an forte tribui hoc Hermeti Phœnicio potius debebat, quæ natio in ludos effuſiſſima fuit? An artem minus, quam Græci, curioſe tractauerunt Aegyptii?

* *Libr. I. p. 73.*

XXXIIII. In viuendi genere Aegyptiorum illud quoque admirabile eſt, quod munditiei maximum ſtudium impenderunt, præeuntibus maxime ſacerdotibus exemplo, qui, teſte HERODOTO,* corpus totum tertio quoque die radendum curabant, nec vlla, niſi linea veſte, recens lota, induti diis rem ſacram peragebant, ne quis pediculus aut aliæ ſordes naſcerentur. Raſuram autem omnibus in vniuerſum Aegyptiis fuiſſe vſitatam, corpusque vel plane non, vel leuiter tantum tectum habere conſueuiſſe eos, diſcas ex eodem auctore.

* *In Euterpe p. m.* 53. *coll. Thalia p.* 85.

XXXV. Lini etiam optimi prouentu olim celeberrima Aegyptus fuit: vnde byſſinæ telæ non minima pars commerciorum in hac regione fuerunt: quod quidem pluribus comprobat SPENCERVS.* Seorſim autem Iſidis ſacerdotes lino indutos fuiſſe, ex multis poetarum locis, vbi *linigeri* vocantur, probari poſſet, ſi opus videretur. Neque ſolum in templo, verum etiam extra illud, eodem habitu lineo vſos eſſe ſacerdotes, colligere licet ex loco D. HIERONYMI a Spencero allato.

* *De legibus Ebræorum ritualibus III. cap. V. pag.* 53. ſeqq. teſtimonium *D. Hieronymi pag.* 59. legitur.

XXXVI. Comam non alebant, niſi vel peregrinantes, vel voto quodam diis obſtricti:* quem morem adhuc obtinuiſſe ævo Ptolemæorum, docere poteſt carmen CALLIMACHI *in comam Beronices*, quod ex interpretatione CATVLLI ſupereſt: vel potius carminis ſcribendi occaſio. Tantum igitur abeſt vt Aegyptii luctus

causa corpus raserint, comamque totonderint, vt potius cura grauiori luctuque detenti comam crinesque aluerint.

* Conf. DIODOR. SIC. *p.* 16. *collat. p.* 74.

XXXVII. Non satis certo dicere ausim an Aegyptiis quoque circumcisio in vsu fuerit: sunt certe qui affirmant: minus autem id determinabo, an aliquem sanitatis scopum in hoc ritu suscipiendo habuerint. Fuere sane qui et hoc adsererent.

XXXVIII. PLVTARCHVS* quum de religione, aut potius superstitione, Aegyptiorum satis laboret ab ineptiarum specie excusanda, omnino declarat, nihil antiquius Aegyptiis fuisse sanitatis illibatæ studio, adeo vt in sacrificiis, lustrationibus et diæta vniuersa, non inferior sanctitate sanitatis cura eluceat. Hanc adsertionem suam comprobat more illo, quo sacerdotes, in solis honorem, ter solebant quouis die suffitus in templo facere, mane quidem resina, meridie myrrha, vesperi vero trochiscis cyphy dictis. Nec male de vtilitate huius instituti philosophatur auctor, quem adeundum suademus.

* Libelli *de Iside et Osiride* extremo. Iuuabit autem vel ideo libellum percurrere, quoniam non inerudite occupatur in eruendo physico sensu totius illius persuasionis de Iside, Osiride, Horo, Hermete: de quibus simul adfert quicquid apud auctores diu iam deperditos de illorum historia inuenit, simulque multis supra dictis lucem affundit.

XXXVIIII. Diuus etiam HIERONYMVS* ex CHAEREMONE *Stoico*, de vita antiquorum Aegypti sacerdotum refert: *quod omnibus mundi negotiis curisque postpositis, semper in templo fuerint, et rerum naturas causasque, ac rationes siderum, contemplati sint: numquam mulieribus se miscuerint, numquam cognatos, et propinquos, ne liberos quidem, viderint, ex eo tempore, quo*

cœpissent

cœpiſſent diuini cultui deſeruire, carnibus, et vino ſe ſemper abſtinuerint, propter tenuitatem ſenſus et vertiginem capitis, quam ex prauo cibo patiebantur, et maxime propter appetitus libidinis, qui ex his cibis et ex hac potione naſcuntur. Pane raro veſcebantur, ne onerarent ſtomachum: et ſi quando comedebant, tuſum pariter hyſſopum ſumebant in cibo, vt eſcam grauiorem illius calore decoquerent. Oleum tantum in oleribus nouerant, verum et ipſum parum, propter nauſeam et aſperitatem guſtus leniendam. Quid loquar, inquit, de volatilibus, quum ouum quoque pro carnibus vitauerint et lac: quorum alterum carnes liquidas, alterum ſanguinem eſſe dicebant, colore mutato. Cubile eis de foliis palmarum, quas baias vocant, contextum erat. Scabellum accliue, et ex vna parte obliquum, in terra pro puluillo capiti ſupponebant, bidui triduique inediam ſuſtinentes. Humores corporis, qui naſcuntur ex otio et ex manſione vnius loci, nimia victus caſtigatione ſiccabant. Quæ quidem narratio ſuperius allatis ex *Herodoto* et *Diodoro Siculo* in aliquibus non ſatis congrua, lectoris iudicio permittitur.

* *Aduerſus Iouinianum Libro II. pag.* 78. 79. *edit. Froben.*

XXXX. Prognoſin Aegyptiorum, aſtrologia ſubnixam, ſatis certam fuiſſe GALENVS* prædicat, ipſeque præcepta illorum, lunæ obſeruationem præcipue inculcantia, proponit. Quod vero euentus morbi ex vrina perſpicere curauerint, aut omnino vrinæ, tamquam ſigno, attenderint, facile aliquis ex IOANNE LANGIO** obiter inſpecto colligat: ſed ſi adducta GALENI loca inſpiciat, de vrina quidem nihil inueniet, ſermonemque plane non eſſe de antiquiſſimis medicis Aegyptiis, ſed de recentioribus Alexandrinis iatroſophiſtis, domi reſidibus et tamquam oracula pandentibus, intelliget.

* *De diebus decretor. L. III. cap. VI.*

** *Epiſt. medic. I. ep. XI.* Verba hæc ſunt: *ſolius vrinæ indicio freti, domi, velut Alexandrinorum medici deſides, in ſolio, velut*

sacerdos Apollinis ex tripode, aut anus fatidica ex crystallo, non viso ægro, sed tantum inspecto lotii vitro, -- nugari non erubescunt. Prouocat *Langius* ad *Galeni comm. in II. de nat. hom. §. vltim.* eiusdemque *commentarii in VI. Epidem. §.* 1. sed nihil ibi, ad vindicandas vetustissimis Aegyptiis lotii artes vllo modo pertinens, inuenio. Nec vero mihi simile videtur Aegyptiorum sacerdotes, munditiei studio tantopere celebres, excrementaque adeo auersatos, vt laneas vestes, quoniam lanam excrementis accensebant, repudiarent, lotio attendere fuisse ausos, aut non existimasse dignitatem hoc suam valde atterere, si cuiuis lotium offerenti operam darent.

XXXXI. De praxi Aegyptiorum, præter generale illud encomium, quod magna laude olim celebrata per omnem orbem eorum dexteritas fuerit; quodque, ISOCRATE * teste, *periculosis medicamentis non vsi sint, sed eiusmodi, quæ cum æque tuto sumi possint vt cibi quotidiani, tantas vtilitates habeant, vt nemo neget eos et saluberrimis esse corporibus et diutissime viuere;* parum in specie adferre licet.

In *Laudatione Busirid.*

XXXXII. Multæ passim medicinæ, tam simplices quam compositæ, ab HIPPOCRATE, GALENO, PLINIO, AETIO, aliisque veteribus auctoribus, nominibus suis laudantur et ad Aegyptios referuntur: quorum bonam partem quasi compendio proponit doctissimus Vir OLAVS BORRICHIVS,* ad quem breuitatis nunc studio cupidum lectorem remitto.

* In *Hermetis Aegyptiorumque sapientia vindicata cap. IV. V.*

XXXXIII. Venæ sectionem Aegyptios primum vocasse in vsum, ab hippopotamo edoctos, PLINIVS * auctor est, hisce verbis: *Hippopotamus in quadam medendi parte etiam magister exstitit. Assidua namque satietate obesus exit in litus, recentes harundinum cæsuras speculatus. Atque vbi acutissimam videt stirpem, imprimens corpus venam quandam in crure vulnerat, atque ita*

ita profluuio ſanguinis morbidum alias corpus exonerat et plagam limo rurſus obducit. Quæ quidem verba non obſcure videntur ſignificare quod non ſolum præſeruatiue, verum etiam ad curationem morborum, hoc remedio vti, animalis huius exemplo, didicerint.

XXXXIIII. Magna laude celebratur apud HOMERVM * nepenthes, ὀργῆς καὶ λύπης φάρμακον, vt DIODOR. SICVLVS ** exponit, hoc eſt iræ et triſtitiæ remedium, cui poeta tantas vires tribuit, vt quisquis illud vino permixtum biberit, toto illo die triſtitiam non ſit ſenſurus, ſi vel pater aut mater ipſius moriatur, aut ſi quis coram oculis ipſius fratrem aut cariſſimum amicum iugularet. Canit autem poeta Helenam hoc nepenthes in Aegypto accepiſſe a Polydamna Thonis vxore. Illuſtrat hunc poetæ locum DIODORVS, et fidem facit ſuo adhuc æuo efficaci hoc remedio mulieres Thebis Aegyptiis, quæ et Dioſpolis nomen geſſerunt, vſas fuiſſe, famamque fuiſſe, apud ſolos Dioſpolitanos inueniri.

* *Odyſſ.* Δ. v. 220. ſeqq.
** *Libri I. extremo.*

XXXXV. Quum multi auctores non conſona inter ſe attulerint, vt exponerent quale remedium illud fuerit; quorum ſententias adferre inſtitutum meum non patitur: vero ſimillima videntur quæ placuerunt OLAO BORRICHIO, * qui nos ad opium et daturam, ambas Aegypti plantas, deducit. Quod quidem eo facilius fidem inuenire debet, cum et hodie orientales ſcriptores conſentiant GALENO, ** optimum opium eſſe Thebaicum docenti, nobisque indicent Thebanæ Aegyptiæ regionis oppidum Abutige, prouentu eius præcipue celebratum.

* *Hermet. Aegyp. ſap. vind. p.* 128. Auctores de nepenthe Homerico commentatos indicat D. D. FABRICIVS *biblioth. Græc. Lib. II. c. VI. p.* 349.
** *De antidot. L. II.*

XXXXVI.

XXXXVI. Ceterum in medicina Aegyptiorum multa fuiſſe magica et ſuperſtitioſa, iam ſupra indicauimus: nunc addimus doctiſſimum BORRICHIVM* non pauca, ſine ſufficienti ratione infamata, facili opera ab hac accuſatione liberare, quem videndum commendamus.

* *Hermet. vindic. pag.* 167.

XXXXVII. Frequentiſſime ſolebant ad templum Iſidis et Serapidis confugere, ibique morborum remedia, dum templis incubabant, per ſomnos reuelanda exſpectare. Quæ res quum ad Græcos quoque deducta fuerit, ex quorum ſcriptis de hoc ritu clarius licebit exponere: vbi ad hos peruenerimus copioſius de ea agere licebit.

XXXXVIII. Idemque factitatum fuiſſe in Vulcani templo circa Memphim, auctor eſt STRABO:* quod ex iis, quæ ſupra dixi, facile intelligetur. Commemoratur etiam templum Aeſculapii in crocodilorum littore.

* *Geograph. Lib. XVII. p.* 801.

XXXXVIIII. Quem cultum Iſidi, Serapidi ſeu Oſiridi, et Aeſculapio Aegyptii habuerint, non adeo exploratum eſt. Multa apud DIODORVM SICVLVM* leguntur de tauris duobus, quorum alter *Apis*, alter *Mneuis* vocabatur. Ille Memphi, hic Helipoli alebatur, diuinosque honores habebat. Apis autem, quem ſub bouis cognominis perſona honorabant, ipſum eſſe Oſiridem graues auctores perhibent. Quanta ſuperſtitione hunc coluerint, apud citatum Diodorum legatur. Ceterum plura de his cupientem remitto ad D. D. CLERICVM,** qui imagines Iſidis, Oſiridisque exhibet. Ibidem quoque de *Anubi* legitur, quod nomen Mercurium ſ. Hermetem deſignare, vero mihi ſimile hinc

redditur, quia caduceum ſerpentibus circumdatum manu gerit.

* *Bibl. hiſtor. I. pag.* 74. ſeqq.

** *Hiſtor. medic. lib. I. cap.* 6. Ceterum durauit hic cultus in Aegypto vsque ad Sæc. Chriſtianum IIII. vbi de eius abolitione aliqua dicam. Sed non ſolum in Aegypto manſit hæc impietas, verum etiam per Græciam et Italiam propagata eſt: quin ad ipſos Indos eam eſſe deductam, ibique hodie ſupereſſe, recentiorum auctorum pluribus teſtimoniis facile comprobari poſſet.

L. Plura de medicina Aegyptiorum practica cupientem ablegamus ad doctiſſimi PROSPERI ALPINI opus *de medicina Aegyptiorum.* Quum vero is deſcribat quæ per plures annos in Aegypto commoratus ipſe vidit: hincque occaſione arrepta antiquum morem oſtendat: cauendum eſt ne omnia pro meræ et antiquiſſimæ Aegyptiorum medicinæ ſpeciminibus habeamus: facile enim probari poteſt multa recentioris eſſe æui a Græcis demum et Arabibus introducta, quæ, inde ab horum temporibus ad æuum *Proſperi Alpini*, durauerunt et forte adhuc hodie durant.

CAP. IIII.

De pollinctura et alchemia Aegyptiorum, vt et medicina vulgi ſeu exoterica: nec non de recentioribus quibusdam medicinæ Aegyptiæ auctoribus.

CONSPECTVS.

Summa dicendorum hoc capite. I.
Pollinctores quinam fuerint. II. *animalia etiam condiebantur. not.*
Proceſſus conditurae. III – V.
Pix cedria quid fuerit. VI.
De nitro Aegyptio. VII.
De pollinctura Perſarum obiter. VIII.

 Alchemia

I.

Ante quam Aegyptios antiquos mittamus, curatius agere decet de ipsorum pollinctura s. balsamatione, de eorundemque alchemia: deinde dispiciemus de medicina, quæ apud ipsos fuisse videtur, exoterica seu vulgi: tandem paucula dicemus de quibusdam recentioribus, qui ab aliquibus medicinæ Aegyptiæ auctores perhibentur.

II. Pollincturam a certo hominum genere, quod ad sacerdotum collegium pertinebat, peractam fuisse, iam supra attigimus. Ex his præcipui erant et quasi directores totius negotii, scribæ dicti, qui et sumtuum impendendorum consignationem defuncti propinquis exhibebant, et, vbi de mercede conuenerat, locum incisionis designabant. Hoc facto is, qui dicebatur parafchista seu incisor, abdominis, quantum opus erat, lapide Aethiopico incidebat; quo facto ipsi celeriter aufugiendum erat: cuius rei rationem reddit DIODOR. SICVLVS.*

* *Biblioth. lib. I. p.* 82. Ex auctore hoc *pag.* 74. intelligas pollincturam non solum humanis cadaueribus fuisse destinatam et adhibitam, verum etiam animalibus sacris. *Si quod*, inquit,

quit, *illorum interiit, ſindone inuolutum, cum eiulatu pectora tundentes, ad ſalituram* (ταριχείαν) *deferunt. Tum oleo cedrino, et aliis, quæ et fragrantiam, et diutinam cadaueris integritatem præſtant, conditum, in ſacris cryptis ſepeliunt.*

III. Quando corpus inciſum erat, illi porro, ad quos hoc pertinebat, ad ſecti cadaueris curationem accedebant. Vnus per hiatum manu ad præcordia immerſa, quicquid inteſtinorum eſt, præter cor et renes, extrahebat. Alius aluum, cum viſceribus ſingulis, repurgatam, vino palmeo, aromaticisque odoribus perluit.

IIII. Lotum deinde cadauer per plures triginta dies (HERODOTVS LXX. dicit) macerabant nitro Aegyptio: deinde cedria pice, aliisque, delibutum reddebant. Dehinc myrrha ac cinnamomo, aliisque, non longiori tantum conſeruationi, ſed etiam fragrantiæ aptis, conditum propinquis reddebant: vbi ſingula corporis membra tantam habuiſſe ferunt integritatem, vt etiam palpebrarum et ſuperciliorum pili, adeoque tota corporis ſpecies, inuariata perſiſtat, et formæ priſtinæ effigies agnoſcatur.

V. HERODOTVS addit, poſtquam maceratio ſufficienter peracta fuit, inuolui corpus faſciis lyntei byſſini, intermixto multo gummi, quo Aegyptii glutinis loco vtuntur. Idem teſtatur in ſumptuoſiſſima conditura, in quam, DIODOR. SICVLO notante, talentum argenti inſumebatur, aluum tantum incidi, et cerebrum, foramine per nares facto, ferro adunco extrahi. Mediocris, quæ XX. minis redimebatur, ne quidem admittebat alui inciſionem. Viliſſima perexiguos ſumtus requirebat, et, procul omni dubio, quanto fieri potuit maximo compendio inſtituebatur. HERODOTVS de his etiam ſequioribus modis agit, ſed, vt verum fatear, non ſatis ipſum capio.

VI. Pix cedria, quam Aegyptii in hoc negotio adhibebant, qualis fuerit, et quo apparatu facta sit, describit PLINIVS:* ex quo intelligas modum destillandi per descensum esse antiquissimae cognitionis. Quin veteres ex eadem cedria pice oleum seorsim potuisse acquirere, discas ex DIOSCORIDE, ** vbi apparatus a nostro valde diuersus, sed sane curiosus, describitur, destillationis nomine non indignus.

* *Hist. nat. XVI. cap. II.*

** *Lib. I. cap. 89.*

VII. Illud nitrum, quod Aegyptii ad pollincturam adhibuerunt, a nostro plane diuersum fuit, alcalinae indolis, de quo STRABO * auctor est vltra Momemphin esse nitri fodinas duas, quae plurimum praebeant: vnde tota haec praefectura dicta fuit nomos nitriotis.

* *Libro XVIII.*

VIII. Praeter Aegyptios etiam alias gentes pollincturae artem calluisse et exercuisse, videtur extra controuersiam esse positum. De Persis rem ex orientalium libris claram facit D' HERBELOTVS,* qui refert mumiarum maximam copiam ex spelunca quadam prope Abim, Persiae stricte dictae vrbem, adferri. Sed quae ad nos deferuntur, Aegyptiae potissimum sunt: de quibus consuli possunt eruditorum virorum variae commentationes, quibus hoc argumentum discutitur. Quantum autem diuersae nationes inter se in modo condiendi conuenerint vel discrepauerint: haud facile quisquam expediet.

* *Biblioth. Oriental. voce: Moumia: la plus grande partie des Moumies de l'Orient se tirent d'une caverne qui est assez proche de la bourgade nommée Abin, située dans la province de Fars, qui est la Perse proprement dite.* Hodie etiam mumiae Persicae per orientem honorem haberi, nuper docuit D. D. GOTTLOB SCHOBERVS, dissertatiuncula medica *appendici ad Acta Physico-medica Acad. N. C. Vol.* 1. *pag.* 150. *seqq.* inserta. Ex hac autem apparet Mumiae nomen illis in terris hodie tribui resinoso

cuidam

cuidam concreto, ambræ nigræ ſimili, etſi ad balſamationem minime fuit adhibitum, nec amplius ad hunc vſum requiri ſolet. Indicat patriam huius mumiæ duplicem. Præſtantiſſima, et vnice in Regiæ aulæ vſum colligenda, prope ciuitatem Laer reperitur: ſequior ſpecies circa vrbem Loreſtan. De tali vero, quam Herbelotus nobis ex libris orientalium commemorat, mumia nihil fando percepiſſe videtur in illis Perſiæ finibus, quas doctiſſimum virum peregrinando attigiſſe video.

VIIII. Sed veniendum eſt ad diſquiſitionem eorum, quæ de alchemia Aegyptiorum magnifica ſatis perhibentur. Scilicet Hermetis præcipuum fuiſſe inuentum artem ignobiliora metalla in auri naturam perficiendi, non pauci nec modici viri perſuaſum habent. Cujus traditionis certitudinem ſi quæramus, præter antiquitatem perſuaſionis, et chemicorum ſecuram adſertionem, parum inuenimus. Nam quod ex Homero, tamquam homine Aegyptio, BORRICHIVS* aliqua epitheta Hermetis, vt et fabularum quarundam allegoricum ſenſum, chemicis laboribus applicabilem, adfert: id nondum euincit Hermetem artem transmutatoriam calluiſſe et docuiſſe: quum ſufficiat ipſum auri ex metallis, ſeu fodinis et mineris, extrahendi rationem forte præmonſtraſſe Aegyptiis.

* *Hermet. vindic. pag. 57. ſeq.*

X. Sed allegant et vrgent Aegyptiorum regum incredibiles diuitias, quæ certe non collectæ fuerunt ex mercatura: quippe Aegyptus olim arcebat peregrinos aditu, nec vmquam Aegyptios antiquiſſimos mercaturam exercuiſſe legimus. Magnificentia certe regum Aegyptiorum in tot pyramidibus excitandis, vrbibus condendis, labyrintho, Moeridis lacu, Oſymanduæ ſepulcro, de qua HERODOTVS et DIODORVS SICVLVS ampla et luculenta teſtimonia perhibent; et quorum operum hodieque aliqua exſtant; dubitare nos non ſinit,

quod incredibili argenti copia habuerit opus. Aestimare illam vel ex vnico specimine iuuabit. Osymanduæ monumento, præter reliqua stupenda, impositus fuisse legitur apud DIOD. SICVLVM * circulus aureus cubitorum CCCLXV. cuius crassities cubitus vnus fuit. Hunc sane circulum si solidum et ex puro auro conflatum fuisse supponamus, tanta ad illum parandum auri copia opus fuit, vt dubitem an collatum totius Europæ aurum, postquam tanta quotannis copia aduecta et eruta fuit, suffectura sit eiusmodi circulo fabricando.

* *Bibl. Histor. p. 46.*

XI. Vt vero non desunt causæ addubitandi de veritate facti, quum Græci, qui nobis traditionis huius auctores sunt, ipsi illum circulum non viderint: quippe diu antea ablatum a Persis rerum Aegypti potitis: ita admittamus sane fuisse eum. Quis vetat autem suspicari non fuisse solidum hunc circulum, sed concauum? aut ex materia ignobiliori, auro tantum incrustatum? Hoc certe pacto ab immani eiusdem pretio mirum quantum decedet, vt ad illam mediocritatem redeat, quæ Aegypti regum reditibus facilius respondeat.

XII. Neque vero tantopere mirandum est Aegyti reges magnifica præstare potuisse, si cogitemus regibus tertiam totius tam amplæ cultæque regionis partem fuisse propriam; in milites nihil fuisse erogandum, quippe altera tertia totius regionis parte assignata abunde contentos: nec ministrorum salaria quicquam absumsisse; erant enim sacerdotum collegio, abunde diuiti, adnumerati: temperantiam regum, legibus sanctis circumseptam, non siuisse multum inutiliter et profuse absumere: infimam autem plebem vt vitæ sustentandæ necessaria acquireret, paratam ad labores exiguo pretio accepto subeundos fuisse: quos sæpe, vt exemplo Israelitarum videre licet, coacti tolerare debebant.

XIII.

XIII. Hæc ſingula recte conſiderata docent fieri tunc magna opera ſine ſtupendis ſumtibus, longe facilius, quam noſtro æuo, potuiſſe: adeoque non opus eſſe aurificem artem, neceſſarium magnificentiæ huic neruum ſuppeditantem, ſupponere.

XIIII. Et quid opus erat Aegypti regibus, ſi ſacerdotes arte facili in templo Vulcani Memphitico confectum aurum ſuppeditabant, vt, tot hominum calamitate et exitio, aurum ex mineris Aethiopiæ conterminis quærerent? De his autem aurifodinis DIODORVS SICVLVS* nos edocet ex AGATHARCHIDE. Et ne dubitemus de *Diodori* in referendo fide, confirmant nos *Agatharchidis* apud PHOTIVM** ampliſſima excerpta, quæ totidem fere verbis eandem rem proponunt.

* *Libro III. p. 150.*
** *Cod. CCL. pag. 1339. edit. Schotti.*

XV. Doctiſſimus BORRICHIVS* quoniam perſuaſum habebat aurum apud Aegyptios alchemiæ beneficio factum eſſe, quum multa ad ſtabiliendam ſententiam attuliſſet, ſtatuit durum in aurifodinis laborem, politicis ex rationibus, fuiſſe ſuſceptum, vt diſſimularetur ars, cui non defuturos amatores importunos et violentos facile licebat cognoſcere et prouidere. Idem quoque dum fructum ex aurariis percipiendum tantopere eleuat, videtur duo non cogitaſſe, quæ in hac re diiudicanda præcipua ſunt, quorum alterum §. XII. attigimus, ſcilicet regibus promtam fuiſſe conſeruandi fructus et reditus ſuos poteſtatem; quod de nullo noſtri ſæculi monarcha facile dixeris: alterum, quod pretia rerum fuerint minima, viliſſimoque viuere adſueti Aegyptii. Quod vero Aegypti degenerantis in pompam profuſiones incredibiles adducit; a ſtatu degeneris reipublicæ ad integræ recteque conſtitutæ conditionem non valere conſequentiam quisquis facile cognoſcit.

* *Hermet. vindic. pag. 66.*

XVI. Plura doctiſſimus vir erudite congeſta adfert, quibus vero ſimile reddit Aegyptios in chemia non fuiſſe hoſpites, et artem χρυσοποιητικὴν calluiſſe: hinc ad Colchos delatam fuiſſe artem, quæ illuc Argonautas allexit: Græcisque prouide arcanum, etiam fama diuulgatum, celantibus, ſub fabularum inuolucro, vt exiſtimat, delituit. Tandem Romanis, æuo Diocletiani, rumor arcani huius notitiam attulit, qui, vt Aegyptiis ferociendi et aduerſus Romam rebellandi materiam ſuccideret, omnes de chemia libros, accurate conquiſitos, comburi iuſſerit. Sed quoniam exſcribere illum non placet; nec alchemia ad medicinam neceſſario nexu pertinet: mittenda hæc exiſtimo, facile paſſurus, ſi cui *Borrichius* perſuadere ſuam ſententiam valuit; vt ipſi fidem adiungat. Inferius, vbi ad Colchos et Argonautas temporum ordo nos deduxerit, pluribusque occaſionibus, aliqua huc pertinentia interſpergemus.

XVII. Exotericam fuiſſe aliquam medicinam apud Aegyptios, ſcilicet talem, quæ non fuerit a ſacerdotibus petenda, ſed hominibus plebeiis variis occaſionibus cognita, memoriæ mandata, vrgenteque neceſſitate ſimili repetita, vero admodum ſimile eſt. Huc puto referenda eſſe illa veterum * teſtimonia, *omnia in Aegypto referta eſſe medicis: omnes Aegyptios eſſe medicos.* Vix autem mihi perſuadeo illam vulgi medicinam vlterius eſſe extendendam, quam quod ſibi ad morbos præſcindendos vomitibus, aluique per infuſa enemata purgationibus, ſimilibusque ſupra iam recenſitis remediis, conſulerint, per ſe quisque, aut familiæ periclitanti. Quæſtum vero medicina facere, aut illam artem ſeorſim profiteri, qui ſacerdotum collegio adſcriptus non eſſet, neminem fuiſſe auſum integra republica exiſtimo; quum grauiſſima poena, DIODORO ** teſte, in eos conſtituta fuerit, qui vna plures artes, pluraue opificia, agitarent.

* Tale

* Tale eſt teſtimonium HOMERI *Odyſſ.* Δ. 230.

Ἰητρὸς δὲ ἕκαστος ἐπιστάμενος περὶ πάντων
Ἀνθρώπων, ἦ γὰρ Παιήονός εἰσι γενέθλης. i. e.

Quiuis mortalium ibi eſt medicus de omnibus rebus probe edoctus, ſunt enim profecto Pæonia generatio.

** Notatu dignum locum integrum adſcribam *ex Lib. I. pag. 68. Alibi circa multa diſtrictum habere animum artifices, nec in vnius dumtaxat rei tractatione, propter auaritiam, perſiſtere videmus. Alii enim agricuſturæ manus admouent, alii mercaturæ ſe immiſcent, ſunt etiam qui duas aut tres ſimul artes exercent. Plurimi in ciuitatibus popularem ſtatum amplexis, ad conciones publicas curſitantes, detrimentum reip. ſibi vero emolumentum, per aliorum largitiones, comparant. At inter Aegyptios ſi quis opificum aut artificum remp. capeſſit, aut plura ſimul artificia exercet, grauiſſimas incurrit pœnas.* Plane conſona Diodoro tradit ISOCRATES *encom. Buſiridis.*

XVIII. Atque hæc de medicina Aegyptiorum, pro inſtituto noſtro, ſufficiant. Supereſt vt adhuc diſpiciamus de aliquibus, quos huius medicinæ ſi non inuentores, tamen auctores, perhiberi a nonnullis videas. Ex his primo loco occurrit ABRAHAMVS patriarcha, de quo ſacræ nobis litteræ * teſtimonium perhibent, quod in Aegypto aliquamdiu fuerit commoratus. Ab eo igitur edoctos fuiſſe Aegyptios aliqui ſecure perhibent: etſi omnino ſacræ litteræ de eo ſilent.

* *Geneſ. XII.*

XVIIII. Vt autem, quare Abrahamum Aegyptiis præceptorem dent, melius cognoſcamus, ex orientalium traditionibus repetere oportet, illos exiſtimare eundem eſſe Zoroaſtrem, Chaldaicæ et Perſicæ philoſophiæ, quin etiam religionis, auctorem: de quo abunde multum fabularum ex orientalium ſcriptis collegit DHERBELOTVS, quas hic repetere piget, nec tempus permittit.

XX. Porro IOSEPHVS Aegyptiis a nonnullis obtruditur, qui tamen ipſi videntur neſcire, vtrum potius cupidiſſimi diſcipuli, an præceptoris, loco ipſum habere

velint

velint et debeant. Huius occasione medici Aegyptii, et seorsim pollinctores, in sacris * recensentur, tempusque pollincturæ insumtum determinatur quinquaginta dierum.

* *Genes. L.*

XXI. Stili scripturæ sacræ valde ignari, nec parum inconsiderati mihi videntur, qui ad medicorum contumeliam allegant Iosephum seruis suis medicis mandasse, vt patrem Israelem, post quam fatis pie functus fuerat, solito more condirent. Non enim cogitant quoties in Ebræo codice summi summorum regum status ministri eodem seruorum nomine denotentur. Quando igitur scriptura loquitur de seruis his medicis, tale accipi prædicatum debet, quale permittitur a suo subiecto. Siue igitur Iosephum, vtpote summi sacerdotis generum, sacerdotum ordini adscriptum intelligamus, siue simpliciter proregem: pollinctores illi, vtpote de sacerdotum collegio viri, non magis erant Iosephi serui, quam ipse Iosephi socer. Alia res est si de seruis medicis Romanorum, abiectis et ære emtis mancipiis, sermo est: quorum conditionem alio tempore videbimus.

XXII. Incertæ ætatis medicus Aegyptius celebratur *Iachen* *, hierogrammateus regis, de quo SVIDAS commemorat, quod aduersus dolores et morbos amuleta et incantationes præcipue calluerit, et quod morbis contagiosis et pestilentialibus exstinguendis valuerit, præcipue illis, qui post canis ortum emicare solent.

* De hoc viro videantur CONRINGIVS *in hermetic. medic. pag.* 108. et excusans ipsum atque defendens OL. BORRICHIVS, *in Hermet. vindic. p.* 170.

XXIII. Laudatur etiam *Nechepsus* rex Aegypti, medicis scriptis clarus: sed quod ætas ipsius in propiora tempora incidit: mentionem ipsius inferius commode licebit facere.

CAP. V.

De aliarum gentium antiquissima medicina.

CONSPECTVS.

I.

Non abs re fuerit nunc euagari paulisper ad reliquas orientis gentes, quippe cum aliis artibus medicinam apud se antiquissimam iactantes. Sunt autem illae de quibus aliquid rescire licuit, *Sinenses*, *Iapanenses et Malabares:* quibus de patriae nostrae antiquissima medicina, vt et eiusdem apud Iudaeos conditione, aliquid subiungam: hacque occasione de *Mose et Iobo* pauca commemorabo.

II. Sinenses, cum quibus in multis conuenire videntur Iaponenses, iactant reges medicinae suae inuentores, quorum aetas diluuii tempora multum superat. Tota natio deditissima est idololatriae, astronomiae et astrologiae: in quo conueniunt cum Chaldaeis et Persis, ipsis quondam finitimis.

III. Quae medicorum apud Sinenses dignitas antiquissimis temporibus fuerit, equidem nullibi inuenio: hodie eos, quoad ordinem politicum, exigua esse existimatione IOANNI NIEVHOFIO * credo: attamen antiquissimae artis dextro exercitio tantam famam adepti sunt, vt Europaei inter illos degentes libentius fere suam salutem ipsis, quam popularibus suis medicis, permittere dicantur.

* *descript. legationis Batauic. P. II. pag.* 15.

IIII. In morbi cognitionem penetrant obseruatione longa ac taediosa pulsuum, quam disciplinam habere se ex institutione cuiusdam *Lipe* dicti, et *Hoamti* regis, perhibent, cuius aetatem indicaturi annos CIↃ CIↃ IↃC LXXXVIIII. ante Christum natum supputant.

V. Praeter pulsum, linguam, oculos et faciem quoque considerant: alia signa negligunt. Quippe nec de statu suo aegrotantem interrogant, nec vrinam inspiciunt. Cognito autem pulsu morbum indicant et praesa-

præsagium instituunt. Deinde librum antiquissimi æui euoluunt, quærunt pulsus nomen eique adsignatum remedium.

VI. Remedia ipsorum pleraque, sunt simplicia et leui arte parata, vt decocta. Chemica prorsus ignorant: * vt et anatomen omnino negligunt, nec sanguinem mittunt.

* Ita me docuit CLEYERVS *fragmenti Oper. medici*, quod cum *specimine medicin. Sinicæ* prodiit, *pag.* 72. qui *chymicam*, inquit, *artem, quæ nobilissimas inuenit medicinas, ignorant, quamuis illius alteram partem, ad inuestigandum lapidem philosophicum, ad aurum et argentum conficiendum, ad insaniam aliqui prosequantur.* Sed aliud persuadet epistola secunda *de Indiæ rarioribus* a D. D. MICHAELE SCHENDO ad Illustrem Academiæ N. C. Dominum Præsidem exarata, et appendici ad *Acta Physico-medica Acad. N. C. pag.* 124. inserta, qua Sinensibus chemiæ pharmaceuticæ vsus, et cognitio, additis speciminibus, tribuitur. Nam non solum antimonialibus, verum etiam mercurialibus, quin ex ipso auro præparatis illos gaudere, examine pastillorum *Tanzuc* comprobat. Profitetur sibi persuasissimum esse antiquum esse chemiæ in hac gente vsum: quod in medio nunc relinquo, donec certiora ad antiquitatem hanc comprobandam argumenta suppetant.

VII. Circuitum quendam sanguinis et spirituum, deuehentium humidum radicale et colorem primigenium, per venas et vias duodecim membrorum, spacio XXIIII. horarum, quo tempore quinquagies circumuoluuntur, secundum cœlorum per quinquaginta domos conuersionem, sibi confinxerunt: cuius circulationis penitus phantasticæ nomen nostrorum incautiores quosdam induxit, vt perhiberent circulationem sanguinis Sinensibus antiquitus fuisse cognitam.

VIII. Dogmatis huius antiquitatem CLEYERVS indicauit plus quam quater mille annos: videas tamen aliquos quadringentos tantum numerare: quem errorem profluisse existimo ex eo, quod PASCHIVS * numerum

merum non accurate ex Cleyero transſcripſit: huncque deinceps alii ſequuti ſunt.

* de *nouis inuentis cap. VI. p.* 312.

VIIII. Pathologiam quandam flatuoſam habent, ad rationem reddendam affectuum dolorificorum ſpasmodicorum: cui theoriæ innititur acupunctura et moxæ inuſtio Sinenſibus et Iaponenſibus ex æquo familiaris: quamuis in modo adminiſtrandi aliquantulum a ſe inuicem abeunt.

X. Ceterum ſanæ theoriæ, quantumcunque antiquam illam ferunt, parum habent, merosque empiricos, cana tamen experientia ſua ipſis noſtris ſæpe admirabiles, ſuſpicere et laudare æquum eſt. Ex quo praxeos ſeu experientiæ excellentiam et præſtantiam non immerito inculcat nobiliſſimus ROBERTVS BOYLE. *

* *Exercitationum de philoſoph. experimentalis vtilitate pag.* 283.

XI. De medicina harum gentium plura ſuppeditant medici duo celeberrimi, et in orientali India per multos annos commorati, ANDREAS CLEYERVS* et VVILHELMVS *ten* RHYNE.**

* In *ſpecimine medicin. Sinicæ* Francof. 1682. edito. 4t

** tractatui *de arthritide* ſubiuncta duplici mantiſſa. Ceterum hic illi plurima ſuppeditaſſe videtur. Ita enim ipſe *diſſ. de arthritide p.* 173. *not. z.: de quo*, (pulſuum rythmo) *pleniorem et commentariis locupletatum tractatum, quem Dom.* ANDREAS CLEYERVS M. L. *contra ſtipulationis fidem in patriam me inſcio miſit, ni publica et priuata negotia id impediant, edere conſtitui. Sed de hoc contractu et meo labore ac ſumtu ſiluiſſe, quam pauca dixiſſe, præſtiterit.*

XII. Malabarica medicina, quam Bramines, qui veteribus Brachmanes vocabantur, exercent et poſſident, non minus antiquos natales, quam Aegyptia, iactat. Eius notitiam debemus viro admodum reuerendo Dom. M. IOANNI ERNESTO GRVNDLERO,

Miſſio-

Missionario et Præposito Danico, nunc beate defuncto, cuius, vtpote collegæ quondam in Pædagogio Regio Halensi, et amici coniunctissimi, memoriam vsque exosculabor. Hic Hala circa annum cIↃIↃCCVIII. abiens a pluribus rogabatur, vt de medicina Malabarica, quantum rescire posset, consignaret et ad nos perscriberet: quod facere ipsum, vtpote medicinæ non ignarum, posse omnes confidebant. Hic in Indiam incolumis delatus, amicorum desiderii suique promissi memor, quum linguæ addiscendæ causa libros legere deberet, legendos medicos sumsit, et cum medicinæ peritis Braminis diligenter versatus est. Inde enatum est opusculum elegans,* quod in Europam misit, cuique titulum fecit: *Medicus Malabaricus.*

* Germanico idiomate scriptum est. Recensionem eius pleniorem dedi *Bibliothecæ obseruation. et recension.* quæ Halæ Magdeb. edita fuit, *Sect. VIII.* 3. *p.* 380. *seqq.* Eademque nunc legitur in *Actorum physico-medicorum Acad. N. C.* vol. 1. appendice *pag.* 106. *seqq.*

XIII. Ex hoc libro discimus esse apud has gentes antiquam artem medicam, quæ præcipue addiscitur ex libro institutionum, qui *VVagadasastirum* inscribitur, et sex libris omnem doctrinam medicam complectitur.

XIIII. Originem a Deo summo repetunt, indeque per multas annorum myriades, aliqua per manus traditione, ad varios ordine deos successisse, donec ab his ad prophetas, a prophetis ad homines peruenit.

XV. Theoriam admodum mutilam, et plerumque aperte falsam, habent. Nam anatomes in vniuersum rudissimi sunt: quod vel ex falsa pulsuum theoria animaduertas. Aiunt enim sub vmbilico, ad interuallum quatuor digitorum, esse radicem pulsuum, a qua 72000. arteriæ, inde per totum corpus dispergendæ, oriantur

et

et procedant. Hanc radicem esse latam, quantum quatuor sunt digiti, et altam, quanta est longitudo duorum digitorum. Non absimilem esse formam coralliis, esseque illum locum vbi homo concipitur. De respiratione nihilo sanius philosophantur.

XVI. Medicamentorum genera in sex classes, secundum totidem sapores, acidum, dulcem, salsum, amarum, acrem et denique adstringentem, distribuerunt.

XVII. Curandi artem octo classibus includunt, secundum totidem morborum familias. Oportet autem, si quis excellere in medicina velit, octo has medendi classes æque peruagatum et in singulis satis esse exercitatum. Quum vero non omnibus liceat ad tantum adspirare gradum: hinc sunt apud eos, qui se vni tantum classi, vel duabus pluribusue, seorsim mancipant, neglectis tantisper reliquis, vt in his, quæ excolenda sumserunt, eo magis excellant.

XVIII. Prima classe continentur illi, qui infantum morbos callent: secunda, qui morsus et ictus venenatorum animalium sanare norunt: tertia, qui dæmonas fugare et mentis morbos auertere promittunt: quarta, qui succurrunt in venerem tardis vel ad coitum ineptis: quinta, cui plurimus habetur honos, qui morbos ceteros corpori ingruentes propellere satagunt: sexta, qui manuum opera succurrunt ægrotis: septima, qui senium retardare et canitiem auertere pollicentur: octaua denique illos complectitur, qui scire profitentur rationem, qua omnes capitis morbi, vt et qui oculis accidunt, debellari debeant.

XVIIII. Vnicuique harum classium præsidet numen aliquod, tamquam patronus et tutelaris Deus, quem medici illi venerantur, et medicinas eius nomine

exhibent.

exhibent. Sic infantum morbis præeſt ventus: aqua morbis ex venenatis ictibus fauet: aer profligandis dæmonibus fert opem: ad venerem impotentibus ventus igneus opitulatur: chirurgis luna ſubuenit, et terra canitiem arcet; quintæ claſſis medicorum conatus ſol adiuuat, et oculorum capitisque morbis, tamquam Deus auerruncus, anima hominis ſuccurrit.

XX. Statuunt tres morbos principales vnicuique congenitos. Primus vocatur *VVadum*, id eſt venti in corpore ſeu flatus: alter *Bittum*, ſeu vertigo vel ſtoliditas: tertius *Tſcheſtum*, hoc eſt impuritates humorum. Et hi quidem, ex variis cauſis emergentes, ceteris præponderant, ſecundum indiuidorum conditionem, aliosque vel excitant vel ſupprimunt. Morbos primitiuos et inde exortos, calculo adiecto enumerant. Ex vno ſæpe videas trecentos pluresque deductos. Mentis morbos enumeraſſt IↃCCLXXXXII. Tota omnium morborum ſumma conficit CIↃCIↃIↃCCCXXXXVII.

XXI. Ad morborum cognitionem peruenire ſtudent pulſuum patienti obſeruatione: ſed et excrementa, præcipue vrinam, conſiderant. Exploraturi vtrum is, qui decumbit, ſanitatem recuperaturus, an vero morti conceſſurus ſit, vrinam eius patellæ iniiciunt, tum ſtramen oleo puro intingunt, et deſtillare in vrinam ſinunt. Si guttula illa fundum petit, ægrotus moritur: ſi vero ſupernatat, ſpem ſalutis certam faciunt. Etiam in præſagio formando ad aſtra attendunt: itemque ad ægrum abiens medicus augurium captat, aues et quælibet obuia conſiderat, vt et illum, qui ſe vocat, nuncium, et ſe ipſum, quo poſitu ab eo, qui vocauit, deprehenſus ſit.

XXII. Accurate præcipiunt de ſelectu medicinarum, ratione locorum natalium, collectionis et aſſeruandi temporum: nec non quo ſingula modo præparari,

præparataque aſſeruari debeant. Quin eſculentorum et potulentorum etiam rationes in numerato habent, et de ſingulis præſcribunt, quamdiu quæque incorrupta maneant, quibusque vaſis quam optime adſeruentur.

XXIII. Præterea accuratiſſimum curandis regimen præſcribunt, eoque determinant quamdiu hoc vel illo morbo detentis vigilandum vel dormiendum ſit: quoties dentes et lingua repurgari, osque collui debeat: quo modo habitare cænamue ſumere deceat.

XXIIII. Excolunt etiam chemiam, quam a Deo *Tſchiwen* libris IV. traditam eſſe perhibent. Agunt de mercurio, ſulfure, antimonio aliisque mineralibus, de ſalibus, vitriolo, alumine, de coralliis, gemmis, metallis, deque inſtrumentis pyrotechniæ et operationum enchireſibus.

XXV. Porro etiam compoſitas medicinas plures habent. Pilulas polychreſtas ſeu vniuerſales præparant. Singula autem vehiculis appropriatis exhibent, et in quouis medicationum genere diætam peculiarem accurate obſeruant.

XXVI. Tantam ſibi laudem ſua arte pepererunt, vt inter ipſos degentes Europæi libentius Malabarum, quam ſuorum medicorum opera, vtantur: quos, quando curandos acceperunt, accuratæ diætæ, et cibis pro more ſuo, adſtringunt.

XXVII. Venæ ſectionem plerique neſciunt. Scarificationes, ſed raro et rudi minerua, exercent: fonticulos et clyſteres vix norunt. Sed qui Europæis permixti habitant, ſenſim et venæ ſectionem, et alia noſtratia, arripiunt.

XXVIII. In præparationibus medicamentorum ſuorum, (quæ ipſorum chemia eſt,) fere ſemper ſtercus et vrina vaccarum accedit: quod procul dubio faciunt,

quia

quia de ſanctitate horum animalium alte infixam mentibus ſuis opinionem fouent. Siccato etiam vaccarum fimo carbonum loco vtuntur. Ceterum pharmacopœos, a medicis diſtinctos, ignorant, ſed idem homo medicinas præparat et ægrotis diſpenſat. Medici autem clero, ſecundum noſtrum loquendi modum, id eſt Brachmanum conſortio, adſcripti ſunt, et obtinet apud eos, quemadmodum olim in Aegypto, lex, quæ ſingulos manere in ſua conditione iubet, et eandem, quam parens et maiores exercuerunt, artem diſcere et exercere præcipit.

XXVIIII. Apparet facile orientalium harumce gentium medicinam in multis inter ſe, et cum Aegyptiorum veterum medicina, conuenire. Atque vtinam liber ille *VVagadaſaſtirum* inſcriptus, qui vetuſtus eſſe videtur, in Latinam linguam vertatur et publici iuris fiat: minime enim dubito fore vt ex eo multa de medicinis ex oriente acceptis poſſemus diſcere: forte etiam parum fuerint diſtincti ab medicis Hermetis libris, quos Aegyptios pro norma ſuæ medicinæ habere ſupra intelleximus. Erit nobis iterum occaſio Malabarum mentionem faciendi, quando ad ſæculum a Chriſto nato II. peruenerimus.

XXX. Et quamuis, quæ de Sinenſium atque Malabarum medicina attulimus, ex relationibus et fide recentiorum auctorum accipere cogimur: facile tamen credimus ſatis antiquam illam eſſe, vtpote religioni innexam; et in antiqua ſua conſtitutione, ſaltem vsque ad tempora, quibus Europæi ad illos nauigare cœperunt, permanſiſſe: præſertim quum omnes teſtentur gentes illas eſſe antiqui moris tenaciſſimas, totaque res antiquitatem oleat.

XXXI. Quænam apud alias gentes medicinæ conditio antiquiſſimis temporibus fuerit, ignoratur. Et quam-

uis coniecturis, aut auctorum quorundam adſertionibus, aliqua poſſent perhiberi: malumus tamen illis abſtinere. Sic ALSTEDIVS * perhibet circa annum mundi cIↄ cIↄ cc. Oſiridem, regem Aegypti, veniſſe ad Marſum, regem Germaniæ, et docuiſſe maiores noſtros rationem conficiendi cereuiſiam, item agri culturam, artem fabrilem et molendinariam, inſuperque medicinam: hoc autem vere, vt ſcriptum eſt, factum vmquam fuiſſe, nemo idoneis argumentis probauerit.

* *In chronologia medicorum*, *quæ theſauri chronologiæ tabulam XXXXVI.* conſtituit. Nititur, ſine dubio, relatione DIODORI SICVLI de expeditione Oſiridis, quam ſupra vidimus; ſed ſi omnia recte ſe haberent in illa narratione, vereor vt temporum rationes ad liquidum deduci poſſint.

XXXII. Neſcio quam antiquum ſit quod PLINIVS * refert de Druidis, eorumque eximia admiratione, qua viſcum in quercu natum proſequuutur. *Nihil*, inquit, *habent viſco et arbore in qua gignitur, ſi modo ſit robur, ſacratius. -- Enimuero quicquid adnaſcatur illis, e cœlo miſſum putant, ſignumque eſſe dilectæ ab ipſo Deo arboris. Eſt autem id rarum admodum inuentu, et repertum magna religione petitur. -- Omnia ſanantem appellantes ſuo vocabulo.* Prætermitto quæ de ſuperſtitione in colligendo ibidem leguntur.

* *Hiſt. natur. XVI.* 44. Antiquiſſimum eſſe illum quercus annoſæ honorem, eique innati viſci exiſtimationem, facile credo ingenioſiſſimo EDM. DICKINSONO, qui in *Delphis Phœniciſſantibus* ſubiecta appendice *pag. m.* 32. ſeqq. Druidum originem, et quernam ipſorum religionem, ab ipſis patriarchis Abrahamo, quin Noacho, facili opera deduxit, argumentis potiſſimum vſus etymologicis, et in ſubſidium vocatis *Beroſo*, et antiquitatibus Etruſcis ab *Inghiramio* repertis: quibus auctoribus quantum fidei tribuendum ſit, hic locus non permittit longius exponere.

XXXIII.

XXXIII. Neque ſolum Galli aut Germani viſcum tantopere admirati ſunt : verum etiam Italis hominibus eandem ſuperſtitionem inoleuiſſe, ex VIRGILIO* mihi videor colligere : ſed vix quisquam determinauerit vtrum a Gallis vel Etruſcis illam acceperint.

* Aeneidos VI.

XXXIIII. Plura quæ per coniecturas de ſtatu medicinæ priſcæ in Europa, præſertim Scythica gente, aſſequi licet, inferius attingemus, quando nos ordo ad philoſophos, ex hac gente in Græciam profectos, deducet : nunc pauca dicemus de IOBO et MOSE, quos plures auctores medicis, ſeorſim autem chemicis præſtantiſſimis, adſcribunt.

XXXV. Et MOSES quidem, vir diuinus, omni Aegyptiorum ſapientia et diſciplina eruditus fuit : vt ſacræ nos litteræ id docent. Et quamquam de eo, quippe regio puero, vt putabatur, ſuſpicari liceret eo potiſſimum educationem eius directam fuiſſe, vt politicæ vitæ neceſſariis artibus imbueretur : CLEMENS tamen ALEXANDRINVS* diſertis verbis ſcribit, quod et medicinam edoctus fuerit. In quo quidem apud omnes facilius merebitur aſſenſum, quam in illa adſertione ſua, cuius PHILONEM teſtem aduocat, quod alium doctrinæ orbem (encyclopædiam) regium hunc puerum edocuerint Græci in Aegypto. Non enim immerito quæritur, quinam tunc Græci eruditi fuerint, qui artibus ſuis Aegyptium, vel quemcunque alium, inſtruere poſſent? quippe illo tempore, ipſis Græcis confitentibus, nec conſtituta erat respublica illorum, nec inuentis et artium cultura vlla illuſtrabatur.

* *Stromatum Lib. I. pag. 343.*

XXXVI. Imbutus igitur ille Aegyptiorum doctrinæ arcanis, quum, XXXX. annos natus, filius regiæ

filiæ haberi detrectaret, seque suæ genti aperte iungeret, ab ipsis quoque, quicquid auitæ sapientiæ habuerunt, addidicit, et quicquid ex Chaldæorum doctrina insuper boni retinuisse potuerunt. His superaddidit, quæ peculiari summi numinis dono et gratiæ accepta referebat: hisque ad Israelitici populi rempublicam quam optime ordinandam vsus est.

XXXVII. In hac reipublicæ Iudaicæ constitutione videtur ad tribum Leuiticam, cultui diuino et sapientiæ peculiariter reseruatam, fuisse delegatam omnem curam etiam corporum: ita vt populus Iudaicus ab uno summo DEO, qui se ipsorum fore medicum declarauerat, omne auxilium per sacerdotes petere iuberetur.

XXXVIII. Et sacerdotum collegio medicam curam, et de morbis cognitionem, fuisse soli iniunctam, docere nos possunt leges* de leprosis latæ, admodum prolixæ.

* Leuitic. XIII. Si quis scire cupit quam sollicite Iudaici doctores circa hoc negotium versari consueuerint, legat Talmudicum librum has leges illustrantem, quem, vt Germani etiam cognoscere possint, effecit celeberrimus quondam Vniuersitatis huius Professor D. D. IO. CHRISTOPH. VVAGENSEIL, in libro quo Iudæorum scripta Germanica legere docet, cui titulus: *Belehrung der Jüdisch-Teutschen Red- und Schreib-Art. Königsberg* 1699. 4to.

XXXVIIII. Ceterum specialiora de medicina Iudæorum haud facile ex sacris eruas. Sunt autem qui Mosen per bonam consequentiam ostendunt fuisse magnum chemicum, quippe vitulum aureum*, pro Idololatriæ scopo conflatum, facili arte combussit, inque puluerem redegit, qui posset aquis permixtus potari. Neque hunc solum chemici sibi vindicant, sed et sororem eius Mariam, cuius adeo scripta de lapide philosophico

phico circumferuntur, in titulo prophetissæ et sororis Mosis characteribus insignia. Aut diuersa ab hac debet credi Maria Ebræa, Democriti in Aegypto magistra, aut insignis parachronismi reus erit GEORGIVS SYNCELLVS**, qui hæc tradit, eamque testatur laudes meruisse, quod ænigmatibus plurimis et eruditis artem inuoluerit.

* *Exod. XXXII.*

** *Chronograph. p.* 248. citante D. D. FABRICIO in Cod. Pseudep. V. T. Sed placet iudicium DANIELIS SENNERTI *de chemicorum cum Aristot. et Gal. conf.* qui, *tam credibile est*, inquit, *hunc librum esse Mosis sororis, quam credibile est alium librum, eidem tractatui adiectum, nomine* practicæ Aristotelis, *esse Aristotelis, vtpote qui ipsum Aristotelem, qui Auicennam, qui Arabes nominat. -- Nimirum vsitatum est chymicis, vt libris suis famam concilient, eos sub magnorum virorum nominibus edere, aut, si auctores ignorentur, iis præclarorum virorum nomina præscribere.*

XXXX. Quam vero difficile sit aurum, flammis inuictum metallum, comburere et in tantum, vt Moses fecit, destruere, chemici omnes et metallurgi nouerunt: vnde non paucis occasionem dedit de hoc negotio commentandi. Sed forte nemo faciliorem modum docuerit illo, quem chemicus et medicus præstantissimus D. D. GEORGIVS ERNESTVS STAHLIVS,* præceptor meus omni obseruantia colendus, publico ostendit. Nam hoc docente aurum igne comburitur, vt fiat puluis minutissimus, qui cum aqua misceri potarique possit.

* Videantur *Opuscula chymica p.* 585. seqq. vbi mensis Aprilis sistit: *Vitulum aureum igne combustum, arcanum simplex sed arcanum.* Nescio quam antiqua sit illa tinctura auri, de qua celeberrimus D. D. HERM. BOERHAAVE loquitur, *Institut. et experim. chem. lib. II. pag.* 291. *Et hæc est vera illa decantata tinctura auri, quæ Principi Coloniensi data fuit olim pro auro potabili. Sumebant enim aurum limatum cum sulphure et alcali fixo,* ceter. Certe in hoc processu aurum pari fere ratione comburitur. Conferatur, si placet, *Ephem. Acad. N. C. Centur. II. pag.* 410. vbi

vbi de eſſentia ſolari ſeu auro potabili, ex eodem fundamento parando, legitur.

XXXXI. Qui IOBVM medicinæ vindicant, faciunt id potiſſimum alchemiæ reſpectu, quam artem hunc virum calluiſſe, eaque iacturam omnium bonorum largiter compenſaſſe, confidenter aliqui adſerunt, inque probationem adſertionis ſuæ argumenta ſatis infirma adferunt: quæ vel repetiiſſe piget.

XXXXII. Ceterum Idumæum fuiſſe et Moſi coæuum; plerique conſentiunt: etſi HIERONYMVS* mauult ipſum ex Nachoris, qui frater Abrahami fuit, familia deducere. Quis vero librum eius ſcripſerit, naturalium rerum ſcientiam profundam paſſim pandentem, ignoratur. Commendari meretur celeberrimi D. D. SCHEVCHZERI labor Iobi phyſicæ impenſus: ex quo medicus ad hiſtoriam naturalem pertinentia multa depromet, quorum cognitione deſtitutus in veterum ſcriptis facile hæſitat aut offendit.

* In *Quæſt. Hebraic. in Geneſin pag. 216. tom. III. opp. a Frobenio 1524. editorum.* Indicat ibi fontem perſuaſionis illius de origine Idumæa.

HISTO-

HISTORIAE
MEDICINAE
PERIODI PRIMAE
SECTIO SECUNDA
DE
ANTIQVISSIMA MEDICINA GRAECORVM VSQVE AD HIPPOCRATEM COVM.
CVM
SYNCHRONISMO ALIARVM GENTIVM.

Capitibus octo

agitur

I. De diis medicinæ Græcæ auctoribus.

II. De heroibus medicis, qui Argonautarum tempora illustrauerunt.

III. De heroibus medicis, qui circa tempora Troiana floruerunt.

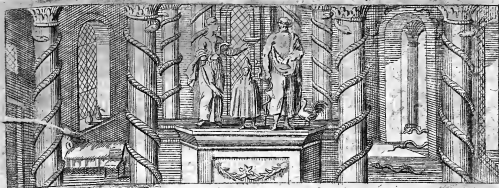
IIII. De cultu Aesculapio, filiis, filiabusque habito.

V. De Asclepiadarum medicorum fortunis, doctrina, meritis, scholisque diuersis.

VI. De medicinæ extra Græciam statu.

VII. De poetis et philosophis Græcis aut inter Græcos versatis medicinæ cultoribus.

VIII. De medicis Hippocrate Coo superioribus, aut ipsi coæuis, non Asclepiadis: vt et de instituto athletico.

CAP. I.
De Diis medicinæ Græcæ auctoribus.

CONSPECTVS.

I.

Cum omni hiſtoria Græca ſic comparatum eſt, vt parum explorata illa reperiatur ante expeditionem Argonautarum, quæ in annum mundi cIↄ cIↄ Iↄcc xxI. incidit, atque a Chriſti natali cIↄ cc LxIII. diſtat. Hunc terminum quæ excedunt vel plane mythica cenſeri debent, vel admodum obſcura.

II. Natales medicinæ a Græcis in hanc periodum reiiciuntur, et partim ad deos, partim ad heroas, partim ad homines referuntur. Quo ordine nos primum numina medica, tum heroas, denique homines conſiderabimus, quibus medicinæ vel totius inuentio, vel augmentum per inuenta particularia, tribuitur, vsque ad Argonauticam expeditionem. Credo autem neminem vitio mihi daturum eſſe, ſi mythica hæc ſtrictim perſequutus fuero, parum ſollicitus de temporum rationibus inueniendis, aut de diſſenſu variorum auctorum: quum fieri non poſſit vt de figmentis et commentis profanæ religionis certum et apud omnes confeſſum ſcribatur.

III. Ex diis medicinæ inuentæ, vel medicæ opis latæ nomine præcipue colebantur a Græcis Apollo et Pallas ſeu Minerua: tum vero etiam Bacchus, Mercurius, Cybele, Diana, a qua Lucinam aliqui diſtinguunt, quum alii eandem putent, rurſusque alii plures Lucinas ſtatuant.

IIII. Temporum ratio ſuadet Cybelen, vtpote magnam deorum matrem, Saturnique, vt ferunt, vxorem præmittere. Huius præcipue cultus apud Phrygas ortus, ſed deinde a Græcis et Romanis arreptus eſt: vnde non conſona inter ſe de genealogia, aliisque circumſtantiis, diuerſæ gentes fabulantur. Quod nos adeo multum

non

non morabitur. Videri de eo poteſt DIODORVS SICVLVS*, qui de medica eius ſcientia perhibet, quod pecorum et infantium morbis purgationibus mederi docuerit, quodque ob ſingularem diligentiam, et beneuolæ mentis affectionem, erga pueros, quos per incantationes ſanitati redderet et crebro in vlnis foueret, montana mater dicta fuerit.

* *Biblioth. hiſtor. lib. III. pag. 190. ſeqq.*

V. Quod hic de purgationibus dicitur, ambiguum ſenſum habet, videturque vocabulum καθαρμὸς potius luſtrandi aut expiandi aliquem ſuperſtitioſum ritum deſignare, quam purgationem per medicamenta.

VI. Ex Saturno et Rhea (id eſt, eadem magna matre,) natus eſt Iupiter, qui ex Latona, Saturni filia, ſuſcepit maſculam prolem Apollinem, alteriusque ſexus Artemidem ſeu Dianam, et ex ſuo cerebro Palladem ſeu Mineruam. Quæ triplex proles ob ſalutem in publicis morbis inueniendam*, aliaque beneficia impetranda, magnos honores apud Græcos conſequuta eſt.

* Conferri meretur notabilis locus apud SOPHOCLEM in *Oedipo tyranno*, a verſu 151. *ſeqq.* vbi in precum formula, quam chorus recitat, *v.* 168. vocantur τρισσοὶ ἀλεξίμοροι, *trini malorum mortisque vindices*, rogan turque vt Martem, peſtilentiæ auctorem, propulſent. Erit alibi occaſio locum hunc iterum attingendi, quando ad Romanos progreſſi erimus.

VII. Apollinem Græci perhibent ex Latona natum eſſe in inſula Delo, ſub arbore palma. A Themide nectare et ambroſia enutritus, a Ioue patre accepit medendi et vaticinandi artes, quibus humanum ſibi genus præcipue deuinciret. Eidem a patre hic honos habitus eſt, vt ad ſuam dextram ſederet, omniaque apud ipſum poſſet, canente CALLIMACHO*: quem eundem honorem Mineruæ habitum PINDARVS refert.

* *hymno in Apollinem v.* 30. Summam antiquæ persuasionis de Apolline hic hymnus, doctis variorum, præcipue autem Illustris EZECHIELIS SPANHEMII, notis expositus suppeditat. Addatur hymnus HOMERI in eundem.

VIII. Beneficia eius medica hæc recensentur, quod crines ipsius stillent panaceam, quæ, in quamcunque regionem vel vrbem decidat, omnia incolumia reddat: quodque medicos prolatare mortem docuerit: denique quod filium suum Aesculapium eandem artem edocuerit in humani generis salutem exercendam.

VIIII. Apollini ac Dianæ tribuisse veteres potestatem quandam singularem in vitam hominis, vt, qui subita morte opprimerentur, eorum telis confecti putarentur, erudite ostendit EVERHARDVS FEITH.* Ac seorsim quidem Apollinem viros interimere, Dianam vero leonem mulieribus a Ioue constitutam, vt conficiat, quas velit, multis comprobat. Huc respexisse videntur veteres, qui Apollinem, non minus quam sororem Dianam, arcu instruunt: et epitheta Apollinis ἑκάτοιο, vt et ἑκαέργου, inde sunt frequentia.

* *Antiquit. Homeric. Lib. I. c.* 2.

X. Sed et ex eadem ratione vocatus videtur Παίων, vel Dorice pæan, inque eius cultu frequenter acclamatum: io! pæan; scilicet quod sagittis suis ferire putabatur.

XI. Illud vero ferire non solum in perniciem hominum, verum etiam in salutem, intellectum ab iis fuisse, docere nos potest OVIDIVS, * fabula de Pythone serpente Apollinis telis confecto et sublato: in cuius beneficii memoriam Pythii ludi instituti sint.

* *Metamorph. lib. I. vers.* 436. seqq.

XII. Ce-

XII. Ceterum Apollini multa templa, inque iis peragendus religiosus cultus, instituta fuerunt. Magis tamen clara illa sunt ob vaticinia de rebus futuris aut obscuris inibi edita, quam ob medicinam, quippe quam Aesculapio a patre permissam esse persuasum habebant.

XIII. Idque innuere videtur DIODORVS SICVLVS,* quum Apollinem scribit scientiam medicam, quae per fatidicam exercetur artem, qua sanitatem aegroti quondam recipiebant, in lucem produxisse. Ob eandemque duarum artium coniunctionem AESCHYLO** vocatur ἰατρόμαντις i. e vates medicus.

* Lib. V. pag. 341.
** *Enumenid.* v. 62. Addit, *quod sit* δωμάτων καθάρσιος, *expiator.*

XIIII. Singulare refertur Apollinis factum, quod Marsyae Phrygi, secum de musica laude certare auso victoque, viuo cutim detraxerit, ab arbore pinu prius suspenso, vt referunt DIOD. SICVLVS* et NICANDER.** Hoc factum a medicis anatomen exercentibus opponi potest theatralem carnificinam ipsis obiectantibus. Sunt autem, qui, abominati foedam crudelitatem, cuius Apollinem mox ipsum poenituit, expositionem aliam quaerunt, et putant flagellis tergum Marsyae concidisse Apollinem iratum, vel ipsi scabiem, aut similem cutaneum affectum, immisisse. Priori expositioni fauere videtur MARTIALIS,*** ad alteram duxit EVRICIVS CORDVS.****

* *Biblioth. histor. Libr. III. p.* 193.
** *Alexipharmac. v.* 302.
*** Epigrammat. lib. X, 62.
**** In notis ad citatum Nicandri locum, vbi argutum ipsius epigramma exhibetur, in editione IOANNIS LONICERI.

XV. Apollini sacra habebantur, ex arboribus palma et laurus: ex animalibus cygnus, lupus, accipiter, coruus et delphinus. De coruo alii dissentiunt.

XVI. Co-

XVI. Cognomen Apollini et Dianæ commune est οὔλιος, a Græco ὀυλεῖν *ſanum eſſe:* ſicque ſeorſim * apud Delios et Mileſios appellabatur.

* Teſte STRABONE *libr. XIV. pag.* 653. vbi videre iuuat *notam* CASAVBONI 2. 3. 4. Neque vero ſolum apud Delios et Mileſios cultum fuiſſe τοῦ καὶ τῆς Οὐλίου, ſed et apud ipſos Athenienſes, vero ſimile redditur, ſi conferamus PLVTARCHVM Theſei in Cretam iter recenſentem, et a MACROBIO *Saturnal. I,* 17. conſeruatum Pherecydæ locum. Plutarchus enim aperte exponit quibus ceremoniis a Theſeo itinerisque periculoſi ſociis, Apollini in delphinio, adeoque Athenis, vota facta ſint: Pherecydes autem diſerte dicit, feciſſe eos vota Ἀπόλλωνι ὀυλίῳ καὶ Ἀρτέμιδι ὀυλίῳ.

XVII. Vocatur quoque in nummis Apollo Σωτὴρ nec raro apud poetas ἀλεξίκακος, itemque ἐπικούριος.*

* Apollinis ἀλεξικάκου ſtatuam Athenis indicat PAVSANIAS *VIII. pag.* 684. *ed. Lipſ.* Cognomen ipſi inde exſtitiſſe, quod Peloponneſiaci belli temporibus omnia fœdantem peſtilentiam, Delphico reſponſo quodam edito, is deus ſedaſſet. conf. *Lib. I. pag.* 9. Ab eodem auctore indicatur Apollo ἐπικούριος, cui in vico Baſſæ dicto maxime elegans templum conſtructum fuit, quod peſtilentem morbum ab ipſis quoque auerterit.

XVIII. Quum plerique Apollinem et Pæonem pro vno eodemque deo habeant: fuere tamen quibus* aliter ſtatuere et poſterius nomen Aeſculapio potius tribuere viſum fuit.

* Vide doctiſſimi D. D. DANIELIS CLERICI *hiſtoriam medic. Cap. VII.*

XVIIII. Qui ſenſum phyſicum ex fabulis veterum exſculpere laborant,* Apollinem intelligunt eſſe ſolem, vtpote conſtitutionum anni ſalubrium et inſalubrium, ſanitatis morborumque efficacem fabrum.

* vide MACROBIVM *Saturnaliorum I,* 17. PHVRNVTVM *cap. de Apolline et Diana.*

XX. Apollinis progeniem tantiſper differimus, dum de ſororibus Diana et Pallade, vtraque perpetuo virgine,

et

et reliquis diis, absoluerimus. Artemis Græcis dicta, Latinis Diana est, hoc est ipsissima luna, Iouis, ex eadem Latona, filia, quæ in Ortygia insula lucem adspexit. Huius in medicina partes cum fratre Apolline communes supra vidimus: nunc quasi compendium priscæ persuasionis ex CALLIMACHO* adscribam: *Telum in sceleratorum hominum ciuitatem iecisti, qui in suos et in peregrinos nefaria multa perpetrauerant. Ah miseri, in quos tu grauem impinges iram: Greges ipsorum pestis, agros autem grando deuorat. Tonsi autem senes lugent filios: et mulieres aut cæsæ moriuntur puerperæ, aut profugæ pariunt, nihilque eorum talo recto insistit.*

* *hymno in Dianam. v. 122. seqq.*

XXI. Nimirum, vt Dea quidem alias benigna et σώτειρα, * credebatur tamen solere et posse enormia mortalium peccata, in vniuersum quidem omnium, seorsim vero mulierum, punire. Putabatur enim mulieribus in partu præcipue succurrere, vnde Dianam Λοχείαν parturientes inuocabant: de quo plura quæremus, quando de dea Lucina dispiciemus. De Diana οὐλίῳ modo diximus.

* Dianæ Σωτείρας templum apud Pellenæos in Achaia PAVSANIAS indicat *p.* 594. Eiusdem signa Pegis, Atticæ ditionis *p.* 107. vt et apud Megarenses *p.* 96. annotat: idemque Dianæ παιδοτρόφου templum Coroneæ fuisse testatur *p.* 365. Quanta per vniuersam Asiam religione Ephesi Diana culta fuerit, intelligi potest ex Sanctorum Apostolorum historia, *Act. XIX.* quod autem ἄνδρες ἰδίᾳ θεῶν μάλιστα ἄγουσιν ἐν τιμῇ, *viri seorsim præcipuo honore hanc deam prosequuti sint*, rursus PAVSANIAS *pag.* 357. auctor est.

XXII. Ab Artemide inuentam herbam Artemisiam plures tradunt, quibus *Apuleius* fauet: quamquam alii, cum PLINIO,* malunt eam ab Artemisia, Cariæ regina, nomen accepisse.

* *Lib. XXV. c. 7.*

XXIII. Fuisse Dianæ podagræ templum in Laconica, ex *Sosibio* adducit CLEMENS ALEXANDRINVS.*

* *Protreptic. p.* 24.

XXIIII. Pallas, etiam Σώτειρα dea, ex Iouis cerebro, vt credebatur, prognata, quemadmodum omnium artium patrona, sic medicis potissimum exoranda, monente OVIDIO:*

Vos quoque, Phoebeæ morbos qui pellitis arte,
Munera de vestris pauca referte deæ.

Eius ope Pericles, quum arcem Athenarum, Mineruæ sedem, admirandis operibus exornaret, restituit operariorum promtissimum et maxime operi intentum, quum is improuide fuisset ab alto delapsus, periculoseque decumberet. Ipsi enim, per somnium visa, hunc hominem curandi rationem exposuit, qua vsus feliciter sanabatur. Pericles igitur, vt beneficii memoriam immortalem redderet, PLVTARCHO ** teste, posuit simulacrum æneum τῆς ὑγείας Ἀθηνᾶς, Palladis Hygeæ.***

* *Fastorum III. sub finem.*

** *In Pericle.*

*** Hygeæ Mineruæ seu Palladis, vt et alterius hygeæ, Aesculapii filiæ, statuas Athenis sua vidit ætate et commemorauit PAVSANIAS *p.* 54. Etiam Mineruæ Sospitæ ara fuit in Acharnana Atticorum curia *p.* 78. Idemque auctor seorsim Pæoniæ Mineruæ signum, quod Athenis fuerit, annotat *p.* 7.

XXV. Eadem virgo Minerua demonstrasse vsum matricariæ, quæ Græcis παρθένιον, quasi *virginalis*, audit, quæque virginibus feminisque subinde salutaris est, perhibetur: nec reticendum est quod olei inuentionem, ex Græcorum persuasione, Mineruæ mortales debeant, cuius ad medicinam non exiguus est vsus.

XXVI. Vel hoc etiam nomine medicinæ vindicari Minerua posset, quod, docente illustri SPANHEMIO,* credebatur omnium fanorum, in quibus numina colebantur,

bantur, κλειδοῦχος seu *clauium custos*, et apud Iouem patrem hoc honore habita fuit, vt ipsi ad dextram assideat, eiusque præcepta ad Deos referenda accipiat.

* In notis doctissimis *ad Callimachi hymn. pag.* 51. *et* 62.

XXVII. Videntur autem veteres, Mineruam medicinæ præsidem cum Apolline constituentes, admonere voluisse, vt salutari arti dediti reliquas elegantiores ne adspernentur, sed cum sua coniungant.

XXVIII. Si quis fabularum de Diana, Minerua, vt et Apolline, curque tria hæc numina medicinæ præfecta sint, euolutionem legere cupit, adeat iam supra indicatum MACROBIVM. Summa eo redit, vt demonstret Apollinem esse solem, Dianam lunam, Mineruam autem virtutem et effluuia solis et lucis, quæ humanis mentibus prudentiam subministrant.

XXVIIII. Modo innuimus Dianam esse Lucinam, partus præsidem deam: quod et satis comprobat CALLIMACHVS,* cui clarissime succinit CATVLLVS:**

Tu Lucina dolentibus
Iuno dicta puerperis.

Græco nomine vocatur Εἰλείθυια, quod aliquando Latini etiam adhibent. At vero non constant sibi Græci, quippe qui obstetricium munus sæpe ad alia etiam numina transferunt. Diserte HESYCHIVS nominat Iunonem Argiuam, quæ sine dubio erat Iouis coniux, intelligendam sub Ilithyiæ nomine. Sæpe etiam plurali numero laudantur Ilithyiæ, quæ intelligendæ sunt Iunonis filiæ, vt ex HOMERO *** patet.

* loco, quem §. 20. laudaui, cui adde *hymni in Dianam vers.* 20 -- 25.

** *carmine sæculari ad Dianam v.* 13. 14.

*** *Iliad.* Λ *v.* 270. *vbi aperte vocantur* Ἥρης θυγατέρες, Iunonis filiæ, quem locum DIDYMVS, ne aliam, quam Iunonem Iouis coniugem intelligamus, ad hanc restringit additis verbis:

bis: Διὸς ἢ Ἥρας θυγατέρες. Diſſenſus hic etiam inde colligitur, quod *Pauſanias p.* 357. 358. ſeorſim annotat Meſſenios Lucinam, ſeorſimque Dianam coluiſſe. Forte hic diſſenſus ex Creta, cum aliis in pagana religione controuerſis, venit: quippe apud hos Gnoſſii Lucinam Iunonis filiam perhibuerunt, eodem docente *p.* 42. Ceterum Lucinæ multa apud Græcos templa fuiſſe, ex vno *Pauſania* diſcas, qui *p.* 582. apud Aegienſes, *p.* 590. Buranum *p.* 639. Clitorium: et apud Tegeatas templum Εἰλειθυίας τῆς ἐν γόνασι, addita hiſtoria, *p.* 698. recenſet. Idem auctor *p.* 36. nobis indicat, apud Eleuſinios fuiſſe Dianæ προπυλαίας templum: quod epitheton intelligi poſſet, tamquam fanum ante portas vrbis exſtitiſſet, niſi ORPHEVS *hymno I.* inuocans Lucinam προθυραίαν ſuſpicionem faceret, illud cognominis eo potius reſpicere, vt ſignificet Lucinam in ipſo vitæ quaſi veſtibulo naſcenti homini debere ſuccurrere. Cuius beneficii magnitudinem ſignificare voluiſſe videntur Elei, qui Lucinam, Soſipolin cognomine dictam, i. e. vrbis ſeruatricem, apud ſe colebant: iterum teſte *Pauſania. p.* 501.

XXX. Quin ipſum Apollinem in partu laborantibus ſuccurrere non puduit, vt patet exemplo Creuſæ, ab ipſo compreſſæ, quam, EVRIPIDE* teſte, fecit ἄνοσον λοχεύειν, ſine morboſa difficultate parere.

* *Ion. verſ.* 1631.

XXXI. Apollini propinquum merito ponimus Bacchum, quem et Dionyſum Græci, Latini Liberum Patrem, vocant: quippe, MACROBIO* iterum teſte, vnus idemque eſt cum Apolline, quod ab ipſo multis vetuſtiſſimorum teſtimoniis probatur. Sed vix vllius dei hiſtoria tam obſcura et confuſa eſt, quam Liberi patris, non diffitente DIODORO SICVLO, ** qui prolixe de eo refert. Noſtri inſtituti rationes non permittunt, quæ pugnantia inter ſe in fabulis traduntur, conciliare velle.

* *Saturnalior. I. cap.* 18.

** *Lib. III. p.* 195. *et ſeqq.* Vidit has difficultates *Cic. de nat. deor. II. p.* 1128. qui propterea Liberum patrem Romæ conſecratum, ab illo Græcorum, Semele nato, caute ſeparat.

XXXII. Sufficiat hic notaſſe ab Indis potiſſimum repeti Bacchi originem, ipſique in acceptis referri, quod vitem colere et vinum parare docuerit: culturam etiam ficuum, aliarumque arborum inuenerit: mox arma per vniuerſum orbem tulerit, artesque has propagarit, ſimulque orgia ſua inſtituerit.

XXXIII. Huic itaque Baccho medicinæ inuentionem Aſſyrii Babyloniique, ſi vera Græci tradunt, acceptam referunt. Haud difficile eſt ad peruidendum, quam hæc de Baccho narrata in Oſiridem Aegyptium conueniant: adeo vt non improbabile ſit, quod DIODOR. SICVLVS* adſerit, omnem Bacchi cultum Græcos per Melampodem ex Aegypto accepiſſe. Et forte, ne nimis facile origo inſtituti pateret, Melampus pro Aegyptio rege Indum vel Babylonium dicere maluit, quum ſe fabulam enarrare omnium optime ſibi conſcius eſſet, recteque videret parum intereſſe de quacunque remotiori gente fabularetur.

* *Lib. I. p.* 87. conf. HERODOTVS *II. p. m.* 55.

XXXIIII. Certe enim non capio, qui potuerint Babylonii inuentorem ſuæ medicinæ aliquem perhibere, ſi vera ſunt, quæ HERODOTVS* perhibet, in hunc ſenſum: *apud Babylonios etiam hæc lex ſapientiſſime lata eſt, vt ægrotantes in forum deportent, quoniam medicis omnino deſtituuntur. Accedentes itaque ad ægrotum inter ſe conſultant, ſi quis forte ipſemet eodem morbo laborauit, aut alium laborantem videre ſe meminit. Conſulunt itaque facere idem, quod alii ad ſalutem fecerunt: nec fas eſt quemquam tacite præterire decumbentem. Si nihil aliud, tamen de morbo percunctari neceſſe eſt.*

* *Lib. I. p. m.* 41. *edit. Camerar.*

XXXV. Baccho hedera conſecrata eſt, ſertaque ex hac parata in ipſius honorem geſtabantur. Cuius rei cauſam vario modo reddunt diuerſi auctores: qua-

rum nulla mihi plausibilior videtur, quam quod primis instituti auctoribus, ex pluribus plantis semper virentibus, hanc eligere placuit.

XXXVI. Hermeti seu Mercurio etiam medicinae inuentionem fuisse adscriptam, nihil est mirum, quum id ab Aegyptiis, vt plura religiosa, acceperint Graeci. Id tantum addo, Mercurium Graecorum et Romanorum, vtpote ex Ioue et Maia, Atlantis filia, progenitum, longe esse iuniorem illo Aegyptio.

XXXVII. Fuisse autem Mercurio, ob medica beneficia, cultum apud veteres habitum, satis clare elucet ex PAVSANIA,* qui de Messeniis et Tanagraeis commemorat, quod Mercurium κριοφόρον coluerint, quoniam vrbes a pestilentia liberauerit, circumlato in murorum ambitu ariete. Clarissimus BORRICHIVS** de ariete in Mercurii sacris consulatur.

* *pag. 362. et 752. edit. Lips.*
** *Hermet. vindicat. pag. 91.*

XXXVIII. Ex CICERONE* discimus eundem esse Mercurium et Trophonium, apud Boeotios celeberrimum, de quo inferius erit dicendi locus, vbi de Aesculapii templis absoluerimus.

* *de Natur. Deor. III.*

XXXVIIII. Non subiungerem diis Prometheum, nisi veterum* auctoritate mihi licere id tandem comperissem. Hic in fabulis nobis sistitur tamquam hominum non solum effictor et artifex, verum etiam omnium artium vitae vtilium, et has inter medicinae, inuentor. Fabula apud multos legitur, non iisdem circumstantiis: sed forte apud nullum iucundius legitur, quam PLATONEM.** Inuenta autem sua multis verbis recitantem Promethea inducit AESCHYLVS***

* Nam non solum PHVRNVTVS, in suo *de natura Deorum* commentario, de hoc inter reliquos Deos agit: verum etiam PLATO eundem

eundem Diis intermiſcet, loco mox citando : et AESHYLVS in ſua tragoedia, quæ *Prometheus* inſcribitur, aliquoties θεὸν vocat.

** *in Protagora pag. 287. med. edit. Baſ. Gr.*

*** *in Prometh. v. 454. ſeqq.*

XXXX. Parum nos iuuerit genealogiam huius Promethei ex poetis nunc referre; quum manifeſtum ſit huius fabulæ auctores, quod hominis veram originem ignorabant, ingenioſe tamen expreſſiſſe, ſollertiam hominis, quæ vitæ incommoda quotidie obtingunt, a ſe amoliri excogitaſſe: quod autem adſidua cura et cogitatio, quæ ſapientiæ deditorum animos detinet, corporis vires minuat et conſumat, nec requieſcere hominem ſinat, innuit in eiusdem Promethei fabula vultur hepar eius depaſcens.

CAP. II.

De heroibus medicis, qui Argonautarum tempora illuſtrauerunt.

CONSPECTVS.

Aeſculapius Apollinis filius. I.
a Chirone Centauro educatur. II. III.
quem vitæ exitum habuerit. IIII.
inter aſtra relatus Ophiuchus dicitur. V.
Vxor et liberi. VI.
Qua dignitate vixerit. VII.
Diuinos honores mortuus conſequitur. VIII.
De medicina eius ex Platone. VIIII.
Eiusdem ſpecimina ex Homero. X.
et Pindaro. XI.
Incantationum antiquitas. XII.
Galeni iudicium de Aeſculapii medicina. XIII - XV.
Alius Galeni locus expenditur. XVI. XVII.
Hygini teſtimonium de Aeſculapii medicina. XVIII.
Ab Aeſculapii morte medici. XIX.
Dardanus. XX.
Melampus elleborum inuenit. XXI.
ab eo melampodium dictum eſſe album. XXII.
Niger non multum poſt inuentus eſt. XXIII.

De

I.

VEnio tandem ad heroas vel medicinæ inuentores, vel scientia eius celebres, quorum plurimi circa expeditionis Argonauticæ tempora celebrantur, quos inter præcipue eminet AESCVLAPIVS, Apollinis, vt omnes consentiunt, filius. Sed de matre dissentiunt, quam plerique vocant Coronidem, Phlegyæ, Lapitharum in Thessalia regis, filiam: alii Arsinoen, Leucippi Messenii filiam. Videantur de eo veteres auctores. *

* Instar omnium erit PAVSANIAS, qui in *Corinthiacis* longo ordine exponit, quæ pro natiuitate Aesculapii, apud se olim facta ex matre Coronide, Epidaurii allegauerint. Quo vero pacto Messenii pro Arsinoe contenderint, idem auctor exponit. Addatur SCHOLIASTES PINDARI ad *Pyth. III.* Sed matre mortali editum Aesculapium Phœnices omnino negabant, teste

teste iterum PAVSANIA *in Achaicis p.* 583. *edit. Lips. Aesculapium enim aerem esse, omni animalium generi salubritatis praecipuam causam: Apollinem esse solem. Nec immerito patrem Aesculapii haberi, quippe si sol temporibus conuenientem aerem reddat, salubritatem hominibus constare suam.*

II. Quoniam autem mater, quaecunque illa fuit, inscio parente compressa fuerat, partu clandestino editus Aesculapius, Apollinis prouida cura sublatus et Chironi Centauro educandus erudiendusque fuit traditus. Fabulas multas et inter se dissonas breuitatis studio omittam.

III. A Chirone Centauro, (de quo mox agetur, vbi de Aesculapio absoluerimus,) ad optimarum artium, sed praecipue ad medicinae scientiam, adeo eruditus fuit, vt, accedente patris Apollinis beneuolentia, in arte medica vnus omnium maxime floreret, eoque mereretur medicinae inuentor celebrari. Talis quum esset, orbem omnem circumiisse et hominibus arte sua succurrisse eum ferunt. Praecipue autem celebratur nomen eius inter heroas, qui Argonauticam expeditionem susceperunt.

IIII. Vitae tandem finem inuenit Iouis fulmine percussus, siue quod nimis se auarum gloriosumque gereret, siue, vt poetae fingunt, quod Pluto suum regnum per artem eius labefactari identidem apud Iouem quereretur. Sed PLATO * et SVIDAS honorificentius de eo tradunt: tamque liberalem fuisse hic praedicat, vt et pauperes ab inferis reuocaret: mortuum autem esse sideratione pulmonum, quod ignari medicarum rerum ad siderationem fulminis traxerunt. A quo non multum dissentit PLINIVS. **

* *Politicor. III. p.* 399. vbi Pindarum nominatim arguit.
** Libro XXIX. 1. vbi fabulis accenset, non sine indignationis significatione, narrationem illam.

V. Inter diuos referri Aesculapius meruit beneficiis suis humano generi praestitis: inter astra quoque elucet ophiuchi nomine celebris.

VI. Vxorem habuisse ferunt Epionem, ex qua filios suscepit Machaonem & Podalirium: filias autem quinque vel sex, quarum nomina recensentur Iaso, Aegle, Aceso, Hygea, Panacea, Rome.

VII. Ceterum Aesculapium nobis veteres vt illustrissimum virum vbique describunt: et seorsim HOMERVS * tamquam regulum non exigui territorii in Thessalia, in qua vrbes erant non ignobiles Tricca, Ithome et Oechalia, quarum situm nobis describit STRABO. **

* *Iliad. β. v. 729.*

** *Geogr. Libr. IX. p. 437.*

VIII. Quantos post mortem honores consequutus sit, quae templa ipsi consecrata sint, quis cultus institutus, inferius amplissime indicabo. Nunc quaerendum fuerit, qualis et quanta medicina Aesculapii fuerit: in quo non parum dissona videas ab antiquis auctoribus tradita.

VIIII. Videtur autem mihi antiquissimorum temporum vitae generi satis conuenienter iudicare PLATO,* quod medicina Aesculapii admodum simplex fuerit, noveritque aliqua ab experientia comprobata, quibus potissimum vulneratis succurreret: aut, si hominibus cetera sanis, nec luxu nec desidia corruptis, morbus quidam forte innasceretur, purgaret corpus morbidumque eiiceret: sed illas subtilitates, quas diaetetica medicina deinceps inuenit, prorsus ignorauerit atque neglexerit. In cuius probationem adfert morem filii Machaonis, qui ad Troiam vulneratus tulit aequo animo sibi, vt et Eurypylo aeque saucio, offerri praegrandem calicem vino plenum, cui caseus radula comminutus et farina immiscebantur, vt HOMERVS ** prolixe exponit. Hoc autem posteriorum medicorum neminem permissurum adserit, quum se tamen ab Aesculapio Asclepiadas, scilicet

cet et posteros et doctrinæ heredes, vocarent ac profiterentur.

* *Politicor. III. p.* 398. Pulcerrimus est locus. Indicat minus tunc temporis corruptos mores et pauciores morbos et leuiores tulisse. Nomina flatulentiæ, catarrhorum, tunc non fuisse audita. Corruptiori deinceps sæculo Herodico opus fuisse, qui gymnasticam medicinæ innecteret, vt sibi suique similibus longam mortem pararet. Sed iterum attingemus hunc locum, si ad Herodicum deducti fuerimus.

** *Iliad.* Λ. v. 630. seqq.

X. Apud HOMERVM certe non vno loco legimus Aesculapii filios, exemptis e vulnere sagittis vel spiculis, ea deinceps aqua frigida lauisse, tum medicamenta dolorem lenientia et sanguinem sistentia imposuisse: quæ iterum faciunt ad intelligendum, quod herbas quasdam calluerint vulnerarias, quas si ab Aesculapio patre edoctos existimemus neutiquam errauerimus. Hunc autem eas didicisse a Chirone Centauro facile persuaserit PLVTARCHVS,* qui probaturus veterem medicinam plurima ex vegetabili regno accepisse, ritus vetustos, sua ætate adhuc durantes, adducit: Tyrios scilicet Agenoridæ, Magnetes vero Chironi, primitias offerre, quippe vetustissimis eorum, qui medicinam exercere susceperunt, in sua quemque patria: *quippe*, inquit, *herbæ vel radices erant, quibus ægrotis medebantur.*

* *Symposiac. III. quæst. I.*

XI. Haud longius artis Aesculapii terminos producit PINDARVS,* quando ipsum canit opem tulisse hominibus, qui essent vlceribus sponte natis obsessi, aut qui armis vulnerati essent, aut lapidis iactu contusi, aut a frigore vel solis calore ambusti: quos quidem curauerit vel incantamento, (μαλακαῖς ἐπαοιδαῖς) vel potionibus medicatis: aliis medicinas exteriores applicuerit, alios denique incidendo incolumes reddiderit.

* *Pyth. III. stroph.* 3.

XII. Meretur attendi antiquitas incantamentorum, quæ, D. D. CLERICO iudice, longe vltra Aesculapii tempora adſcendit, interque orientales æque ac occidentales nationes regnauit. Non minoris antiquitatis videntur amuleta, periapta, aliaque huius generis, omnino orientalium ſuperſtitionem prodentia, quæ plenius in lucem prodierunt, tempore quo Valentinianorum hæreſis, ſæculis a Chriſto nato primis, erupit, quare illo loco plura exſpectanda de eo erunt: nunc enim ad Aeſculapii medicinam reuerti oportet.

XIII. Si GALENVM, aut quisquis eſt auctor *Introductionis* Galeno adſcriptæ, audimus, longe auguſtior fuit medicina Aeſculapii. Ita enim ille inquit: *Sed hæc quidem* (nempe Aeſculapio ſuperiorum, vt Melampodis et aliorum, quos commemorat) *experientia ratione vacua, nondumque rationalis fuit. Ceterum perfectam medicinam et omnibus numeris abſolutam, nimirum diuinam aio, Aeſculapius ſolus inuenit. Illam vero, quæ inter homines verſatur, huius ſucceſſores Aſclepiadæ poſteris veluti hereditario acceptam tradiderunt.*

XIIII. Sed vix fidem meretur Galenus, quando vsque adeo perfectam medicinam ab Aeſculapio inuentam, magis pro amore in Deum patrium, quam ex vero, ſcribit. Id obſeruamus perpetuo in Galeno, quod de Aeſculapio, et integro ordine Aſclepiadarum, verba faciens, magnifica omnia prædicet: at vero vbi errores in vno vel altero indiuiduo notandi occaſio offertur, honoribus ſingulorum nimis detrahat. Cuius quidem moris quas cauſas habuiſſe veroſimillimum ſit, alibi pluribus exponemus.

XV. Sed forte aliquid arcani latet in eo, quando diuinam Aeſculapii medicinam perfectam notat, deinde vero ipſi opponit eam, quæ inter homines verſatur: nimi-

nimirum vt locus relinqueretur, quæcunque imperfecta et manca essent, hominum negligentiæ erroribusque imputandi.

XVI. Aliud nobis particulare de Aesculapii medicina suggerit GALENVS, * quem locum integrum ex versione TH. LINACRI adscribam: *Nos ægros quotannis non paucos persanauimus, solis animi motibus ad debitum modum reuocatis. Est vero non spernendus huius sententiæ testis ipsum patrium nobis numen Aesculapius, qui multas scribi cantilenas, mimosque ridicularum rerum fieri, et melodias quasdam, instituit iis, quibus vehementiores animosæ partis motus corporis temperamentum iusto calidius efficerent. Aliis quibusdam, neque iis paucis, venari, equitare, atque armatos exerceri iussit, iisdemque statim tum ipsorum motuum speciem, vtique quibus motus iniunxit, tum armorum, quibus armatis exercitari præcepit, definiuit. Non enim quo pacto excitetur, erigaturque animosa pars, cum imbecilla sit, præcipere sat habuit, nisi etiam mensuram illius ab exercitationum idea definiret.*

* *de sanitat. tuend. lib. I. p. 218. 219. ed. Lat. Frob.*

XVII. Videtur sane hoc Galeni testimonio elucescere quam naturalem rationem τῶν ἐπαοιδῶν, ex Pindaro laudatarum, reddere liceat: simulque non difficillimum fore, si quis Aesculapium artis gymnasticæ quam maxime laudabilis, (quatenus vitiosæ temporum decursu factæ ab ipsis veteribus opponitur,) auctorem hominibus fuisse vellet ostendere. Sed vnicum dubium superest, idque, vt existimo, non contemnendum, an Galenus hoc loco de eo loquatur, quod Aesculapius inter homines versatus fecisse credi debeat, an vero potius quod Aesculapii nomine callidi sacerdotes Pergameni memoria Galeni fecerunt. Valde enim vereor vt probari

 bari

bari poſſit illis temporibus, quibus Aeſculapius inter homines vixiſſe creditur, mimorum artem ad riſus excitandos compoſitam ita fuiſſe excultam, vt pro triſtitiæ remedio adhiberi potuerit. Nec Platonem, Galeno multo antiquiorem, qui multis verbis paſſim dicit quid in medicina laudet vel reprehendat, prætermiſſurum huius rei mentionem fuiſſe exiſtimo, ſi omnino ipſi res illa nota fuiſſet.

XVIII. HYGINVS* facit Aeſculapium auctorem medicinæ clinicæ, id eſt illius, quæ ad ægrotantis lectulum exercetur, opponiturque tum illi, quæ ex templis deorum petebatur, tum iſti vagæ circumforaneorum, conuentus hominum frequentiores oberrantium. At vero quum vix veroſimile ſit poſterioris generis homines tunc temporis fuiſſe; nec prioris generis illi adeſſe potuerint: non iniuſte dixerimus nomen clinicæ medicinæ magis eſſe recens: ſuoque tempore originem eius probabiliorem indicare laborabimus.

* *cap.* CCLXXIIII.

XVIIII. Ab Aeſculapii morte medicina ad homines peruenit. Potiſſimum autem exercebatur ab illis, qui ſe Aſclepiadas ab Aeſculapio appellabant. Ante vero quam de his dicere liceat, oportet plures homines Argonautica expeditione ſuperiores, tum vero etiam Aeſculapio coæuos aliquos, ordine recenſere.

XX. Non omnino reticere poſſum hic Dardanum, hominem ſane vetuſtiſſimum, ſi vnus idemque eſt Dardaniæ, id eſt Troianæ gentis, et libri dynameron inſcripti et a veteribus ſubinde laudati, auctor. Titulum huius libri non vno modo intelligunt docti viri: alii enim exiſtimant in hoc opere doceri præparationem medicamentorum particularium, certis diebus, quibus ſingularis illorum vis eſt, colligendorum: doctiſſimus

autem

autem SALMASIVS* per dynameros putat denotari genus dæmonum valentiorum. Quicquid sit de libro diu deperdito, illud certum est et extra controuersiam positum, Dardanias artes, vt superstitiosas et magicas, subinde citari, medicinæque opponi. Consulatur CL. FABRICIVS.**

* *ad* SPARTIANI *Hadrianum c. XIV.*
** *Biblioth. Græcæ Lib. I. c. IV.*

XXI. Melampus, Amythaonis et Aglaiæ filius, Argiuus, multum in veteri historia celebratur, potissimum vero quod in Aegypto acceptos, vel a Cadmo aliisque Tyriis, qui cum hoc e Phœnice venerant, auditos, plurimos religiosos ritus, præsertim Cereris et Bacchi, multasque profanæ superstitionis fabulas, in Græciam transtulerit, ibique mysteriis illorum numinum homines initiauerit, testibus HERODOTO,* DIODORO SICVLO** et CLEMENTE ALEXANDRINO.*** Erat poeta insignis, ceterum autem, pro more illorum temporum, pastor. Quum itaque obseruaret capras suas purgari, quoties elleboro vescerentur, hac ratione in cognitionem virtutis huius plantæ deuenit, eoque remedio percurauit regis Proeti filias furentes, multasque eiusdem regionis feminas eodem morbo laborantes, præmiumque felicis curationis retulit alteram harum filiarum sibi in vxorem, cum parte tertia regni: alteram vero filiam fratri suo Bianti, cum tertia regni altera, impetrauit. Videri de hac curatione possunt, præ ceteris auctoribus, HERODOTVS** et PAVSANIAS.*

* *Lib. II. cap.* 49. ** *Lib. I. pag.* 87.
*** *Protreptic. p.* 10. ** *Libr. IX. cap.* 33.
* *Corinthiac. pag.* 150. Regem hic vocat Anaxagoram. Forte nec mentione indignus fuerit locus, quo curatio hæc peracta apud eundem legitur. Indicat autem Arcadiæ vrbem Lusos, vbi ex altera parte aqua stygia, omnino lethalis, profluit, ex altera non longe abest fons prægelidæ aquæ, alyssos

alyſſos ab effectu dictus, quoniam rabiei caninæ certo mederi credebatur. vide PAVSANIAM p. 635 - 637.

XXII. Ex eo gloria ellebori celebrari coepit, ipſaque planta ab inuentore Melampode melampodium appellari. Vix dubium eſt ex duobus elleboris album hic eſſe intelligendum, quem innoxie ab ouibus aliisque animalibus comedi, quum nigrum illis pernicioſum ſit, plures auctores teſtantur.

XXIII. Sed non adeo multum poſt etiam inuentum eſſe veratri nigri vſum, vel ex eo apparet, quod Hercules, a neſcio quo ciue Anticyrano, huius ope a furore liberatus perhibetur: vnde antiquitas elleboriſmorum, ſeu purgationum cum veratro, elucet: de quo pauca adhuc dicenda ſunt.

XXIIII. Veratrum quidem album eſſe illud Melampodis, ex ſuperius adducta nota, et Plinii Galenique teſtimoniis, ſatis videtur certum: verum DIOSCORIDES* rem totam ad nigrum refert.

* *Lib. IV. cap.* 146.

XXV. Nigrum hunc eſſe, qui apud nos hoc nomine venit, Theophraſti teſtimonio, aduerſus Dioſcoridem, qui iterum hic turbat, probari poteſt: tum vero etiam, quod BELLONIVS,* qui loca illa obiuit, nullum alium ibi deprehendit. Præcipue autem frequens erat in Helicone, Parnaſſo, Olympo montibus, per omnem Aetoliam, et præcipue apud Anticyranos.

* citante CAMERARIO *in horto philoſ. et med.*

XXVI. Sed quum duæ Anticyræ fuerint, altera ad ſinum Corinthiacum ſita in Phocide, altera ad ſinum Maliacum: dubium eſt, quænam ſit illa ob elleboriſmum olim tantopere celebrata, vt in prouerbium abierit: quum Pauſanias illam illuſtribus ſignis denotet, cui omnino ſuccurrit HELLADIVS BESANTINOVS apud

PHO-

PHOTIVM: * hanc vero Strabo et Stephanus Byzantinus nobis oſtendant.

* in *Excerptis ex Helladii Beſantinoi Chreſtomath. pag.* 1591. *ed. Schot.* vbi diſerte legitur: *Anticyram, vbi album veratrum naſcitur nullo alibi creſcente deterius, vrbem Phocenſem eſſe.* Reliquorum auctorum loca ſeorſim indicare ſuperuacuum exiſtimaui, quum id olim fecerim in diſſertatione *de elleboriſmis veterum Halæ Magdeburg.* 1717. edita.

XXVII. At vero hæc conciliare parum forte referet. Vtinam liceret modum indicare, quo veteres, ad ſalutem plurimorum mortalium, elleboro vſi fuerint. Dolendum autem eſt veteres, qui ſuperſunt, de elleboriſmis, tamquam re inter medicos omnes cognitiſſima, nimis ſtricte et conciſe ſcripſiſſe, illos autem, qui modum ex inſtituto tradiderunt, temporum iniuria intercidiſſe, vt ad nos nihil illorum peruenerit. Quicquid ex antiquis colligi potuit, in diſſertationem modo dictam congerere ſtudui. Hic notaſſe ſufficiat, veteres non ſine magna præparatione ad elleborum propinandum acceſſiſſe: quippe multa prouide inſtituta erant ante exhibendum pharmacum facienda vel omittenda: multa accurate tenenda, ſi iam potum eſſet medicamentum, vt operatio promoueretur, et terribilia ſymptomata præoccuparentur. Ex quo apparet eos elleboriſmum non pro re vili, ſed omnino ardua et accuratam diligentiam depoſcente, habuiſſe.

XXVIII. Sed præter ea, quæ artis ſunt, Melampus, vt erat ſuperſtitionis callidus magiſter, inſtitutum ſuum multis circumſtantiis commendare, an contaminare? voluit. Adhibebantur enim ad actum ſollemnis καθαρμοῦ varii ritus religioſi, incantamenta, luſtrationes, balnea, ſuffitus, quorum phyſicam rationem non facile inuenias, etſi de balneis mitius iudicare veterum praxis iubeat. Videri apparatus ille poteſt apud CLEMEN-

TEM ALEXANDRINVM,* vbi comicorum veterum MENANDRI et DIPHILI fragmenta de his leguntur. Commemorantur tæda, bitumen, ſulphur, ſcilla, lana flaua, fruſta ſalis: et expreſſa Proetidarum mentio adiicitur, vt ne dubitandi locus ſuperſit talia omnino fuiſſe ad Melampodem relata.

* *Stromat. lib. VII. pag.* 713.

XXVIIII. Quin inuenimus etiam multis poſt Melampodem ſæculis elleborum album expiandis et purgandis, non ſine ſuperſtitione, ædibus, cum precatione ſollemni, adhibitum. Immo non ſine augurio effodiendum, ſiue rebantur, ſiue populo perſuadebant, vt illi, qui modum adhibendi callebant, indeque emolumentum capiebant, eo magis impedirent, ne remedium in popularem perueniret notitiam ac vſum. Ex quo ſpecimine diſcamus, ſuperſtitionem, curationibus naturalibus impie ſuperadditam, priſcis temporibus quaſi ſepem monopolii fuiſſe Aſclepiadis, immo, ante et præter hos, omni ſacrificulorum turbæ.

XXX. Melampodi tribuitur, quod primus vinum æquali menſura aquæ permiſcere docuerit, adeoque ἀκρατοποσίαν, ſeu vini meraci potum, auferre conatus ſit: cuius quidem inſtituti laudabilem rationem facile intelligere licet, ſi cogitemus vinorum Græcorum generoſam bonitatem, et noxas, ab illorum meracorum ingurgitatione annotatas, ex veteribus repetere velimus.

XXXI. Ceterum PLINIVS* commemorat diuinitatem et quandam cælitum ſocietatem in Melampode notatam fuiſſe: in quo eum confert cum Sibylla. GALENVS autem refert ipſum ſupra ceteros mortales auditu excelluiſſe: quod eo ſpectat, vt Apollodorus auctor eſt, et ab aliis crebro dicitur, quod volucrum linguas

linguas intellexerit, aut intelligere se finxerit: cuius commenti nebula auctoritatem augurali scientiæ, quam profitebatur, parabat. Specimen artis huius, a Melampode editum in Iphicli sterilitate auferenda, ex eo D. D. CLERICVS** adfert.

* *Hist. natur. lib. VII. cap. XXXIII.*

** *Hist. medic. I. pag.* 26. Conferri etiam merentur de Melampode D. D. FABRICIVS *in bibl. Gr. Lib. I. c.* 15. et BAELIVS *in Dictionario.*

XXXII. Nimirum, missis circumstantiis superstitiosis, eo res redit, vt rubigine ferri, ad decem dies cum vino potui data, illum sanitati restitueret: quod forte primum et antiquissimum exemplum est metallici medicamenti in vsum vocati.

XXXIII. Oportet Melampodem longæuum factum fuisse, quum aliquæ circumstantiæ suadeant credere ipsum sesquisæculo ante Argonautarum expeditionem vixisse: Iphiclus autem, quem sic curasse legimus, expeditioni illi interfuerit. Ceterum mortuo Melampodi ab aliquibus diuinos honores habitos, templaque in eius honorem exstructa fuisse, apud PAVSANIAM* legimus.

* *Lib. I. pag.* 107. *Aegisthænis Melampodis, Amythaonis filii, templum est, et in eo non magni vtique viri signum columnæ insistit. Melampodi sacrum faciunt, et festum diem quotannis celebrant.*

XXXIIII. Filium reliquit Thyodamas dictum, paternarum artium heredem, sed non æque celebrem memoriam consequutum. Nepos Melampodis fuisse perhibetur Polyidus: sed scrupulum iniicit GALENVS, aut quisquis est auctor Introductionis, qui ipsum Aesculapio superiorem, ætatis ratione collocat. CLEMENS ALEXANDRINVS* Argis et Megaris ipsum claruisse indicat: nec abnuit PAVSANIAS.

* *Stromat. I. p.* 334.

XXXV. Scripta quædam ad Melampodem auctorem relata feruntur: sed res ipsa loquitur illa esse iunioris cuiusdam, qui se in Aegypto, et ad Regem Ptolemæum, scripsisse palam profitetur. Agunt de diuinatione ex palpitationibus siue salissationibus membrorum, vt et ex næuis oleaceis in corpore: quod vtrumque argumentum ad medicinam proprie non pertinet. Quia vero medici non postremi dignam curiositate sua obseruationem næuorum existimarunt: nolui hoc loco mentionem huius rei omnino omittere: præsertim quum res Ptolemæorum æuo antiquior esse videatur, et orientalem superstitionem adiunctam habeat. Obseruationem salissationum inter orientales populos adhuc hodie vigere, facile persuaserit rerum orientalium quondam peritissimus HERBELOTVS*

* *in Bibliothec. orientali.* Exstare nimirum testatur librum sub titulo Kitab al-ichtilâg, de quo sic refert: *dans lequel il est traité des prognostiques, qui se tirent de ces tressaillemens, et il y a une distribution de prieres superstitieuses, que l'on doit faire selon les parties du corps, ou ils arrivent. L'on attribue cet ouvrage a Giafer Ben Muhammed al-Sadik, un des douze Imams de la race d'Ali. Les Turcs ont un livre semblable en leur langue et l'appellent Signir Nameh, c'est a peu prés celui que les Grecs appellent* περὶ τῶν παλμῶν.

XXXVI. Veniendum nunc est ad Chironem Centaurum, Saturni, vt fertur, et Philyræ filium, quem PINDARVS* describit vt virum corpore ferum, animo ἀνδρῶν φίλον, id est humanissimo. Hunc poetæ et historici nobis sistunt tamquam in antro Pelii montis residem, ad quem, tamquam ad communem præceptorem, heroes illius temporis discendi causa confluxerint. Erudiuit autem Aesculapium, vt supra dictum est, in medicina, eiusdemque artis participes alios fecit, eosque insuper armorum equorumque vsum, vt et musicam, immo etiam iustitiam edocuit. Longum catalogum eorum,

eorum, quos ad venationem instituit, dat XENOPHON,** inque hoc præter Aesculapium comparent Nestor, Theseus, Vlysses, Achilles, Aeneas, Podalirius, Machaon, Diomedes, Castor, Pollux, Palamedes, Græciæ antiquissimæ principes. Chironem vero ab Apolline et Diana, propter iustitiam, venationem fuisse edoctum canesque accepisse, hocque accepto dono lætum fuisse vsum, eidem auctori creditur. Addit PHILOSTRATVS ipsum vitam longissime produxisse.

* *Pyth. III. initio.*

** *libri de venatione initio:* addatur PHILOSTRATVS *in heroicis p. m.* 165.

XXXVII. Tribuitur ipsi, medicinæ intuitu, in genere magna eius peritia, siue ad hominum, siue ad animalium vsum expeteretur seorsim: autem rei herbariæ et medicamentariæ auctor perhibetur a PLINIO* et PLVTARCHO,** qui simul commemorat Magnetes ipsi, tamquam primo medico, primitias herbarum et florum obtulisse. Nomen eius gerunt centaurea, quod nos centaurium vocamus, teste iterum PLINIO.*** Quod vero idem Chiron vulnera etiam et vlcera tractauerit, ex eo discamus licet, quod vlcera Chironia in prouerbium abierunt.

* *Libr. VII.* 56. ** *Sympoſiac. III. quæstion.* 1.

*** *Libro XXV.* 6. idem vocari Chironium ibidem discas, qua occasione nominis ratio indicatur; simulque cognoscitur quantum a nostro centaurio diuersum sit illud, de quo Plinius agit.

XXXVIII. Vt itaque heroas docuisse Chironem nemo dubitat, sic incertum est an literis aliquid consignauerit. Laudant certe veteres aliquod poema, quod alii ad hunc Chironem, alii ad Hesiodum transtulerunt, de quo videatur CL. D. D. FABRICIVS.* Laudantur etiam eiusdem hippiatrica, hoc est de medicina veterinaria

naria libri, ſed pridem, modo Chironis genuini fuerunt, deperditi.

* *Biblioth. Gr. lib. I. cap. 3.*

XXXVIIII. Plura Chironis merita indicat CLEMENS ALEXANDRINVS* qui nos porro edocet filiam ipſi fuiſſe, Hippo dictam, Aeoli deinceps vxorem factam, quem patriam ſcientiam, naturæ contemplationem, docuerit. De mortis genere inferius dicam.

* *Strómatum I. p. 306.*

XXXX. Sed, age, diſcipulos ordine percurremus, quos inter gloria apud veteres maxime excellit Hercules, cuius vitam et facta veteres omnes diffuſa opera tractant: inter quos præcipue videri debet DIODORVS SICVLVS.* Iouis adulterio cum Alcmena, Amphitruonis vxore, generatus eſt: et quum regnum inter Perſidas, ex Iouis promiſſo, interueniente Iunonis dolo, obtinere non poſſet, proſpexit tamen pater nominis eius celebritati, vt poſt duodecim labores ab Euryſtheo ipſi imponendos, ſi feliciter peracti eſſent, immortalium deorum conſortio potiretur.

* *Libr. IV. inde a pag. 216. ad 244.*

XXXXI. Ferunt Herculem tam indigne tuliſſe, quod duro Euryſtheo ad parendum, obſequiumque præſtandum, addictus eſſet, vt præ mœrore ægrotaret: qua occaſione vſa Iuno rabiem viro immiſit. Sed ab hoc furore liberatus eſt Anticyræ ellebori potu, vt apud PHOTIVM* refertur.

* *pag. 474. edit. Schotti.*

XXXXII. Labores fere omnes eo redeunt, vt humanum genus a nocentiſſimis et terrificis monſtris liberaret: vnde Græcis ἀλεξίκακος vocatur. Multi ad ſenſum verum, ſub inuolucro fabularum latentem, eruendum operam contulerunt. Ex his ad rem medicam ſpectat

ſpectat hydra Lernæa ab Hercule magno labore confecta, quam LANCISIVS* doctiſſime exponit de nocentiſſimarum et peſtiferarum paludum exſiccatione, et hinc facta aeris circumuicini emendatione, morborumque exſtinctione: quo quidem beneficio valde eguiſſe homines, quum primum regiones a diluuio inundatæ, ſtagnantibusque aquis ſuperfuſæ, habitabiles reddendæ eſſent, præſertim in calidioribus regionibus, facile intelligitur.

* in libro aureo *de noxiis paludum effluuiis. L. I. c. 9.*

XXXXIII. Specimina artis medicæ inſignia ab auctoribus conſignata equidem non inuenio. Interim nomen eius gerit papauer ſpumeum, Heracleum Dioſcoridi et Theophraſto dictum: item ſideritis Heraclea, Panaces (πάνακες) Heracleum, ex quo opopanax legitur, de quibus conſulendi ſunt herbariæ rei auctores. quin, PLINIO* auctore, Herculi eam quoque ſcribunt, quæ Apollinaris, apud Arabes Altercum ſiue Altercangeno, apud Græcos vero hyoſcyamus vocatur. Etiam morbus comitialis Herculeus dictus eſt: incertum quo intuitu: vt et obſcura eſt ratio, cur dictæ plantæ ad Herculem potiſſimum fuerint relatæ.

* *Lib. XXV, 4.*

XXXXIIII. Ceterum de Hercule notum eſt, quod pingatur pelle leonina obtectus, quam, vt fabula eſt, detraxit leoni Nemeo, quem primo certamine deuicit. Sed PTOLEMAEVS HEPHAESTIONIS* perhibet hunc leonem non quadrupedem, ſed virum fuiſſe gigantem, cui a ſe victo pellem Hercules detraxit, ſibique circumdedit. Adeoque anatomici, dum homines excoriant, non ſolum Apollinis Marſyam excoriantis exemplo, ſed inſuper hoc Herculis, tueri ſe poſſunt.

* *apud* PHOTIVM *Cod. CXC. pag.* 484.

XXXXV.

XXXXV. Malam gratiam præceptori ſuo Chironi rependit, ſi verum eſt, quod DIOD. SICVLVS* ſcribit, ipſum, in pugna cum Centauris commiſſa, Chironem, quantumuis inuitum, ſagittæ iactu interemiſſe.

* *Libr. IV. pag.* 221.

XXXXVI. Apud PLINIVM* laudatur nodus Herculeus, his verbis: *Vulnera nodo Herculis præligare, mirum quantum ocyor medicina eſt. Atque etiam quotidiani cinctus tali nodo vim quandam habere vtilem dicuntur, quippe cum Hercules eum prodiderit.* Quo pacto nodus hic nectatur, videri poteſt apud ORIBASIVM.** De vſu Herculei nodi extra medicinam, videatur ALEXANDER ab ALEXANDRO.

* *hiſt. nat. lib. XXVIII. cap.* 6. ** *de laqueis cap.* 8.
*** *Dier. genial. Lib. II. cap. V.*

XXXXVII. Vt inter Chironis diſcipulos, aut ſaltem alumnos, etiam referamus Ariſtæum, Apollinis ex nympha Cyrene filium, facit poeta APOLLONIVS RHODIVS*, qui ipſum in Lybia, vbi Cyrenæ deinceps conditæ ſunt, natum, deinde vero admodum puerum ad antra Chironis delatum, ibique a muſis medicinam et vaticinandi artes edoctum, canit. DIODORVS SICVLVS** Chironi nullas in educatione noſtri partes tribuit, ſed nymphis potius Cyrenaicis, a quibus lactis coagulationem, aluearium ſtructuram et oliuarum cultum edoctus, inſtar alterius Oſiridis aut Bacchi, terrarum multas partes, præcipue inſulam Ceam, Siciliam, Sardiniamque, adiit, artesque dictas propagando, et paſſim morbos profligando, diuinos poſt mortem honores meruit. Quin in ipſam Thraciam profectus dicitur, ibique Bacchum inueniſſe et ab ipſo multa didiciſſe. Cadmi filiam Autonoen in matrimonio habuiſſe, regemque Arcadiæ fuiſſe, inſuper perhibetur. Longe plura de eo videri poſſunt, eiusque beneficiis, apud NONNVM.***

* *Argo-*

* *Argonauticor. lib. II. verſ.* 511. ** *Libr. IV. pag.* 280. ſeqq.
*** *Dionyſiac. lib. V.*

XXXXVIII. Celeberrimus D. D. CLERICVS * ſcribit ipſi Ariſtæo a quibusdam attribui inuentionem Laſerpitii, quod et Silphium apud veteres audit, olimque optimum afferebatur ex Cyrenaica prouincia: ſed, præter conſuetudinem ſuam, omiſit, quo auctore id tradat. Saltem non video qui potuerit Ariſtæus ſilphium inueniſſe, ſi vera ſunt quæ PLINIVS, ** ad euidentiſſimos Græciæ auctores prouocans, de epocha ſilphii inuenti et Cyrenarum conditarum, conſignauit. Sed quum hæc in tempora recentiora incidant; tuncque pluribus de medicina Cyrenaica diſpiciendum fuerit: merito nunc ſuperſedemus illo labore vlterioris inquiſitionis.

* *hiſtor. medic. parte I. pag.* 31. ** *Libro XIX. cap. III.*

XXXXVIIII. Vix dubito hunc eſſe illum Ariſtæum, quem auctor introductionis Galeno adſcriptæ cum Polyido coniunxit, et ſequenti elogio mactauit: *Quæcunque Ariſteo, Melampodi et Polyido adſcribuntur, experientiam quandam habuerunt. Sed hæc quidem experientia ratione vacua, nondumque rationalis fuit.*

L. Inter Chironiæ diſciplinæ alumnos forte clariſſimus eſt poſt Herculem Iaſon, quo duce heroes illius temporis expeditionem Argonauticam ſuſcepere. Ipſemet Iaſon medicinæ gnarus fuiſſe a multis perhibetur: et famoſiſſima expeditio ad hiſtoriam hanc pertinentia quædam habet: quare nunc ad eam exponendam venimus.

LI. Scilicet fama erat in Colchide aſſeruari aureum aliquod vellus, de quo oraculum rex acceperat tunc ſe moriturum eſſe, quum aduenæ vellus illud abſtuliſſent. Quare non ſolum illud arctiſſima cuſtodia ſeruabatur: ve-

rum etiam omnes aduenæ, quamprimum pedem in continentem poſuiſſent, mactabantur; eo conſilio, vt fama inhoſpitalitatis omnes peregrini ab adeunda hac terra arcerentur.

LII. Sed Iaſonem ſtimulabat gloriæ cupiditas ad aliquid audendum, quo memoriam ſuam immortalem redderet. Quare nauem prægrandem, Argo dictam, in monte Pelio ſtruxit, delectisque ex optimo flore heroum, qui ſocietatem huius periculi exoptabant, LIIII. ſociis, omnibus rebus neceſſariis inſtructus, eo nauigauit. Dux erat ab omnibus delectus Hercules: Orpheus tamquam vates aderat. Ipſi heroes remigum officio per vices fungebantur.

LIII. In Colchide tunc regnabat Aeetas (Αἰήτης) qui in matrimonio habebat Hecaten, exque illa duas ſuſceperat filias, Circen et Medeam: quæ tres feminæ deinceps erunt deſcribendæ. Nunc ſufficiat annotaſſe Iaſonem, quum ad Colchos naui appelleret, bono fato ſuo incidiſſe in Medeam, tunc ex aula profugam, vt parentum ſororisque iram euitaret. Cum hac, pacto prius matrimonio, conſilia communicat, eiusque ope cupito vellere feliciter potitur.

LIIII. Hæc breuis eſt facti hiſtoria, quam aliqui auctores, ſed vix ſæculo VII. pares, vt SVIDAS,* EVSTATHIVS,** aliique recentiores hos ſequuti, trahunt ad Alchemiæ antiquitatem demonſtrandam: aureumque id vellus exponunt fuiſſe librum de arte aurifice, cuius auferendi gratia tot labores, totque pericula Iaſon cum fortiſſimis Græcis ſubierint. Multus eſt in veriſimilitudine huic opinioni concinnanda magnus et illuſtris vir OLAVS BORRICHIVS.***

* *in* χρυσόμαλλον δέρας. Verba hæc ſunt: τοῦτο δὲ οὐχ ὡς ποιητικῶς φέρεται ἀλλὰ βιβλίον ἦν ἐν δέρμασι γεγραμμένον, περιέχον ὅπως δεῖ γίνεσθαι διὰ χημείας χρυσόν. i. e. *hoc autem non vt verba poetarum iacent, ſed intelligendum eſt volumen pellibus inſcriptum, docens*

quo

quo pacto per Chemiam aurum debeat parari. Quæ verba a IOANNE ANTIOCHENSI ſæculi VII. ſcriptore, Suidam accepiſſe, ex SALMASII *exercitationibus Plinianis ad Solinum* oſtendit BORRICHIVS *hermet. vindic. pag.* 87.

** *Scholiis ad Dionyſii Periegetæ verſ.* 691. *pag.* 93. *ed. H. St.* vbi primum ex ſua ſententia dixerat aurum ex fluuiis pellium ope colligi, indeque fabulam aurei velleris exſtitiſſe, ſubdit ſententiam *Characis* his verbis: καίτοι ὁ Χάραξ τὸ χρυσοῦν δέρμα μέθοδον εἶναι λέγει χρυσογραφίας, μεμβράναις ἐμπεριειλημμένην, δι᾽ ἣν, ὡς λόγου ἀξίαν, τὸν τῆς Ἀργοῦς καταρτισθῆναι στόλον. Quæ quidem verba aliam, quam de Alchemia, explicationem admittere, facile, credo, apparet.

*** *Diſſ. de origine et progreſſu chemiæ. pag.* 84. 85. et in *Hermet. vindic. pag.* 87. *ſeqq.*

LV. Argumenta BORRICHII huc fere redeunt: Colchos fuiſſe ab Aegyptiis ortos, relictos in hac terræ regione a Seſoſtre, quum is victricia arma vndiquaque circumferret. Seſoſtrem hunc vero a Mercurio fuiſſe inſtitutum. Fieri itaque potuiſſe, vt ex proceribus ibi relictorum artis aurificis quidam eſſent conſcii. Colchos præterea habuiſſe mineram cinnabaris, ex Theophraſti Ereſii teſtimonio liquere: antimonium vero ibidem frequens eſſe ex recentioris auctoris αὐτόπτου fide confirmat: adeoque ſuppetebant mineralia præcipua. Phaſidem, Colchidis fluuium, non ferre ſecum aurum, recens quidam auctor, qui Mingrelliam peragrauit, teſtatur: ergo verum eſſe nequit, quod alii ad fabulam explicandam attulerunt, ſuppetiiſſe Colchis auri copiam, quod velleribus arietum e fundo fluuii expiſcari nouerint.

LVI. Sed vt argumentatio ab origine Aegyptiaca ſupponit aliam rem facti valde dubiam; ſcilicet an Aegyptii artem aurificem calluerint: ſic recentioris ſcriptoris teſtimonium de eo, quod ſua ætate non viderit aurum colligi, vix valere poterit ad antiquis temporibus illam

ſollertiam denegandum: niſi forte velimus eodem modo Hiſpaniæ priſcas diuitias in dubium reuocare, quod ibi deſitum eſt ex fluuiis aurum quærere: nec fodinæ a longo tempore iam operæ pretium ibi faciunt; quum tamen, præter PLINIVM, * alii inſignes ſcriptores, pro priſca opulentia, teſtimonium exceptione maius dicant. Certe recentiſſimæ relationes de copia inſigni auri ex Daria fluuio collecti, et in Ruſſiam delati, fidem antiquitati faciunt: præſertim quum EVSTATHIVS non tam de Colchide propria loqui videatur; quam vlteriori quadam regione, tunc temporis forte Colchico regno parente.** Cetera non magis conuincunt, etſi probabilitati ſententiæ Borrichianæ ſeruiunt, quem virum ipſum adeundum ſuadeo.

* *Hiſtor. natural. lib. XXXIII. cap. IV.*

** En verba *Euſtathii* ad *l. c.* Κόλχων ὑπερκεῖσθαι λέγονται οἱ Θοᾶνες τὸ πλουτοῦντες τῷ χρυσῷ. χρυσὸν γὰρ παρ' αὐτοῖς οἱ χείμαῤῥοι καταφέρουσι ὃν ὑποδέχονται οἱ ἐκεῖ μαλλωταῖς. i. e. *Vltra Colchos habitare dicuntur Thoanes, ---- auro abundantes. Aurum enim apud illos riui deferunt, quod accolæ villis colligere norunt.*

LVII. Supra mentio facta eſt trium mulierum, Hecates, Circes et Medeæ, quarum hiſtoria ſubiungi nunc debet. Hecate duarum poſteriorum mater, tamquam immanis et crudelis mulier deſcribitur a DIODOR. SICVLO.* Præſertim in mortiferis pharmacis ſolerter componendis exercitata fuit, et aconitum ** inuenit. De cuiuſcunque veneni natura et efficacitate ita experimentum cepit, ſi cibis hoſpitum illud permiſceret: quo infami exercitio magnam conſequuta eſt harum rerum peritiam.

* *Libr. IV. p. 248.*

** De aconito multa adfert EVSTATHIVS *ad Dionyſ. Perieget. v. 791.* Summa eo redit: Herculem in illa regione Cimmeriorum, vbi Heraclea poſita eſt, ab inferis reduxiſſe Cerberum, qui rabie furens ſaliua ſua infecerit plantas, idque

virus attraxisse aconitum. Cum vero incolæ in patria, vtpote Megarensium coloni, planta illa sine metu vesci antea consueuerint, magnam inde exortam esse calamitatem, quum hic, in colonia, idem tentarent. Conuenit cum *Eustathio Scholiastes* NICANDRI ad *Alexiph. v.* 12. qui quidem non rabiem Cerberi, sed insolitam solis lucem, caussatur.

LVIII. Circe, (iterum verba DIODORI exhibeo) ad medicamentorum omnis generis solertiam conuersa, mirabiles variarum radicum et herbarum naturas et vires incredibiles adinuenit. Non pauca enim ex matris disciplina hauserat, sed multa suo ingenio studioque eruit, ita vt nihil cuiquam ad excellentiam artis medicamentariæ faceret reliquum. Sarmatarum regi nupta, illum veneno sustulit, postque alia impie crudeliterque gesta, regno pulsa, in Italiam venisse, aut in insula, nescio qua, deserta, cum turba mulierum sibi probata, consedisse traditur.

LVIIII. In hac Vlyssem cum sociis Circen deprehendisse canit HOMERVS,* Aeneamque VIRGILIVS:** vbi longo ordine præstigias et maleficia eius licebit recognoscere. Saltem antiquitas persuasionis illius, posse homines in sues, lupos, veneficio mutari, aut virilitatem incantamentis auferri, inde cognoscitur. Vlyssi autem Mercurius dederat moly, quo gestato tutus ab his maleficiis foret.***

* *Odyss. K. vers.* 140. *seqq.* ** *Aeneid. VII.*
*** de moly videantur, quæ ad DIOSCORIDEM *III.* 47. ex veteribus notauit MATTHIOLVS. Addatur PHOTIVS *Biblioth. Cod. CXC. pag.* 481.

LX. Circes filium fuisse Marsum tradunt, a quo gens Marsorum orta, quibus naturalis quædam vis aduersus serpentum venenum inesse perhibebatur: de quibus consuli debent PLINIVS* et SOLINVS.** Fuit in Africa gens Psyllorum ob eandem siue naturæ dotem, siue scientiam celebrata: potestque de ipsis legi CORNELIVS

CELSVS.*** Alii tradunt Angitiam, Circes Medeæque ſororem, Marſos docuiſſe artem ſerpentes coniurandi: qualem etiam in oriente aliquam fuiſſe cognitam ſacræ nos litteræ edocere poſſunt.

* *Hiſtor. nat. VII. cap.* 2. ** *Polyhiſtor. cap. VIII.*

*** *Libr. V. cap.* 27. §. 3. Prodit nimirum Celſus Pſyllorum non artem, ſed audaciam vſu ipſo confirmatam, aduerſus venenatos morſus valere, dum venenum e plaga exſugunt, quod non guſtu, ſed in vulnere, nocet.

LXI. Illud etiam addimus, poetas* Circen facere ſolis filiam: quod egregiæ meditationis anſam præbuit illuſtri FR. BACONI de VERVLAMIO.**

* HOMERVS *Odyſſ. K. v.* 143. ** *de augment. ſcient. Lib. IV. c.* 2.

LXII. Medea, non minus ſorore ſua Circe, noxiorum pharmacorum gnara, etiam vtilium cognitionem ſibi parauerat. Ceterum animo erat humaniore, et hoſpitibus forte aduentantibus, quantum poterat, conſulere ſtudebat: quo ipſa ſuis reddebatur ſuſpecta. Huius conſilio et opera Iaſon potiebatur vellere, matrimonio prius ſancta iuramenti religione promiſſo et confirmato.

LXIII. Scribit APOLLONIVS RHODIVS* ipſam Iaſoni vnguentum aliquod tradidiſſe, quo ſe totum, armaque ſua, perungeret, vt humano maius robur ad vnum diem ſibi compararet, omnibusque armis ac telis impenetrabilis eſſet. Ipſi etiam alibi** ſcriniolum tribuit pharmacis æque iuuantibus atque lethalibus repletum: aliaque plura refert ex quibus necromantiæ et damnatæ magiæ rea agatur.

* *Argonautic. III. verſ.* 1040. *ſeq.* ** *eodem libro verſ.* 801.

LXIIII. Iaſon vellere optato feliciter potitus in patriam reuertitur, coniugemque Medeam ſecum abducit. Quo delata illa multa, quæ DIODORVS SICVLVS* refert, patrauit veneficæ artis maleficia. Vnguentis

enim

enim suis modo vetulam se, modo iuuencam, sistere valuit: professa se artem callere iuuentutem vetulis et effoetis reparandi. Dehinc ipsius Iasonis domum veneficiis deuastasse, Aegeoque, Pandionis filio, nuptam, cum ibi etiam priuigno Theseo insidias strueret, ab eo dimissam in Phoenicen abiisse traditur. Concludit DIODORVS: *At vero propter monstrificas tragoedorum de Medea fabulas, magna in eius historia varietas et discrepantia existit.*

* *bibl. histor. lib.IV.* passim, sed praecipue *pag.* 253. *seqq.*

LXV. Et sane fabulosis plurimis demersam hic esse veritatem ex plurimis patet. Quare multi fuere, qui, demto inuolucro fabularum, eam concedunt herbarum vires quasdam reconditas sciuisse. Ceterum rudi illo saeculo Graeciae nonnulla commendasse, vt balneorum et vnctionum vsum: forte etiam exercitationum, quibus corpora meliorem habitum pulcritudinemque acciperent: quod poetis ansam dedit fingendi, quod homines, in lebete percoquendo, vnguentisque magicis, posset ad iuuentuti parem pulcritudinem reuocare. CLEMENS ALEXANDRINVS* totam narrationem de iuuentae reparatione eo trahit, quod Medea canos senum capillos tingere prima excogitauerit.

* *Stromatum I. pag.* 307.

LXVI. Caeterum sunt qui Medeam et Angitiam, quae et Angerona vocatur, pro una eademque persona habent, ipsique potius, quam Circae, tribuunt quod Marsi serpentes innoxie tractare possent. Vsque adeo incerta sunt omnia.

LXVII. Ex heroibus, qui Argonauticae expeditioni interfuerunt, vnus adhuc superest non reticendus Orpheus, cuius iam supra mentionem iniecimus: sed nunc propius intueri virum decet. Origine Thracem fuisse perhibent, ceterum musica, astrologia, diuinandi artibus,

poetica

poetica et medicinae ſcientia abunde excultum. Expiationis etiam ritus, et quæ ad deorum cultum pertinent, ſuo æuo tradidit. PLINII* teſtimonio primus de herbis curioſius ſcribere aliquid inſtituit: ſed hæc curioſitas tota videtur occupata fuiſſe ſuperſtitione.

* *hiſtor. nat. Lib. XXV. cap.* 2.

LXVIII. Superſunt, quæ eiusdem nomine feruntur, carmina quædam de expeditione Argonautarum: vetuſta illa quidem, vt ex Cicerone apparet, ſed eruditorum, hosque inter præcipue magni Borrichii, iudicio ſuppoſititia: itemque hymni, DANIELE HEINSIO iudice, veram Satanæ liturgiam continentes, vt et opus de lapidibus. Videatur de his celeberrimus D. D. FABRICIVS.*

* *biblioth. Græc. Lib. I. cap.* 18. 19. 20.

LXVIIII. Aliqui Orpheum faciunt Aegyptium, multaque ex Ebræorum diſciplina accepiſſe eum oſtendunt: quæ huc retrahere noſtri non eſt inſtituti. Inter alia eius inuenta etiam hoc refertur, quod morborum medelas inuenerit: ſed qualia illa, quæ circa hanc rem calluit, fuerint, a nemine explicatum video.

LXX. Orphei occaſione alius poeta et muſicus horum temporum, Linus, Orphei et Herculis præceptor, notari debet: quem, quod de fructibus et arboribus aliquid ſcripſit, inter medicos retulerunt.

CAP. III.

CAP. III.

De heroibus medicis, qui circa tempora Troiana floruerunt.

CONSPECTVS.

I.

Atque hæc ſunt quæ de medicinæ origine mythica, aut ſaltem fabulis permixta et obuoluta, qualia ad Argonautarum vsque tempora in Græcorum hiſtoria ſunt omnia, dici potuerunt: quibus non multum certiora, quæ nempe Troiani belli temporibus geſta leguntur, mox ſubiungemus. Incidunt autem eius initia in annum mundi cIɔ cIɔ Iɔcc LXXXX. adeoque LXX. circiter anni ab Argonautarum temporibus ad Troiana effluxerunt.

II. Huic bello non solum Machaon atque Podalirius interfuerunt, commilitonibusque non exiguam opem attulerunt: verum etiam heroes Peleus, Achilles, Patroclus, Protesilaus, aliique medicis operibus inclyti: quos ordine deinceps videbimus. Ne dicam quoties deorum dearumue ad medicinam congrua mentio fiat. Dicemus autem vltimo loco de Machaone atque Podalirio, quoniam cum his deinceps de Asclepiadis dicenda necessario nexu cohærent.

III. Peleum, Achillis patrem, medicinæ caussa celebrari, testatur D. D. CLERICVS: * quamuis mihi nondum diserta veterum testimonia inuenire licuit. Sed Achillis maxime celebratur hasta, quæ vires illas habuisse dicitur, vt quos vulnerando læsisset, eosdem etiam sanaret. Eam a patre Peleo acceptam, cui Chiron Centaurus eam donauerit, HOMERVS ** canit. Ex ære eam fuisse, suoque æuo in Mineruæ templo Phaselide ostensam, PAVSANIAS *** docet.

* *hist. med. pag.* 32. ** *Iliad.* π. *vers.* 143. *** *Lib. III. pag.* 211.

IIII. De Achillis peritia medica sic PLINIVS * scribit: *Inuenit et Achilles, discipulus Chironis, qua vulneribus mederetur, quæ ob id Achilleos vocatur. Hac sanasse Telephum dicitur. Alii primum æruginem inuenisse, vtilissimam emplastris: ideoque pingitur ex cuspide decutiens eam gladio in vulnus Telephi. Alii vtroque vsum medicamento volunt.* Iam olim disputatum est qualis sit illa herba: plerique millefolium, eodem auctore Plinio, existimant. Ceterum de curatione hac legatur COINTVS SMYRNAEVS. **

* *histor. natural. libr. XXV. cap.* 5. ** *Libr. IV. vers.* 175. *seq.*

V. Achillem ad medicinæ peritiam a Chirone formatum esse etiam HOMERVS * testatur: ex quo porro intelligas ipsum eiusdem scientiæ participem reddidisse

Patro-

Patroclum, quem Eurypylus vulneratus implorat, vt ſibi telum exſcindat, vulnus lauet et medicamenta imponat.

* *Iliad.* λ. *v.* 831. *ſeq.*

VI. *Inuenit*, verba ſunt PLINII, * *et Teucer eadem ætate Teucrion - - conſtatque ſic inuentam: cum exta ſuper eam proiecta eſſent, adhæſiſſe lieni, eumque exinaniſſe: ob id a quibusdam ſplenion vocatur. Narrant ſues, qui radicem eius ederint, ſine ſplene inueniri.*

* *lib. XXV. cap. V.*

VII. HOMERVS * laudat quoque Agamedam, Augeæ filiam, quæ tot pharmaca ſciuit, quot alit terra lata.

* *Iliad.* λ. *verſ.* 739. 740.

VIII. Idem HOMERVS* Autolycum Vlyſſis auum, eiusque filios medicinæ chirurgicæ gnaros nobis depingit: quippe Vlyſſi ab apro ſauciato opem tulerunt, ligando ſcienter, ſanguinis autem fluxum incantationibus cohibendo.

* *Odyſſ.* τ.

VIIII. Vlyſſis ſocius quidam Leucus ab HOMERO * itidem commemoratur. Ab hoc denominatam petram Leucadem PTOLEMAEVS HEPHAESTIONIS apud PHOTIVM** contendit, eundemque templum Apollinis Leucatæ dedicaſſe. Petræ autem vires fuiſſe referunt, vt qui ſe hinc in mare præcipitarent, amore inſano liberarentur. Non paucos perſuaſione hac ductos experimentum feliciter, aliquos cum vitæ iactura, cepiſſe ibidem multis legitur. Apolline indicante innotuiſſe hominibus hoc remedium: hunc vero inde cognouiſſe, quod ſæpe Iupiter, Iunonis amore nimium æſtuans, ad ſaxum hoc acceſſerit, atque ei inſidendo amoris impotentiam ſedauerit: compluresque alios vtriusque ſexus

mortales amore ardentes eodem liberatos fuiſſe, quum ex hoc ſaxo deſilirent. Sub Apollinis auſpiciis factam fuiſſe hanc curationem diſcas ex relata ibidem hiſtoria Nerei.

* *Iliad.* Δ. *v.* 491.

** *biblioth. Cod. CXC. pag.* 491. *ed. Schot.* Adde BAELIVM *in dictionario Crit.* voce *Leucade.*

X. Hac occaſione referre ex PAVSANIA * liceat aliam traditionem veterum, de aqua fluuii Selemni, in Achaia, quam et viris et feminis tradunt eſſe medicinam amoris, ita vt eius obliuiſcantur, qui in illo lauantur. Addit PAVSANIAS: *quod ſi verum eſt, multis opibus præſtabilior hæc aqua mortalibus æſtimari debuerit.*

* *Achaic. p.* 582. *edit. Lipſ.* Forte non omnis traditioni iſti abeſt probabilitas. Balneorum certe frigidorum efficacia hic non parum promittit: nec alias inauditum eſt inſania correptos in aquam præcipites dari, vt et alteratio aliquid operetur.

XI. Troianæ expeditionis ſocius quoque fuit Proteſilaus Iphicli F. qui omnium Græcorum primus ad Troiam occubuit. Huic Eleuntii, apud quos ſepultus eſt, et nonnulli etiam Theſſali, diuinos honores habebant, quod exiſtimabant ipſum non modo optimum eſſe in rebus dubiis conſultorem, verum etiam morbos auferre, in vniuerſum quidem omnes, ſed præcipue tabem, hydropem, oculorum morbos & quartanas febres: inſuperque amoris vehementiæ ipſum mederi, auctore PHILOSTRATO.* Meminit ſepulcri eius multis donariis quondam locupletati, ſed a Perſis, cum Xerxe cherſoneſum occupantibus, euerſi, HERODOTVS.**

* *in Heroic. p. m.* 138. *ſqq.* Curioſum eſt quod in illa ampliſſima narratione refertur dæmonem hunc mortalibus conſulturis apparere circa meridiem: vnde antiquitas illius perſuaſionis, quæ multos hodieque tenet, ſpectra potiſſimum meridiei hora, noctisque medio, apparere, cognoſcitur. Sed et illud forte non minus curioſum, quod vinitor ille, qui ſepulcri curam

ram gerebat, seque familiari numinis consuetudine iactabat, ex illius narratione veterum heroum res gestas melius longe sinceriusque quam ex vllo libro, cognoscere gloriabatur, vnde *Philostratus* ipsum ex mente Protesilai de heroibus exponentem inducit.

** *libri noni fine.*

XII. Nec omittenda est pulcerrima feminarum Helena, quam HOMERVS* prædicat, quod possederit famosum illud νηπενθές τ' ἄχολόν τε, acceptum a Polydamna Aegyptia, Thonis vxore, de quibus, vt et occasione qua conuenerint, legatur HERODOTVS.** De medicamento supra me dicere memini.

* *Odyss.* Δ. *v.* 220.

** *Libr. II. cap.* 112 - 116. *edit. Sylburg.* De hac Helena aliud quid refert ex *Ptolemæo Hephæstionis* PHOTIVS *pag.* 494. Pana piscem ait esse marinum, balænæ magnitudine, forma Pani non absimilem. In hoc pisce lapidem reperiri asteriten, quem soli oppositum incendi ferunt: valere etiam ad philtra, adeoque hunc lapidem Helenam habuisse, insculpta panis piscis imagine, quo et in obsignando sit vsa.

XIII. Porro ab Helena est ἡ ἑλένειος βοτάνη, quam helenium vocant. Natam illam fabulantur Rhodi, circa quercum vbi semet Helena suspenderat; quin et eam qui comederint ad rixam omnino concitari PHOTIVS, ex PTOLEMAEO HEPHAESTIONIS,* perhibet. Sed PLINIVS** tam in fabula, quam plantæ viribus recensendis, diuersus, quin ex parte contrarius est. Tribuit enim helenio effectum hilaritatis. Ex signis paucis, quæ ab vtroque auctore adiiciuntur, cognoscas nostrum helenium, seu enulam aut inulam, a vetere illo diuersum esse.

* *Biblioth. Cod. CXC. pag.* 480.

XIII. Obiter, et occasione data, hic notamus eundem effectum, rixas nempe concitandi, ab antiquitate tributum esse Nerio seu rhododaphnæ, quæ et rhododendron dicitur, de quo legere iuuabit illustris etiam

post fata polyhistoris D. D. LOCHNERI tractatum, qui *Nerion* inscribitur, vbi sane plurima antiquitates nostras declarantia leguntur collecta et pulcre disposita. Idem esto iudicium de *Mecognopægnio* eiusdem.

XV. Helenæ ad latus merito reponitur riualis Oenone, qua repudiata Alexander, Paris dictus, illam rapuit. De hac PHOTIVS ex CONONE* commemorat, quod vaticinandi artis, legendarumque herbarum, gnara fuerit. Idem OVIDIVS** eleganter expressit, quando Oenonem Paridi suo ita scribentem finxit:

Ipse, (Apollo) *ratus dignam, medicas mihi tradidit artes*
Admisitque meas ad sua dona manus.
Quæcunque herba potens ad opem, radixque medendo
Vtilis, in toto nascitur orbe, mea est.
Me miseram quod amor non est medicabilis herbis:
Destituor, prudens artis, ab arte mea. cet.

* *Biblioth. Cod. CLXXXVI pag.* 434. *seq.*
** *epistol. Heroid. V.*

XVI. Occasione belli Troiani duo adhuc annotamus. Alterum, quod ad homines pertinet, alterum ad deorum genus. Primum est, quod toto bello isto non legatur exemplum vllius curationis morbi cuiusdam interni aut pestilentiæ.* Equidem HOMERVS pestilentem morbum afflixisse Græcos ad Troiam exponit: sed quod, pro more illorum temporum, ad Deorum immortalium iram referebatur malum, ab his opem quærebant per vatem, eiusque responso satisfaciebant. Subinde recurrent occasiones similia exempla annotandi, simulque recensendi quam varia auxilii impetrandi causa moliti homines fuerint.

* PHILOSTRATVS in *Heroicis p. m.* 168. (ed. Venet. 1500.) de Palamede, expeditionis Troianæ socio, refert, quod pestilentiam venturam præsenserit, eamque ab exercitu Græcorum feliciter auerterit, carnium esu plane prohibito, et militibus ad vegetabilium esum, et exercitia crebra, adductis,

quæ nauibus impositi subire debebant, quoniam intelligebat salubriores esse maris exhalationes quando aer in continenti corruptus et infectus est. Refert autem Philostratus Palamedem non solum professum esse, quod medicinæ expers sit: verum eo etiam gloriatum fuisse, quod a Chirone artem medicam discere, quum is operam suam offerret, noluerit.

XVII. Alterum est, quod, poetis fingentibus, dii deæque se præliis aliquando intermiscuerint et vulnera reportauerint. De his prodit HOMERVS, quod non sanguine rubro, sed albo, seu ichore, vulnera manauerint: talem esse immortalium sanguinem. Huius persuasionis alio tempore* pluribus memini, simulque vestigia sanguinis albi apud orientales indicaui ex Philostrato, quo nunc remittere sufficiat.

* *Specimine I. histor. anatom.* §. 36. *edit. II.* Adde ibi dictis CLEMENTEM ALEXANDRINVM *in protreptico pag.* 23. vbi plura exempla deorum dearumue vulnera passorum coaceruantur, et ἰχῶρες poetarum digne exsibilantur.

XVIII. Plura possent adferri huc pertinentia: sed tempus monet, vt tandem aliquando ad Aesculapii filios redeamus, Troianæ expeditionis illustres socios, huicque sermoni quicquid ad vniuersam familiam pertinet deinceps subiungamus.

XVIII. Machaon primogenitus, quique, vt QVINTVS CALABER,* alias COINTI SMYRNAEI nomine celebris, testatur, fratrem Podalirium educauit et artem edocuit, maxima apud Græcos dignatione habebatur. Quod maxime rarum, gratia inter duos fratres magna semper floruit. In matrimonio habuit Anticleam, Dioclis, Messeniorum regis, filiam,** ex qua generauit filios Nicomachum et Gorgasum: ex alia autem coniuge suscepit Sphyrum, Alexanorem et Polemocratem: de quibus singulis seorsim dicetur.

* *Libr. VII. v.* 60. *seqq.*

** vide PAVSANIAM *Messen. p.* 353. *ed. Lips.*

XX.

XX. Vna cum fratre interfuit bello Troiano, magnoque Græcis vſui fuerunt, teſte DIODOR. SICVLO.* Nam quod induſtria ſingulari vulneratos in præliis curarent, multum apud Græcos gloriæ ſuis ſibi meritis compararunt, adeo vt a conflictibus, aliisque publicis muneribus, propter eximiam medicinæ, quam factitabant, vtilitatem, immunes præ ceteris eſſent.

* *libro IV. pag.* 273.

XXI. Hæc DIODORVS. Sed poetæ, vt HOMERVS et Q. CALABER, nobis heroes hos ſæpius ſiſtunt in mediis conflictuum periculis cum fortiſſimis hoſtibus debellantes, cædentes, cæſos. HYGINVS adeo Machaonem inter illos numerat, qui equum Troiæ fatalem ſubingreſſi, vrbis capiendæ auctores fuerunt: quod falſum ſit neceſſe eſt, ſi QVINTVS ſeu COINTVS * verum ſcripſit, quod nimirum in pugna ab Eurypylo, Telephi filio, cæſus fuerit.

* *Libr. VI. v.* 390. *ſeqq.* Confer quæ PAVSANIAS habet *pag.* 407. collata *pag.* 278.

XXII. Quicquid ſit de eo, vitæque ipſius exitu, hoc tamen ex HOMERI lectione cuiuis clarum fiet Machaonem non infimo inter Græcos loco fuiſſe habitum, quum ſæpe paſtor populorum ſalutetur, quo titulo Agamemnon rex ab eodem honoratur.

XXIII. Oſſa Machaonis a Neſtore ſeruata et in patriam relata ſunt, depoſita vero Gereniæ, olim Meſſeniorum, deinde Laconicæ oppido; vbi eius religione nobile templum viſitur, a PAVSANIA * deſcriptum. *Nam et ab ipſo*, inquit, *Machaone morbis hominum medelas monſtrari putant. Sacram ei regiunculam Rhodon nuncupant: ſimulacrum ex ære, caput corona cingitur.*

* *Laconicorum extremo.*

XXIIII.

XXIIII. Hunc Machaoni cultum instituit rex Messeniorum Glaucus, qui idem imitatorem suae pietatis filium successorem nactus est, a quo filiis Machaonis, Gorgaso et Nicomacho, templum Pheris fuit erectum, teste iterum PAVSANIA.*

* *Messen. cap. III. pag. 287.*

XXV. Gorgasus autem et Nicomachus dicuntur Pheris substitisse, et, Diocle auo mortuo, regnum adiisse. Iterum testis est PAVSANIAS* qui scribit: *creduntur illi hac etiamnum aetate morbis laborantes, et aliqua captos corporis parte, sanare: eoque nomine, in eorum fanum, victimas sacrorum causa et donaria mittunt.*

* *Messen. p.* 354. Vixit autem PAVSANIAS saeculo Christiano II.

XXVI. Praeter hos Machaoni fuere ex alia coniuge filii, quorum diserta mentio, tres. Horum SPHYRVS auo Aesculapio apud Argiuos templum condidit, de quo PAVSANIAS:* ALEXANOR in Sicyoniam profectus in Titane itidem Aesculapio fanum fecit, in quo et Alexanoris simulacrum fuisse idem testatur PAVSANIAS:** tertius POLEMOCRATES, et ipse templum consequutus in pago Argiuorum Eua, quod, docente iterum PAVSANIA,*** medelas morborum incolas doceret, quare illi honores accolae habebant.

* *Corinth. p.* 163. ** *pag.* 136. 137. *** *pag.* 202.

XXVII. Atque haec sunt quae de Machaonis posteritate referre nunc visum fuit. Apparet illam in Graecia consedisse: quo pacto autem ab illis vlterius diducta Aesculapii religio fuerit, mox indicabimus, si prius de Podaliro exposuerimus.

XXVIII. PODALIRIVS autem, quem iuniorem Machaone fuisse supra diximus, quum Ilio deleto redirent Graeci, tempestate Syron, quae in continenti Cariae vrbs est, incolumis delatus ibidem consedit, teste iterum PAVSANIA*

* *Laconicor. extremo pag.* 278.

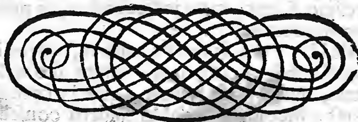
XXVIIII. Vlteriora fata eius diſcere debemus ex STEPHANO BYZANTINO.* Commemorat hic bona Podalirii aduenæ fortuna factum fuiſſe, vt regis Damœthi filia Syrna ex lapſu ab alto grauiſſime decumberet. Ad eam curandam adductum Podalirium ab hoſpite Bybaſſo, paſtore, qui naufragum ſuſceperat. Quum vero Podalirius, ſanguine ex vtroque brachio educto, illam ſanitati reddidiſſet, ipſam Syrnam in matrimonium ipſi, dotis autem loco Cherſoneſum Cariæ, datam fuiſſe; in qua duas vrbes, vxori alteram cognominem, alteram paſtori, condidit.

* *de vrbibus* voce *Syrna.*

XXX. Ab eo Aeſculapii cultum in vicinam inſulam Co, et Gnidum, fuiſſe propagatum adſeritur. Sed neſcio an firmiori argumento, quam quod a locorum propinquitate ſumi poteſt. Ceterum Podalirio ex Syrna filium fuiſſe Hippolochum, a quo Hippocratis origo deducitur, genealogiæ ipſius tantiſper credamus oportet.

XXXI. Venæ ſectionis primum exemplum hic inuenimus. Sed quod ſolus STEPHANVS BYZANTINVS, vtique non antiquiſſimus auctor, eius meminit, nec indicauit vetuſtiores, vt iudicari de fide illorum poſſet, fuere qui dubitarent de antiquitate tanta remedii: aduerſus quos erudite diſputat D. D. CLERICVS.*

* *hiſt. medic. libr. I. cap. XVIII. integro.*

CAP. IIII.

CAP. IIII.

De cultu Aesculapio, filiis filiabusque habito.

CONSPECTVS.

Religio Aesculapio ex politicis rationibus instituta est. I.
Quod nec ipsae quaedam gentes dissimulauerunt. II.
Graecorumque sapientiores cognouerunt. III.
Quam sit antiqua Aesculapii diuinitas. IIII.
Ordo dicendorum. V.
Templorum Aesculapio dicatorum notitia. VI.
Qui catalogus neutiquam pro pleno venditatur. VII.
Sed praeter haec Graecia abundabat Asclepieis Aegyptiis. VIII.
Aesculapii religionem in Peloponneso ortam vero simile est. VIIII.
Boeotii ab Aesculapio alieni. X.
Qui potius Herculi addicti erant, et Trophonio. XI.
Graecorum alii patriis numinibus medica beneficia tribuebant. XII.
Templis adiuncti luci. XIII.
Iisdem peculiares leges passim erant. XIIII.
Simulacra Aesculapii, XV.
Qui modo barbatus senex, modo puer, sistitur, XVI.
Habitu non eodem ornatus: XVII. XVIII.
Plerumque comitatus apparet. XVIIII.
Hygeae simulacra. XX.
de telesphoro. XXI.
de draconibus Aesculapio adiunctis. XXII. XXIII.
Iidem Trophonio adiici solent. XXIIII.
Baculus nodosus Aesculapii. XXV.
Festa Aesculapii. τῆς ῥάβδου ἀνάληψις. XXVI.
de festorum solemnibus. XXVII.
de sacerdotibus Aesculapii. XXVIII.
Illorumque emolumentis. XXVIIII.
Quodnam officium fuerit. XXX.
De iis, qui Aesculapii opem efflagitabant. XXXI.
Incubationeque in templo eius. XXXII - XXXIII.
Tabulae votiuae in templis suspensae. XXXV.
de sacrificiis Aesculapio destinatis. XXXVI. XXXVII.
Conclusio capitis huius. Isidorus expensus. XXVIII.

I.

Tempestiuum nunc videtur progredi ad exponendum de cultu olim Aesculapio, filiis, filiabus habito: quo sermone vniuersa superstitio, quae medicinam conta-

taminabat, quantum instituti nostri ratio permittet, enarranda erit. Nimirum vt omnia gentium idola nihil sunt nisi figmenta, allegoricum aliquem sensum habentia; interesse tamen vetustis populorum rectoribus visum fuit, animos ipsorum superstitione aliqua vincire, vt spei metusque habenis iniectis ferociam melius domarent, in quo efficiendo fideles habuere socios, homines callidos, qui propositis inde emolumentis hanc persuasionem hominibus diligenter instillarunt, eandemque fouerunt, et auxerunt: sic quoque cum Aesculapio factum videmus, qualem inter Graecos numquam fuisse probabile omnia reddunt.

II. Impetrauerunt tamen poetae et sacrificuli figmentis et calliditate sua, vt ab omnibus reciperetur, et crudius etiam quam ab Aegyptiis forte et Phoenicibus, qui diu ante Graecos sanitatis aliquod tutelare numen coluerunt. Saltem notabile est quod circa Aesculapium sibi a Phoenice quodam relatum consignauit PAVSANIAS.* *In hoc* (Aegiensi *Aesculapii templo,*) inquit, *altercatio mihi fuit cum Sidonio homine, qui et rerum omnium diuinarum peritiores esse Phoenicas, quam Graecos, contendebat: tum vero et inter ipsos Aesculapii patrem Apollinem celebrari, matrem vero ei mortalem fuisse negabat. Aesculapium enim aerem esse, ex quo bona valetudo,* (ὑγίεια) *tam homini quam cunctis aliis animantibus, existeret. Apollinem, qui sol ipse est, iure patrem Aesculapii perhiberi, quod anniuersarias vicissitudines cursu conficiens suo, aeri salubritatem impertiat.*

* *Achaic. p.* 523.

III. Atque haec, credo equidem, ipsorum Graecorum, quisquis ex ipsis paullo prudentior vulgo erat, sententia fuit: sed confidenter eloqui et in vulgus efferre periculosum fuit; donec primo philosophia Socratis temporibus efflorescente, paulatim resipiscere plures coeperunt,

runt, deinde vero Chriſtianæ religionis præconio abſurditates illæ omnino denudarentur tot martyrum παῤῥησία. Vnde in anteceſſum notamus paganæ ſuperſtitioni in medicina primum derogaſſe philoſophiæ exortum; ex quo tempore ſui iuris fieri et a templis abſtrahi cœpit: plenum exitum attuliſſe Chriſtianam religionem. Sed, age, paucis videamus quantis ſuperſtitionibus medicorum emolumenta olim circumſepta fuerint.

IIII. Aeſculapio diuinitatem ſemper fuiſſe PAVSANIAS* quidem contendit, admodum debili argumento et hiſtoriæ ipſi repugnante: ſed CLEMENS ALEXANDRINVS** ex antiquis auctoribus probat Aeſculapium, vt et Herculem, inter Deos relatos eſſe annis ante Troiæ expugnationem circiter LIII.

* *Corinth. p. 172.* ** *Stromatum I. pag. 322.*

V. Vt autem ordine in tanta dicendorum multitudine procedamus, dicemus I. de templis, II. de Aeſculapii ſimulacris et iis, quæ ſimulacris adiungi ſolebant:* III. de ſymbolis ſ. ſignis Dei: IV. de feſtis in honorem eius inſtitutis: V. de ſacerdotibus; VI. de incubatione: VII. de ſacrificiis; VIII. de donariis, tabulis votiuis, et ſi qua alia huc pertinere videbuntur.

* Commendanda hic diſſertatio D. D. IO. ALB. SEBIZII *de Aeſculapio 1669. Argentorati edita.*

VI. Templorum Aeſculapii, aut in eius honorem filiis nepotibusque conſtructorum, magnus in Græcia et Græcorum coloniis fuit numerus: quin et extra Græciam apud diuerſas gentes aliqua memorantur: veroque ſimile eſt nullam magnam vrbem facile fuiſſe, quæ non vnum alterumue habuerit: ſed quod pleraque monumenta interciderunt, dabo tantum indicem alphabeticum, ex PAVSANIA potiſſimum, eorum quorum notitia mihi adhuc obtigit: additis auctoribus vnde eam ipſemet hauſi, et apud quos, ſi quis ſcire plura auet, relegere licebit.

NOTITIA ASCLEPIEORVM.

ABIANVM. Abia oppidum Messeniæ ad mare. Herculis quidem et Aesculapii in ea vrbe templa sunt valde illustria *Pauſ. p.* 353.

ABONOTICHITARVM. Hoc recentioris est æui, post Christum natum integro sæculo demum apud Cilices conditum, de quo ex *Luciani Pseudomanti* et *Philostrato* suo tempore exponemus.

AEGEENSE. Oppido Ciliciæ nomen debet: post Christum natum maxime floruit, Apollonio Tyanæo ibi aliquamdiu fabulam ludente, de quo Sæc.II. erit agendum. Durauit vsque ad Constantini M. tempora, cuius iussu funditus euersum fuit, teste EVSEBIO *de vita Constantini M. cap. LVI.*

AEGIENSE in Arcadia. *Pauſan. p.* 582. ibidem Σωτηρίας ἱερὸν, templum Salutis, teste eodem *p.* 584.

AEGIRENSE. *Pauſan. p.* 592.

AGRIGENTINVM in Sicilia. Obiter mentionem eius iniicit POLYBIVS *libr. I. pag.* 17.

ALIPHERAEVM. Aliphera vrbs Arcadiæ haud sane magna: ædes ibi sacræ Aesculapii et Mineruæ, quam, quod apud se natam et educatam prædicant, præcipuis dignantur honoribus. *Pauſ. p.* 652.

AMYCLAEVM. Hercules dedicauit Aesculapio Cotyleo, ipsique hoc cognomen dedit a vulnere sanatus, quod in pugna priore contra Hippocoontem eiusque liberos ἐς τὴν κοτύλην, in coxendice seu acetabulo, acceperat. *Pauſan. p.* 258.

ARGIVVM. Hoc nobilissimum sua ætate simulacrum dei sedens, ex albo marmore, habuisse, assidente Hygea: templum vero didicasse Sphyrum, *Pauſanias* testatur *pag.* 163. Argis aliud Aesculapii templum idem ostendit *pag.* 158.

Ad ASOPVM. Supra oppidum hoc ſtadia plus minus XII. Aeſculapii fanum eſt. Deum ipſum φιλόλαον, quaſi Poplicolam, vocant; id eſt humanum, φιλάνθρωπον. *Pauſan. pag.* 267. Quod vero ſubiicit Pauſanias de oſſibus in gymnaſio honorifice aſſeruatis, neſcio quo referre debeam, et an forte Aeſculapii intelligi velit. Dicit autem: *ſunt illa quidem inſigni magnitudine, hominis tamen fuerunt.* Non procul hinc abfuit, quod mox ſequetur ad *Bœatarum* notandum.

ATHENIENSE. Commemorat *Scholiaſtes Ariſtophanis ad Plutum v.* 621. *Pauſanias p.* 49. ita laudat: *Aeſculapii templum, quum ob plurima eius et filiorum ſimumulacra; tum ob picturas, quod ſpectetur digniſſimum.* Recenſet deinde aliqua templi donaria, de quibus ipſe conſulatur. Thermarum, quæ in templo fuerunt, meminit XENOPHON *de fact. et dict, Socr. libr. III. prope finem*, nec obſcure innuit illam aquam vſibus internis fuiſſe adhibitam.

AVLONIVM, paucis verbis commemorat *Pauſan. p.* 373.

BALANAGRIVM, apud Cyrenæos. *Pauſan. p.* 172. *quin et*, inquit, *qui colitur Balanagris apud Cyrenæos Aeſculapius, medici cognomento, ex Epidauro ſumtus eſt.*

BOEATARVM. Boeæ, vrbs Laconica, nomen dederunt. Videatur *Pauſan. p.* 268. Is ſeptem ſtadiis ab hac vrbe Serapidis et Iſidis templorum rudera oſtendit et addit: *et inter rudera facile conſpici poteſt Aeſculapii et Hygeæ templum:* quod intelligo de propinquo alio templo iniuria temporum diruto. Inter hanc vrbem et Aſopum idem *Pauſan. l. c.* aliud denotat: *In his item finibus eſt Aeſculapii fanum quod ab Aſopo diſtat ſtadia L. Regiunculam eam, in qua fanum eſt, hyperteleaton vocant.*

BRASIATARVM in Laconica vrbs Braſiæ, vbi Liberum patrem educatum ferunt, templi meminit *Pauſan. p.* 272.

CALVNTIVM. Vicus fuit Arcadiæ, cui Calunti nomen, quem, *Pauſan. p.* 648. notante, Aeſculapii etiam fanum appellant, quod in via erectum Dei huius templum fuerat.

CARTHAGINIS. commemorat LIVIVS *XXXXI. cap.* 22.

CARTHAGINIS NOVAE in Hiſpania. Obiter annotatur a *Polybio hiſtor libr. X. p. m.* 584. *edit. Caſ. fol.*

CAVSIVM. Idem quod præcedens Caluntium. *Stephanus* enim *Byzantinus* vrbem hanc ſcribit Καῦς, teſtaturque, citato Pauſania, quod ibi cultus ſit Ἀσκληπιὸς Καούσιος.

CLITORIVM. *Pauſan. p.* 639.

CORINTHIVM. *Pauſan. pag.* 114. *et* 121.

CORONEVM. *Pauſan. p.* 365. Ibidem fuit Apollinis antiquiſſimum templum medicum, καὶ νουσήματα ὁ Θεὸς ἰᾶται. *Ibid.* Templum etiam Dianæ παιδοτρόφου ibidem fuit.

COVM. In Hippocratis patria, inſula Co, vndiquaque celeberrimum et alio loco iterum commemorandum.

CNIDIVM. Itidem alio tempore ſæpius attingendum.

CYLLENIVM. *Pauſan. p.* 519.

DEMAENETI in Elide. Huius templi ruinas vidit Pauſanias, ſitumque ad Alpheum fluuium deſcribit. Cognomen Deo Demænetus, Δημαίνετος, a conditore.

ECBATANEVM. Scribit *Arrianus de expedit. Alex. Lib. VII. Scripſerunt alii, quod Alexander Hephæſtionis mortem ægre ferens, in Ecbatanis ædem Aeſculapio ſacram ſubuerti iuſſerit.* Qualis autem illa ædes fuerit, an Græci an indigenarum inſtituti, id vero neſcio.

EPIDAVRIVM. Summa religione cultum et celeberrimum hoc fuit templum. Ampliſſime deſcribitur a *Pauſan. Corinthiac. cap. XXVI. et XXVII.* Extra vrbem fuit; ſed tota regio Aeſculapio ſacra, quoniam ibi in lucem editum acerrime contendebant.

Sacer lucus adiectus undique montibus cingebatur, intra

intra cuius ambitum mori quemquam aut nasci religio est: eodem scilicet ritu, qui et in Delo insula seruatur. Iam vero quicquid ciuis peregrinusue immolarit, id totum intra eundem ambitum consumitur: quem ritum etiam Titanæ seruari testatur *Pausanias p.* 172. Hoc templum quasi matrem plurimorum alibi excitatorum, vt Atheniensis, Pergameni, Balanagræi, Lebenæi, idem auctor perhibet: quin Epidauro Romam aduectum esse Aesculapium suo loco dicemus. Dixi extra vrbem hoc tam celebre fuisse templum: intra ipsam aliud fuisse, in quo ipsius Aesculapii et uxoris Epiones signa conspiciebantur, idem *Pausanias p.* 177. clare dicit.

EPIDAVRI LIMERAE. Alia Epidaurus, cognomento λιμηρὰ, fuit in Laconica, templo Aesculapii etiam celebris, cuius & vrbis & templi condendi occasionem narrat *Pausan. Lacon. p.* 270. Obscurior est locus, videturque Sylburgio in notis, duplex templum ibi fuisse: saltem seorsim area inter oleas posita, seorsim templum, recensentur.

EVANVM. Pagus Eua templum Polemocratis habuit, Machaonis filii, de quo supra, vbi Pausaniam citauimus auctorem.

GERENIVM. In eo Machaonis monumentum, & eiusdem religione nobile fanum; de quo iam supra. adde *Strabonem pag.* 360. *ed. Wetsten.*

GORTYNIVM. Sub nomine Gortynii Aesculapii statua quædam marmorea in porticu templi Titanei, de quo infra, conspiciebatur. An forte a Gortyna Arcadiæ, aut Cretæ huc allata? aut in honorem ibi culti posita? In ipsa vrbe Gortyna fanum demonstrat *Pausanias pag.* 390. *coll. pag.* 658. Colebatur ibi Aesculapius ἐν ἔχων τῷ γένεια, i. e. imberbis.

GYTHEATARVM. Gythion vel Gytheon, oppidum est Laconicum: meminit templi *Pausan. pag.* 265.

HYPSIVM. Habuit hoc vicus Spartanorum, Hypsos dictus. vide *Pauſ. p.* 273.

LACEDAEMONIVM. Apud hos tria fuerunt. Primum cognomento Enagiadon, sic dictum, quia fuit in illa vrbis parte, vbi monumenta regum ex familia Agiadea fuerunt. Pro quo male apud *Pausaniam p.* 240. editur Enapadon. Error inde natus est, quod Græcus codex scriptum exhibuit ἐν ΑΓΙΑΔΩΝ, vbi duæ litteræ ΓΙ coaluerunt in Π. Similis error apud Plutarchum in hac voce commissus est. Alterum vocabatur Aesculapii Agnitæ, quod simulacrum dei ex agno, seu vitice, confectum fuerat, docente *Pausania pag.* 242. Ne vero miremur e vitice factum simulacrum, consideranda est antiquitas viticis Samiæ a *Pausania pag.* 643. indicata, quippe Dodonæa quercu maior. Tertium, quod nobilissimum *Pauſ. p.* 246. vocat, fuit cognomento dictum ad Booneta.

LASIVM. Ad vrbem Laconicam Lâs, in montis Ilii vertice, fuit. *Pausan. p.* 273.

LEBENAEVM. In Lebena vrbe Cretæ, factum ad similitudinem templi Balanagræi Cyrenaicorum. *Pauſ.* 172.

LEVCTRICVM. In vrbe Leuctra præ ceteris diis Aesculapium fuisse cultum, auctor est *Pausan. p.* 277.

MEGALOPOLITANVM. Duo vel tria in vrbe hac fuerunt. Horum unum cum sacro luco fuit, ubi Aesculapius & Hygea colebantur: alterum erat Aesculapii pueri. videatur *Pausan. pag.* 664. 667.

MEGARENSE. Aesculapii & Hygeæ signa a celebri artifice elaborata, sine tamen diserta mentione templi, *Pausanias* commemorat *pag.* 97.

MESSENIVM. In hoc plurima quæ spectarentur dignissima signa fuisse, seorsim Aesculapii & eius liberorum simulacra, deinde Musarum & Herculis, aliorumque, testis est *Pausan. Messen. p.* 358.

MILESIVM. Statuam dei, ſacrificia & ſacerdotem Niciam medicum, breui epigrammate, quod ordine ſeptimum eſt, indicat *Theocritus*.

MYSAEVM. Cyros vocabatur, vbi morborum peti medelas teſtis eſt *Pauſanias Achaic. pag.* 596.

NAVPACTIVM in Phocide. Hoc a quo conditum ſit, narrat *Pauſanias Phoc. p.* 898.

NICOMEDIENSE. Aliud agendo adducit *Pauſanias p.* 211. ſcilicet probaturus heroum arma olim ex ære fuiſſe, indicat Achillis celebrem haſtam aſſeruari Phaſelide in Mineruae templo: Memnonis autem enſem totum ex ære, Nicomediæ in Aeſculapii fano.

OROPIVM AMPHIARAI. Oropii inter Atticam & Bœotiam medii, modo ad hanc, modo ad illam gentem pertinebant. Curioſum fuit ſane templum. Ara vna quinquepartita ad multos ſane deos pertinebat: ex his quarta Veneri, Panaceæ, Iaſoni, Hygeæ, Mineruæque Pæoniæ erat conſecrata.

* Notandum Amphiaraum ob ſomniorum dextram interpretationem olim notiſſimum, deinde inter deos relatum, pluribus locis fuiſſe cultum, vt per ſomnum, quo facto opus ſit, declararet. Conſulendi cauſa qui accedebant, luſtrabantur omnes, deinde ſacra deo faciebant, arietem ipſi immolando, cuius ſubſtrata pelle dormientes nocturna viſa exſpectabant. Qui morbo oraculi monitu leuati erant, ſignatum aurum argentumue, more maiorum, in fontem Amphiarai, templo proximum & huic vni vſui conſecratum, abiiciebant. *Pauſan. Attic. p.* 83. 84.

PATRENSE. *Pauſan. p.* 575. 578. Ibidem fons, vnde tanquam ab oraculo infallibili morborum euentus ſignificari putabant.

PELLANAEVM. Paucis verbis refertur a *Pauſan. Lacon. pag.* 263.

PERGAMENVM. In Aſia florentiſſimum diu fuit. Memorant plures. Aeſculapio ibidem culto cognomen Διὸς

 datum

datum fuit : quod quidem de Smyrnæo etiam conſtat. Erit de eo alibi porro dicendum.

PHARIS Achaiæ fuiſſe legimus fanum τῆς Cωτηρίας, ſine dubio Hygeæ. *Pauſan.* 584.

PHERAEVM. Gorgaſo & Nicomacho, Machaonis filiis, inſtitutum fuit. *Pauſan.* 287 *&* 354.

PHLIASIVM. Templi, & imberbis Aeſculapii ibi culti, mentionem facit *Pauſanias p.* 141.

RHODIVM. Celebris ſcholæ Rhodiæ, ſed ſua ætate, quod ſtirps Aſclepiadea ibi exſtincta iam erat, ſublatæ, meminit GALENVS *de meth. medend. lib. I. init.* Non ergo dubitare licet templum ibidem floruiſſe.

ROMANVM. Qua occaſione Romam Epidauro accerſitus Aeſculapius venerit, alibi fuſius indicabitur.

SICYONIVM. Colebatur ibi Aeſculapius imberbis, ex auro & ebore factus, altera ſceptrum, altera vero ſatiuæ pinus fructum tenens. *Pauſan. p.* 134. adde *pag.* 535.

SIDONIVM. Data occaſione innuit *Pauſan. p.* 583.

SMYRNAEVM. Aeſculapii religionem a Pergamenis acceptam templo conſecrarunt, quod noſtra ætate ad mare eſt, ſcribit *Pauſan. pag.* 172. Colebatur hic, vt & Pergami, Ζεὺς Ἀσκληπιός. conf. *Biblioth. Angl. tom. XII. p. II. pag.* 494.

STETHAEVM. Huius ſe ruinas vidiſſe teſtatur *Pauſ. p.* 271.

TEGEAE. In templo Mineruæ Aleæ vtrinque adſiſtebant Deæ Aeſculapius & Hygea. *Pauſan. p.* 695. Extra vrbem templum ſeorſim habebat Aeſculapius. *pag.* 709.

TITANAEVM. Conſecrauit Alexanor, Machaonis filius. Late deſcribit *Pauſan. p.* 137. Fuit ibidem Aeſculapius Gortynius ſeorſim cultus.

TITHOREENSE. Aeſculapius, cognomento Archagetas magna religione ab omnibus Phocenſibus Tithoreæ

cultus

cultus fuit. Ibidem insuper Isidis Aegyptiacæ templum & cultus fuerunt. *Pausan. Phocic. p.* 879.

THELPVSANVM. Templum, sua ætate magnam partem collapsum, commemorat *Pausan. p.* 648. *seqq.* Seorsim laudat Aesculapii pueri templum, eiusque nutricis Trygonis sepulcrum, *pag.* 651.

TRICCENSE, in Thessaliæ prouincia Estiæotide. *Strabo Geogr. lib. IX. p.* 437. *& lib. VIII.* vbi de Epidauro agit. Exhibet *Eusebius de præp. Euang. lib. III. cap.* 14. Aesculapii aliquod oraculum, a *Porphyrio* conseruatum, quo se ipsum Triccæ natum confirmat, quod sine dubio in hoc templo fuit editum.

VII. Nihil dubito, plura apud veteres demonstrari posse Aesculapii templa: immo præter illa, quæ ex nummis & inscriptionibus peti posse videntur, longe plura in locis minus honoratis & ignobilibus fuisse: quod coniicere licet ex adducto catalogo, in quo videas vicorum, immo seorsim ad vias exstructa, Asclepiea referri, quorum nomina nos omnino, aut pleraque saltem, laterent, nisi PAVSANIAS, vnicus eiusdem instituti scriptor, superstes esset.

VIII. In tanta tamen eorum multitudine non iniuria * mireris, qui factum fuerit, ut Græci homines, suo Aesculapio non contenti, insuper Aegyptiorum valetudinis præsides deos deasue, siue Aesculapium, siue Isidem, siue Serapidem, adsciscerent. En indicem eorum, quæ ad manus sunt, exemplorum.

* Forte causam non male tribuemus illi Græcorum persuasioni, qua putabant Apim fuisse regem Argiuorum, qui XXXV. annis hoc imperio vsus, fratri Aegialeo illud tradidit, ipse vero Aegyptum petiit, ibi Isidem matrimonio sibi iunxit, nomenque Osiridis accepit. Post mortem Serapidis nomen accepisse Græci putabant, quoniam, cum ante templum ipsi exstructum, in sarcophago, Græci σορὸν dicunt, coleretur, ex hoc primo factum sit Sorosapis, mox Sorapis, tandem Serapis.

Videatur M. VARRO apud Diu. AVGVSTINVM *de Ciuit. Dei lib. XVIII. cap. 5.* qui idem de templis Isidis & Serapidis & hoc ex eodem refert: *Et quoniam vero in omnibus templis, vbi colebantur Isis & Serapis, erat etiam simulacrum, quod digito labiis impresso admonere videretur, vt silentium fieret; hoc significare, vt homines illos fuisse taceretur.* Hoc simulacrum sistebat numen silentii, cui nomen *Harpocrates* itemque *Sigaleon* fuit, perhibebaturque filius Osiridis ex Iside posthumus fuisse. Non patitur institutum nostrum plura de Harpocrate nunc adferre: illud tamen commendo vlteriori scrutinio, an non forte telesphorus, Aesculapio iungi solitus, sit a Græcis ad imitationem Aegyptiorum excogitatus. Certe vtriusque simulacra ϑεὸν ἀτελῆ ϗ νήπιον, *deum quendam immaturæ ætatis & infantem*, vt cum PLVTARCHO *de Isid. & Osir. p. 350.* loquar, referebant. Nescio, annon ad rem quoque faciat PLVTARCHI, ex libro modo citato, testimonium *p. m. 333. Aegyptios credere, quod infantes vi aliqua vaticinandi polleant, ex quo fiat, vt puerorum, dum sacra peraguntur, in templo lusitantium, vocibus ac gestibus attendant.* Ceterum multa possent de iis, quæ in cultu Isidis & Serapidis apud Græcos sollemnia fuerunt, ex laudato libello adferri; sed malo ea apud auctorem legi, quam hic breuius contracta recognosci. Plura de Harpocrate cupientem merito remittimus ad viri Illustris GISBERTI CVPERI *Harpocratem*, ex quo ectypon gemmæ elegantissimæ mutuo acceptum exhibere hic placuit, vbi Harpocrates inter Osiridem et Isidem medius cernitur.

NOTITIA

NOTITIA ASCLEPIEORVM AEGYPTIORVM APVD GRAECOS.

ATHENIENSE. *Pausanias in Attic. p.* 42. auctor est Serapidis aliquod fanum in vrbe fuisse, cuius religionem a Ptolemæo Athenienses acceperint. Apud Aegyptios autem, pergit Pausanias, omnium clarissimum eius dei templum habent Alexandrini, antiquissimum Memphitici, quo neque exteris hominibus, neque sacerdotibus ipsis, aditus patet, prius quam Apim bouem humarint.

BOEATARVM. Ab hac vrbe septem stadiis distans Serapidis et Isidis fanum, sed in ruinis, conspexisse se testatur *Pausan. pag.* 268.

BOEOTIORVM in campis Athamantiis. meminit *Pausan. pag.* 756.

BVRAICVM. Buris Achaiæ oppido. *Pausan. p.* 590.

CORINTHIVM. ad portum Aesculapii et Isidis fanum idem auctor denotat *pag.* 114. et in adscensu ad arcem, quam Acrocorinthum vocant, duo fana Isidis, alterum Pelagiæ, alterum Aegyptiæ cognomento, fuisse indicat *pag.* 121.

EPIDAVRIVM. Priscis eius loci templis Antoninus, vir consularis Romæ, tum alia ad decus et commoditatem addidit, tum vero ædem Hygeæ, Aesculapio et Apollini Aegyptiis, dicauit, teste *Pausan. Corinthiac. p.* 174.

HERMIONENSE Serapidis Isidisque fanum indicat *Pausan. p.* 193.

LACEDAEMONIVM. Est apud Lacedæmonios recentissimum Serapidis templum, inquit *Pausanias Lacon. p.* 241.

MESSE-

MESSENIVM. *Pausan. p.* 360.

METHANAEVM. Oppidum Methana in isthmo Troezeniorum fuit. Isidis ibi fanum indicat *Pausan. Corinth. p.* 190.

OETYLORVM. Sunt in Oetylo, quæ spectentur digna, Serapidis templum, cet. *Pausan. Lacon. p.* 276.

PATRENSIA duo Serapidis templa iuxta lucum memorat *Pausan. p.* 578.

PHLIASIVM. Isidis ibi templum fuisse iterum auctor est *Pausan. p.* 142.

TITHOREENSE. iam supra notaui.

TROEZENIORVM. indicat *Pausanias p.* 187.

VIIII. Non obscure cognoscitur ex multitudine templorum in Peloponneso et vicinia eius, ibi primum ortam esse Aesculapii religionem, maximeque ibi eandem floruisse: quod fidem facit Aesculapii ortum ex Epidauro potissimum esse accersendum: deinde ex Peloponneso aliorsum esse deriuatam.

X. Ex omnibus Græcis nulli magis ab Aesculapio alieni fuisse videntur Boeotiis, et seorsim Thebanis, in quorum vrbe et regione describenda nec vnicum inuenit PAVSANIAS, quod indicare posset. Vnicum Serapidis templum in campis Athamantiis indicat.*

* *pag.* 756.

XI. Videtur autem hæc natio ab Hercule medelas morborum petiisse; vt in Hyetto oppido factum PAVSANIAS* addocet. Nec minus a Trophonio responsa quærebant, quem, cum Hercyne vxore, iisdem simulacris, quibus Aesculapius et Hygea designari solebant, fuisse cultos ex eodem** late discas. Fuit autem Trophonii oraculum Lebadeæ Boeoticorum. Eiusdem nationis Tanagræi Mercurium colebant, quod eius beneficio

ficio se a pestilentia liberatos credebant. At vero Trophonium eundem esse Mercurium, grauissimus auctor nobis est CICERO.***

* *pag.* 757. ** *pag.* 360. *conf. p.* 319. *et* 789.
*** *de Nat. deor. III.*

XII. Etiam aliæ gentes et vrbes, quæ Aesculapii religionem admiserant, suis tamen patriis numinibus curationum beneficia seorsim referebant. Sic Athenienses Mineruam Hygeam colebant: et in Phocide Amphicleenses, qui et Ophitenses dicti sunt, Libero Patri arcana sacra faciebant, narrabantque futura sibi hoc deo auctore prædici, et contra morbos in promtu esse remedia: quod et in somnis, tam ipsi quam finitimi, de morborum medelis ab ipso moneantur, et sacrificulus, diuino afflatu instinctus, de futuris consulentes certiores faciat, auctore PAVSANIA.* Cui numini dicatum fuerit antrum Charonium ad Nyssam, Asiæ vrbem prope Tralles, cuius EVSTATHIVS** meminit, inquirendum est. Testatur autem prope illud decumbentes et somnia captantes sacerdotes, ex iis deinceps adornare ægrotantium curationes. Præter sacerdotes nemini sine vitæ damno locum subingredi integrum esse. Curiosa annotatione dignum videtur, quod hic sacerdotes somnia captauerint, quum alibi ipsi ægroti somniorum causa in templis decumberent.

* *pag.* 884. ** *Scholiis ad Dionys. Periegeten vers.* 1159.

XIII. Ad templorum notitiam adhuc pertinet, quod, PLVTARCHO* notante, ea non nisi locis elatis et purissimo aere fruentibus, exstructa; et quod plerisque adiuncti fuerint luci sacri, qui magna religione seruabantur. Talis adiectus fuisse templis, Titanæo, ex cupressis admodum vetustis, itemque Epidaurio, apud PAVSANIAM diserte legitur; qui idem auctor refert in eodem luco, qui Epidaurio adiacebat, fuisse Dianæ Epiones (quasi morbos mitigantis) templum et signa. Templo

plo Coo lucum itidem fuiſſe additum, eumque ſuccidiſſe Turullium, ex ſicariis Cæſaris, ad claſſem ſuam ædificandam, ex Romana hiſtoria diſcimus. Agit de rationibus lucorum, ad ſalubritatem locis conciliandam, Græciæ, et eiusdem climatis regionibus, ſubinde neceſſariorum, Per-Illuſtris medicus LANCISIVS.**

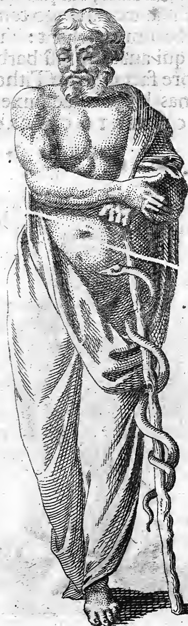
* *Quæſtion. Roman. p. m.* 216.

** *de noxiis palud. effluu. Lib. I. P. II. cap. VI.* et ſubiuncto conſilio *de ſylua - nonniſi per partes excidenda.*

XIIII. Ambitus templorum erat plerumque ſatis amplus, habebatque paſſim peculiares leges et religionem. Sic Epidauri intra hunc neminem naſci aut mori licebat. Id vero quum efficeret vt vel puerperio proximæ, vel morituri, extra illum efferri deberent, ſicque moleſte ſub dio degerent: Antoninus, vir conſularis Romanus, qui plura ad templi emendationem attulit, huic etiam non exiguo incommodo voluit mederi, ædemque peculiarem, in qua vtrumque fieri nihil prohiberet, exſtruxit: de quo alibi dicemus. Pluribus forte Græcorum templis tam inhumana lex adiuncta fuit: ſaltem de Delo inſula legimus, honori Apollinis templo tributum hoc fuiſſe, vt in tota inſula quemquam ſepeliri nefas putaretur.

XV. Iam ad ſimulacrorum ſeu ſignorum Aeſculapii deſcriptionem progredior. Siſtunt autem illum nobis veteres vel ſtantem, nodoſo baculo, draconibus circumdato, innixum; vel in throno magnifico ſedentem. Poſterioris exemplum eſſe poſſit Epidaurius, de quo nos PAVSANIAS* edocet ſolium fuiſſe multorum Argiuæ hiſtoriæ monumentorum artificioſa ſculptura exornatum: ſediſſe autem altera ſcipionem tenentem, altera draconis caput prementem, cane ad pedes decumbente. Alibi** nobis eundem PAVSANIAS ſiſtit pini ſtrobilum ſiniſtra manu tenentem.

* *pag.* 172. ** *in Corinthiac. pag.* 134.

XVI. Alicubi puerum, aliquibus adolescentem imberbem, cultum fuisse ex catalogo templorum disci potest. Plerique barbatum faciebant: in quo æque iucundi sunt Epidaurii, qui auream ipsi barbam apposuerant, reliqua facie ex ebore facta, quam Tithoræenses, qui promissam ad duas vlnas barbam adiunxerant. Aesculapii pueri imaginem, a GISBERTO CVPERO* mutuo acceptam, subiicimus.

* *Harpocrat. pag. 79.*

XVII.

XVII. Quod ad reliquum habitum attinet, infinita est varietas. Videas nudo capite, videas galero tectum: videas vestibus vsque ad pedes demissis indutum, vt praeter faciem, manus, pedesque nihil appareat: alibi superiori corporis parte nuda. Quae singula artificum arbitrio videntur fuisse relicta.

XVIII. Significationem singulorum aliqui conantur reddere. Multa dici possunt vero similia: nostra parum refert.

XVIIII. Vix autem solus vmquam Aesculapius visitur, sed fere semper comitatus. Ex comitibus sunt Hygea ceteraeque filiae, vna pluresue; et puerulus, de quo non idem sentiunt antiquarum rerum enarratores.

XX. Et Hygeam quidem agnoscas ex veste alba talari, cum patella, cui maza imponitur, ad quam serpens adspirat, saepe etiam pingitur serpens ex manu porrigentis Hygeae accipiens. Ex capite eius saepe instar stellae relucet pentagonum, lineis peculiari ratione inter se deductis, cuius signi mysteria alii eruant. Satis antiquum hoc signum esse oportet: siquidem refertur Antigonum, qui Alexandro in regno Macedoniae successit, exercitui suo persuasisse, quod in caelo viderit pentagonum, salutis symbolum, cum verbis ἐν τούτῳ νίκα: illoque scuta militum suorum ornauerit: teste D. D. FABRICIO.* Hygeae imaginem ex BERNHARDO de MONTFAVCON** subiicimus.

* *Biblioth. Graecae VI. pag. 17. conf. pag. 7. not. t.*
** *Antiquitat. explicatar. Part. I. Tab. 189.*

XXI. Porro adiunctum ſæpe fuiſſe Aeſculapio puerulum dixi, quem, quis ſit, multi indicare conati ſunt. Apud Pergamenos, quorum nummi illum exhibent, dictum fuiſſe *Teleſphorum*, PAVSANIAS* indicat, idemque teſtatur eundem apud Epidaurios *Aceſium*, apud Titanæos *Euamerionem* vocari. Quis vero Teleſphorus, Euamerion, Aceſius? Certe honoratum quid concipere mente debemus, quoniam peculiaribus honoribus diuinis ipſum proſequuti ſunt. Celeberrimus etiam poſt fata D. D. LOCHNERVS** pro certo habuiſſe videtur, filium hunc fuiſſe Aeſculapii. Nam in indice diſputationum Aſclepiadearum, quas vtinam confeciſſet et abſoluiſſet vir eruditiſſimus! apparet vnam illum inſtituiſſe: *de Teleſphoro filio Aeſculapii.*

* *pag.* 137.

** *Ephe-*

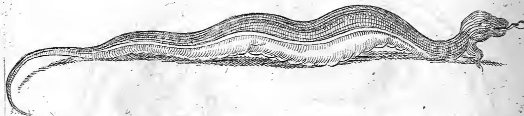
** *Ephemerid. Acad. Nat. Curiof. Cent. X. Appendice, pag. 629.* Equidem nefcio quibus argumentis vir doctiffimus, omnisque antiquitatis confultiffimus, fuam fententiam probaturus fuiffet: fufpicor tamen illam fuperius ad §. VIII. indicatam Aegyptiorum narrationem de Harpocrate (quem aliqui exiftimant Horum effe) Ofiridis ex Ifide filio pofthumo, imaginibus Ifidis Serapidisque femper adiuncto, forte non minimum pondus ad id perfuadendum habuiffe. Quis enim nefcit fabularum Græcanicarum originem ab Aegyptiis potiffimum repetendam effe, quos Græci imitati funt, nifi quod patriæ fuæ domeftica numina finxerunt, adeoque in hiftoricis non potuerunt non plurimum difcrepare. Sed Telefphorum inter Aefculapium et Hygeam medium, ex BERNHARDO de MONTFAVCON intueri iuuabit.

XXII. Draconum feu anguium in templis Aefculapii, tam viuorum, quam fimulacris a fculptore additorum, frequentiffima eft mentio. Illud genus, quod Aefculapio peculiariter facrum putabatur, fuluo colore confpicuum

ſpicuum fuiſſe: hominibusque mite ſolam Epidaurum nutrire PAVSANIAS* refert. Tales diſcurrebant in templo, et hominibus, quo minus temere irrumperent, terrori erant. Sicubi etiam religio Aeſculapii translata legitur, anguis, cuius formam Aeſculapius ſubierit, mentio plerumque adiicitur.

* *pag.* 175. conferri etiam meretur de draconibus LVCIANVS *in Pſeudomant. p. m.* 530. et PLVTARCHVS in *Alexandr.* Imaginem draconis ex antiquiſſimo codice MSS. Dioſcoridem et Eutecnii paraphraſin Theriacorum Nicandri complexo, dat NESSELIVS *catalogo Auguſtiſſimæ bibliothecæ Cæſareæ Vindobonenſis* Part. III. tabula L notata, ex qua deſumtam apponi huc curauimus.

XXIII. Multæ ſunt apud veteres hiſtoriolæ ſeu fabulæ de viſus incredibili acumine, quo pollere hoc animal ſoleat, deque lapidis draconitis efficacia ad viſum acuendum ſeorſim aliqua refert PHOTIVS. Quare ſunt, qui exiſtimant draconum ſymbolo adumbrare et ſignificare veteres voluiſſe, quam circumſpectum et vigilantem eſſe medicum deceat. Quid vero ſi ad reiuueneſcentiam huius animalis, quod exuuias quotannis deponit, reſpexerunt veteres?

XXIIII. Sunt vero dracones præcipuum quidem ſignum ſeu ſymbolum Aeſculapii et filiarum: ſed non omnino his ſolis proprium: quum et Trophonio et vxori eius, de quibus modo diximus, adiungantur.

XXV.

XXV. Cur baculum nodosum dederint, Herculeæ clauæ non multum dissimilem, haud vacat dispicere: gallum gallinaceum * adiungi puto, quoniam hoc potissimum sacrificio honorabatur. Forte symbolum vigilantiæ etiam esto: vt canis fidei et custodiæ.

* PAVSANIAS *p.* 444. *gallinaceum soli sacram auem celebrant, quod cantu solis ortum nunciet.* Sed et Mineruæ cassidi insidens exhibebatur, seorsimque Mineruæ Erganæ sacer credebatur, teste eodem PAVSANIA *p.* 518.

XXVI. De festis in honorem Aesculapii quondam institutis, passim quædam apud auctores elicere licet: plenam equidem expositionem ipse desidero. Athenienses Epidauria in honorem Aesculapii feriatos fuisse, PAVSANIAS* testatur. Apud Coos fuisse festum Aesculapii, quod ῥάβδου ἀνάληψις vocabatur, ex Hippocrati tributa epistola ad senatum populumque Abderitarum intelligitur, vlteriusque Illustris SPANHEMIVS ** explicuit.

* *pag.* 171.

** *in epistol. I. ad Morellium pag.* 69. Confer Celeberrimi C. G. SCHVVARZII, collegæ & fautoris mei plurimum colendi, dissertationem elegantissimam de *Aesculapio et Hygea diis* φιλανθρώποις *p.* 53. De eodem festo dissertationem dedisset ὁ χαριέστατος LOCHNERVS, nisi fata intercessissent, vt apparet ex illo testimonio, quod ad §. XXI. modo adduximus. Nomen sacri huius variam admittit expositionem. Potest enim explicari *baculi adsumtio*, itemque *elatio*. Vbi quidem ad baculum Aesculapii nodosum angue circumplicatum respici non dubito. Quæ vero notio subsit τῇ ἀναλήψει obscurum mihi est, donec ex vetustis auctoribus clarum reddatur. Laudatissimus *Spanhemius* existimauit dimanasse hanc rem a serpente æneo pro salutari contra mortiferos serpentes remedio, vt in sacris *Numer. XXI.* legimus, exaltato: quod quidem suo loco relinquo. Mihi sæpius de eo cogitanti in mentem venit, annon anniuersario sacro sacerdotium Aesculapii primarium fuerit ordine ad alium delatum: honorisque traditi acceptique symbolum fuerit τῆς ῥάβδου ἀνάληψις *baculi adsumtio*: quod puto a Græci

ſermonis indole non alienum eſſe, quippe ἀναλαμβάνειν τὸ διάδημα, σκῆπτρον, *ſumere, accipere diadema, ſceptrum* ſæpe legitur. PLVTARCH. *de Iſid. et Oſir. initio*, τὴν ἀνάληψιν ἱερῶν dixit *ſuſceptionem officii ſacerdotalis*, idque in loco, vbi ſermo eſt ad feminam ſacerdotio Iſidis admotam.

XXVII. Nec feſtorum ſollemnia licet tradere. Talia, vt vulgo cognita, videntur ſiluiſſe ſcriptores pagani: chriſtiani vero, vt ſuperſtitionis memoria deleretur, conſulto prætериiſſe. Si quis ab exemplo eorum, quæ in Iſidis honorem apud Tithoræenſes fiebant, concludi poſſe ſibi perſuadeat, legat PAVSANIAM.* Is vero refert binos ſingulis annis conuentus feſtiuos in honorem deæ fuiſſe per plures dies continuatos, cum nundinis, quibus vendebantur mancipia, quoduis genus pecudes, veſtes, argentum, aurum.

* *Libro X. pag.* 880.

XXVIII. Sacerdotes Aeſculapii, quos Pauſanias vocat τοῦ Θεοῦ δούλους, *Dei ſeruos*, erant perſonæ honoratæ, medicinæ ſcientia imbutæ, tales plerumque, qui ab ipſo Aeſculapio genus deducere gloriabantur. Sed progreſſu temporis alios etiam honeſtos et probos viros in collegium recipere ſiue inſtituerunt, ſiue rationibus variis rerum ſuarum adducti ſunt. Id vero quo tempore fieri cœperit, equidem me neſcire fateor; ſed erit inferius occaſio proferendi, quæ de hoc negotio ſuſpicer. Hippocratis tempore iam crebro multumque id accidiſſe, ex eo colligas, quod Diocles Caryſtius, qui iisdem fere temporibus vixit, Aſclepiadarum vltimus vocatur. Sed videamus quænam ſacerdotum Aeſculapii conditiones fuerint.

XXVIIII. Habebant iſti apud templum habitationes commodas, fruebanturque illius reditibus: ad minimum ex ſacrificiis partem, vnde victitarent, accipiebant.

bant. Facile coniicimus vnius templi præ alio feliciores lautioresque fuiſſe fortunas. Donationes varias, in annuos reditus, factas fuiſſe ſacerdotum collegiis, inſtar omnium comprobat vetuſtum marmor a SPONIO* deſcriptum, quo exponuntur beneficia in hunc ordinem a nobili et opulenta matrona, Saluia Marcellina, collata.

* *Miſcellan. erudit. antiqu. Sect. II. pag.* 52.

XXX. Officium erat Aeſculapium conſulendi cauſa adeuntes, ἱκέται vocabantur, ſuſcipere, quid ipſis agendum ſit, præcipere, luſtrare eos, ſacrificia pro ipſis offerre, noctu decumbentes, ſomniandi cauſa, Aeſculapii & filiarum habitu obire, medicinas, quas noſſent, applicare, ſomnia cuivis explicare, &, vt verbo dicam, quicquid ad religionem * pertinebat, obire & exſequi.

* Vtiliſſime conferetur hic LVCIANI libellus, qui inſcribitur *Alexander* ſ. *Pſeudomantis*, quo accurate exponitur, quicquid impoſtor callidiſſimus in recens condito Aeſculapii apud Abonotichitas templo commentus fuit. Commemorantur ibi præcones, theologi, χρησμοποιοὶ, qui oracula verſibus redderent, reſponſorum notarii, obſignatores, expoſitores, & alii plures. Nulla autem dubitandi cauſa eſt in reliquis templis eadem, quæ hic inſtituta erant, aut non multum diuerſa, viguiſſe.

XXXI. Quamquam ἱκέτας non male videmur accipere poſſe pro iis, qui auxilii ad ſanitatem recuperandam cauſa dei templum acceſſerant: videndum tamen fuerit, annon in vulgatiſſima etiam acceptione vocis, pro ſupplicibus, qui huc, tamquam ad aſylum accedere voluerunt, ſumi debeat.

XXXII. Ad ſacerdotum officium porro & hoc, tamquam præcipuum, pertinebat, medicam artem excolere, eamque filios ſuos, aut alias collegio adſcribendos, docere. Sed de hoc deinceps diſpiciemus curatius: nunc de incubatione diſſeremus, quam in Aeſculapii templo frequentem fuiſſe variis veterum multisque teſtimoniis

S 2 compro-

comprobari posset, si necessarium videretur. Quæ vero singulatim in sollemni hoc & sacro negotio facta fuerint, neminem scio veterum, qui exacte sibi exponendum sumserit.

XXXIII. Scopus præcipuus fuit, vt Deo se præberent in templo suo per somnum erudiendos, de remedio recuperandæ valetudinis: sed nec vereor eodem referre illum decubitum, quo se medicinis, si sacerdotibus ita videretur, applicandis patientes paratosque offerebant.

XXXIIII. Integrum totius negotii processum quasi exemplarem cognoscere licet ex ARISTOPHANE.* Summam hanc exhibebo. Primo lustrari lauarique debebant ἱκέται recens aduentantes, deinde sacrificium exhibere, quod aræ imponebatur, tum in templo decumbere & somnum capere. Vbi iam quiescebant, sacerdotum aliquis, Aesculapii habitu indutus, comitante filiarum caterua, ægrotum visitabat, eaque vel administrabat, vel edisserebat, quæ necessaria videbantur. Cumque nefas aut periculosum putaretur, si quis etiam vigilaret, somnum non simulare: de eo, quod vere viderat vel audiuerat quisque, non aliter apud alios perhibere licebat, quam de re per somnum visa & oblata.

* cuius comœdia, quæ *Plutus* inscribitur, nostram historiam egregie illustrat, doctissimisque commentariis tum aliorum, tum præcipue Illustriss. *Spanhemii*, egregie est exposita. De *incubatione in fanis deorum* legenda est etiam dissertatio HENR. MEIBOMII.

XXXV. Quæ quisque didicerat sibi sanitatis caussa peragenda esse, si opem attulissent, ea, qui ditiores erant, columnis inscribenda curabant, tenuioris fortunæ homines longioris tamen recordationis gratia tabulæ inscribenda curabant, vt in templo suspenderentur. Atque huius generis tabularum sæpius fit apud veteres mentio, & HIERONYMVS MERCVRIALIS* aliquot exempla talium

ſium legenda exhibet. Sed non ſolum in Aeſculapii templo hoc gratum animum teſtandi modo vtebantur, verum etiam in aliis pluribus idem faciebant, quicunque ſe dei cuiusdam præſentanea ope ſeruatos magnoque periculo ereptos credebant.

* *de re gymnaſtica veterum.*

XXXVI. Quid Aeſculapio ſacrificatum fuerit, liceat deinceps indicare. In Titanæo templo tauros, agnos, ſues immolabant, vt et volucres, teſte PAVSANIA.* Epidauri non licebat deo capram immolare, quod Aeſculapium a capra enutritum credebant: ſed Balanagris Cyrenæorum capellas ſine ambagibus rem ſacram faciebant. Erat & illud Epidauri ſancitum, vt & Titanæ, vt quicquid vel civis vel aduena deo immolaſſet, id totum deberet intra templi ambitum conſumi, nihil efferre liceret: quæ lex ſine dubio vtilitates ſacrificulorum reſpexit.

XXXVII. *Aeſculapio gallum* conſecrari offerrique ſolitum, in prouerbium abiit: quem morem etiam confirmat Socratis iam emorientis vltimum deſiderium, vt amici pro ſe gallum, Deo a ſe promiſſum, immolarent, teſte PLATONE.*

* *Phædon.* circa finem. Ex eodem *Platone* pulcrum locum adfert D. D. CLERICVS, quem mihi nondum inuenire licuit, ſenſus autem eo redit, veteres propterea Aeſculapio, Phœbi filio, ſacrum feciſſe gallum, quoniam hæc ales diei et ſolis ſit prænuncia: voluiſſe autem eo admonere, homines nos diuinæ bonitati lucem vitamque debere, eademque omnibus noſtris morbis et malis medelam afferri.

XXXVIII. Atque hæc nunc de Aeſculapii religione dicta ſufficiant. Illa inde a ſua origine, vsque ad tempus quo Hippocrates Cous viuere deſiit, annos octingentos et nonaginta impleuit: tantoque tempore in Aſclepiadarum poſſeſſione quieta ſatis manſit, ad minimum per quingentos annos, quo toto interuallo medicum,

qui suo nomine artem exercuerit, haud facile apud Graecos inuenias. Atque hoc forte induxit ISIDORVM HISPALENSEM *, vt scriberet: *Postquam fulminis ictu Aesculapius interiit, interdicta fertur medendi cura, & ars simul cum auctore defecit, latuitque per annos pene quingentos, vsque ad tempus Artaxerxis, Persarum regis: tunc eam ad lucem reuocauit Hippocrates, Asclepio patre genitus in insula Coo.* At vero illud tempus iusto longe minus determinat Isidorus, si ab excessu Aesculapii ad Hippocratis annos viriles calculos debite ponas.

* *Origin. IV. cap. 3.*

CAP. V.

De Asclepiadarum medicorum fortunis doctrina, meritis scholisque diuersis.

CONSPECTVS.

De fortunis Asclepiadarum. I.
de meritis magnifice quidam senserunt. II. III.
Sed suspectus & inconstans est praecipuus testis Galenus. IIII.
Quantum in re anatomica praestiterint. V - VII.
An medicinae scientiam habuerint. VIII. VIIII.
An extra templum medicinam fecerint. X.
Quid philosophiae exortus eorum respectu mutauerit. XI.
Quid aemulatio. XII.
Scholae praecipuae. XIII.
Specimen aemulationis inter scholam Coam & Cnidiam. XIIII - XVII.
Specimen fructus aemulationis huius. XVIII.
Almeloueenius obiter corrigitur. XVIIII.
de Elaterio pauca. XX. XXI.
Cnidiorum aliae medicinae. XXII.
De Euryphonte Cnidio & sententiis Cnidiis. XXIII. XXIIII.
De Ctesia, medico Cnidio. XXV. XXVI.
Transitus ad sequens caput. XXVII.

I.

De fortunis Asclepiadarum iam attigimus supra * aliquid. Vt breuis nunc sim, concipere nobis demus sacerdotum aliquod collegium, aut fundationem ecclesiasticam, cuius redituum fructus ad singulos ei adscriptos redeunt, interque eos distribuuntur: prorsus vt alia omni ætate sacerdotia videmus comparata fuisse. Sed vt quotidie videmus vnius fundationis opes lautiores esse, pluribusque alendis sufficere, alias paucioribus tantum vel vni sustentando necessaria suppeditare: idem de Aesculapii sacerdotum fortunis statuendum mihi videtur. Quum vero nos nihil iuuerit hæc exploratissima habere, quum iam olim hi reditus ad alios peruenerint: neque amplius ei inquisitioni vacabimus.

* *Capitis præcedentis §. XXVIIII.*

II. Tempestiuum nunc fuerit videre, quantas Asclepiadis hisce laudes aliqui adiungant, tamquam medicis omnibus eruditionis numeris absolutissimis, & quantam habere encomiis hisce fidem liceat.

III. Et sane a plerisque scriptoribus, GALENVM* maxime sequutis, Asclepiadæ perhibentur tamquam medici experientia & ratione subnixi: anatomica exercitia patres, inspectantibus filiis, a pueritia illorum instituisse. Ex eo itaque factum fuisse concludunt, vt omnino non essent medici nude empirici. Addunt scholas fuisse, de quibus Galenus alicubi loquitur, tamquam in mente haberet eam, quam ipse frequentarat, Alexandrinam, vbi ex cathedra artis præcepta tradebantur: recentiores autem nonnulli, tamquam fuissent academiæ nostris plane similes.

* vide exempli gratia *Introduct. cap. 2. de administrat. anat. lib. 2. ineuntem.*

IV. Ad magnificam illam anatomen Asclepiadarum minuendam non alio, quam GALENO teste, vtimur: qui quidem

quidem vir vbi de integro Aſclepiadarum ordine loquitur, omnia ſumma & præclariſſima de eo prædicat: vel quod vere patrium numen, Aeſculapium Pergamenum, vt videri voluit, reuerebatur: vel quod nihil ſcribere voluit, quo ſibi aditum ad ſacerdotium in patria præcluderet: vbi vero de ſingulis Aſclepiadis forte dicendum eſt, vt de Praxagora, Diocle, iudicium mira libertate promit, ipſorumque anatomen, qualis reuera erat, rudem pronunciat. De quo quidem cum latius alibi egerim* nolo hic omnia repetere.

* *Hiſtor. anatom. ſpecim. I. §. 17. ſeqq.*

V. Aliqualem corporis humani cognitionem illos, quisquis curioſior erat, potuiſſe aſſequi, non negauerim, quum & ab analogia corporum animalium, quæ mactabantur pro familia, vel ſacrificiorum cauſa, petere aliqua licuerit: & in bellis, quæ ſequi Aſclepiadæ, ſaltem apud Peloponneſios, vt infra videbimus, debebant, crebra occaſio obtingere potuerit ex vulneratorum inſpectione multa obſeruandi.

VI. Sed quo minus illa, quam Galenus laudat, paterna inſtitutio anatomica, ad humanorum corporum minutas diſſectiones transferatur, multæ rationes & leges politicæ, quas migrare Aſclepiadis non licebat, prohibent credere. Nihil in bellis, quæ inter ſe Græci mutuo gerebant, maiori religione obſeruabatur, quam vt cæſorum vtrimque corpora ad honeſtam ſepulturam rogo inferrentur; huiusque cauſa induciæ petebantur dabanturque: quin mortis poena luendo crimini dabatur ducibus, ſi quid in ea re induſtriæ ſtudiique reliquum feciſſent. Circa illos autem, qui naturali morte defungebantur, tanta ſuperſtitione omnes olim ferebantur, vt nullo pacto poſſit intelligi, qui potuerit quisquam corpora incidere.

VII. Maximum autem argumentum, quo anatomica illa dexteritas subruitur, inde peti potest, quod in Hippocratis scriptis, iisque fragmentis, quæ ex Dioclis, aliorumque monumentis supersunt, non apparent eius indicia, sed plura potius documenta, quibus contrarium euinci possit.

VIII. Quam rationalis reliqua ipsorum medicina fuerit, iudicari poterit ex eo, quod in templis factum fuisse videmus. Habuerunt sine dubio aliquas medicinas externo internoque vsui aptas, quas ab experientia multorum annorum applicare nouerant. An vero morborum causas & origines scrutari ipsi cœperint, & medicinam diæteticam agitauerint, aut omnino clinicen exercuerint, valde multa sunt quæ me dubitare faciunt.

VIIII. Certe CORNELIVS CELSVS* originem *scientiæ medicæ* philosophis aperte tribuit: hos autem intellexisse ipsum Asclepiadas, neutiquam mihi persuadere possum.

* *præfat. Libr. I.*

X. Extra templum autem mederi, videtur toti instituto Asclepiadarum contrarium fuisse: nisi forte chirurgiæ exercitium licitum fuisse dicere velimus: quod inde colligo, quoniam ex Lycurgi instituto, vt non obscure innuit XENOPHON,* medici castra sequi debebant, & in acie, vna cum vate, proxime regem consistere. Quos vero medicos Lycurgi ætate ab Asclepiadis diuersos animo concipere possim, nullos mihi Græciæ antiquæ conditio suggerit.

* *de Republ. Lacedæmon.*

XI. Quicquid sit de illorum profectu & industriæ fructibus, illud forte nemo negauerit, torporem ipsis primum excussisse philosophos, quum se rei medicæ dedere & sanitatis, morborum, vitæ mortisque causas scrutari

tari ſua induſtria dignum laborem exiſtimare inciperent, & non ſolum de his frequentius inter homines diſſerere, verum etiam meditationes ſuas ſcriptis libris propagare inſtituerent. Ex quo vero ſimile eſt generoſioris cuiusuis Aſclepiadæ virtutem excitatam fuiſſe ad honeſtam æmulationem.

XI. Hæc vero æmulatio deinceps inter ipſos diuerſorum templorum ſacerdotes incendit æmulum ardorem, vt ſcholæ medicæ celebriores famam conſequerentur. Quare tempeſtiuum eſt nunc ad ſcholarum iſtarum conſiderationem progredi.

XIII. Harum nobis GALENVS* memorat Coam, Cnidiam, & Italicam, ſimulque monet mature defeciſſe eam, quæ in Rhodo floruerat. Quam hic vocat Italicam volunt alii floruiſſe Agrigenti, alii Crotone. Certe inferius audiemus de viro Crotoniata celeberrimo, medico & medici filio, cuius fama effectum fuit, vt inter Græcos primi medicinæ laude putarentur Crotoniatæ, ſecundi Cyrenæi Libyes.

* *meth. med. lib. I. ineunte.*

XIIII. Aemulationem hanc obſerues in HIPPOCRATE,* vbi profitetur quid ſibi diſpliceat in libro, qui inſcribebatur *ſententiæ Cnidiæ:* quibus, tamquam accuratioris doctrinæ ſpecimen, oppoſuiſſe videri poſſit Hippocrates ſuas Coacas.

* *de vict. acutor. ineunte.*

XV. Deſiderat ſcilicet quod de morbis nihil ſcripſerint præter hiſtorica, bona illa quidem, ſed quæ etiam alii, quam profeſſione medici, potuerint ſcribere: præcipue quod ieiunius tradiderint nonnulla ad τέκμαρσιν, i. e. ad ſemioticam ſeu ſignorum doctrinam pertinentia: porro, quod indiuiduales curationes non ſatis accurate præcipiant, generalibus tantum inhærentes.

XVI. Por-

XVI. Porro eos reprehendit, quod pauca remedia ad vſum proponant. Nam remediorum, quæ ab iis laudantur, pleraque eſſe elateria, id eſt vehementer euacuantia, niſi quod etiam ſeri & lactis vſum tempeſtiuum edoceant. Nec minus illud in Cnidiis, quam omnibus veteribus, deſiderat, quod nihil commemorabile de diæta ſcripſerint, quum in morborum catalogo amplificando nimis curioſi fuerint.

XVII. Hæc fere ſumma eſt eorum, quæ Hippocrates in Cnidiis non laudare ſe profitetur. Vbi ſimul annotamus aliquos interpretes illum ſermonem de elateriis ita interpretatos eſſe, vt ſenſus ſit Cnidios elaterium inueniſſe* illud, quod proprie hoc nomen gerit: quum tamen ex hoc loco id neutiquam elici poſſit: beneque iam ab aliis animaduerſum ſit elateria, plurali numero, ſemper deſignare pharmaca fortius euacuantia, cuius generis plura veteribus in vſu fuerunt.**

* *inueniſſe elaterium*) Duplex hic eſt lectio. Nam apud Galenum legitur εὑρῆσθαι, *inuenta ſunt*: recentiores editiones melius exhibent εἰρῆσθαι *dicta, expoſita ſunt.*

** conf. IO. HEVRNII *commentar. in text. 4. huius libri.*

XVIII. Ceterum Hippocratem ipſum accipere a Cnidiis aliqua non grauatum fuiſſe GALENVS* indicat occaſione remedii ad pus ex pulmone ſuppuratorum eliciendum propoſiti: vt nec reformidat ** vſum cocci gnidii, ab hac ſchola ſane denominati, &, vt veroſimile eſt, inuenti.

* de morbis II. §. 44. ** de internis affectionib. §. 1.

XVIIII. ALMELOVENIVS*, vt multa temere, ſic & hoc, tradit Cnidios dictos fuiſſe quosdam veteres medicos, propter frequentiſſimum vſum ſeminis cnidii: quum ſemen ab vrbe Aſiæ celebri, vbi medici vſum eius inuenerunt aut frequentarunt, nomen accepiſſe longe ſit veroſimilius.

* *de inuentis nouantiq. pag. 65.*

XX. Quum elaterii mentio facta sit, addimus, etsi non satis liquidum videatur illud esse a Cnidiis inuentum, antiquitatem tamen remedii ex eo elucescere, quod THEOPHRASTVS ERESIVS commemorat elaterium CC. annorum a se apud medicum fide dignum fuisse visum, cuius vires adhuc integræ fuerint: quæ ætas ad tempora Hippocrate longe superiora excurrit.

XXI. Quale autem fuerit veterum elaterium, & quomodo præparari sit solitum, accurate exponit DIOSCORIDES,* quem si secutus fueris elaterium album, instar pulueris, qualem officinæ fæculam dicunt, sed modica admodum quantitate, acquires; viribus autem vulgari nigro officinarum longe efficacius: de quo alio tempore plenius agere constitui.

* *Lib. IIII. cap.* 155. *pag.* 300.

XXII. Etiam chalcanthum seu æris florem* ex numero medicinarum Gnidarum, vt & radicem ari, fuisse, ex Hippocrate discimus.

* Notamus hac occasione quod Græcis circa hæc tempora metallorum cura in primis insederit, nonnullique eorum insignes diuitias inde fuerint consequuti. Præcipue cinnabarin hoc esse tempore inuentam a Callia Atheniensi, qui ante Chr. nat. anno 505. eam reperisse scribitur. Sed quum hæc historia medicinam parum tangat, quoniam ex cinnabari ad medicum vsum aliquid tunc redundasse non constat: nec immorari nunc illi commemorationi iuuat. Conf. PLINIVS *hist. nat. XXXIII.* 7. Aeris præcipuum prouentum Cypro veteres debuisse, in Galeni historia videbimus: vnde etiam chalcanthum ad Gnidios & Græcos primum venisse suspicor.

XXIII. Sententiarum Gnidiarum auctor fuisse perhibetur EVRYPHON, Hippocrati Coo fere æqualis, sed aliquanto ætate prouectior. Aetatem eius metiri inde licet, quod Plato Comicus, Aristophanis & Hippocratis coæuus, Euryphontem per antonomasiam alicubi

pro

pro medico ponit, qui pleuritico ſuppurato cauteria applicat. Verſus integri ab GALENO* exhibentur.

* *comment. ad Aphoriſm. VII.* 44.

XXIIII. Quum vero duas illarum ſententiarum editiones, poſterioremque priore meliorem fuiſſe GALENVS* ſignificet: neſcio ſane vtra Euryphonti, an vtraque tribui debeat. Illud manifeſtum ſatis videtur Cnidias ſententias Hippocrati & rei medicæ profuiſſe; quoniam ille ex his profecit & ad ſcribendum excitatus fuit: hæc fructum lucemque maiorem ex hac concertatione accepit.

* *comment. in de vict. acut. p.* 38.

XXV. Cnidia vrbs et ſchola dedit præclarum medicum CTESIAM, qui Artaxerxis tempore in Perſia vixit & in aula medicinam exercuit, Hippocrati ætate ſuppar. Qua occaſione illuc delatus ſit, & quanto honore ſedecim annos apud regem exegerit, DIODOR. SICVLVS* exponit. Hunc virum medica ſcripſiſſe, nec alienum fuiſſe ab æmulatione illa, quæ inter Cnidios & Coos eluxit, ex GALENO** diſcimus, qui de eo refert quod Hippocratem Coum, cognatum ſuum, poſt ipſum vero alios etiam, reprehenderit, qui articulum ad coxam reponere aggreſſi ſint. Ceterum Cteſiæ nomen magis celebratur ob hiſtorica monumenta, quam ob medicinam. Ex fragmentis videas ipſum paſſim meminiſſe rerum a medicina non vsque quaque alienarum: ſed fidem eius hiſtoricam multi hodie labefactant.

* *Libr. II. pag.* 118. ** *Comment. IV. in libr. Hipp. de articulis.*

XXVI. Ex Cteſiæ huius fragmentis nobis innoteſcit medicus quidam Cous, qui Artaxerxis æuo in Perſia floruit, &, quod non caſte apud matronam libidinoſiſſimam verſaretur, magnarum calamitatum ſibimet auctor fuit. Medico nomen erat Apollonides, matro-

næ hyſtericæ & tabis initio laborantis nomen refertur Amytis, eratque Megabyzi vidua.

XXVII. De Coa ſchola dicere nunc deberem; ſed quoniam, quæ adferenda eſſent, ſingula fere cum Hippocrate cohærent, conſultius putaui omnia illuc differre, donec ad hunc virum progredi liceat. Ante vero quam de eo exponam, neceſſarium videtur, ne temporum ordo nimium turbetur, relicta tantiſper Græca medicina, videre numquid ſe apud exteras gentes, tanto temporis interuallo offerat notatu aut ſaltem inquiſitione dignum. Deinde ad Græcos reuerſi medicinæ inter philoſophos fortunam & fata conſiderabimus; hinc commoda occaſione a Crotonienſem ſcholam veniemus, tandem ad Hippocratem noſtrum redituri.

CAP. VI.

De Medicinæ extra Græciam ſtatu.

CONSPECTVS.

Cambyſis

I.

Ad Iudæam gentem nos auocat, qui hoc interuallo vixit ſapientiſſimus regum, SALOMON, Dauidis filius. Conſtat ſatis ex ſcriptura ſacra, quantam ſibi exorauerit & a DEO impetrauerit ſapientiam, & quod de vegetabilibus animalibusque diſputauerit.*Quod quidem teſtimonium a quibuſdam eo trahitur, quod Salomon multa volumina, rerum naturalium cognitionem complexa, ſcripſerit, aut aliis ſcribendi, quæ ex ipſo perceperant, occaſionem dederit.

* *I. Reg. IV.* 33.

II. IOSEPHVS,* rerum Iudaicarum nec impudens nec imprudens ſcriptor, multum de hoc negotio diſſerit. Longior eſt ſermo, quam qui transſcribi huc poſſit: ſumma autem eo redit, Salomonem proprietates herbarum, ſed & aliorum ſimplicium, recte cognouiſſe: præcipue autem nouiſſe quæ ad medelam hominum aduerſus dæmones efficaciter fieri poſſent. Ne vero exiſtimemus a medicamentis illam virtutem deſumtam eſſe, addit: *Incantationes enim compoſuit, quibus morbi pelluntur & coniurationum modos,* (τρόπους ἐξορκώσεων) *ſcriptos reliquit, quibus cedentes dæmones ita fugantur, vt in poſterum numquam reuerti audeant.*

* *Antiquit. Iudaic. L. VIII. pag.* 257. 258.

III. Ex Chriſtianis veteribus ſubiicio iudicium EVSEBII* qui *veroſimillimum eſſe* iudicat *plurima exinde artis medicæ ſcriptores decerpſiſſe, calidorum & frigidorum, ſiccorum & humidorum ordinem compoſuiſſe, & hac herba,*

illa

illa herba quanam mensura sit calidior aut frigidior, & huius animalis haec particula cui morbo afferat remedium, vtpote fel hyaenae aut adeps leonis, aut sanguis tauri, aut carnes viperae. De his enim scripsisse doctos medicos, accepta occasione ab his, quae Salomon prius scripserat.

* citati a Summe Reu. D. D. BVDDEO *in hist. philosoph. Ebraeor.* ex ANASTASII *Episcop. Nic. Quaest. XXXIX. in scriptur.*

IIII. Haec sunt modestiorum ferenda iudicia & non improbabilia, etsi nec omni dubio maiora. Sed ex Iudaeis aeque ac Christianis nonnulli longius abeunt. Non dicam quot suppostitia & ineptissima Salomoni tribuantur scripta magica, de quibus consuli potest Celeb. D. D. FABRICIVS:* sed tantum illud adducam, quod ex Christianis recentioribus aliqui contenderint Salomonem etiam circulationem sanguinis cognouisse, indicante PASCHIO:** quin R. ABRAHAM ZACVTH in libro *Iuchasin* contendit, quicquid solidum est in doctrina Aristotelis, id furto ablatum esse a sapientia Salomonis. Postea enim quam Alexander Macedo rerum potitus est Hierosolymis, summam rerum concredidisse Aristoteli praeceptori suo, ipsosque adeo Salomonis libros. Sed Aristotelem, suppresso Salomonis nomine, de suis nugas & impietates inseruisse, omniaque pro suis edidisse.

* *Codice pseudepigraph. V. Test.*

** *de inuent. nouantiq. p.* 312. Adducit ibidem *Cornelii Bontekoe* tractatum Belgicum, cui titulus: *Korte Verhandeling van 's Menschen Leven, Gesondheid, Siekte en Dood*, cuius *sect. II. §.* 80. *p. m.* 241. pericopa libri, qui *Ecclesiastes* dicitur, *cap. XII.* 1. seqq. paraphrasi quadam illustratur doctrinis, quae circulationi sanguinis superstructae sunt, conformi. Profitetur auctor *videri sibi Salomonem melius peruidisse circulationem sanguinis, quam Hippocratem.*

V. Seorsim IOSEPHVS* refert, famam fuisse plantam seu ferulam balsamiferam Salomoni dono allatam fuisse a regina Aethiopiae, quam fama sapientissimi regis

Hiero-

Hierosolymam attraxerat. Eam deinceps cultura diligenti multiplicatam non exiguum terræ fructum attulisse: quod quidem verosimile faciant horti Salomonis aromatici: quorum in sacris fit diserta mentio. Idem de balsamo iterum agens ** nos edocet circa Hierichuntem hortos balsamiferos fuisse. Sed balsami huius mentionem alio tempore propiore licebit iterum facere.

* *Antiquit. Iudaicar. VIII. p.* 270.

** *Libr. XIV. cap. VII. p.* 473.

VI. Quod ex Salomonis disciplina quidam mira patrauerint dæmonibus fugandis, radicis cuiusdam beneficio, intelligitur ex eodem IOSEPHO.* Quam vero radicem intelligat, alio loco** indicat, scilicet radicem Baaras, quæ in valle eiusdem nominis, ad vrbem arcemque munitissimam Machæruntem, creuisse ibidem indicatur, adiunctis circumstantiis non parum τερατολογίας continentibus.

* *Antiquit. Iud. VIII. cap.* 7.

** *de bello Iud. lib. VIII. pag.* 981. Quod vero Iudæi fabulati sunt de radice Baaras, transisse etiam ad alias gentes non obscure colligitur ex eo, quod de mandragora nigra passim legitur: cuius persuasionis antiquitas cognosci potest ex Dioscoride MSto, qui in bibliotheca Augustissima Vindobonensi exstat, sæculo V. exaratus egregiisque picturis ornatus, quarum vna a NESSELIO *lib. III. Cod. I.* exhibita, sistit Εὕρεσιν, seu *Inuentionem* habitu feminæ mandragoram manu tenentis, cui subiunctus est canis, tamquam ad eam assiliens, sed retrolabens & exspirans.

VII. Denique Salomonem fuisse alchemiæ aurificis gnarum, ex opulentia eius summa aliqui colligunt, quam tot ædificandis operibus magnificis testatam fecit: persuasumque habent nec nauigationes eius Ophiriticas, nec patris Dauidis parsimoniam, potuisse ad tantas diuitias sufficere.

VIII. Laudatur passim sal aliquod sacerdotale, quod paulo posterioribus temporibus Eliæ vel Elisæi Iudæis in vsu fuerit contra affectus catarrhales, ad stomachi imbecillitatem corrigendam, visusque acumen conseruandum. Sed videtur esse æui recentioris inuentum. Plura huius generis apud NICOLAVM MYREPSVM* & alios videas sanctis Apostolis, aliisque magnis viris, tributa.

* *de salibus sect. II. pag. 470. ed. H. Steph.*

VIIII. Hac occasione ad Græcos parum respicere liceat, apud quos pariter celebratum fuit sal aliquod diuinum. PHOTIVS* memorat Nereum Pelei Thetidisque nuptiis donum attulisse τοῦς θείους ἅλας καλουμένους ἐν κοιτίδι, *salem, quem vocant diuinum, in arcula:* qui sal incredibilem habeat virtutem ad iuuandam *edacitatem, appetitum excitandum & ciborum concoctionem*, πρὸς πολυφαγίαν καὶ ὄρεξιν καὶ πέψιν. Simul indicatur eo respexisse HOMERVM, ** vbi tamen scholiastes *Didymus* nihil præter communem salem intelligere videtur: diuinum autem dici innuit, quod a corruptione præseruat ea, quibus adspergitur.

* *in Excerptis* PTOLEMAEI HEPHAESTIONIS *pag.* 487.
** *Iliad. ι. vers.* 142.

X. Pium regem Ezechiam memorant, referente SVIDA, combussisse libros Salomonis, quod videret populum plus confidere herbarum virtutibus, quam Deo: ex eodemque refertur in vestibulo templi Hierosolymitani morborum remedia fuisse tabulis vel parietibus inscripta: tamquam idem hic factitatum crediderit, quod de Asclepieis paganorum supra vidimus. Fides sit penes Suidam & Rabbinos, aut quicunque fuerunt illi auctores, ex quorum traditione forte hoc emanauit. Si vero Ezechias hos libros combussit & aboleuit, qui potuit Alexander M. eos in Aristotelis sinum deponere?

XI. Eius-

XI. Eiusdem Ezechiæ regis morbus * nos docet Iudæorum prophetas, quod et de ſacerdotibus ſupra innuimus, non alienos fuiſſe a medicis conſiliis & præceptis ferendis: quippe cataplaſma vel emplaſtrum ficatum regi applicari iuſſit. Qualis morbus fuerit, inter interpretes minime conſtat: ſed de medicina hac iuuabit audire D. HIERONYMVM: ** *Diblaim* παλάτας *ſonat, quarum in Palæſtina permagna copia eſt & quas Eſaias propheta vlceri Ezechiæ regis iubet apponere. Eſt autem maſſa pinguium caricarum, quas, in morem laterum figurantes, vt diu illæſæ permaneant, calcant atque compingunt.*

* *Ieſaiæ XXXVIII.* 21. *II. Reg. XX.* 7.

** *comment. in Oſeæ cap. I.* Vox Græca ex Hieronymo allata apud LXX interpretes vtroque loco citato legitur, ſed ſcribitur παλάθη.

XII. In hiſtoria regis Aſſæ * refertur, quod ſenectutem eius pedum morbus afflixerit, quodque bene actam vitam inter alia hoc deturpauerit, dum medicorum potius quam DEI auxilium quæſiuit. Ex quo loco mihi videor iuſte colligere, vsque ad hoc tempus Iudæos non habuiſſe peculiares medicos, ſed per ſacerdotes auxilia morborum a DEO expetiiſſe. Aſam vero, inductum forte exemplo vicinorum regum, qui vndicunque accitos medendi arte claros viros in aula ſua habebant, idem eſſe imitatum. In quo DEVM offendit, quod illo tempore omnes medici viderentur alicuius fictitii numinis præſidio morborum medelas parare: tum vero quod omnino DEI auxilium quærere neglexit, ſi forte etiam absque ſuperſtitione medicinam facientes habuit.

* *Paralip. XVI.* 12.

XII. In tempora Hippocrate ſuperiora incidit etiam curatio cæci Tobiæ patris a filio, impoſito piſcis felle, peracta: de qua legatur libellus apocryphus TOBIAE.* Ex eo certe tempore fellis piſcium quorundam

vsus in morbis oculorum seruari frequentarique cœptum esse, vero est perquam simile.

* cap. XI.

XIIII. Sed de Iudæorum medicina, quæ ad hanc periodum pertineant, plura inuenire me non memini. Pudet enim nugarum istarum, quando aliqui Iudæorum sacerdotibus inuentionem chemiæ vel ex hoc capite tribuunt, quod boni viri obseruauerint a sacrificatis animalibus nidorem fumosque adscendentes, quos, vt sapientes, vtiles putabant, colligi aliquando in liquorem quendam, si quando frigido corpori copiosius allapsi fuissent. Hinc illos cogitasse, sic supponunt, de viribus colligendis, fierique curasse magnum capitellum seu alembicum aræ imponendum, vt collecti nidores in phlegma, spiritum, oleum & sal volatile coirent. Sic inuentam fuisse destillationem ex retorta, qua hodie ex cornubus, aliisque animalium partibus, aliquid elicimus. Hoc est fingere historias. Et si ponamus ita factum fuisse, cur potius a Iudæis fingimus id inuentum fuisse quam ab aliis nationibus, apud quas itidem animalia sacrificabantur. Fabulam legi in scriptis WILHELMI *ten* RHYNE.

XV. Apud Persas hoc interuallo ad medicinam pertinens nihil fere aliud, quam quod periodi finem attingit, inuenimus. Tempore quo Darius regnauit, in aula habebantur medicorum, qui ex Aegypto euocari poterant, optimi.* Sed cum rex, venatione occupatus, equo celeriter exsiliret, pedemque luxaret, nec illi restituere valerent: casu accidit vt Democedes Crotoniata ad regem adduceretur captiuus, iussusque, immo coactus artem profiteri & exercere, regem sanitati redderet. Ex quo Aegyptiorum medicorum existimatio pristina valde concussa est, Græcorum autem desiderium inualescere cœpit. Sed quod Græci libertatis studiosi essent, vix nisi per calamitatem suam abrepti eo deuenerunt.

runt. Sunt ex horum numero Cteſias Cnidius & infelix ille amator Cous: quorum modo mentionem ſupra iniecimus. Laudandum in Democede*, quod latam in Aegyptios medicos duram ſententiam, qua cruci addicebantur, ſua deprecatione ſuſtulit.

* HERODOTVS *libr. III.*

XVI. Si quærimus qui & quando factum ſit, vt medici Aegyptii tantum valerent apud Perſas: forte antiquius initium non inueniemus, quam illud tempus, quo Perſis Cambyſes imperauit: quem & medicum ocularium, ab Aegypti rege precibus impetratum, in aula habuiſſe, & eius conſiliis Aegyptum inuaſiſſe ac deuiciſſe certum eſt: quod anno mundi creati 4189. accidiſſe PETAVIVS oſtendit.

XVII. Sed non ſolum in aula optimos medicos magni fuiſſe æſtimatos, verum etiam vrbes aliquos aluiſſe & duces ſecum in exercitu habuiſſe deinceps, ex Cyri, qui Cambyſis filius fuit, ſermone apud XENOPHONTEM* intelligimus.

* *Cyropæd. Lib. I. p. m. 20.*

XVIII. Maxime autem medicis fauit optimus hic princeps Cyrus, ipſemet medicinæ non parum deditus, vt luculento teſtimonio eiusdem XENOPHONTIS* apparet, cuius partem potiſſimam exhibebo: *Cyrus medicos optimos ad ſe accerſiuit, vt cum his loqueretur: & quæcunque inſtrumenta vtilia eſſe dixiſſet aliquis eorum, vel venena vel eſculenta vel potulenta, hæc omnia parata ſeruabat apud ſeſe. Conſiderabat etiam quando quis ſuorum ægrotabat, quod eſſet curandi tempus, præbebatque omnia quibus opus eſſet. Habebat etiam medicis gratiam, quum quis ſanaſſet quemquam eorum, quos a ſe curandos acceperat.*

* *c. l. Libr. VIII. p. m.* 145. 146.

XVIIII. Non eſt dubitandum, ſub tam ſapiente bonoque principe rem medicam eximia cepiſſe incrementa: ſed magis particularia referre non licet ob ſcriptorum veterum ſilentium. Quum vero Cambyſis regnum non fuerit diuturnum; nec adeo multis poſt Darii initia annis videatur accidiſſe illa Democedis commendatio, cum Aegyptiorum exiſtimationis detrimento coniuncta: neſcio ſane, quid ſtatuere debeam de illis a Xenophonte nobis oſtenſis medicis, quos ſane Græcos dicere omnes non audeo. Forte ab hoc tempore Aegyptii & Græci ſimul, vt quisque operibus artis magis claruit, floruerunt, & ex Perſarum gente aliquos arte ſua etiam imbuerunt.

XX. Non alienum fuerit, hoc loco referre ex XENOPHONTE*, quod Perſæ admodum moderato & temperato victu vſi fuerint, eique a prima infantia, vt & laboribus rite perferendis, frigoribusque & æſtui tolerandis mature adſueuerint, vt non ſine delectatione fructuque apud laudatum auctorem legitur. Poſtea vero quam opes Perſarum, adiunctis Medorum, Aſſyriorum, Aegyptiorumque ampliſſimis regnis, creuerunt, quæ fere ſatietatem & abundantiam ſubſequi ſolent vitia, luxus libidinesque mature inoleuerunt huic nationi, vt hoc nomine Græcis vbique vapulent: qui tamen & ipſi inſequutis temporibus iisdem vitiis nimis mature ſuccubuerunt.

* Cyropæd. libr. I.

XXI. Vix quisquam dubitabit, illam diuerſarum gentium coniunctionem, & præcipue Aegypti, quæ ad hoc tempus commerciis minus patebat, ſubiugationem, haud exiguam intuliſſe etiam mutationem, vt aliis quibuscunque artibus, ſic ſeorſim medicinæ: ſed dolendum eſt, quod nos deſtituant illa vetuſtatis monumenta, ex quibus eruere certum clarumque quid liceret.

XXII.

XXII. Aegyptiorum res quum ad hoc vsque tempus rectiſſime ſtetiſſent, ſub Amaſi autem rege lætiſſime effloruiſſent, fatalis quædam clades mirifice affecit, medico quodam oculario Cambyſen, vt id regnum occuparet, inſtigante. Scilicet illum male habebat, quod, regis Amaſis iuſſu ad Cambyſen amandatus, patria cariſſimisque pignoribus careret. Rei totius, vt geſta fuit, ſeriem exhibet HERODOTVS. *

* *Libro III. ineunte.*

XXIII. Idem auctor in illo ſermone rem commemorat, cui pugna in ipſo Aegypti aditu inter Perſas Aegyptiosque commiſſa occaſionem dedit. Nam cum vtrimque multi caderent: neque vero Perſis Aegyptiisque cadauera comburere legitimum eſſet: illa computruere, oſſaque ad Herodoti vſque ætatem relicta iacuerunt, vbi inventum eſt caluarias Aegyptiorum duriſſimas eſſe; Perſarum autem tam fragiles, vt leui lapidis ictu potuerint perforari: cuius rei cauſam reddit hiſtoricus, quod Perſæ capita ſemper pileis tiarisque tecta gerant: Aegyptii vero vertice raſo incedant, caputque nudum ſoli durandum permittant.

XXIIII. Eodem tempore Aegypti rex Pſammenitus, ſub quo capta & expugnata fuit regio, ſanguine taurino epoto finem vitæ impoſuit: neſcio, an ſponte, an Cambyſe iubente fecerit. Facile tamen inducor, vt credam fuiſſe antiquitus apud barbaras gentes pœnæ loco illis, qui morti adiudicati erant, propinatum, vt apud Athenienſes cicuta huic fini deſtinata erat. Sed vel hanc ob cauſam notari meretur euentus, quoniam ſanguis bouis recens iugulati, apud medicos Græcos, in venenorum claſſem ſollemniter adſcriptus eſt, vt apud NICANDRVM * & DIOSCORIDEM ** videre licet.

* *Alexipharmac. v. 312. ſqq.* ** *Libro VI. cap. XXV.*

XXV.

XXV. Vt vero politicarum rerum mutationes raro religionem litterarumque ſtatum eodem loco relinquunt: ſic & Aegyptiis ſacerdotibus, quorum pars erant medici, aliquid accidiſſe facile perſuadebimus nobis, ſi Cambyſis in Aegypto geſta recognoſcamus: quippe religionem illorum admodum vilipendit, &, violato Api, Vulcani quoque templum, vbi chemicam officinam fuiſſe perhibent qui Aegyptiis χρυσοποιητικὴν artem aſſerunt, irreuerenter ſubiit.

XXVI. Celebratur magnis laudibus Nechepſus, rex Aegypti, quem D. D. CLERICVS * perhibet 344 annis Salomone poſteriorem fuiſſe: quod tempus incidit in illum Aegypti regem, qui in ſacris Pharao Necho, apud HERODOTVM ** Necos vocatur. Huius multa, quæ laudabilem principem denotant, facta refert: ſed quod medicinæ operam dederit, ſimul tamen magicis aſſumentis eam inuolverit, ex Iulio Firmico Materno, qui ætate Conſtantini M. vixit, aliorumque, ex quibus ipſe noſter Galenus eſt, monumentis prolixe docet CONRINGIVS. ***

* *hiſtor. medic.* ** *Lib. II. & IIII.*
*** *de hermetic. medic. pag.* 110 - 113. cui adde BORRICHIVM *in hermet. vindic. pag.* 171.

XXVII. Sed ne omnia ipſius magica exiſtimemus aut adſpernemur, facit AETIVS, * de Anthemide ſeu chamæmelo diſſerens, & ex Nechepſi doctrinis trochiſcos magni vſus in febrium curatione, ſiue externe ſiue interne adhibeas, ex floribus parare docens. Hoc remedium non eſſe contemnendum quotidiana experientia practicos docet: ſed forte plerique non ſuſpicabuntur tantam illius eſſe antiquitatem.

* Tetrabibl. I. ſerm. I. voce Ἄνθεμις.

XXVIII. Nec ſuperſtitioſum eſt, quod idem AETIVS * Nechepſo auctori tribuit remedium ad comminuendos

nuendos calculos. Iubet ſcilicet lapidem Iudaicum, ab effectu τηκόλιθον dictum, ſubtiliter terere, dein pubis detondere pilos & illinere. Noſtri fere omittunt externum vſum, & interno, a Galeno ſic edocti, irrito vt plurimum effectu, inhærent. Ab eodem auctore alibi ** commemoratur Nechepſus Armeniaci pictorum demonſtrans varium vſum. Hoc eſſe lapidem, quem nos hodie vocamus Armenum, nullus omnino dubito, quoniam virtutem eius emeticam innuit.

* *Tetrabibl. I. Serm. 2. cap.* 19. ** *Ibid. cap.* 47.

XXVIIII. Docent, ni fallor, adducta ſpecimina, ſi libri Nechepſi theoriam falſam & contortam continuerunt, practica tamen bona continuiſſe, quæ vtinam diligentius nobis conſeruaſſent veteres. Satis ſpiſſum fuiſſe opus ipſius ex eo coniecturam facio, quod Galenus, de iaſpide viridi aliquid ex eo adferens, citat librum decimum quartum.

XXX. Nechepſo æqualis fuiſſe traditur Petoſiris, de quo ex variis veterum monumentis liquet, quod medicinam aſtrologiæ coniunxerit. Romæ ipſius præcepta valuiſſe, diſcamus ex IVVENALI *, qui in mulierum ſuperſtitionem ſic luſit:

Aegra licet iaceat capiendo nulla videtur
Aptior hora cibo, niſi quam dederit Petoſiris.

* *Satyr. V.*

XXXI. Ceterum fama Aegyptiorum medicorum hoc tempore non ſolum per orientem magna fuit: verum etiam multos allexit Græcos, vt Aegyptum adirent, hincque ſcientiam medicam domum reportarent: quæ, tamquam in fertili agro, læte ſuccreſcens, effecit, vt mox e Græcis ſcholis prodirent, qui ipſis Aegyptiis palmam peritiæ medicæ redderent dubiam.

CAP. VII.

De poetis & philosophis Graecis, aut inter Graecos versatis, medicinae cultoribus.

CONSPECTVS.

Medicinam quiuis attentus augere potuit. §. I.
Et ex quotidianis phaenomenis amplificare. II - VI.
praesertim si consuetudo cum doctioribus accedat. VII.
Id in Graecis potissimum eluxit. VIII.
Ex quibus considerabuntur primo philosophi. VIIII.
quorum antiquissimi simul vates erant. X.
Hesiodi, quae supersunt, pauca habent medica. XI.
Homerus medicinam nouit. XII.
meminit subinde medicinarum. XIII.
An eius tempore thermarum vsus medicus fuerit. XIIII.
Cur eleganti medico commendandus sit. XV.
Aetas incerta est. XVI.
De Epimenide. XVII. XVIII.
De Thaleta. XIX.
De Thalete Milesio. XX.
De Pherecyde Syrio. XXI.
De Pythagora Samio. XXII.
qualis medicina eius fuerit. XXIII-XXV.
Temperantiam valde commendauit. XXVI.
Creditur auctor aceti scylletici. XXVII.
Non abhorrebat a superstitione. XXVIII.
Graecos de annis climactericis & diebus criticis primus videtur edocuisse. XXVIIII.
Crotoniensis medicinae initia videntur Pythagorae deberi. XXX.
Crotoniensium medicorum laudes. XXXI.
Horum clarissimus est Alcmaeon. XXXII.
Anatomes primus auctor certus. XXXIII.
Eius inuentum transitus auris. XXXIIII. XXXV.
De Empedocle Agrigentino. XXXVI.
cuius scriptis adiutus est Diocles. XXXVII.
De studiis ipsius. XXXVIII. XXXVIIII.
De femina ἄπνυ. XXXX.
De Pausania & Acrone. XXXXI.
De Epicharmo Coo. XXXXII.
De Timaeo Locro. XXXXIII.
De Pythagora alipta. XXXXIIII.
De Democede Crotoniensi. XXXXV-XXXXVIII.
De Democrito. XXXXVIIII. L.
Fabulosa aut obscura multa de eo perhibentur. LI - LIIII.

auctor

I.

Redimus nunc ad Græcos, visuri, quinam, quum Asclepiadæ non essent, medicinam agitare ausi, ipsam superstitiosis sacrificulis feliciter extorserunt, inque libertatem adseruerunt. Et primo quidem supponendum est, artem, quæ ratione ac experientia constat atque comparatur, a quouis, qui his duobus rite attenteque vtitur, incrementa posse accipere: quin aliqua fortuito facta posse ab homine attento in artis insignem fructum conuerti: hoc vero magis ex voto futurum esse, si quis iam aliquo modo imbutus præceptis artis animum serio huc appellat, vt quoscunque euentus fideliter annotet, inque rationes curiosius inquirat, quo non potest fieri, vt non dies diem doceat.

II. Atque sic fieri potuit, vt, exempli gratia, ex animalibus, quæ quotidie siue ad culinæ vsum, siue ad sacrificandum mactabantur, homines ideam aliquam fabricæ corporis animalis mente conciperent. Hanc ideam confirmarunt, sicubi occasio nata fuit in bellis sauciorum vel occisorum aperta præcordia inspiciendi: eademque occasione corrigere etiam aliquando licuit illas, quas primum ab inspectione certi animalis viscerum conceperunt, ideas humanæ fabricæ non satis conformes.

III. Sic femellas hominum habere vterum, quo concipiant fœtum & ad debitum tempus foueant, non puto homines dubitasse: quum vero in animalium corporibus a se mactatis non raro grauidum vterum inuenirent & contemplarentur; vteri ideam visæ conformem matrici quisque sibi finxit: vt hodieque in veteribus ma-

tricis descriptionibus acetabula & cornua inuenimus, scilicet ab animalium corporum visa structura homini deinceps applicata.

IIII. Ponamus iam aliquem anatomes curiosiorem apud Messenios fuisse, quum Aristodemus iratus filiæ, quam a se vitiatam atque grauidam impudenter aliquis pro concione dixerat, eam iugularet, vteroque exciso innocentiam eius declararet: licuisset sane ipsi errorem suum aliorumque facile corrigere. De historia hac consulatur PAVSANIAS.*

* *pag.* 302. 303.

V. Non minus morborum, quibus mortales affliguntur, diuersa genera diuersique decursus illis, qui animum huc appellere voluerant, debuerunt aliquam mentibus ideam imprimere, vt in quibus conuenirent vel inter se differrent, quid in singulis pluribus conferre vel nocere obseruatum sit, memoriæ imprimeretur.

VI. Et sane videtur artis primum hoc fuisse initium, ex quo homines intelligere cœperunt, esse in rebus, quibus ad vitam carere non possumus, aliqua quæ valetudinem vel affligere possint vel afflictam erigere: quo semel intellecto causas rerum anquirere hominibus omnibus innata admiratio & semet conseruandi studium porro impulerunt.

VII. Hunc vero laborem apud Græcos, de quibus nobis sermo est, non mediocriter iuuit conuersatio cum aliis cultioribus gentibus: nam non solum quosdam Græcos ad alias nationes, præcipue in Aegyptum, peregrinationes suscepisse, qui iidem medicinæ philosophiæque deinceps auctores facti sunt, legimus: verum etiam in Græciam aliquos venisse, a quibus meliores redditi fuerunt, historiarum fide certiores reddimur.

VIII. Qua-

VIII. Quare mirum videri non debet si omnes fere, quos antiquitas medicinæ Græcanicæ auctores perhibet, vel ipsi peregrinati homines, vel ab his deducti viri deprehendantur, vel tales, quibus contigit in patria sua cum exteris apud se diuersantibus, de rebus extra Græciam inuentis sermones instituere, indeque proficere.

VIIII. Sed iuuabit ordine recensere eos, qui, quum Asclepiadæ non essent, ad medicinam aliquid hac periodo contulerunt. De his capiendus est CELSVS,* quando scribit: *Post eos, de quibus retuli*, (Aesculapium, Podalirium & Machaonem) *nulli clari viri medicinam exercuerunt, donec maiori studio litterarum disciplina agitari cœpit, quæ vt animo præcipue omnium necessaria, sic corpori inimica est. Primoque medendi scientia sapientiæ pars habebatur, vt & morborum curatio & rerum naturæ contemplatio, sub iisdem auctoribus nata sit: scilicet his hanc maxime requirentibus, qui corporum suorum robora inquieta cogitatione nocturnaque vigilia minuerant.*

* *præfat. Libr. I.*

X. Quoniam autem philosophia ipsa primum rudior erat, nec in artis, vt ita dicam, formam redacta; omniumque primi philosophi plerumque simul poesin exercebant, seque pro vatibus gerebant: sequar institutum scriptorum historiæ philosophicæ, & primo ex poetarum ordine lustrabo eos, qui ad medicinæ historiam hac periodo pertinere videbuntur: deinde philosophos barbaros, qui peregrinati ad Græcos leguntur; tandem illos adducam, qui proprie philosophorum nomen adepti apud Græcos incluti fuerunt.

XI. Ex poetis philosophis supra iam attigimus Orpheum, & Musæum: Melampus etiam recensitus est. Hesiodus patria Cumanus, sed qui Ascræ Boeotiorum vixit, aut superior Homero aut suppar, vtilia vitæ præ-

cepta carmine, quod *opera & dies* inſcribitur, complexus eſt: vbi nonnumquam ſalubria præcepta inſpergit, vſumque aſphodeli & maluæ innuit. Vtrum vero alibi de medicina ſeorſim egerit, vt Cleodemus apud PLVTARCHVM* contendere videtur, an ille auctor id tantum ſuppoſuerit: non poteſt hodie, vbi tot veterum monumenta deſideramus, ad liquidum deduci. Conſulatur D. D. FABRICIVS.**

* *in Conuiu. ſept. ſapient. p. 155.*
** *biblioth. Græc. Lib. II. c. VIII. pag. 381.*

XII. Homerum, antiquiſſimum virum, quippe Lycurgo ſuperiorem, etiam medicinæ non ignarum fuiſſe multi perhibent variis argumentis, maxime vero illo, quod tot locis, vbi vulnera, ex quibus mors heroum conſequuta fuit, deſcribit, raro vel numquam aduerſus medicinæ præcepta aliquid commiſit: quod argumentum D. D. TRILLERVS, vir Græce doctiſſimus, ſeorſim excutere promiſit, videturque ſcriptum iam prælo paratum habere.

XIII. Homerus etiam meminit medicinarum, vt nepenthis, de quo, poſt alios a D. D. FABRICIO* laudatos, cum cura egit illuſtris etiam poſt fata WEDELIVS,** qui itidem circumſpexit de radice amara, qua vulnus Eurypyli curatum Homerus refert. Idem vir eruditiſſimus medicis legendum explicandumque Homerum commendat: quod præter alios etiam fecit THOMAS BARTHOLINVS*** & D. D. ADAMVS BRENDELIVS.****

* *Biblioth. Græc. Lib. II. cap. VI. pag. 349.*
** *diſſertat. medico-philolog. Decad. VI. exercit. X. & VI.*
*** *de medic. poetis.*
**** *diſſ. de Homero medico. Witteb. 1700.*

XIIII. PLINIVS* *demiror*, ait, *Homerum calidorum fontium mentionem non feciſſe, cum alioquin lauari calida*

calida frequenter induceret: videlicet quia medicina tunc non erat hæc, quæ nunc aquarum perfugio vtitur. Sed videtur contrarium persuadere PHILOSTRATVS, ** qui commemorat Achiuis ad Troiam vulneratis λουτρὰ μαντευτὰ, balnea oraculo indicata, fuisse thermas Ionias, quas Smyrnæi vocitent Agamemnonias, quadraginta stadiis ab vrbe distantes.

* *Lib. XXX. cap. VI.*

** *Heroic. Protesil. p. m.* 150. *ed. Venet.* Video quidem μαντευτὰ exponi *vaticinio prædita*, sed in hoc quidem loco commodior videtur sensus ille, qui ad vulneratorum salutem *oraculo prodita* significat.

XV. Et si vel maxime Homerus ob dignitatem rerum medicinæ veteris studioso parum commendaretur; mihi tamen vel ob hoc maxime legendus videtur, quod ex nullo alio vim & proprietatem Græcæ linguæ melius discere licet: quum Homerus apud omnes Græcos is esset, quem linguæ discendæ causa veteres a prima infantia legebant. Sæpe videas ipsos Græcos criticos & grammaticos exemplis Homeri potissimum certare, vbi de vero vsu vocum disceptabatur.

XVI. De vita Homeri & scriptis agere superfluum & a nostro instituto longius remotum videtur. Consulatur de eo amplissime & optime agens CL. D. D. FABRICIVS.* Aetatem non omnes eandem determinant: ad minimum centum ante Crœsum Cyrumque, satis notos reges, annis vixisse videtur: horum autem ætas incidit in annum mundi 3440. Qui antiquissimum faciunt Salomoni regi coæuum statuunt; quod tempus cum mundi conditi anno 3000. conuenit.

* *biblioth. Græc. l. c.*

XVII. Epimenides Cretensis, siue Gnossius siue Gortynius, vates quoque nobilis apud Græcos fuit, eiusdemque professionis, cuius Melampus, scilicet lustrationibus

nibus occupatus. Supra huius instituti mentionem fecimus: nunc huius occasione addimus, quod inter lustrandum præcipue adhibuerit scillam, quæ propterea ab auctoribus vocatur Epimenidium. Cum Epimenide Pythagoram familiariter vixisse, & alterum ab altero profecisse varii auctores tradunt: quanti vero Pythagoras eiusque schola scillam fecerit, mox dicetur. Quare vel hoc nomine Epimenides memorandus videtur, quod scillæ vsum Græcos docuit.

XVIII. Quin Epimenides ad insignes peregrinatores medicos referendus videtur: quum DIOGENES LAERTIVS * testetur, fuisse iam olim qui fabulam de LVII. annis in spelunca quadam dormiendo ab Epimenide transactis ita explicauerint, quod tanto tempore patria abfuerit ἀσχολούμενος περὶ ῥιζοτομίαν; i. e. *herbariæ rei studio occupatus*. Eodem auctore discimus, quod Athenas a pestilenti morbo lustrationibus & sacrificiis liberauerit: & quod valde longæuus fuerit.

* *de vit. philosoph. lib. I.*

XVIIII. Ex antiquis poetis alius quidam Cretensis Thaletas, quem & Thales vocari videas, celebratur,* ob musicæ peritiam præcipue commendatus. Lycurgi ætate Lacedæmonem accitus legitur, vt pueros musicam doceret: vbi eum hac arte sua morbos varios pestilentiamque fugasse veteres tradunt.

* *conf.* FABRICII *bibl. Gr. I. p. 238.*

XX. Sed mittamus poetas & ad philosophos transeamus, ex quibus merito primum nominamus, qui inter Græcos primus de rebus naturalibus philosophatus est, Thaletem, origine Phœnicium, sed ciuitatis Milesiorum iure donatum. Hic quum Phœniciæ sapientiæ particeps esset, Aegyptum deinceps adiit, & ex ipsorum sacerdotum institutione profecit. Semina doctri-

nae

næ naturalis inter Græcos Ionas primum ſparſit, quæ vbi latius lætiusque excreuerunt & effloruerunt, inſequutæ ſegetis omnium ſcientiarum, maximeque medicinæ, primum quaſi initium præbuerunt. Coæuus fuit Soloni & Pherecydæ. Conferatur DIOGENES LAERTIVS, & ad ipſum eruditi commentatores.

XXI. Eodem tempore vixit Pherecydes Syrius, nomen ab inſula Syro, quæ eſt ex Cycladum numero, adeptus, qui primus omnium de natura ſcripſiſſe perhibetur & aſtrologiam coluiſſe. Cum Pythagora verſatus legitur, cui auctor exſtitit, vt Aegyptum, aliasque nationes ſapientiæ ſtudio celebres, adiret.

XXII. Ipſe vero Pythagoras hic Samius vt multam de ſe ſcribendi materiam poſteritati reliquit: ſic non pauca de eo diuerſi auctores tradiderunt, quæ dubia ſunt, præſertim quod patriam & ætatem eius attinet: quæ diſcutere nunc non patitur inſtitutum noſtrum. Vitam ex DIOGENE LAERTIO* & aliis auctoribus, quos indicabit CL. D. D. FABRICIVS* haurire abunde licet. Nos obſeruamus pro noſtro ſcopo, ipſum doctrinæ deſiderio Aegyptum adiiſſe, & ad magos perrexiſſe, quin in ipſam Indiam penetraſſe & vbique ſapientiam venatum eſſe: qua diues reditum in patriam inſtituit, quam cum oppreſſam a tyranno inueniret, nec ferre poſſet, in Italiam conceſſit, Crotoneque conſedit, vbi ſcholam celeberrimam erexit, & viuendo centeſimum annum, non conſentitur quam longe, exceſſit.

* *bibl. Gr. Lib. II. cap. XII. §. 2.*

XXIII. Nihil ſcientiarum, ex quo aliqua vtilitas capi poſſet, Pythagoras omiſit: ſed præcipue medicinam ipſum penſi habuiſſe vel ex CELSI* noſtri iudicio intelligitur: *Multos ex ſapientiæ profeſſoribus peritos eius fuiſſe accepimus: clariſſimos vero ex his Pythagoram & Empedoclem*

pedoclem & Democritum. Videtur autem potius philoſophatus eſſe de conſeruanda valetudine per rectiſſimam viuendi rationem, & pauca remedia, quam de morborum curatione: quam aſſertionem probo ex IAMBLICHO ** de Pythagoreis ita differente: *Maxime excolebant partem diæteticam, pharmacis minus, & vix alibi quam in vulneribus & vlceribus curandis, vtebantur: vnguentis & cataplaſmatibus, magis quam reliqui, curabant: omnium autem minime ad ſecandum vrendumque veniebant; interdum incantationibus ad curandas corporis læſiones vtebantur.*

* *præf. libr. I.*

** *de vita Pythagor. cap. XXIX. pag.* 139. *ed. Küſt.*

XXIIII. Quoniam geometriæ & numerorum doctrinæ, vt & muſicæ, multum addictus fuit: non pauca etiam referuntur eius dogmata phyſico-medica his doctrinis vel innexa vel ſuperſtructa. Monadem dixit principium omnium: harmoniam quandam fatalem docuit: atque neſcio annon pulſuum doctrina muſicis modulis adaptata, quam Herophilus deinceps perfecit, Pythagoræ ſua initia debeat, ipſeque illam apud Indos, ſi non ipſa in Aegypto, obſeruauerit & addidicerit.

XXV. Animarum immortalitatem apud Græcos primus docuit, quin celebrem illam μετεμψύχωσιν Europæ primus intuliſſe videtur. Ceterum naturalis ſcientiæ ſtudium in Græcia excitauit, quodque negari nequit, auctor fuit illius incrementi, quod deinceps ſub diſcipulorum induſtria cepit luculentiſſimum, & ex horum ſcriptis ad alios philoſophos, etſi fere ſuppreſſo originis nomine, copioſe emanauit.

XXVI. Conſeruandæ ſanitatis ſtudium quam maxime nitebatur temperantiæ continentiæque præceptis: carnium eſum non omnino abſtulit: ſed nec omnibus, omni-

omnique tempore, permisit: brassicæ laudes valde celebrauit.

XXVII. Inter GALENO adscriptos libros non omnino genuinos, est opus quod inscribitur περὶ εὐπορίστων, *de medicamentis facile parabilibus* *, vbi aceti scilletici inuentio & vsus quotidianus ad vitam sanam & longæuam Pythagoræ tribuitur auctori. Et sane si non Pythagoras, ab Epimenide forte edoctus, auctor fuit, certe in eius schola viguisse inuentum persuadet PLINIVS ** vbi vsum externum sic prædicat: *Tarditatem quoque aurium gargarizatione purgat, & transitum auditus aperit.* Hunc vero transitum auditus proprium esse scholæ Crotoniensis inuentum, paulo post intelligemus.

* *Lib. III. pag. 463. edit. Basil. Græcæ. tom. IV.* **Contendit, quisquis est auctor illius libri, Pythagoram vsum aceti huius quotidianum habere incepisse, quum quinquaginta annos natus esset, & ad annum decimum septimum supra centesimum sine morbo, integris viribus, peruenisse: suis vero auctorem exstitisse vt eadem medicina vterentur.**

** *Histor. natur. XXIII. cap. 2.*

XXVIII. Non abhorrebat Pythagoræ philosophia & medicina ab incantationibus aliisque superstitiosis: quibus fauebant doctrinæ de spiritibus & animabus defunctorum in aere circumfuso tantisper oberrantibus, donec nouis includantur hospitiis. Ex quo fluebat porro praxis expiationum, lustrationum & id genus alia theurgica, aut, si mauis, magica. Quare mirum non est Pythagoream philosophiam istiusmodi præstigiarum patronis & renouatoribus Apollonio Tyanæo & Alexandro Abonotichitæ tantopere celebratam fuisse, vt acerbissime damnatam Epicuream corpuscularem, quæ huiusmodi superstitionibus exitium adfert.

XXVIIII. Harmoniæ Pythagoricæ & numerorum mysticæ doctrinæ foetus haberi possit doctrina de annis climactericis & criticis diebus. Saltem illam

 dierum

dierum obseruationem CELSVS* noster vbi in Hippocrate notauerat, deinde ad Pythagoram diserte refert. Ipse autem Pythagoras ex oriente attulit, non diffitentibus Græcis auctoribus.

* *Lib. III. cap. 4.*

XXX. Qui ex Crotoniensi Pythagoræ schola prodiere, plerique omnes celebrantur ob naturalis scientiæ & medicinæ præstantissimam cognitionem: illud modo dolendum est tam multa illorum monumenta intercidisse, vt notitiam eorum vix aliunde haurire liceat, quam ab hominibus inuidis, qui illorum non alia occasione facile meminerunt, nisi vbi reprehendere constituerunt.

XXXI. Insigne est testimonium HERODOTI,* quo asserit, eo tempore, quo Darius Persis imperare cœpit, medicinæ faciendæ dexteritate Crotonienses superasse omnes, primumque locum hominum omnium æstimatione obtinuisse. Quare operæ pretium fuerit lustrare illos scholæ Pythagoreæ viros.

* *Lib. III. CXXXI.*

XXXII. Omnium illustrissimus est Alcmæon Pirithoi filius, Pythagoræ auditor: de cuius scriptis DIOGENES LAERTIVS* memorat, quod plurima quidem medica contineant, ita tamen vt ex philosophia naturali passim quædam immisceantur: quin, eodem auctore, primus videtur, qui de natura aliquid scripsit. Hæc vero si seruata essent scripta, liceret de multis accuratius statuere: vbi vero iam olim interciderunt, ex veteribus colligere, vtcunque licet, fragmenta debemus.

* *de vit. philosoph. lib. VIII.* adde CLEMENTEM ALEXANDRINVM *Stromat. I. pag.* 308. C. qui sine ambagibus scribit: πρῶτος φυσικὸν λόγον συνέταξεν. *primus librum de natura scripsit.*

XXXIII. CHALCIDIVS* de eo sic habet: *Alcmæon Crotoniensis, in physicis exercitatus, quique primus exsectio-*

exsectionem (anatomen) *aggredi ausus est, de oculi natura multa & praeclare in lucem protulit.* En anatomes apud Crotoniatas, inter omnes saltem Graecos, primo institutum exercitium.

* *in Timaeum Platonis commentario p. 340. edit. Meurs.*

XXXIIII. Alcmaeonis inuentum est transitus auditus PLINIO* dictus, qui apud recentiores tuba Eustachii vocatur. Saepe eius meminit ARISTOTELES,** sed Alcmaeonis mentionem vno tantum loco facit, vbi scilicet in illo reprehendit, quod capras per aures respirare docuerit.

** *Libr. XXIII. cap. 2.* ** loca indicaui *specimine I. hist. anatom.*

XXXV. Ex quo specimine suspicari liceat in aliis etiam, quum multa a Pythagoreis acciperent Aristoteles aliique, nomen studiose eos dissimulasse, quin libros, quantum poterat fieri, suppressisse, vt ipsi eorum, quae ex illis desumta protulerant, viderentur auctores.

XXXVI. Eiusdem scholae fuit *Empedocles Agrigentinus*, quem CELSVS, vt supra vidimus, Pythagorae subiungit. Vitam eius tradit DIOGENES LAERTIVS.* Medicum fuisse testimoniis non indiget: vtinam scripta desiderare opus non esset. Quod anatomica non rudi Minerua tractauerit, ex PLVTARCHO** colligere licet, cuius haec verba considerationem merentur: *Empedocles auditum fieri docuit, quando aer allabitur* (τῷ κοχλιώδει) *cochleiformi fabricae illi, quam in interiori auris parte exacte elaboratam, instar tintinnabuli suspensam esse* (αἰωρούμενον) *& pulsari dixit.* Ex quibus verbis sole clarius elucet Empedocli cochleam ossi petroso insculptam omnino cognitam fuisse: adeoque eundem longius in auditus organi scrutinio, quam Alcmaeon, progressum esse.

* *vit. Philosoph. Lib. VIII.* ** *de placitis philosophor. libr. IV. c. 16.* Confer *historiae anatomicae specimen II.* §. 1. & 2.

XXXVII. Empedocleis ſcriptis vſum fuiſſe Dioclem, Aſclepiadarum vltimum, qui de anatome primus ſcripſit, clare docet idem PLVTARCHVS *, qui Dioclem adducit Empedocli in quæſtione anatomica conſentientem.

* *loc. cit. cap.* 14.

XXXVIII. Videtur autem Alcmæoni coæuus fuiſſe, & ſtudiorum inter eos viguiſſe coniunctionem: æque enim, vt ille, medicinæ & corporum diſſectioni ſtuduit: vterque etiam auditus organon rimatus eſt. Sed de Empedocle ſeorſim ſcimus, quod medicinam ſuam magicis ſpeciminibus interpolauerit: in cuius adſerti probationem videantur curationum exempla a DIOGENE LAERTIO * allata: quin ipſa Empedoclis fragmenta ibidem adducta.

* Libr. VIII.

XXXVIIII. In reipublicæ patriæ adminiſtratione multa fecit. De ſcriptis videatur CL. D. D. FABRICIVS.* Sententias eius aliquas GALENVS & auctor hiſtoriæ philoſophorum, quem alii GALENVM, PLVTARCHVM alii faciunt, conſeruarunt. De morte ipſius diuerſæ ſunt ſententiæ. Plerique exſtinctum eſſe aiunt, quum naturam montis Aetnæ propius ſpectaturus audacius acceſſiſſet: quod ipſum ex vana ambitione, cuius alia ſpecimina leguntur, feciſſe aliqui perhibent.

* *bibl. Græc. Libr. II. c. XII. §. VII. p.* 473. *ſeqq.*

XXXX. Maximam ipſi admirationem peperit curatio feminæ cuiusdam, quæ ſine reſpiratione & vitæ ſignis in triceſimum diem, ſtrangulatione matricis detenta, iacuerat. Sæpius citatur illa apud veteres ſub nomine ἡ ἄπνους. Conſulatur *Diogenes Laertius.*

XXXXI. Ex diſcipulis & amaſiis ipſi fuit Pauſanias quidam, qui ea, quæ circa τὴν ἄπνουν acciderant, deſcri-

deſcripſit, & ad quem ipſe Empedocles librum de natura exarauit. Aetate eius Agrigenti floruit Acron medicus, ἀκρότητα ſeu eminentiam inter omnes medicos affectans, quem empiricæ ſectæ auctorem perhibent. Hic vtrum ex Pythagoræ ſchola etiam prodierit, equidem neſcio: certe æmulationem magnam inter Empedoclem & Acronem fuiſſe ex Diogene Laertio patet. Sed de Acrone iterum dicam: nunc de Crotonienſis ſcholæ certis alumnis abſoluam.

XXXXII. Ex his non poſtremus eſt Epicharmus Cous, qui in tenera infantia, vna cum patre & fratre Metrodoro, in Siciliam venit, hincque in Pythagoræ diſciplinam: ex qua tantum profecit, vt non vno nomine memoria eius poſteritati commendata ſit. Nam quum Græci ad id vsque tempus elementis θ & χ carerent, noſter ea, teſte ARISTOTELE apud PLINIVM,* adiecit. Poetica facultate adeo polluit, vt PLATONIS ** iudicio præcipuus comœdus fuerit. In quo quidem negotio ita ſe geſſit, vt minime pro ludicro illud habuiſſe videatur: nam præcepta Pythagoræ moralia & ſubinde etiam alia philoſophica tempeſtiue interſperſit: ex quibus deinde Platonem optima quæque decerpſiſſe iam olim notatum eſt, vt videri poteſt apud DIOGENEM LAERTIVM. *** Præterea etiam de rebus naturalibus & medicis, eodem auctore,**** ſcripſit, de quo eo minus dubitandum eſt, quum Plinius ipſum frequenter nominet inter auctores, ex quibus ſe profeciſſe teſtari voluit: atque vtinam verum ſit, quod a multis traditur, hos libros in bibliotheca Vaticana ſupereſſe, & a docto quodam propediem in lucem protrahantur. Frater eius Metrodorus pariter fuit medicus.

* *Hiſtor. natur. Libr. VII. cap. LVI.* ** *in Theæteto p. 73.*
*** *Libr. III. vita Platon. p. m. 192. ſeq.*
**** *Libr. VIII. vita Epicharm. p. 616.*

XXXXIII. Nec ſilentio prætermittendus eſt *Timæus Locrus* *, cuius libellus *de anima mundi & natura*, omni tempore magni æſtimatus, hodieque exſtat cum Platonicis operibus editus. Ipſa breuitate ſua & rerum, quæ tractantur, obſcuritate, vix intelligitur. Occaſionem dedit Platoni ſuum Timæum conſcribendi, in quo etiam de rerum natura diſputatur. Neſcio, an Galenus, quum quatuor libros ſcriberet, *de iis, quæ in Timæo medice dicta ſunt*, illud philoſophi Locri, an iſtud Platonis opus explicauerit: nam diu periit illud Galeni ſcriptum. Certe vterque de rebus ad phyſiologiam & pathologiam pertinentibus diſputat. Erit occaſio, vbi de Platone diſpiciemus, ex Timæo aliqua afferendi.

* Conf. CL. D. D. FABRICII *biblioth. Græca Libr. III. pag.* 21. *ſeqq.*

XXXXIIII. Scholæ Pythagoricæ, aut a Pythagora deductorum virorum, alumni medici plures paſſim laudantur, ſed omitto eos, de quibus præter nomina afferre nihil poſſum, vt & illos, qui in tempora Hippocrate poſteriora incidunt, ſuoque loco adducendi erunt. Nunc addo Pythagoram iuniorem aliquem, itidem Samium, qui & aliptes vocatur, iisdem temporibus floruiſſe, &, vt aliquibus placet *, cum philoſopho in Italiam veniſſe, eoque familiariter vſum eſſe. Ad hunc videtur referendum eſſe, quod aliqui philoſopho incommode tribuunt, inſtitutum athletas carnibus alendi, cum antea caricis pinguibus, caſeis mollibus & tritico victitare conſueuiſſent. **

* CL. FABRICIVS *bibl. Græc. lib. II. cap. III. p.* 516.
** DIOG. LAERT. *lib. VIII. p. m.* 575.

XXXXV. Neſcio, an Democedem Crotonienſem, celeberrimum ſane medicum, quique potiſſimum Crotonienſibus honorem æſtimationemque peperit, Pythagoræ diſcipulum & philoſophum dicere debeam. Dignus certe eſt, de quo hoc loco, quum ſupra eius

tantum

tantum obiter meminerimus, ex HERODOTO * plenius differam.

* *Libr. III. cap. CXXX. seq.*

XXXXVI. Scilicet Democedes patre vtebatur Polycrate, cuius iracundiam & morositatem quum ferre non posset, Crotone relicta Aeginam peruenit, vbi commoratus vnum annum primos medicos transscendit, etsi imparatus erat & nihil instrumentorum habebat, quæ ad artem medicinæ exercendam pertinerent. Ex quo factum est, vt insequenti anno Aeginetæ ipsum conduxerint talento: Athenienses tertio anno centum minis: Polycrates autem, Sami tyrannus, quarto anno talentis duobus. His conditionibus Samum peruenit. Polycrate deinceps in Asiam ab Oroeta, regis Persarum præfecto, accersito & suspenso, Democedes cum pluribus Græcis, qui Polycratis ministerium fuerant, captiuus detinebatur. Mox Oroeta etiam Persis suspecto reddito & trucidato, qui in familia eius fuerant, omnes abducebantur in Persiam, cumque his Democedes, qui vinctus & pannosus inter mancipia ducebatur, artem quam maxime dissimulans. Sed quum Darius, vt supra percepimus, distorsisset pedem, nec Aegyptii medici curando satis proficerent, proditus & ad curationem suscipiendam coactus fuit. Hac feliciter peracta, quum & reginæ Atossæ, ex vlcere mammarum periclitanti, vtilem operam nauasset, profunde sese insinuauit aulæ fauori, quo tamen callide vsus est ad fugam reditumque in patriam sibi comparandam: de quo amplissime agit HERODOTVS.

XXXXVII. Multa ex hac historia discere licet. Et primo quidem, quod Democedis medicina potissimum fuerit chirurgica: tum vero etiam, quod magnæ vrbes, non contentæ Asclepiadarum medicina, quam progressu temporis inertia corruptam fuisse verosimile

Z est,

eſt, aut ſaltem non ſatis ſtrenue auctam, publico ſtipendio conduxerint optimum quemque artis operibus inclareſcentem. Illud etiam colligere hinc licet, medicos periodeutas iſto fuiſſe tempore, qui vrbes ſcilicet obirent, ſuamque operam hominibus offerrent, eo forte exoptatiorem, quoniam ab antiquo Aſclepiadarum inſtituto alienum fuiſſe videtur extra templum mederi. Horum vero bonæ curationes, quum famam illis fauoremque conciliarent, res autem Aſclepiadarum attererent: factum fuiſſe ſuſpicor, vt Aſclepiadæ, vel prudentia ſuadente, vel neceſſitate iubente, in collegia ſua etiam alienigenas tales, operibus artis inclytos, admitterent, quo emolumenta ſua quam optime conſeruarent.

XXXXVIII. Democedis occaſione per Græciam Crotonienſium, per Aſiam in genere Græcorum medicinam præcipue celebratam fuiſſe, pluribus locis indicatum eſt, nomine etiam ſuo quidam deſignati ſunt, qui Aſiam vel ſponte, vel calamitate quadam ſua, ſubierunt, ibique artis opera ediderunt: quare nihil hic addimus, & ad philoſophos redimus, quorum opera medicinæ incrementis aliquid adiectum eſt.

XXXXVIIII. Hos inter eminet Democritus, magnus experimentator & peregrinator, cuius hiſtoria non parum obſcura eſt: quum genuina viri huius ſcripta diu iam ſint abolita; qui ætati eius propiores fuerant, pauca de eo conſignauerint; recentiores autem ex fictitiis chartis multa conſarcinauerint, quæ non alio, quam ad confundendam & intricandam hiſtoriam, valere poſſunt. Sed dabimus operam vt de hoc viro referamus quæ vero proxima videntur: accuratiora & copioſiora deſiderantes adeant viros doctiſſimos qui hoc argumentum ex inſtituto diſcuſſerunt, quoſque indicat CL. FABRICIVS.*

* *biblioth. Græcæ Lib. II. cap. XXII. §. V. p. 803.*

L. Demo-

L. Democritum patria fuiſſe Abderitam, adeoque Thracem non ignobili loco natum, & fortunæ opibus haud deſtitutum, plura perſuadent. Quo vero tempore Xerxes in Europam traiicebat, vt Græciam ſubiugaret, pater eius hoſpitio excepiſſe regem dicitur, atque ab eo accepiſſe magos & Chaldæos, qui puerum educarent: deinde Democritum audiuiſſe Leucippum, Eleaticæ ſcholæ celebrem doctorem: magni etiam feciſſe Pythagoreos & ab eis profeciſſe: tandem, diſcendi incredibili ſtudio impulſum, ad itinera obeunda ſe accinxiſſe, & vſque ad ſenectutem extra patriam diuagatum in Aegypto, Perſia, Arabia, Aethiopia, apudque gymnoſophiſtas & Babylonios, patrimonium centum talentorum conſumſiſſe. Reducem in horto ſuburbano, ſibi a fratre conceſſo, ſolitariam vitam degiſſe, & experimenta eorum, quæ hinc inde collegerat atque annotauerat, cepiſſe, libroſque ſcripſiſſe: quumque a ſuorum ciuium moribus multum abhorreret, & illorum ſeria derideret, pro inſano fuiſſe habitum: ab aliquibus etiam ad publicam mortis pœnam poſtulatum fuiſſe, quod patrimonium decoxiſſet: ſed quum ipſis ciuibus prælegiſſet ſuos libros, non ſolum abſolutum, ſed incredibili etiam pecuniæ ſumma* donatum fuiſſe.

* Incredibile merito videtur vrbem non florentiſſimam, illo tempore, tantis opibus abundaſſe vt ciui ſenecioni, vix pœnæ in decoctores ſtatutæ erepto, quingenta talenta poſſet donare, aut, vt rectius dicam, in ipſum profundere. Claro exemplo Macedonici regni probabo inferius, fieri non potuiſſe vt Abdera tantas opes præberet. Talenti pretium, ſi minimum computes, mille florenos multum excedit.

LI. Peruulgata eſt fabula Hippocratem, ſenatus populique Abderitani nomine, accitum fuiſſe, vt ciuem hunc ab inſaniæ morbo liberaret. Quum adduceretur Hippocrates, Democritum occupatum fuiſſe animalibus variis diſſecandis, vt naturam bilis ſcrutaretur. Hippocrati

virum fuiſſe admirabilem viſum, ipſumque ab eo in multis profeciſſe. Atque hæc potiſſimum innituntur epiſtolis horum duumuirorum mutuis, operibus Hippocraticis ſubiunctis, quarum νοθεία multis palpabilibus argumentis declarari poteſt.

LII. PETRONIVS addit, quod omnium herbarum ſuccos expreſſerit, ætatemque experimentis conſumſerit. Hæc experimenta vtrum magis curioſa, an medicis virtutibus detegendis dicata fuerint, nemo facile determinauerit. Sed ſi SENECAM* audimus iudicium facilius reddetur: quippe hic teſtatur hoc auctore compertum eſſe, ebur poſſe emolliri, & calculos decoquendo in ſmaragdos conuerti.

* *Epiſt. LXXXX.*

LIII. Hinc aliqui Democritum pro ſummo anatomico & chemico incomparabili habent, contenduntque eum de his omnibus ſcripſiſſe: ſeorſim librum περὶ τῆς λίθου, qui forte de magnete egit, intelligunt fuiſſe de lapide philoſophorum. Feruntur etiam ſub nomine ipſius libri manu ſcripti chemici, quibus multi multum tribuunt, quum cordatiores vno ore agnoſcant eſſe ſuppoſititia recentioris Græculi commenta: quod non ægre perſuaſerint hinc inde exhibita eius ſcripti fragmenta. Vide præter alios, CL. D. D. FABRICIVM.*

* *bibliothec. Græcæ tomo XII. p. 757. tomo. I. pag. 809.*

LIIII. Ex eiusmodi auctoribus ſine dubio profluxit, quod recentiores multi ſecure perhibent, Democritum poſſediſſe diuinam aquam ſeu Scythicum laticem, aliquando πνεῦμα dictum, cuius beneficio aurum potulentum & ſabulum philoſophorum conficeret. Fallor, an Scythicus hic latex, quem alii ὕδωρ χρυσοῦλκον vocant, vnus idemque eſt cum ſic dicta aqua vitæ ſeu ſpiritu aduſto, quem Sclauonica lingua Korſolki appellari accepimus,

cepimus, nomine quod ſimilitudinem Græci pulcre oſtendit.

LV. Si horum omnium nomine non mereretur Democritus, vt meminiſſemus eius in hiſtoria medicinæ, vel ſolum ſyſtema philoſophiæ corpuſcularis, quod inueniſſe, ſaltem magnopere excoluiſſe & commendaſſe videtur, quodque in Epicuri ſchola ſubtilius tornatum ad medicinam a variis, præſertim methodicis olim, noſtra vero ætate a Carteſianis accommodatum eſt, mentionem huius viri poſtularet.

LVI. Dicitur Democritus vitam diu protraxiſſe, quumque mortem inſtantem ex virium notabili defectu ſentiret, illam, in ſororis gratiam, per tres integros dies diſtuliſſe. Quo remedio id fecerit, videatur apud DIOGENEM LAERTIVM,* qui ſimul plura de vita & ſcriptis viri ſuppeditat, cui addatur ſæpe laudatus FABRICIVS** & PETRVS BAELIVS.*** Vtinam exſtent viri huius, quem CELSVS** noſter *virum iure magni nominis* vocat, monumenta vera, quæ minime obſcura, CICERONIS* teſtimonio, fuerunt: liceret ſane de multis, quæ iam expedire non datur, certius iudicare.

* *Libro IX. p. m. 650.*
** *Bibl. Gr. Lib. II. cap. 22. §. 5. pag. 802. ſeqq.*
*** *Dictionair. critiq.* ** *Libr. II. cap. 6.*
* *de diuination. Lib. II.*

LVII. Democrito ſtatim ſubiicimus Heraclitum Epheſium, quem ætatis gratia præmittere licuiſſet, quum floruiſſe dicatur circa Olympiadem LXIX. quæ conuenit cum Anno Mundi 3480. adeoque ad Pythagoræ ætatem proxime acceſſerit.

LVIII. Valde eum fuiſſe moroſum & μισάνθρωπον perhibent: cumque ipſi omnia in hominum conſuetudine moleſta viderentur, reliquiſſe vrbes, & in montibus

herbis victitasse: qua diæta quum tandem hydropem sibi contraxisset, mira machinatum esse vt ex pluuia siccitatem faceret: de cuius curationis successu auctores non conueniunt.* Atque hactenus dicta talia sunt, vt propter hæc parum mereretur historiæ medicinæ inseri. Meretur autem potius propter sententiam de igneo principio omnia peruadente, omnisque motus, adeoque rerum principio, quod Hippocrates, vt suo loco dicam, adsumsit, & quod videtur esse origo tantopere in scholis medicis decantati calidi innati. Si vero Hippocrates noster propterea visus est meruisse vt atheorum catalogo inscriberetur: quanto magis Heraclitus præceptor & dogmatis inuentor?

* conf. DIOGEN. LAERT. *libr. IX.*

LVIIII. Scripta fuere viri ingenio similia, plerisque locis abrupta obscura & inuoluta, quæ, ne quem vlterius torqueant, iam diu sunt deperdita.

LX. Medicorum sui temporis honori parum fauisse videtur, si quidem verum est quod sit primus auctor dicterii, quod apud ATHENAEVM * exstat, *solos medicos obesse, quo minus primum inter stultos locum meritissimo iure assignemus grammaticis.* cuius quidem dicterii verum sensum eruere laborat CONRADVS GESNERVS.** Sed forte, si conditionem medicorum Asclepiadarum illius temporis pensitamus, non nimis dura videbitur sententia.

* *Deiphosophist. XV. cap. 1.*

** in suis *de medicinæ chirurgicæ præstantia & antiquitate obseruationibus*, in *corpore chirurg.* quod *Tiguri* 1555. *fol.* edidit *pag.* 393.

LXI. Medicis horum temporum etiam accensetur Diagoras Melius, quem Democriti philosophi fuisse seruum ex SVIDA accepimus: vnde vero est simile ipsum ab eo aliqua vidisse & audiuisse, quibus ad medicinæ studium iuuaretur. Citatur subinde a PLINIO, DIOSCO-

RIDE, ac AETIO, ſed quod ſine patriæ temporisue nota adducitur, vno argumento illo putatur hic noſter eſſe Melius, quia DIOSCORIDES* ex Eraſiſtrati ſcriptis refert, a Diagora opium in inflammationibus oculorum & aurium fuiſſe damnatum: ex quo apparet eum fuiſſe ſatis antiquum, & accedere ad tempora noſtra.

* *libro V. capite de papauere ſatiuo.*

LXII. Apud AETIVM * legitur deſcriptio collyrii ad Diagoram relati, quod magnum inſcribitur, ex roſis potiſſimum parati: cui accedit ſtibium, ærugo & ſquama æris, ſed admodum exigua quantitate opium, vt inter drachmas CXXXXIIII. tantum tres ſint opii. Id vero collyrium tantum chronicis oculorum morbis deſtinatum eſt, adeoque non peccat contra principium, quod ipſi apud Dioſcoridem tribuitur.

* *Libr. VII. cap.* 108.

LXIII. Eſt de reliquo hic ille Diagoras, quem perhibent religionem omnem deſpexiſſe, & prouidentiam diuinam ſuſtuliſſe, idque ex ea calamitate, quam incurrerat alicuius auari & iniuſti hominis malitia, qui depoſitum iure ad ipſum pertinens detinuerat, & peierando abſolutoriam iudicis ſententiam conſequutus erat. Videatur multis de ipſo agens BAELIVS.*

* *dictionair. critiq.*

LXIIII. Poſſent ex antiquioribus Græciæ philoſophis plures laudari, qui ſcientiæ naturalis ſtudium commendando & perficiendo medicinæ profuerunt: ſed ſufficiat nunc hiſtoriæ huius cupidos ad philoſophicam hiſtoriam ſedulo colendam excitaſſe. Præterire tamen nequeo decus antiquæ philoſophiæ *Socratem*, de quo XENOPHON,* grauis profecto auctor, hæc pulcerrima reliquit: *Monebat ſuos auditores, vt magnam haberent valetudinis curam, tum a peritis diſcendo, quæ commoda*

ſint,

ſint, tum & totam per vitam de ſe obſeruando, quis potus, quis cibus, quisue labor conferat, quoque modo illis vtendo ſaluberrime viuant. Qui enim ipſum ſe ita obſeruaret, difficile medicum quempiam reperturum, cui ea ſint magis cognita. Platonem, Hippocrati coæuum, illi ſtatim ſubiungemus.

* *de factis & dict. Socrat. libr. IIII. p. m.* 513. Corporis etiam curam vel animi cauſa habendam eſſe grauiter monuit, eodem teſte *libro III. p.* 494. *Quæ quidem ad ingenium ſpectant, etſi minime putas commercium habere cum corpore, fit tamen vt a corporis imbecillitate impediantur. Nam obliuio, mœror, furor, duritiesque animi nonnumquam a mala corporis valetudine oboriuntur. Quibus vero corpora recte valent, nullum inde ad mentem periculum redundat. Itaque valetudinem integram ad omne, quod ab imbecillitate manat, tollendum incommodum valere conſtat.*

LXV. Ex philoſopho-medicis ſuperſunt aliqui barbari ad Græcos peregrinati. Ex his clarus eſt Xamolxis, Thracum ſiue Getarum philoſophus. Aliqui ſeruum & diſcipulum Pythagoræ, alii eiusdem præceptorem fuiſſe perhibent, eumque docuiſſe metempſychoſin, ſeu doctrinam de animarum migratione. ZWINGERVS * ita de eo: *Xamolxis rex & deus Thracum, medicinæ auctor ſuis, e cuius ſchola qui prodibant, medici Zamolxidis dicebantur, in tanta auctoritate, vt homines quoque* ἀπαθανατίζειν *dicerentur*, h. e. immortalitate donare. Eius dictum PLATO** affert tale: *Quemadmodum non eſt conandum oculos ſanare ſine capite, neque caput ſine corpore: ita neque corpus ſine animo. Et illam eſſe cauſam cur Græcorum plurimi morborum curationem ignorarent, quod totum ipſum, cuius maxima cura erat habenda, negligerent. Curari autem animum incantationibus, h. e. præceptis ad temperantiam animique tranquillitatem facientibus.*

* *theatr. vit. human. Vol. V. pag.* 1231.

** *in Charmide pag.* 244.

LXVI. Dignus est locus qui apud Platonem ipsum legatur fusius hæc exponens: sed obscurum tamen est an non sub incantationis nomine lateat aliqua concepta formula, quæ recitata vim in animum habere credita sit. Dicit enim, qui in dialogo hæc exponit, sibi a medico Zamolxideo, quem in exercitu alicubi conuenerit, datam fuisse medicinam & eundem docuisse τὰς ἐπῳδάς, hac conditione ne vmquam medicinam sine illis adhiberet.

LXVII. Hunc virum ex Suecorum gente fuisse CAROLVS LVNDIVS* Professor Vpsaliensis, peculiari scripto ostendere laborauit, nescio quibus argumentis, sed, MOLLERO iudice, infeliciter.

* conf. CL. FABRICII *bibl. Gr. Lib. II. cap. XIV. p. 539.*

LXVIII. Abaris, Scytha hyperboreus, Apollinis hyperborei sacerdos, inter Græcos magnam famam gloriamque consequutus, quasi ambulans oraculum censebatur. De ipso refertur quod talismanica remedia parauerit, vrbes a pestilentia liberas in perpetuum præstantia: palladiumque Troianis fecerit ex ossibus humanis, ipsisque vendiderit. Mire fabulosa, & maxime temporum ratione pugnantia sunt, quæ de ipso scribuntur; quum alii ante Troianum bellum vixisse perhibeant, alii Pythagoræ temporibus adsignent, & alterum ab altero didicisse perhibeant. Videantur de hoc viro BAELIVS* & ZAPFIVS.**

* *in dictionario historico-critico.*

** *in erudita dissertatione Ienæ habita de hoc Abari.*

PLATO* eiusdem meminit, & paria fere illis, quæ de Zamolxide dicta sunt, Abaridi tribuit, scilicet ἐπῳδὰς seu incantamenta certa.

* *loco mox citato.*

CAP. VIII.

De medicis Hippocrate Coo ſuperioribus aut ipſi coæuis, non Aſclepiadis: vt & de inſtituto athletico.

CONSPECTVS.

I.

MIſſis nunc philoſophis, redimus ad medicos ætate Hippocratis ſuperiores. Iam ſupra meminimus Acronis Agrigentini, Empedoclis æmuli. Hunc virum PLINIVS * facit auctorem ſectæ empiricæ. Et forte ipſi illi, qui inſequutis temporibus empiricorum nomen acceperunt, vt ſuam ſectam rationali antiquiorem facerent, ab hoc ſe auctore deductos perhibuerunt,

quum

quum illi, qui rationales dici volebant, ſe ab Hippocrate deriuatos gloriarentur. Nam ille, qui ſollemni diuortio philoſophicam ſpeculationem a medicina ſeiunxit, magno conſenſu perhibetur fuiſſe Serapion Alexandrinus, de quo ſequenti periodo nobis agendum eſt. Quod vero idem Plinius adiicit, Acronem Empedoclis Phyſici auctoritate commendatum fuiſſe: id ſine dubio profectum eſt ex male intellecto epigrammate apud DIOGENEM LAERTIVM ** conſeruato, quod Empedocles, vt adiectæ circumſtantiæ edocent, ad deridendum & cauillandum compoſuit.

* *Hiſt. natur. Lib. XXVIII. cap.* 1.
** *Vitis philoſoph. libr. VIII. vita Empedoclis.*

II. Hic tantum notamus, quod PLVTARCHVS * perhibeat, Acronem etiam Athenis aliquando vixiſſe, & in celebri peſtilentia operæ pretium feciſſe, dum conſilium dedit, vt prope decumbentes ignis ſuccenderetur. Idem ab aliis Hippocrati tribuitur, qui tamen illo tempore forte nimis fuit iuuenis, quam vt in auctoritate eſſet. AETIVS ** vtrique tribuit, ſed rogos ingentes exſtructos & incenſos memorat: PAVLVS AEGINETA *** de rogis conſentit, ſed ſoli Acroni tribuit, nec Athenarum meminit.

* *de Iſide & Oſiride*, circa finem. ** *medic. contract. lib. V, cap.* 94.
*** *de re medic. II. cap.* 35.

III. Hæc peſtilentia Athenis tam fatalis, tantopereque inter Græcos decantata, vrbem hanc primum invaſit anno mundi 3554. ante C.N. 430, quum iam Romæ tribus annis ante hunc ſævierit, Romanosque coegerit Apollini ædem, eius auertendæ cauſa, vouere, vt LIVIVS * prodidit.

* *Libr. IIII.*

IIII. Notatu autem digniſſima eſt, quod prima eſt omnium, quarum accurata deſcriptio habetur a THV-

CYDIDE * celebri historico, qui ipse eadem correptus fuit, diligenter tradita. Certe apud nullum medicum ex vetustis tam claram descriptionem inuenies; ex qua simul discas, quam inepti sint, qui vel Hippocrati magnas in curanda illa partes adsignant, vel in scriptis eius pestilentiam Atticam quærunt: cuius ne verbulo quidem vmquam meminit.

* *Libro II.* **En vero totam narrationem, quam, etsi paulo longiorem, apponere placuit, ne studiosi medicinæ, quibus forte Thucydides non ad manus sit, eius fructu carere debeant:** *Atque non multis abhinc diebus, cum in Attica essent, morbus primum Athenienses cœpit inuadere. Et quanquam fama est antea quoque morbum late vagatum esse, tum in Lemno, tum in aliis regionibus: nondum tamen memoriæ proditum est tantum pestilentiæ, atque internecionis mortalibus contigisse. Neque enim sat opis afferebant medici, qui principio sese ad medendum applicuerunt ob imprudentiam, sed hi maxime interibant, quippe qui proxime accedebant; neque alia humana ratio, aut ars vlla. Tum quæcunque a sacerdotibus supplices petebant, aut vatibus, & quæ ab his responsa dabantur, omnia in cassum erant: atque occumbentes ab his desistebant, a malo superati. Porro hoc primum (vt aiunt) sumpsit initium ex Aethiopia, quæ supra Aegyptum est, mox in Aegyptum, & Libyam deuenit, & in Regis oram magna ex parte: in Atheniensium vero ciuitatem repente irruit: ac primum in Piræeo homines attigit ex quo etiam dicebant Peloponnesios venena puteis iniecisse (nam fontes ibi nondum erant) deinde vero & ad superiorem ciuitatem peruenit: ac iam multo magis moriebantur. Disserat igitur de hoc, vt quisque sentit, tum medicus, tum idiota, vnde verisimile fuit illud originem duxisse, & causas referat tantæ mutationis, quas idoneas fuisse putet; quæ vim ad res ita immutandas sortitæ fuerint.* Ego vero quod factum est narrabo; & *quibus animaduersis, si quando rursus incidat, possit aliquis prouisum quippiam non ignorare, hæc monstrabo, qui tum ipse morbo laboraui tum alios laborantes vidi. Itaque annus ille (vt in confesso est) inter omnes maxime aliorum morborum immunis fuit: quod si quis alio prius morbo laborasset, in hunc omnes decumbebant; Alios vero ex nulla occasione, sed continuo cum sani essent, primum capitis calores inuadebant vehementes, & oculorum rubores, & inflammationes: atque internæ partes, & fauces, & lingua sanguinolentæ statim erant: spiritus difficilis, & fœtens exibat: deinde ex his sternutatio, & rau-*

cedo

cedo succedebant: ac non multo post tempore labor in pectus descendebat cum tussi vehementi: Quod si quando ad cor inhæsit, tum id subuertit, tum purgationes bilis, quæcunque a medicis recensentur, subierunt, atque hæ magna cum defatigatione. Plerisque singultus incidit inanis, conuulsionem afferens vehementem: quæ nonnullis sub hæc cessabat, aliis vero multo post. Porro corpus extrinsecus tangenti non erat admodum calidum, neque pallidum, sed subrubrum, liuidum, pustulis paruis, & vlceribus scatens: internæ vero partes vsque adeo flagrabant, vt ne tenuissimum quidem stragulum, aut linteum impositum, neque aliud quidpiam præter nuditatem ferrent. Ac iucundissimum plane erat in aquam frigidam se ipsos coniicere; quod multi fecerunt ex iis, quibus cura non fuit adhibita, qui in puteos se dederunt inexhausta siti vexati: & perinde erat plus, ac minus bibere. Atque impotentia quædam, qua iis quiescere non licebat, & vigiliæ perpetuo comitabantur. Corpus, quandiu morbus vigebat, non contabescebat, sed præter spem labori obsistebat. Quamobrem vel interierunt plurimi nouem, & septem diebus ex interno æstu, cum aliquid roboris adhuc haberent, vel si effugissent, morbo in ventrem irruente, & exulceratione in eodem facta, & diarrhœa simul immodica subeunte, plerique mox præ imbecillitate perierunt. Etenim initio sursum facto malum, quod in capite primum consederat, vniuersum corpus peruadebat. Quod si quis maxima hæc superasset, huic extremarum partium noxa superueniebat: malum enim ad pudenda, & ad summas manus, & pedes decumbebat: & complures his amissis euaserunt, nonnulli & amissis oculis. Nonnullos etiam, quum primum exurgerent, cœpit obliuio rerum æque omnium, ac tum se ipsos, tum amicos ignorabant. Etenim hoc morbi genus, quod certe maius fuit, quam vt oratione comprehendi possit, tum alioqui grauius vnicuique quam humana ferret natura, tum hac in re declarauit se aliud quidpiam esse portentosum, & extra ordinem, quoniam aues, & quadrupedes, quæcunque humana carne vescuntur, cum plurima iacerent insepulta cadauera, aut non accedebant, aut si accederent, ac degustassent, interibant. Huiusce rei indicium fuit, quod manifeste huiusmodi aues deficerent, quæ nec alias visebantur, neque circa aliquod ex his. Sed canes magis huius euentus sensum præbuerunt, propterea quod vna degunt. Morbus igitur (vt alia multa prætermittamus insolita, quæ cuique seorsum euenerunt, aliis alia) talem vniuersum ideam habuit: alius præterea nullus eo tempore infestauit ex iis, qui consueti habentur: si quis autem accidisset, in hunc desinebat. Ac perierunt nonnulli quidem ob negligentiam, alii vero diligenter etiam

curati. Neque vllum (prope dixerim) compertum est remedium, cuius vsu homines adiutos esse constaret; nam quod vni opem tulerat, id ipsum officiebat alteri. Iam vero corpus nullum visum est aduersus morbum sufficere, quod ad robur, & debilitatem attinet, sed sublata sunt omnia, quauis etiam viuendi ratione ad curationem vterentur. Porro res miserrima in vniuerso morbo fuit, tum animi deiectio, cum quis se ægrotare intelligeret; nam mente protinus ad desperationem conuersa, multo se ipsos magis consternebant, neque reluctabantur: tum vero quoniam alter ab altero, dum curationis officio fungerentur, instar ouium occidebant, atque hoc maximam cladis partem attulit, Siue enim præ metu recusarent alter alterum adire, deserti peribant; domusque non paucæ vacuæ sunt redditæ ob medentis defectum: siue adirent, commoriebantur: atque ii potissimum, qui virtutis aliquid sibi vendicabant: nam præ pudore non parcentes sibi ipsis, amicos conueniebant: & cum luctus defunctorum perficerent, ipsi quoque familiares succumbebant a mali vehementia superati. Magis tamen tam morientem, quam laborantem ii miserabantur, qui iam euaserant, propterea quod intelligerent se iam in securo versari: bis enim eundem morbus non corripuit, ita vt interficeret. Atque hi tum ab aliis beati censebantur, tum ipsi præter præsentem lætitiam, in posterum quoque spe aliqua subleuabantur, ne ab alio quidem morbo aliquando fore vt extinguerentur. Iam vero proprio labori aliud quoque accessit incommodum ex importatione ab agris in vrbem: quod nihilominus inuasit hostes: cum enim domos non haberent, sed in tuguriis suffocantibus æstiua tempestate degerent, corruptio accessit nulla seruata dignitate: sed mortui, morientesque mutuo adiacebant, ac semianimes in biuiis volutabantur, & circa fontes præ aquæ desiderio. Tum ædes sacræ, in quas conuenerant, cadauerum plenæ erant, eorum (inquam) qui illic peribant: nam vrgente malo, cum quid facerent, homines non haberent, omnes pariter ad negligentiam, & ad aras, & focos se conuerterunt. Præterea leges omnes perturbatæ sunt, quibus antea de sepulcrorum ratione vtebantur: ac sepeliebant, vt quisque poterat: tum etiam multi in aliena loca deiecti sunt, ob amicorum penuriam, cum hi plerique suos morte præuertissent. Nonnulli ægrotantibus præuenientes, cadauer alieno rogo impositum succendebant: alii vero, dum aliud combureretur, eo, quod ipsi portabant, superiniecto, abibant.

V. Ante Hippocratem & cum ipso vixit Herodicus * Selymbriensis, quem & Prodicum vocant: quamvis

vis PLINIVS ** ipſum e diſcipulis Hippocratis fuiſſe tradidit. Hunc facit PLATO *** inuentorem medicinæ gymnaſticæ, ſcilicet eius, quæ per varii generis exercitationes corporis bonum habitum quærere & conſeruare, ſed & a morbis vindicare docet. Plato de eo ſic ſcribit, quod cum ludimagiſter & corpore imbecilli, inſanabili morbo iam affecto, eſſet, in ſe ipſo primum expertus fuerit, quantum exercitationes facerent ad morborum incrementa præoccupanda, indeque progreſſum eſſe ad medicinæ totius gymnaſticæ inſtitutum inueniendum ac docendum, quo pacto motus corporis, & qui ſeorſim, valeant ad liberandos homines in huius vel illius morbi periculo conſtitutos: in quo quidem ipſius Hippocratis præceptorem eum fuiſſe a quibusdam adſeritur: de quo ſuo loco diſpiciemus.

* Non ſolum in ſcribendo nomine magna obſeruatur diſcrepantia, quæ facile oriri potuit, quum literæ H & Π, quæ nomen alterutro modo recte ſcribendum incipiunt, vtpote valde ſimiles, facile potuerint permutari: verum etiam diverſitas maior enaſcitur, vt plane duo viri homonymi eiusdem inſtituti vixiſſe videantur, quorum alter Selymbrianus, adeoque Thrax, fuit: alter Leontinus, Gorgiæ, clari oratoris, frater, adeoque Siculus. conf. GALENVS *comment. in Epidem. VI. text.* 54. *p.* 488. *tom. V. Baſil.* vbi ſe de ea differentia alio loco fuſius dicturum promittit. Illum autem, de quo hic ex Platone referimus, *Plutarchus c. l.* expreſſe vocat Selymbrianum & Herodicum: eundemque *Plinius* Prodicum Selymbriæ natum. Sed & Plato in eodem *Protagora p.* 286. Selymbrianum dicit, &, ne de alio ſermonem eſſe ſuſpicemur, addit, eſſe eundem nulli inferiorem ſophiſtam, ſed qui artem inuidioſam tegat gymnaſticæ obtutu: quin eodem auctore in *Gorgia p.* 303. diſcimus, fratrem ipſi fuiſſe Gorgiam Leontinum, quo loco Herodico dignitas medici claris verbis tribuitur. Quæ quidem teſtimonia collata fere perſuadent vnum eundemque eſſe virum Selymbrianum & Leontinum, eundemque ciuitatem vtramque habuiſſe. Alibi autem Plato eundem Chium dicit, *in Theage.*

** *hiſt. natur. libr. XXIIII. cap.* 1.

*** *Po-*

*** *Politicor. III. pag.* 399. adde PLVTARCHVM *de sera numinis vindicta pag.* 359. μίξας πρῶτος ἀνθρώπων γυμναστικὴν ἰατρικῇ, *qui primus mortalium gymnasticam & medicinam coniunxit.* Laudatus Plato non dissimulat displicere sibi eiusmodi medicinam, Aesculapii æuo nec auditam neque necessariam, quum corpora diætæ vitio nondum essent corrupta, nec flatulentiæ & catarrhorum nomina cognita essent. Vocat illam παιδαγωγικὴν τῶν νοσημάτων ἰατρικὴν, *medicinam, quæ morbos potius foueat, quam auferat*, longamque mortem efficiat: quemadmodum ipsum Herodicum ad senectutem ab arte sua perductum non dissimulat.

VI. Huius nunc viri occasione oportet illustre hoc antiquitatis medicæ momentum, institutum nimirum gymnasticum seu athleticum, ex quo medicina gymnastica enata est, paulo curatius intueri, quantum scilicet nostro scopo conueniet. Plura volentes ipso hoc initio ad fontes pleniores remittimus, HIERONYMVM MERCVRIALEM *, PETRVM FABRVM **, OCTAVIVM FALCONERIVM ***, & ANTONIVM van DALE. ** Ipsi ante hos decem annos de eodem argumento aliquid edidimus. *

* qui *de arte gymnastica* sex pulcerrimos libros reliquit, sæpius excusos, & collectioni antiquitatum Romanarum Græuianæ etiam insertos.

** cuius *agonisticῶν tres libri* Mercurialem pulcre supplent, thesauro antiquitatum Græcarum Gronouiano nouissime adiuncti sunt.

*** huius *notæ ad inscriptiones athleticas*, pereruditum opus, exstant in modo laudato thesauro Gronouiano tom. VIII.

** *dissertationum antiquitatibus marmoribusque illustrandis inseruientium* octaua, quæ *de gymnasiarchis* inscribitur.

* dissert. inauguralis *de athletis veterum, eorum diæta & habitu, Halæ Magdeb.* 1717. sub præsidio Illustris medici D. FR. HOFFMANNI, præceptoris & patroni perpetuo obsequio colendi, habita. Huius quidem pars altera, de habitu athletarum, ob argumenti amplitudinem, omitti tunc debuit: sed præparo partem editam, multis locis auctiorem & emendatiorem futuram, prælo, vna cum altera, de habitu, prodituram.

VII. Gy-

VII. Gymnaſticum inſtitutum, Græciæ antiquæ commendatiſſimum, longe vetuſtius eſt medicina illa gymnaſtica, ſiue ab Herodico ſiue a quocunque alio introducta. Ad minimum inde ab Olympiadum initio viguit: quarum, vsque ad Hippocratis ætatem, non certe pauciores centum integris effluxerunt, quæ quadringentos annos complent.

VIII. Heroas, interque hos maxime Herculem, inſtituti laudant auctorem, ſed poſt ipſum intermiſſam rem publico conſenſu Iphitus, IↃCCLXXVI. ante Chriſtum natum annis, renouauit, & vt Olympia ſingulis quinti anni initiis agerentur, inſtituit. Celeberrimi autem erant per omnem Græciam ludi olympici, hisque paulo minus ſollemnes Pythici, ambo penteterici: tum vero etiam Nemei Iſthmiique, qui tertio quoque anno agitabantur. Hi ludi ſacri erant, ἱεροὶ ἀγῶνες, certorum numinum honoribus conſecrati; quorum victores, præter gloriæ fructum, gloriæque inſigne coronam, nihil reportabant: a quibus diuerſi erant περίχωροι, qui paſſim in vrbibus inſtituebantur; &, quod præmia lucratiua victoribus in illis proponebantur, δωρῖται, ἀργυρῖται vel χρηματῖται vocabantur. Confluebant autem ad certamina, maxime illa prioris generis, nobiliſſimi totius Græciæ ciues, apud quos minime indecorum putabatur corpore prorſus nudo decertare.

VIIII. Quoniam præmia cuiuis certamini propoſita vocabantur ἆθλα: hinc athletæ vocati ſunt, qui illorum cauſa decertabant, aut, vt decertare aliquando poſſent, exercebantur. Quia vero, vt dictum eſt, nudi certamina ſubibant, vocabantur illi, qui ſe exercebant, γυμναζόμενοι; locus vbi nudi exercebantur, γυμνάσιον, qui vero artem præmonſtrabant, γυμναςαὶ dicebantur. Et quoniam certamina etiam ἀγῶνες vocabantur: inde totum inſtitutum agoniſticum ſubinde appellatur. Notandum

dum tamen vltimum vocabulum longius patere prioribus, & sub se etiam musica & theatralia certamina complecti.

X. Exercitia non fuere eadem initio, quæ progressu temporis: sed nec omni tempore eadem omnia manserunt. Legimus enim aliqua nuper introducta mox iterum abrogata, deinde reuocata in vsum fuisse: sed quæ recensentur familiarissima fuisse, ordine indicabo.

XI. Cursus certamen antiquissimum & semper retentum fuit. Decurrebant autem *stadium*, quod erat sexcentorum pedum: sed ab Hercule, ordinaria hominum statura grandiori, dimensio hæc facta erat. Idem spacium si quis, nulla interposita mora, ter decurrisset, *diaulon* absoluerat. Qui pluries, aliqui duodecies alii vicies & quater scribunt, vno continuo motu eadem spacia, inde a carcere ad metas, emensus fuerat, *dolichodromum* absoluisse, & plenissimum cursus certamen peregisse, censebatur. Mature etiam cœptum est equos aut mulas agitando eadem spacia decurrere.

XII. Post cursum etiam exercebantur *saltu*, quo corpus cum celeritate ad certum aliquod spacium mouere, vel in sublime extollere, discebant. In quo mirum est quantum aliqui profecerint: quippe leguntur qui spacium plus quam quinquaginta pedum superarunt. Nihil commune cum saltatione huic exercitio erat.

XIII. *Tertium* exercitium erat *disci iactus*. Vocabatur autem discus lapis formæ fere molaris, ponderis determinati, quem qui longissime proiicere valebant, victores habebantur. Aliquando ex ferro fiebant hæc pondera, proprioque nomine talia vocabantur σόλοι. Vtraque nonnumquam in medio perforata fuisse leguntur, vt posset lignum intrudi, & ab hoc excussa pondera proiici. Nec multum a disco recessit ἄκων seu ἀκόντιον, *iaculum*,

lum, ſeu miſſile quoddam inſtrumentum, quo,tamquam certaminis *quarto* genere,ſolebant exerceri, ad certas leges proiiciendo.

XIIII. Atque hæc quatuor modo dicta vocabantur leuia exercitia, quia leuitate & agilitate corporis præcipue opus habere videbantur. Grauia vocabantur *lucta* & *pugilatus*.

XVI. *Luctam* obeuntes toto corpore inuncti ceromate, deinde puluere inſpergebantur, tunc ſeſe mutuo aggrediebantur, mutuoque complexu & inuicem miſcendis conſtringendisque corporibus tamdiu nitebantur, donec vnus procidebat, quod τραχηλίζεσθαι vocabatur. Ab hac lucta deiectoria diuerſa erat ſpecies, quæ ἀκροχειρισμὸς vocabatur, vbi ſine complexu ſtantes manum manui componebant, vel fronte fronti admota inuicem premebant, donec alteruter loco eſſet pulſus.

XVI. Luctam ſuperabat periculo *pugilatus*, horrendum cruentumque ſpectaculum præbens. Scilicet ſolis pugnis res peragebatur, vt, quocunque aduerſarius vellet loco, pugni ictum perferret vnus, deinde eadem patientia reciperet, tamdiu donec alteruter victum ſe manu, geſtu, ſæpe morte ſua, teſtaretur. Pugnis antiquiſſimi nudis vtebantur: recentiores cæſtus inuenerunt, vel coriaceos nodos implicitos, vel laminis æreis communitos. Sæpe proſcriptum legibus fuit hoc exercitium.

XVII. Denique ex lucta & pugilatu compoſitum erat genus, quod vocabant *pancratium*, quo & complecti ſe & proſternere & volutare & cædere permiſſum erat, adeo vt nec vnguibus nec dentibus abuti quicquam prohiberet.

XVIII. His exercitiis vt fungi poſſent, duobus maxime opus erat, magnitudine virium & celeritate:

adeoque vtramque comparare arte quadam curabant. Magnitudini igitur virium quærebant molem corporis, non ex pinguedine inerti compofitam, fed torofis mufculis præcipue infidentem: agilitatem autem fimul conferuare omni nifu ftudebant, huncque in finem crebri motus, a leuioribus ad grauiores procedentes & augendi, comparati erant.

XVIII. Vt molem corporis viresque neceffarias acquirerent, diæta ipfis inftituta erat conuenientiffima fcopo, quæ cibos boni fucci, non facile transfpirabiles, præbebat, magna copia & ex præfcripto fumendos, quod vocabatur ἀναγκοφαγία, coacta voracitas, in formam artis redacta.

XX. Antiquiffimis temporibus cafeo recens preffo & ficubus faginabantur: fed Pythagoras ille alipta, de quo fupra, carnium introduxit vfum, non promifcue omnis generis, fed præcipue fuillæ, eiusque affatæ, quam non calidam fed refrigeratam affumebant, cum pane ex tritico συγκομιστῷ, id eft a furfuribus non accurate liberato, nec multum fermentato. Potum alio tempore aquam, in cœna vinum, ad proportionem cibi, fatis multum, affumebant.

XXI. Hæc ciborum potusque adfumtio fera nocte fiebat, fatisque diu protrahebatur. Dehinc fomno fe dabant fatis longo: a quo ferius excitati ante omnia debebant aluo expurgandæ operam dare: quod fi non fponte fuccederet, clyftere infufo ducebatur. Et, ne hefterni cibi reliquiæ in ventriculo fupereffent, vomitu arte procurato impetrabant.

XXII. In hunc finem copiofe bibebant, tum digito vel pinna faucibus intrufis euomebant. Quibus talia non fufficiebant ad promte fatisque vomendum, adhibebant

bebant

bebant lorum vomitorium, vel digitale, idque genus alia commenta, nuper resuscitatis ventriculi excutiis non dissimilia.

XXIII. Euacuatum ventriculum prandio satis moderato reficiebant, tum post aliquanti temporis quietem leuiter obambulabant, donec tempestiuum erat venire ad exercitationes, vbi, signo disci pulsati sonitu dato, primo exuebantur, inde vngebantur, mox puluere inspergebantur, ne sub motu suscipiendo, satisque diu continuando, nimis sudarent. Ita parati exercitationes ordine subibant, primo leues, gradatimque ad grauiores progrediebantur, donec delusum esset.

XXIIII. Tunc ad apotherapiam veniebatur, id est corporis debitam curam, quæ prohiberet ne a tot tantisque laboribus artuum grauitas consequeretur, quæque corporis sordes auferret. Fiebat hoc in balneo, vbi sordes strigili remouebantur, mox frictiones certa arte & lege curiose instituebantur, deinde lauabantur, rursusque vngebantur. Quo facto ad cœnam ibatur, hinc ad somnum. En circulum vitæ athleticæ.

XXV. Istud institutum athleticum quo pacto varie mutatum, interpolatumque sit, quoque modo diuersa fuerint puerorum, adolescentum virorumque studia & exercitia in gymnasiis: qualia quantaque priuilegia collegiis athletarum concessa fuerint, quibus legibus, qua religione, constricti fuerint, longum esset hic deducere & amplissime exponere. Sufficit mihi ad fontes iam antea ablegasse, & quæ medicinæ domestica sunt paucis adhuc subiungere.

XXVI. Medicinam proxime hoc attinet, quod institutum illud gymnasticorum, quum initio a medicis directum fuerit, habueritque in felicioribus vrbibus & frequentioribus gymnasiis suum præfectum aliquando

ὑγιεινὸν vocatum, vt *van* DALEN docet, alias gymnaſten vel epiſtaten dictum: mox eo proceſſit, vt quiuis ex longo vſu edoctus hanc artis particulam, non ſolum non ſalutata medicina reliqua de arte gymnaſtica ſcriberet, ſed & in gymnaſiis fieri ſolita, frictiones, ſudationes, vnctiones, balnea, porroque huc pertinentia, diſtorſorum repoſitiones, fractorum vulnerumque curationes, ſuſciperent & adminiſtrarent.

XXVII. Hi erant illi homines, qui primo medicorum iuſſu & præſcripto hæc peragebant, vtpote viliora medicique perſona indigna: vocabanturque reunctores, aliptæ, quorum conditio ſeruilis erat, vt PLINIVS teſtatur Prodicum Selymbrienſem mediaſtinis reunctoribus vectigal inueniſſe. Sed poſtquam in viliſſima artis particula habitum aliquem acquiſiuerant, cum tempore eo res deuenit, vt ſuis auſpiciis talia peragerent, nec contenti hoc ſpolio, medicorum nomen aſſumerent, mox iatroaliptæ, mox abſolute medici dicti.

XXVIII. Quæ res tandem in contumeliam medicorum abiit, quum multi ſerui, hanc artem edocti, in domeſticum vſum magnatum, præſertim Romanorum, pretio vili compararentur: vnde factum eſt vt hodieque medicis a male periergis obiiciatur, quod ſeruitutem Romæ ſeruiuerint: quod tamen non de aliis probari poteſt, quam de talibus, qui hodie apud nos balneatorum nomen gerunt, & ipſiſſima ſunt propago veterum aliptarum, qui, vigente adhuc inſtituto athletico, balneorum, frictionum, reunctionum negotium adminiſtrabant.

XXVIIII. Sed de hoc alio loco, nimirum circa Conſtantini M. ætatem, iterum diſquiremus, in cuius tempora incidit inſtituti athletici fatalis terminus. Nunc vbi totum negotium gymnaſticum contemplati ſumus, idque

idque tamdiu ante Prodicum Selymbrienſem floruiſſe intelleximus; adeoque iure colligamus, diu ante hunc virum fuiſſe, qui aliqua ad medicinam pertinentia dirigerent & adminiſtrarent: videtur non immerito quæri poſſe: quid nouus hic homo noui attulerit, quo vectigal reunctoribus, medicorum mediaſtinis, pararet?

XXX. Rem itaque, ex PLATONE ſupra laudato, ita intelligendam exiſtimo. Quum antea non niſi ſani vegetique exercitiis operam darent, habereturque gymnaſtice ars boni habitus comparatrix & conſeruatrix: Prodicum primum fuiſſe, quem ſimul vitæ genus, & morbis carioſum corpus, cogerent vt rationem quæreret, qua ſibi, exercitationum perita inſtitutione, morbos ingruentes propulſare & qualemcunque valetudinem reddere poſſet. Id vero quum ſæpe tentando inueniſſet, experiendoque confirmaſſet: videtur etiam ad alios, cum valetudine aduerſa conflictantes, transtuliſſe, hisque, vt exercitia varia ſibi commoda inſtituerent, auctor fuiſſe: cumque paucis horum per valetudinem licuiſſe videatur, vt in publicis gymnaſiis cum aliis vegetis exercitarentur: cogitandum fuiſſe, vt vel domi quisque ſuæ cum eiusmodi iatroalipta ſolus exerceretur: vel in iatroaliptæ propriis ædibus operam illis daret.

XXXI. Quicquid horum factum ſit, apparet facile, vectigal iatroaliptarum magnum ex eo tempore fuiſſe: præſertim ſi apud Hippocratem noſtrum attente recognoſcamus, quam is curioſe omnis generis exercitationes, earumque gradus & modos, diuerſis morborum generibus commendet: prorſus vt fieri apud Græcos non potuerit, vt medicus quisquam pluribus ægrotis, ex diætetico fonte, ſuccurreret deinceps, niſi mediaſtinis pluribus vteretur. Sed nunc reliqua addenda ſunt.

XXXII.

XXXII. Nimirum superest Aegimius quidam, qui περὶ παλμῶν, *de palpitationibus*, scripsit. Supra aliquod scriptum, ad Melampodem auctorem relatum, indicauimus, quod eodem titulo insignitur. Sed hic auctor illo vocabulo id designauit, quod nos pulsum vocamus: videturque GALENO * primus omnium, qui de hoc argumento scripserunt. Aetas & patria incerta sunt. Ante Hippocratem vixisse necesse est, quum Galenus non ignorauerit hunc virum de pulsibus crebro dicere: antiquitatis etiam suspicionem facit, quod nondum nouit illud Graecum nomen, quo posteri pulsum denotarunt. Ceterum laudatur Aegimius quidam Veliensis, quem PLINIVS ** vltra ducentos annos vixisse testatur: qui vtrum sit noster, an ab eo diuersus, non est satis liquidum.

* *de differentiis pulsuum I. cap.* 2.
** *hist. natur. VII.* 48.

XXXIII. Adiicimus denique Iccum Tarentinum, quem medicum * fuisse & athleticae rei studiosissimum, ex variis veterum testimoniis intelligimus, Prodico Selymbriensi paullo antiquiorem. Sed in hoc non modice differt ab aliis idem institutum sequutis, quod temperantiam & sobrietatem magis, quam illi solebant, coluit: vnde Icci quoad cibum & potum temperantia in prouerbium abiit. Praecipue autem coelibatum constanter tenuisse legitur, ne vires dissiparet: eoque auctor aliis athletis fuisse, vt venerem tempore illo, quo se ad certamina praeparabant, vitarent. Dicere tamen non ausim, omnes athletas idem institutum tam accurate tenuisse: quum alibi legerim, quosdam athletas torpentes veneris moderato vsu excitatos fuisse.

* Confert hunc virum Herodico, & sophistam salutat *Plato in Protagora, p.* 285. *lin. vlt.* & 286.

XXXIIII.

XXXIIII. Nunc ante quam ad Hippocratem, qui periodi huius finem faciet, progrediamur, breuem quasi conspectum totius tam longi temporis, quod emensi sumus, ante oculum ponemus. Duci enim ex rerum expositarum serie sequentes posse videntur obseruationes historicæ:

I. Originem medicinæ esse obscuram & fabulis inuolutam: eam maxime ob rationem, quod genuina vetustatis monumenta non exstant: & quod fuerunt homines, qui sua interesse putabant, si historiarum fidem fabulis monstrosis corrumperent.

II. Non esse improbabile, quod Græcorum medicina iunior sit illa Aegypti, & aliarum gentium orientalium: quodque ab his multa acceperint, tum per commercia cum Phoenicia gente, tum immediata conuersatione cum Aegyptiis aliisque orientis populis: ita tamen, vt non excludendæ videantur nationes septentrionales, quas Scytharum nomine passim laudant.

III. Quod prima Græcorum medicina fuerit paucarum herbarum, aliorumque ad vulnerum, morborumque medelam promtorum auxiliorum notitia: chirurgia etiam, vt maxime necessaria, sic præcipue culta fuerit.

IIII. Quod curationes illæ paucæ internæ, quas moliti sunt, aliquibus purgantibus, vt elleboro, elaterio, & forte emmenagogorum quorundam, vt & opii, vsu fuerint plerumque absolutæ.

V. Quod venæsectionem iam illo tempore nouerint & adhibuerint.

VI. Quod morborum epidemicorum, præsertim maligniorum, curationes parum nouerint: pestes autem ad iram deorum retulerint, ab iisque solis opem flagitauerint.

VII. Quod non diu libera medicina manſerit, ſed mox ſuperſtitioni idololatriæque vinculis conſtricta fuerit: quodque μαντικὴ ſeu vaticinatoria paſſim ei fuerit coniuncta.

VIII. Quod libertatem ſuam medicina debeat philoſophiæ, & quod philoſophorum diligentia non ſolum ſuperſtitioni erepta, ſed & valde amplificata & ad rationes reuocata fuerit.

VIIII. Quod philoſophi, ex omnibus, de quibus certo conſtat, primi fuerint exſectionem, ſeu anatomen, aggredi auſi, maximumque in eo ſtudio operæ pretium fecerint Pythagorei.

X. Quod Græci, quum ſemel medicinam libere agitare cœpiſſent, Aegyptiorum, aliorumque ad præſcriptum vnice medentium, circumſcripta ſtudia facile ſuperauerint.

XI. Quod æque fallantur, qui Aeſculapium primum auctorem faciunt medicinæ rationalis, & qui Hippocratem ea laude inuitum onerant.

XII. Quod medicina diætetica, eiusque non vltima pars gymnaſtica, apud veteres floruerit, diu quidem ante quam in artis formam redigeretur.

XIII. Quod gymnaſtica ab initio fuerit purior minusque inculpanda: ſed temporis progreſſu valde vituperatione digna euaſerit.

HISTO-

HISTORIAE
MEDICINAE
PERIODI PRIMAE
SECTIO TERTIA
DE
HIPPOCRATE COO
EIVSQVE VITA ET DOCTRINIS

DEQVE

MEDICIS COAEVIS.

Capitibus ſex

agitur

I. De Hippocratis vita, fatis & ſcriptis.
II. De dogmatibus eius phyſiologicis.
III. De pathologia & prognoſi eiusdem.
IIII. De praxi Hippocratis.
V. De Hippocratis familia.
VI. De medicis & philoſophis coaeuis.

CAPVT I.

De Hippocratis vita, fatis & scriptis.

CONSPECTVS.

Historia Hippocratis valde est dubia & obscura. I.
De patria. II.
Quomodo ad medicinam institutus sit. III.
De praeceptoribus Herodico & Gorgia. IIII. V.
Quid Hippocrates de Herodico senserit. VI.
Quo pacto a Democrito profecerit. VII.
Heracliti dogmata etiā arripuit. VIII.
Ex libris multum profecisse verosimile est. VIIII.
Patriam mature reliquit. X.
Atheniensibus peste laborantibus praesidio fuisse dicitur. XI.
quod tamen valde dubium videtur. XII.
De honoribus, quos Athenis consequutus dicitur. XIII. XIIII.
An Artaxerxi operam suam denegauerit. XV. XVI.
Quam certa sit Democriti curatio. XVII.
De tempore, quo mortuus est Hippocrates. XVIII.
De libris ipsius. XVIIII. XX.
Mercurialis censura librorum Hippocratis. XXI.
quae tamen non omnibus satisfacit. XXII - XXIIII.
De moribus & ingenuitate Hippocratis. XXV.
Quomodo intelligendum sit, quod primus a philosophia medicinam separauerit. XXVI. XXX.

I.

IPPOCRATIS COI hiſtoriam intimus conſideranti plura ſe offerunt, quæ quis confidenter aſſerat falſo perhiberi de eo, quam quæ pro certis adſumat. Adeo raram facere mentionem eius veteres videas & mireris, ſi coæuos de factis, quæ ipſis optime cognita eſſe debebant, conſulas. Vitam a SORANO* vt titulus præ ſe fert, in calce operum videmus: ſed in ea multa ſunt, quæ firmiori auctoritate confirmata optemus. Quæ SVIDAS habet, ſunt auctoritatis incompertæ & pauca: & IO. TZETZES ea verſibus politicis exhibet, quæ Soranus ſoluta oratione ſcripſerat. Vsque adeo fere nihil habemus vbi pedem ſatis tuto figamus. Sed vtcunque fieri poterit exhibebimus, quæ de hoc viro vel comperta ſunt vel perhibentur.

* Sorani plures ſunt qui apud veteres laudantur, videndi apud D. D. FABRICIVM *in bibl. Græc. Volum. XII. p.* 684. ſed duo in primis *Epheſii*, quorum antiquior temporibus Traiani & Hadriani Romæ vixit. Opus *de vitis & ſectis medicorum* iuniori Sorano Epheſio tribuitur de quo non ſatis certo ſcimus quando vixerit. Ad minimum tamen ſexcentis annis poſt Hippocratem fuit. Niti videtur ſat firmis documentis: prouocat enim ad *Soranum Coum*, qui tabularium (γραμματοφυλακεῖον) Coorum ſcrutatus ſit: at vero non clarum eſt an præter annum & diem natiuitatis alia ex iisdem hauſerit hic Cous, aut haurire potuerit, quum Hippocrates patriam mature videatur deſeruiſſe.

II. Natum fuiſſe in inſula Co, PLINII* elogio *in primis clara ac valida, & Aeſculapio dicata*, a nemine video dubitari. Annus natiuitati, ex Sorani fide, adſignatur primus Olympiadis octogeſimæ, qui fuit ante Chriſti natalem ſexageſimus ſupra quadrigenteſimum. Patrem Heraclidem vocant, qui longa ſucceſſionis ſerie ab Aeſculapio genus deducebat, vt maternum genus ab Her-

Hercule adſignatur. Sicubi igitur Theſſalus apud veteres nominatur, ita intelligendum eſt, quod apud Theſſalos magnam vitæ partem conſumſit, ibidemque diem ſupremum obiit.

* *hiſtor. natur. XXIX. cap.* 1.

III. Vnde ad medicinam profecerit, de eo paucula hæc accepimus. Scilicet inſtitutum fuiſſe, more Aſclepiadarum, a parente Heraclide: aliquid etiam debuiſſe Herodico Selymbrienſi: plurimum tabulis votiuis in templo ſiue Coo ſiue Cnidio ſuſpenſis, quas deſcripſerit, crematoque deinceps templo pro ſuis exhibuerit, quæ inde ſumſerat, & clinicem inſtituerit, vt VARRO apud Romanos credidit, teſte PLINIO.*

* l. c.

IIII. Quo tempore, ab Herodico Hippocrates profecerit, equidem curioſe requiſiui, ſed certum, quod referam, nondum inueni. Adeoque in medio relinquo etiam modum, quo inſtitutus ab ipſo fuit. Vel enim potuit adoleſcente ætate, mercede pro ſe data, ipſius inſtitutione vſus fuiſſe: quem modum medicinam apud claros profeſſores addiſcendi, ſaltem Galeni tempore, clare obſeruamus, non autem inauditum fuiſſe Socratis, adeoque etiam Hippocratis tempore, ex PLATONE* non obſcure colligimus: vel virili ætate potuit, ex conſuetudine cum hoc viro, addidiciſſe, quæ ipſe præter ceteros excogitauerat & vſu confirmauerat.

* in *Protagora* ab initio. Introducitur ibi Socrates Hippocratem quendam Athenienſem hunc in modum rogans: *Dic mihi, o Hippocrates, ſi ad Hippocratem, tibi cognominem, Coum illum Aſclepiadem, conſtituiſſes proficiſci, ipſique pro te mercedem erogare, & aliquis ex te quæreret: Dic mihi, o Hippocrates, mercedem Hippocrati dabis: vt cui viro? quid reſponderes?* HIPPOCR. *vt medico.* SOCR. *qualis & ipſe futurus?* HIPPOC. *vt medicus euaſurus.* Sed longe clarior eſt locus in *Menone p. m.* 341. *Si vellemus Menonem hunc bonum euadere medicum, ad quos doctores ipſum*

ipsum mitteremus? nonne ad medicos? -- Quando autem dicimus ad medicos esse mittendum, quo medicus fiat, annon sapientiores simus, si ad illos mittamus, qui præ ceteris arti suæ industriam impendunt, quam ad istos, qui minus? ad illos, inquam, qui mercedem pro eo ab discipulis accipiunt, eodemque palam comprobant se artem in cuiusuis discere cupientis gratiam profiteri.

V. Ex iis, quæ supra de Herodico retulimus, satis intelligitur hunc virum Athenis maxime floruisse, famamque noua medicina consequutum fuisse: ex quo colligere liceat Hippocratem Athenis aliquandiu vixisse, ibique cum Herodico esse versatum. Eodemque tempore videtur etiam operam dedisse fratri ipsius, Gorgiæ Leontino, rhetori celeberrimo, a quo Hippocratem profecisse, quamuis timide & aliorum fide, Soranus asserit. Dicere etiam liceret conuersationem illam cum Gorgia viguisse maxime in Thessalia, vbi, CICERONE* teste, Gorgias consenuit, ipseque Hippocrates noster sedem fortunarum posuit.

* *in Oratore cap.* 52. *edit. Schreuel.* Idem non obscure testatur PLATO in *Menone*, mox ab initio.

VI. Ceterum Hippocratem non omnia Herodici approbasse & retinuisse, docere nos potest illustris locus*, vbi, quæ sibi in praxi eius displiceant, aperte prodit his verbis: *Herodicus febricitantes interficiebat ambulationibus, luctis, & fomentis. Pessime sane. Nam febrilis constitutio inimica est luctis, ambulationibus, cursibus, frictioni.*

* *Epidem. VI, sect. III. num.* 54. *edit. Linden.* quæ nomen, vt exhibui, scribit. Sed apud Galenum, tam in textu quam commentario, constanter scribitur *Prodicus.* Sed & alios iam reprehendisse in Herodico, quod nimium tribuere ambulationibus videretur, docere nos poterit Plato, vbi, per iocum, vt videtur, de Herodico, quod Athenis vsque Megara deambulare, & vbi quis vrbis mœnia attigisset, reuerti suaserit: quod spacium est certe longius, quam quisquam serio, ambulaturo cuidam, commendare possit.

VII. Quos-

VII. Quosdam etiam credidisse Hippocratem Democriti fuisse discipulum, præter Soranum testatur CELSVS * noster, nosque supra attigimus qua occasione vtrumque vna viuere acciderit. Hæc narratio si vera est, de quo tamen valde dubito, omnis profectus, qui in Hippocratem redundauit a Democrito, tribuendus est amicæ conuersationi quæ inter ambos viros, hunc quidem iam valde senem, illum ætate florentem, viguit.

* *libr. I. præfat.*

VIII. Sed merito quis miretur Hippocratem, si Democrito præceptore vsus fuit, & tamen potius Heracliti dogmata se amplecti in scriptis suis manifestum fecit. Iam pridem vestigia huius philosophiæ apud Hippocratem notauerunt viri celeberrimi & doctissimi, quos indicat Celeb. D. D. FABRICIVS. *

* *biblioth. Græc. lib. II. cap. XXIV.* quod totum Hippocrati consecratum est. Adde *Volum. XIII. pag.* 191. *seqq.*

VIIII. Sed nec dubium est Hippocratem nostrum, præter Heraclitea scripta, etiam euoluisse quicquid ad medicinam pertinens ante se scriptum fuerat: cuius generis librorum non exiguum fuisse numerum ex supra dictis colligi potest, & SOCRATES apud XENOPHONTEM * testatur, *multa medicorum scripta exstare:* quod adsertum omnino de scriptis Hippocrate antiquioribus intelligendum esse temporum ratio suadet. Quin nec philosophorum, præter modo nominatos, quæ tunc exstabant, monumenta ipsum segniter tractasse facile credemus, modo fidem GALENO ** adiungere placeat, qui Hippocratem non minus summum philosophum fuisse, quam medicum, sine hæsitatione asserit, nec dubitat contendere Aristotelis scripta non nisi commentarios in philosophiam Hippocratis existimari debere.

* *de fact. & dict. Socr. IIII. pag. m.* 499.

** *de facult. natur, lib. I.* initio. *Method. med. I. cap. II.* aliisque pluribus locis.

X. Hippocratem patria sua relicta, functis vita parentibus, multum peregrinatum esse, & tandem extra patriam apud Thessalos obiisse, constans est veterum traditio. Sed minus honorifica est ratio, quam aliqui reddunt, susceptæ peregrinationis. Scilicet Soranus ait Andream maligne de eo scripsisse, quod publicam Cnidiorum bibliothecam igne concremauerit, hæcque fugæ capessendæ causa fuerit. IO. TZETZES* in crimine conuenit, sed combustam Coorum bibliothecam tradit. PLINIVS denique non bibliothecas sed tabulas votiuas, quibus, quid auxiliatum esset, inscriptum fuerit, vna cum templo, vt apparet, Coo, crematas esse innuit. Facile, credo, dispalescit absonæ narrationis futilitas ex ipsa accusatorum inconstantia. Et quis credet tanti criminis reo ciues suos anniuersarium sacrum celebrasse, quod ad suam vsque ætatem factum fuisse apud Soranum legimus? aut quis credet sacrilego homini apud Athenienses, aut vllibi apud Græcos quoscunque, perfugium fuisse, quos bella grauissima in eos mouisse constat, qui in huius generis hominibus facinorosis puniendis segniores fuerant.

* *Chiliad. VII. histor.* 155. *v.* 20. *seqq.*

XI. In hac peregrinatione maximum Atheniensibus beneficium contulisse dicitur, quum, flagrante iam bello Peloponnesiaco, vrbs ipsorum, ab hostibus grauiter pressa, insuper pestilentiæ morbo adfligeretur, tam graui, vt nulla vetustatis monumenta maiores ab hac lue strages vllibi editas commemorent. Dicit enim auctor vitæ Soranus, Hippocratem prudenti ratiocinatione pestem grassaturam in Atticam præuidisse, futurum id prædixisse & tum ciuitatum tum discipulorum curam gessisse. Id porro in decreto Atheniensium, quod Hippocratis operibus subiungitur,* sic declaratur, *discipulos ipsum ad vrbes misisse, qui indicarent quibus medelis vti oporteat, & accedentem pestem secure effugere: quo ars medica Græcis*

cis data ipsorum ægrotos tuto seruaret. Quin ACTVARIVS,** Græcorum nouissimus, antidotum illam Hippocratis, aduersus pestilentiæ morbum tam efficacem, describit; cuius præstantia effectum esse, vt ab Atheniensibus corona aurea donaretur, tamquam de eo certissimus, testatur.

* *Tom. II. pag.* 936. *edit. Linden.*

** *Meth. med. lib. V. cap.* 6. *pag.* 264. sed longe differt ab ea, quam Helmontius *tr. de peste*, ex nescio cuius genii reuelatione, describit.

XII. Sed mirari merito subit THVCYDIDEM,* qui durante illa pestilentia in vrbe fuit, & ipsemet illam perpessus est, cur adeo nulla commemoratione tantum beneficium dignatus sit, quod integra tamen ciuitas tantis, vt postea audiemus, præmiis compensauit. Et cur de re nuper gesta, Hippocrate certe adhuc superstite, superstitibusque discipulis, malignitatis vindicibus futuris, aut saltem indicibus, scribere ausus sit: *Neque enim satis opis afferebant medici, qui principio sese ad medendum applicuerunt ob imprudentiam. Sed hi maxime interibant, quippe qui proxime accedebant. Neque alia humana ratio, aut ars vlla proficiebat. -- -- Ac perierunt nonnulli quidem ob negligentiam, alii vero diligenter etiam curati. Neque vllum, prope dixerim, compertum est remedium, cuius vsu homines adiutos esse constaret. Nam quod vni opem tulerat, id ipsum officiebat alteri.*

* *de bello Peloponnes. lib. II.* Neque vero silentio Thucydidis solum detineor, quo minus Hippocrati tribuere in hac curanda pestilentia aliquid possim: verum eo etiam quod ab aliis Acroni Agrigentino, de quo supra egimus, id beneficium adscribi video: planeque apud LVCIANVM, in libello qui *Scytha*, seu Πρόξενος inscribitur, inuenio apud Athenienses, sua adhuc ætate, tamquam heroem cultum fuisse Toxarin quendam Scytham, Athenis Solonis iam tempore commoratum ibidemque mortuum, cui tribuebatur quod in magna illa pestilentia apparuerit Architelis, Areopagitici viri,

vxori, ipsique suggesserit, fore vt Athenienses a pestilentia liberarentur, si angiportus vino conspergerent: quo facto quum sanitas reddita esset, *vaporibus quibusdam noxiis vini odore exstinctis, siue aliud quiddam maioris efficaciæ norit heros Toxaris* (verba sunt Luciani) *curationis mercedem reportauit vt heroum honoribus afficeretur, annuum ipsi sacrificium institueretur, columnæque ipsi positæ incideretur: ξένῳ ἰατρῷ, medico peregrino.* Conferatur ipse Lucianus: ex quo saltem illud satis clare elucet, publica Atheniensis populi confessione beneficium illud exstinctæ pestilentiæ non notissimo Hippocrati, sed heroi diu ante defuncto & post mortem viso, fuisse in acceptis relatum. Ceterum si cui fabulæ in honorem Hippocratis excogitatæ placent, legat HELMONTII *tumuli pestis C. XIX.* quod inscripsit *Hippocratem rediuiuum*, & quantum satis est miretur enthusiasmum viri: sic forte dubitabit vtrum supra *Section. II. Cap. III. §. XI.* laudatus vinitor, Protesilai genio, vt iactabat, familiaris, in historia supplenda impudentior, an Helmontius magis temerarius dici meruerit.

XIII. Quæ quum ita sint, magnopere vereor vt *Decretum senatus populique Atheniensium*, sine temporis nota proditum, examen sustineat, genuinitatisque testimonium reportet. Illo autem Hippocrati decernitur, vt publice magnis mysteriis, quemadmodum Hercules quondam, initietur: ipsis feriis panathenaicis corona aurea, publica præconis voce, ornetur: Coorum liberi, vt Atheniensium, in vrbe educentur: ipsi vero Hippocrati per omnem vitam victus in prytaneo præbeatur.

XIIII. Non minus suspecta esse debet, quæ decretum excipit, *Oratio Thessali, filii Hippocratis, ad Athenienses*, qua & patris & sua merita in Græciam & Athenienses exponit, tandemque pro Cois deprecatur, vt bello eos prosequi desistant. Nulla re opus videtur, nisi vt temporum notas attente consideremus: sic fictitio sermoni fucus abstergetur. Differit Thessalus de beneficiis occasione pestilentiæ vrbi exhibitis. Commemorat tunc se a patre Athenas, fratrem Draconem in Hellespontum, atque

atque Polybum, Hippocratis generum, cum aliis discipulis, aliorsum fuisse missum. En Hippocratem, tunc XXXI. annos natum, duorum filiorum, arti exercendæ aptorum, patrem, & generum iam habentem.

XV. Nec maior est certitudo de veritate illius narrationis tralatitiæ, quod operam suam regi Artaxerxi roganti superba epistola denegauerit: quamuis famam hanc, ipsasque suppositititias litteras, quæ in confirmationem eius adducuntur, satis antiquas esse colligamus ex Catonis maioris in Græcos medicos acerba sententia, apud PLINIVM* relata.

* *Lib. XXIX. cap. 1.*

XVI. Dubitauit iam de genuinitate illarum Illustr. EZECHIEL SPANHEMIVS:* quin PLVTARCHVS** significauit suspectas sibi haberi eiusmodi plures epistolas magnis viris tributas. Sed vt hic etiam in sensus facile incurrens νοθείας signum indicem, attendendum commendo quod a Cois expetatur Hippocrates, a Pæto commendatus, eo præcipue argumento, quod Athenis in pestilentia multum profuerit, & propterea populi Senatusque decreto honoratus sit: quum Hippocrates tunc patriam iam diu deseruisset & in Thessalia consedisset.

* *in not. ad* ARISTOPHANIS *Plutum v.* 638.
** *in vita Lycurgi.*

XVII. Quam certa sint quæ de expeditione Abderitana, ad sanandum Democritum, referuntur, iam superius attigimus. Certe epistolæ illæ decem, quæ Hippocratis operibus annectuntur, & ad argumentum hoc pertinent, quantumuis antiquæ videntur, ita tamen comparatæ sunt vt lectorem attentum vbique fere offendant, & mille dubia de genuinitate sua moueant. Nolo multum inhærere huic loco, præsertim quum tot eruditi

viri, quam parum illis tribuendum ſit, expoſuerint: & doctiſſimus D. D. CLERICVS* copioſe de iis egerit, ad quem cupidum lectorem remittere nunc ſufficiat.

* *Hiſtor. medic. part. I. Lib. III. cap.* 31. Addo nunc illuſtris quondam viri IOSEPHI SCALIGERI iudicium, a CL. FABRICIO *bibl. Gr. Lib. II. cap. X. p.* 422. allatum: *de epiſtolis Hippocratis quod ex me quæris, antiquas eas eſſe ſcio, vt Democriti, Solonis, Pittaci Mitylenæi, quæ apud Laertium leguntur. Sed quia omnes illas, quæ illis philoſophis a Laertio attribuuntur, multis argumentis confictas a Græcis, quibus numquam mentiendi voluntas aut facultas defuit, probare poſſum, ideo cur & de his Hippocrateis dubitem iuſtiſſima cauſa eſt. Et certe, ſi animi neruos intendere velim, facile non eſſe Hippocratis vincam. Vnicuique iudicium ſuum relinquimus, tutius tamen eſt de eo dubitare, quod facilius eſt confutare, quam aſſerere.*

XVIII. Neque ſatis certum eſt quo anno mortalibus intereſſe, quotque annos natus, deſierit. Qui pauciſſimos ipſi vitæ annos adſignant, ſcribunt LXXXV. & deceſſiſſe Lariſſæ, Olympiadis CI. anno primo: ſed alii vsque ad CVIIII. annos vixiſſe eum perhibent. Vnicum itaque, quod de Hippocrate Coo certum habemus, eſt illud, fuiſſe eum temporibus belli Peloponneſiaci, & libros de medicina Græce, dialecto Ionica, ſcripſiſſe, quibus meritus eſt vt ab omni poſteritate antiquorum medicinæ auctorum princeps haberetur.

XVIIII. De Hippocratis liberis deinde dicemus: nunc de libris diſpiciemus, quorum ſat multi ad nos peruenerunt, vtinam ſalui & non pluribus locis interpolati: de quo ſuo iam tempore acerbas querelas Galenus ſat multis locis protulit. Non dubitandum eſt ex tanto illorum librorum numero aliquos eſſe genuinos Hippocratis fœtus: illud modo dolendum eſt, quod non ſatis certi ſimus, quinam ſint illi, & quibus characteribus a veris diſiungi debeant ſpurii.

XX. Satis recte peruidit hanc fundi nostri calamitatem vitæ scriptor Soranus, sed et causas, cur difficile hic sit verum iudicare, non male expressit his verbis: *De scriptis ipsius multa dissensio est: quare fit vt quum alii alia opinentur, non facile sit de ipsis certum quid pronunciare, ob multas præsertim causas, quæ iudicii certitudinem offuscant. Velut est primum quidem cognomen: secundo, quod dictionis characterem possibile sit seruare: tertio, quod vnus & idem modo robustiore, modo remissiore dictione per ætatem vtatur.*

XXI. Olim quidem videas de genuinitate librorum Hippocratis iudicium ex eo fuisse latum, si EROTIANVS* aliquem recensuit, aut Galeno admittere illum visum fuit: sed post renatas litteras vir doctissimus & diligentissimus, HIERONYMVS MERCVRIALIS, ** ausus fuit nouam censuram librorum Hippocrati tributorum instituere & in vulgus edere, secundum quam visum ipsi fuit in quatuor classes eos digerere, quarum *prima* Hippocraticos genuinos: *secunda*, ab ipso quidem memoriæ causa in chartam coniectos, sed non elaboratos, deinceps forte perfectos & interpolatos a Polybo, Thessalo, aliisque ex Hippocratica familia: *tertia* nec incoatos nec elaboratos ab Hippocrate, sed omnino vel a filiis vel a discipulis profectos, secundum eius tamen dogmata: *quarta* demum continet ab Hippocratica eruditione alienos & aperte spurios, sub ipsius tamen nomine publicatos. En titulos librorum ad singulas classes relatorum.

CLASSIS I.

1. De natura humana.
2. De aeribus, aquis & locis.
3. Aphorismi.
4. Prognostica.
5. De morbis popularibus.
6. De morbis acutis.

7. De

7. De vulneribus capitis.
8. De fracturis.
9. De articulis.
10. De officina medici.
11. Mochlicum.
12. De alimento.
13. De humoribus.
14. De vlceribus.

CLASSIS II.

1. De locis in homine.
2. De flatibus.
3. De ſeptimeſtri partu.
4. De octimeſtri partu.
5. De oſſibus.

CLASSIS III.

1. De carnibus ſ. principiis.
2. De genitura.
3. De natura pueri.
4. De affectionibus.
5. De affectionibus internis.
6. De morbis.
7. De natura muliebri.
8. De morbis muliebribus.
9. De ſterilibus.
10. De fœtatione & ſuperfœtatione.
11. De virginum morbis.
12. De ſacro morbo.
13. De hæmorrhoidibus.
14. De fiſtulis.
15. De ſalubri diæta.
16. De diæta tres libri.
17. De vſu liquidorum.
18. De Iudicationibus.
19. De diebus iudicatoriis.

20. Prædictionum libri III. priores.
21. Coacæ prænotiones.
22. De insomniis.

CLASSIS IIII.

1. Iusiurandum.
2. Præceptiones
3. De lege.
4. De arte.
5. De arte vetere.
6. De medico.
7. De decenti ornatu.
8. De exsectione foetus.
9. De resectione corporum.
10. De corde.
11. De glandulis.
12. De dentitione.
13. De visu.
14. Epistolæ.
15. De medicamentis purgantibus. } Latine tan-
16. De hominis structura. } tum.

* in procemio *dictionum Hippocratis*.
** præmissa editioni Opp. Hippocratis ab ipso paratæ.

XXII. Neque tamen Hieronymus hic, vir doctissimus, omnium calculos promeruit: quippe v. g. librum de fracturis, quem pro genuino habet, & in classe prima exhibet, alii, Galeno & Palladio subnixi, referunt ad Hippocratem Gnosidici F. nostri auum, & ex epidemiorum libris soli primus & tertius tamquam genuini a Galeno multisque aliis admittuntur. Porroque secundæ classi adiudicat librum de locis in homine, quem D. D. CLERICVS * maxime genuinis accensum esse agnoscit.

* *Histor. medic. I. p. 120. not. 43. Ce livre est un de ceux, dont tous les anciens ont convenu, comme d'un ouvrage légitime, & non supposé, d'Hippocrate.*

XXIII. Non patitur instituti nostri modulus, de singulis libris referre hoc loco copiosius: aut censuras veterum recentiorumque exponere, quibus modo integer liber, modo libri particula, νοθείας postulatur. Sed hæc cognituros merito remittimus ad MERCVRIALEM, FOESIVM, FABRICIVM, aliosque, qui de eo amplissime egerunt. Vtinam doctus aliquis vir ad examen seuere reuocatis omnibus, quæ iam passim de hoc argumento dicta sunt, aut dici vlterius possunt, planum medicinæ Hippocraticæ studiosis faciat, ex quibus potissimum libris genuinam eius mentem assequi possint. Quod nisi fiat, de Hippocrate omnia incerta manebunt, nec ratio patebit, qua debeant manifeste inter se pugnantia conciliari, aut vera Hippocratis sententia discerni possit.

XXIIII. Non contemdenda est D. D. CLERICI * obseruatio: illos libros, qui plurimum ratiocinii adferunt, maxime esse debere suspectos: & merito, quum non solum antiquitatis certissimus character sit maxima simplicitas, & potius experientiæ robur quam ratiociniorum fucus, verum etiam Hippocrati seorsim tribuatur, quod medicinam a philosophia seiunxerit.

* *histor. medic. Lib. III. pag.* 229.

XXV. De moribus & virtutibus Hippocratis nostri non nisi præclarissima quæque afferri possunt: nec memini me quicquam legere apud veteres auctores, quo vitiorum insimularetur. Optime etiam format medicum suum, quod apparet ex libellis vetustissimis Hippocrati tributis, *Iureiurando, lege, præceptionibus, de decenti ornatu*: quos tamen certo ad Hippocratem Coum nostrum pertinere minime inter omnes consentitur. Modestiam eius & veracitatem, characteres certe fidelis doctoris, ex eo æstimes, quod apud ipsum plures fere casus hominum a morbo non liberatorum, sed mortuorum,

tuorum, legas, quam sanatorum. Nec immerito ipsum CELSVS * noster laudat, quod errorem suum, in aliorum admonitionem, non reticuerit. *A futuris se deceptum esse* HIPPOCRATES ** *memoriæ tradidit, more scilicet magnorum virorum, & fiduciam magnarum rerum habentium. Magno ingenio, multaque nihilominus habituro, conuenit etiam simplex veri erroris confessio, præcipueque in eo ministerio, quod vtilitatis causa posteris traditur; ne qui decipiantur eadem ratione, qua quis ante deceptus est. Sed hæc quidem alioquin memoria magni professoris, vti interponeremus, effecit.*

* *Libr. VIII. cap. 4.*

** *Epidem. V. §. 14.* adde *de vulneribus capitis §. XVI.* Hæc vero Hippocratis laudatissima ingenuitas fraudi ipsi fuit apud Illustrem virum ROBERTVM BOYLE, *qui exercit. V. de vtilitate philosophiæ experim. p.* 192. ita scribit: *Reuera penes me non parum Hippocratis auctoritati decedit, quod in scriptis suis tot ægrotorum epiphonema* ipsos mortuos esse, *legerim.* Sed alius Britannus, vir non mediocris, MART. LISTERVS, *Exercit. de hydrope p.* 41. videtur satis recte ipsi respondere: *A me sane absit illa quorundam nuperorum scriptorum iactantia, qui nihil exhibent, nisi quod bonum euentum habuit: errores & infortunia caute abscondunt. Aliter autem nobis profuit magnus Hippocrates, apud quem fere non nisi casus funesti occurrunt, ac si iidem potioris doctrinæ essent.*

XXVI. Ante quam ad considerationem doctrinarum Hippocratis progrediamur, dispiciendum nobis est, quid sibi velit CELSVS *, quando scribit: *Hippocrates Cous primus quidem ex omnibus memoria dignis ab studio sapientiæ disciplinam hanc separauit, vir & arte & facundia insignis.* Videtur autem mihi CELSVS de Hippocrate sic iudicans, respexisse ad illum locum **: *Non censeo medicinam vana suppositione indigere* (κενῆς ὑποθέσιος δεῖται) *velut obscura & imperuestigabilia, de quibus si quis dicere conetur, necesse est hypothesin aliquam assumere.* Id quo pacto intelligat, ipsemet exponit ***: *Ad*

eos nunc ſermonem dirigam, qui nouo quodam more artem ex fundamentis ſuppoſitis (ἐξ ὑποθέσιος) *quærunt. Si enim calidum eſt aut frigidum, aut ſiccum aut humidum, quod hominem lædit, & oportet recte medentem auxiliari, calido quidem in frigidum mutato, frigido autem in calidum, ſicco in humidum, humido in ſiccum.* Ex quo apparet, auctorem huius libri parum magnifice ſenſiſſe de illis, qui medicinam phyſicæ ſpeculationi innexuerunt, & ex illis a priori, vt ſcholæ loquuntur, artem intelligi poſſe aut debere ſibi aliisque perſuaſerunt.

* *præfat. lib.* 1. ** *de priſca medicin.* §. 2. *** *ibid.* §. 22.

XXVII. Nimirum quum medicina Græcanica ante Hippocratis tempora, quoad maximam ſui partem, fuiſſet ars religioſe decipiendi, quod ipſe palam declarat libro *de morbo ſacro:* deinde vero philoſophi, in Græcia potiſſimum maiori, cœpiſſent illam pſeudodoxiam epidemicam arguere, & medicinam in libertatem adſerere: videntur iidem philoſopho-medici in alterum extremum fuiſſe delapſi, vt artem, experientia & ratione conſtantem, ſoliis ratiociniis implicarent, & experientiam illi poſtponerent.

XXVIII. Quum autem fieri non poſſet, vt philoſophiæ naturalis tunc naſcens ſtudium ſatis ſolida principia diſcentibus adferret, plerisque ſanitatis conſeruandæ aut reparandæ indicationibus ſufficientia: animaduertit Hippocrates illas ſuppoſitiones fallere debere, quum veram experientiam falſitatis arguere nefas ſit. Puto id elucere ex modo laudati libelli* his verbis: *Medici quidam, itemque ſophiſtæ, dicunt, quod impoſſibile ſit medicinam cognoſcere eum, qui non nouit, quid ſit homo, & quomodo primum factus & compactus ſit. Ego vero ea, quæ ab aliquo ſophiſta aut medico de natura dicta aut ſcri-*

pta

pta sunt, minus censeo medicæ arti conuenire, quam pictoriæ. Iudico autem de natura aliquid manifestum ac euidens cognoscere ex nulla parte aliunde contingere, quam ex medicina. Atque hoc tunc condiscere possibile est, vbi quis ipsam medicinam totam recte comprehenderit. — Atqui mihi necessarium esse videtur, vt omnis medicus de natura sciat, & omni studio annitatur, vt cognoscat, qualis sit homo ad ea, quæ comeduntur ac bibuntur, comparatus, & quid cuique ab vnoquoque contingat ac accidat.

* *de prisc. medic.* §. 36.

XXVIIII. Apparet, ni fallor, quo sensu Hippocrates naturæ cognitionem, & qualem, in medico requirat, scilicet eam, quæ per experientiam seu collectionem effectuum, quos singula extra nos posita in corpus nostrum edunt, comparatur. Et hoc pacto simul intelligitur, quo iure veteres Hippocratem rationalis medicinæ principem laudare potuerint: scilicet quoniam primus fuit ex iis longe clarissimis auctoribus, illius medicinæ partis, quæ victu morbos curat, qui, vt CELSVS * perite scribit, *etiam altius quædam agitare conati, rerum quoque naturæ sibi cognitionem vendicauerunt, tamquam sine ea trunca & debilis medicina esset.* Dico autem, præeunte Celso, rationes a medico requisitas fuisse olim tantum in parte illa, quæ victu morbos curat, seu diætetica, easque tantum ab effectu singulorum, quæ vel intra corpus assumuntur, vel corpus exterius afficiunt, petitas.

* *præfat. libr.* 1.

XXX. Adeoque Hippocrates a philosophia medicinam separauit hoc sensu, vt nihil voluerit ex philosophia ad medicinam a priori discendam adferri: ratio-

nalis autem medicinæ diæteticæ auctor illo dicitur intuitu, quod ex ipsis phænomenis, quæ praxis quotidiana suppeditat, colligendam esse philosophiam naturalem medico vtilem & necessariam suos admonuerit, & exemplo optimo in hoc studio præiuerit. Atque adeo physica Hippocratis doctrina nihil fuit præter collectionem obseruationum, per experientiam cognitarum, de effectibus rerum extra nos positarum, corpus nostrum, si vel intro sumta sunt, vel quocunque modo nos affecerunt, iuuandi vel lædendi viribus instructarum. Omnem autem speculationem, hos fines excedentem, inutilem medicinæ censuit, & ad sophistas amandauit.

CAP. II.

De dogmatibus Hippocratis physiologicis.

CONSPECTVS.

Hippocratem faciunt magnum anatomicum, circulique sanguinis probe gnarum. I.

Quibus argumentis hoc contendant. II. III.

Sed multis difficultatibus premitur hoc assertum. IIII.

An hominum cadauera secuerit. V-VIII.

Vrget naturæ cognitionem. VIIII.

Quid vero naturam dixerit obscurissimum est. X. XI.

Obiter de atheismo Hippocrati imputato. XII - XIIII.

An naturam Hippocrates intelligat animam rationalem. XV.

Quid de generationis negotio docuerit. XVI.

Feminis æque ac viris semen tribuit. XVII.

Quomodo formationem fœtus proposuerit fieri. XVIII.

Originem hominis ex ouo intellexit. XIX. XX.

Quid de nutritione & articulatione fœtus docuerit. XXI - XXIII.

Quando fœtus articulari incipiat. XXIIII.

Quam partus tempestiui causam dederit. XXV.

De partus tempore. XXVI.

An vterum humanum Hippocrates probe cognouerit. XXVII.

Speci-

Specimen dubium medicinæ forensis. XXVIII.
De arteriis, venis neruis aliisque parum distincte loquitur. XXVIIII.
Pulsus arteriarum causam non assequutus est. XXX.
Quid spiritus nomine intellexerit. XXXI.

I.

Quo vero melius cognoscamus qualis & quantus Hippocrates fuerit, iuuabit ipsum, secundum medicinæ singulas partes, considerare. Faciamus ab anatomes doctrina initium, in qua quidem disciplina perhibetur adeo omnia ad vnguem perquisiuisse, vt & sanguinis circulationem eum probe cognouisse LINDENIVS,* aliique, operose contenderint.

* qui nouem supra viginti disputationibus publicis id demonstrare conatus est, teste *Almelouenio in inuent. nouantiq.* §. 28. *p. m.* 226. Rarissime eas venales exponi idem testatur. Mihi videre illas nondum licuit.

II. Maxime vrgent quod Hippocrates, vbi de sanguine sermonem habet, sæpe meminerit alicuius περιόδου: quo eum manifeste designare circulum sanguinis contendunt, quoniam iugem sanguinis motum ab internis ad externa, & e diuerso, hoc est a centro ad circumferentiam, inculcat. At vero nemini Hippocratem sine præiudicio legenti obscurum esse potest, quod statuerit quidem dari fluxum & refluxum sanguinis: non autem illum a corde per arterias in venas, perque has ad cor reditum, sed per easdem semper venas, euripi in morem, fieri illum circulum intellexit: vt iam olim docuit ARCHIBALDVS PITCARNIVS.*

* Apud MANGETVM *in theatr. anatom.*

III. Eodem fine adducunt quod obseruauerit Hippocrates arterias a corde deduci, earum, vt & venarum truncos ad cor esse maximos, &, vt accuratum virum agnoscas, valuularum ad cor positarum cognitionem ipsum commendasse. At vero vt de valuulis obiici pos-

ſet earum mentionem non niſi in libro manifeſte ſpurio fieri: ſic reliqua ita comparata ſunt, vt ab eorum cognitione aut profeſſione ad cognitionem circuli ſaguinis quicquam concludere nequeamus; quum manifeſtum ſit etiam illos, qui circulationi ab Harueo propoſitæ acerrime contradixerunt, hæc omnia nouiſſe & docuiſſe.

IIII. Concipi autem mente nequit, qui fieri potuerit vt tam nobile dogma Hippocratis, ſi omnino tam notum ſcholæ eius fuit, quemadmodum contenditur, adeo cito aboleretur vt Polybus, diſcipulus, gener & ſucceſſor Hippocratis, vt GALENVS* teſtatur, maxime genuinus, quique in nulla re ab ipſo diſceſſit, propalauerit a vero alieniſſimam doctrinam, de quatuor venarum paribus a capite ortis, atque per totum corpus diſſeminatis, quam ARISTOTELES** benignius excuſare non poteſt, quam ea coniectura, quod veteres venarum vias non niſi in extenuatis corporibus, vbi per cutem transparent, obſeruauerint. Eadem vero doctrina totidem omnino verbis in Hippocrateis monumentis hodieque bis*** legitur: ætate vero Galeni etiam ter omnino exſtabat: quo eodem teſte diſcimus fuiſſe ſua adhuc ætate medicos, qui ſe tum demum genuinos Hippocrateos exiſtimarent, ſi inani & falſo iſti dogmati pertinaciter adhærerent.

* *procem. comment. I. in de natur. hum.* ** *hiſtor. animal. III. cap. III.* *** *de natur. hum. §. XX. pag. 275. de venis §. XI. pag. 300.* edit. Linden. tertium locum in ſecundo de diæta libro exſtitiſſe Galenus indicat.

V. Poſſemus certo adſerere Hippocratem hominum cadauera diſſecuiſſe, ſi probari poſſet *librum de venis* eſſe genuinum. In eius enim principio hæc leguntur: *ſemen velut fauus ab vtraque veſicæ parte eſt.* Sed iam dudum GALENVS* illum catalogo τῶν προφανῶς νόθων, *manifeſte ſpurio-*

ſpuriorum non obſcure inſeruit: & Galeno antiquior Erotianus plane ignorauit.

* *de placitis Hippocr. & Platon. lib. V. pag.* 300.

VI. Videtur clare colligi ex fine libelli *de oſſium natura* Hippocratem oſſa hominum tractaſſe, & forte ſceleton, vt hodie paſſim fit, vel ipſum poſſediſſe vel ſaltem alicubi vidiſſe. Sed ſi recte conſideremus libellum incertiſſimæ auctoritatis, apparet totam illam particulam a recentiori quodam auctore eſſe appoſitam, vt corrigeret quod breui ante de ſpinæ viginti oſſibus male fuerat traditum.

VII. Nec ſolus hic locus eſt qui, obiter inſpectus, ad ſceleta apud Hippocratem quærenda nos inducere queat; ſed conantur aliqui eadem, in ſubſidium vocato PAVSANIA,* ipſi vindicare. Sed omnino apud Pauſaniam nihil dici, quod ad ſceleton referri debeat; alio loco fuſius diſputaui.**

* *Libr. X. cap. II. pag.* 803.

** *hiſtor. anatom. Specim. I. §. XXVI.* **vbi & alius Hippocratis locus expenditur.**

VIII. Nihil itaque vereor profiteri de Hippocrate me nondum conuictum & certum eſſe quod homines diſſecuerit: quum nec in ſcriptis certa ac indubia argumenta occurrant, nec videam qui potuerit Hippocrates ſuperare illa impedimenta, quæ omnibus Græcis, humana corpora ſecturis, obiecta erant, quæque ſupra attigimus.

VIIII. Plura de Hippocratis anatome non addo & commode progredior ad phyſiologiam eius. Vrget ſcilicet quam multis locis, principium in medicina addiſcenda eſſe debere cognitionem naturæ: ſed oppido obſcurum eſt quid naturam dicat. Videtur autem commu-

nissima acceptio esse illa, quæ conformationem & constitutionem corporis, quoad singulas partes, denotat. Sic quando Hippocrates libelli de locis in homine procemium absoluit & nunc tractationem instituere vult; ita sermonem orditur: *Ceterum natura corporis, principium sermonis in arte medica.* Hanc expositurus statim incipit, initio a capite ducto, naturalem structuram & conformationem partium exponere. Eodem modo procedit, vbi de articulis spinæ * constitutum est agere. *Oportet autem*, inquit, *spinæ naturam, qualis est, noscere.* Et deinceps structuram eius anatomice exponit.

* *lib. de articul.* §. 41.

X. Atque his quidem locis apparet Hippocratem ad naturam maxime referre corporis structuram, adeoque eam disciplinam, quæ hanc scrutatur, impense commendare: veruntamen non vlterius, quam ad practicam vtilitatem pertineat: quod quidem clarius innotescit ex libro *de vetere medicina*, * vbi philosophos quosdam ac medicos longius euagatos coarguit, distinctionemque inter physiologiam medicam & philosophicam satis clare vrget. Sed illum locum iam supra ** vidimus, vbi quærebamus quomodo intelligendum sit quod Hippocrates medicam disciplinam a philosophia primus separauerit.

* *textu XXXVI.* Et quoniam hic liber est ex illis, quos aperte spuriis annumerauit Mercurialis, conferri meretur libri *de natura humana* initium, vbi in eundem sensum Hippocrates loquitur: de huius autem libri genuinitate, nemo, quod sciam, dubitauit.

** *Sect. III. cap. I.* §. 28.

XI. Naturis Hippocrates passim tribuit, quod sint morborum medicatrices. Hoc adsertum variis, vt quisque hypothesi suæ conuenire arbitratus est, expositionibus varii tentauerunt & ad sua placita rapuerunt. Ego

vero

vero ingenue fateor me nondum clare intelligere quaenam fuerint notiones illae, quas Hippocrates de naturis medicatricibus habuerit: praesertim quum ad hanc rem elucidandam longiori disputatione opus sit, qua quaeri & declarari debet quid Hippocrates de anima humana senserit, quidque sit calidum illud innatum, quod ab ipso scholae medicae acceperunt. Quo minus vero ad illam descendam, quaeque olim de hoc argumento meditatus & commentatus sum, nunc proferam, deterret me tum ipsius argumenti huius, prolixum sermonem postulantis, amplitudo, tum illa incertitudo de genuinis monumentis Hippocraticis, de qua antea conquestus sum.

XII. Multo minus immorari placet illi quaestioni, vtrum Hippocrates de DEO recte senserit? quum ad medicinae historiam parum faciat. Praecipuus certe locus ex quo vir Illustris D. NICOL. HIERONYMVS GVNDLING ostendit cum Heraclito communem errorem animo fouisse Hippocratem, desumtus est ex libro qui *de principiis*, vel, secundum alios, *de carnibus* inscribitur, quem Mercurialis tertiae classi, illorum scilicet qui Hippocratem auctorem non habent, adiudicauit. Et quum ipso principio libri auctor profiteatur se communem hypothesin aliquam nunc stabilitum ire: in eo repugnat sane alii adserto Hippocratis quasi characteristico, quo medicinam hypothesi non indigere contendit; illique communi veterum de Hippocrate traditioni, quod philosophiam a medicina seiunxerit.

XIII. Sunt quidem alia in scriptis Hippocrateis, praeter modo indicatum, loca, quae trahi in hunc sensum posse videntur, sed non aeque clara: quibus excusationem meliorem non inuenimus, quam, quod ingenue fatendum est, Hippocratem, vt hominem paganum, eximi non posse communi illo elogio, quo omnes

philoſophi veteres comprehenduntur, ſcilicet Paulino, quo vixiſſe dicuntur ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ. Nam quum oppido pauci, ſi modo quisquam illorum, effugerint illum ſcopulum, ad quem hærentes Deum materiæ confundebant, ipſumque animam mundi ſtatuebant; apparet quam late illud falſæ philoſophiæ venenum fuerit diſperſum.

XIIII. Ceterum abſit vt Hippocratem profeſſis atheis annumerari ſinamus. Tot inſunt ſcriptis eius documenta, quæ pietatem, quanta in hominem paganum cadere poteſt, ſummam ſpirant, vt iniuſtiſſimi ſimus oporteat, ſi ipſum alio ſenſu, quam qui calamitoſam conditionem inuoluit, id eſt homini ſine concurſu reuelationis nullo pacto diſcutiendam caliginem, hac accuſatione onerari vellemus.

XV. Sæpius mirari ſubit aliquos noſtri æui ſcriptores, qui Hippocrati tam ſollicite vindicare ſtudent illam hypotheſin, quæ animam hominis rationalem & naturam idem eſſe ſtatuit. Si clariſſime demonſtratum id dederint, nihil aliud, opinor, conſequentur, quam vt ſe impietatum Spinoziſmi ſuſpectos ſpontanea confeſſione reddant. Sed & difficillimum puto illum conſenſum Hippocratis euincere: ſupponit enim hæc demonſtratio vt prius Hippocrati vindicetur eadem idea animæ rationalis, quam nos habemus: quod quidem non facillimum factu exiſtimo.

XVI. Sed iuuabit dogmata quædam Hippocratis phyſiologica propius intueri, ſumto ab iis, quæ de hominis generatione tradita leguntur, exordio. Et quoniam longum eſſet ſingulorum adſertorum genuinitatem hic examinare, teſtimonia vbi exſtent accurate indicaſſe mihi nunc ſufficiet. Semen* viri docuit prouenire ab omnibus corporis partibus, tam ſolidis quam mollioribus & humi-

humidis: ita vt id quod robustissimum est secernatur. Illud vero secretum ab omnibus partibus, præcipue vero a capite, ad medullam spinalem confluere, hinc ad renes, viis ab vrinariis quidem diuersis, sed contiguis, per venas deferri; per ipsos testes autem, beneficio neruorum tenuium ac crebrorum, in pudendum deduci. Hos neruos, dum aliquantulum teruntur, calescere ac impleri: hinc humidum in corpore calescere, diffundi, a motu conquassari ac spumescere.

* *de genitura*, §is quinque prioribus *ed. Linden.*

XVII. Feminas* non minus viris semen emittere: quod si cum virili mixtum in matrice retineatur, conceptionem fieri docet: si effluxerit, irritum esse coitum. Ceterum in masculo & femina genituram esse femineam & masculam: quod si igitur ab vtrisque fortius semen emittatur, masculum concipi: si debilius femininum.

* *ibidem* §is quatuor posterioribus.

XVIII. Vtraque vero genitura* vtero retenta ibidem miscetur, coaceruatur & crassa per calorem redditur: deinde spiritum concipit, vtpote in calido existens, & matre respirante. Vbi vero spiritu repleta est, viam hic ipse sibi foras facit, & per mediam genituram erumpit. Quum autem spiritui calido via foras facta est, rursus alius frigidus a matre inspiratus subit: atque sic per vices spiritus omni tempore emittitur, nouusque attrahitur per fissuram, vnde nutritur. A spiritu hoc inflata genitura pelliculam acquirit: circumtenditur enim quod forinsecus circum ipsum est, continuumque euadit, vtpote viscosum existens, quemadmodum panis calescens & inflatus eleuatur: qua parte vero inflatur, isthic pelliculæ species excitatur & consistit. Per illam tamen pelliculam, quæ ad paucitatem & rotunditatem redactam genituram includit, spiritui transitus extra introque permittitur.

* *de natura pueri* §is quatuor prioribus.

XVIIII. Vnde hoc didicerit non dissimulat.* Obtigisse enim sibi conspiciendam genituram sex dierum, a matrice feminæ cantricis elisam, quam conspexit *velut si quis ouo crudo externam testam circumcirca adimat, in interna vero pellicula inclusus liquor pellucescat -- ruber erat liquor & rotundus. In pelliculis vero fibræ quædam albæ ac crassæ inesse videbantur -- iuxta medium vero tenue qui eminebat, quod mihi vmbilicus esse videbatur, & per illum sane spirationem extra & intro primum facere apparebat.*

* *Ibidem* §. 4.

XX. Atque hæc sunt verba, quibus doctissimus ALMELOVEENIVS* putat probari posse veteribus vesiculas illas seminales, quæ oua ab hodiernis medicis vocitantur, descripta & cognita fuisse, etsi tam exactam, qualem nos habemus, fuisse cognitionem minime contendit. Quod eo libentius concedimus, quum ipsemet Hippocrates deinceps** ad experimenta, in ouis a gallina incubatis instituenda, diserte prouocet.

* *Inuent. nou-antiq.* §. *XV.*
** *Ibidem.* §. 35. 36.

XXI. Quomodo conceptus fœtus nutriatur, ex his eius verbis colligetur:* *Sanguis a toto corpore mulieris descendens in orbem forinsecus pelliculam circumstat, simulque cum spiritu sanguis intra per pelliculam trahitur qua parte perforata est, congelaturque & futuro animali augmentum præbet. Cum tempore autem aliæ pelliculæ intra primam pelliculam tenues & multæ circumtenduntur, eo modo quo prima pellicula facta fuit. Sunt autem & hæ ab vmbilico protensæ & inter se mutua ligamenta habent. Quum vero iam hoc factum est, ex descendente a matre sanguine & congelato* (πηγνυμένου) *caro fit. Iuxta*

Iuxta mediam autem carnem vmbilicus exit, per quem ſpirat ac alimentum & incrementum capit.
* *Ibidem* §. 5.

XXII. Dictam modo carnem, id eſt prima foetus rudimenta, temporis progreſſu augeſcentem, a ſpiritu articulari docet, & abire in hac vnum quodque ſimile ad ſimile, denſum ad denſum, rarum ad rarum, humidum ad humidum, & vnum quodque in propriam regionem, iuxta cognationem ad id a quo genitum eſt, ita vt quæcunque a denſis genita ſunt denſa euadant, quæcunque ab humidis, humida fiant: & reliqua iuxta eandem rationem procedant. Hæc vero vt eueniant omniaque inter ſe coarticulentur, ſpiritum (πνοὴν) efficere. *Nam inflata diſparantur omnia*, inquit, *iuxta cognationem.* Quod oraculum vt melius intelligamus, experimentum inſtituere iubet, quo inflationis effectus a ſpiritu in oculos incurrat. Scilicet veſicæ iubet fiſtulam alligare, & per hanc imittere in veſicam terram & arenam & plumbi tenuia ramenta, inſuperque infuſa aqua in fiſtulam inflare: quo futurum pollicetur primum quidem vt illa aquæ permiſceantur, deinde vero temporis progreſſu inflata ſecedant, abeatque plumbum ad plumbum, arena ad arenam & terra ad terram.
* *ibid.* §. *octauo & nono.*

XXIII. Quod ſi cum his ex vnō libro adductis alia Hippocrati tributorum librorum loca * contuleris, facile colliges ſpiritus efficaciam ad articulationem illam peragendam latius patere: neque ſolum aerem, quatenus miſcet & quaſi conturbat humorum maſſam, conſiderari debere: verum etiam quatenus eſt ignis & aquæ vehiculum, & cum ipſo anima irrepit, & in corpore ſenſim augeſcit.
* vide locum inſignem *de diæta I.* §. 18. 19. qui liber, ex *Mercurialis* cenſura, ad illos pertinet, qui non ab ipſo quidem Hippocrate

pocrate profecti, sed ad sensum & dogmata eius a filiis vel discipulis elaborati sunt: vt & ipse ille *de natura pueri*, ex quo superiora retuli, nuncque referre pergam.

XXIIII. Hanc coagmentationem * & coarticulationem incipere statuit in femella quidem, vt longissime, quadraginta duobus a conceptione diebus: in masculis vero, vt longissime, triginta: atque pro eo etiam purgationes a partu tardius aut citius perfici, vt puerpera vel filium vel filiam enixa fuit.

* *de nat. puer.* §. X. & XIII. XIIII. Conf. *de diæt. I.* §. 19. vbi aliqua differentia notatur, forte librariorum culpa in codices introducta. Causa, cur non omnes fœtus æque cito exornentur & discriminentur, hoc loco adiicitur: *prout singuli & ignem & alimentum fuerint nacti.*

XXV. Cur fœtus decem mensibus exactis in lucem edatur *, causam adsignat defectui nutrimenti: quem sentiens fœtus calcitret membranasque disrumpat: quod iterum exemplo pullorum volatilium ex ouis exclusorum comprobat.

* *de nat. puer.* §. 40. 41.

XXVI. Vt partus legitimus beneque vitalis fiat, requirit *, vt fœtus periodum XXXX. dierum in vtero septies exegerit: quo tempore nati satis censentur robusti, vt plerique eorum possint superuiuere. Sed & tolerabilem esse partum septimestrem, scilicet qui diebus CLXXXII & paulo plus dimidio diei exactis, in lucem editur: quorum aliqui durare obseruantur. Scilicet septem mensibus exactis ad perfectionis principium fœtus peruenit, & pelliculæ, in quibus ab initio nutritus fuit, quemadmodum in frugibus spicarum membranæ, laxari incipiunt. Quod si vero contingat, vt illo tempore fœtus validius se mouere & exitum quærere incipiat: neque tamen separandis & perrumpendis membranis sufficiat, delassatum illum ægrotare & quiete per quadraginta dies

indi-

indigere. Quod si vero contingat ante exactum hoc refectionis tempus partum fieri octimestrem; talem negat posse esse vitalem. Optime autem cum fœtu agi, si nec nono mense prodeat, sed iterum xxxx diebus delitescat.

* libris *de partu septimestri & octimestri.* Quisquis accuratius hæc & ad calculos reuocata noscere cupit, adeat PROSPERI MARTIANI in hos libros annotationes, vel aliorum, qui de hoc argumento ex instituto scripserunt, lucubrationes. Valde autem multas calamitates & rixas inter homines hoc nudum, nullaque idonea ratione suffultum, Hippocratis placitum attulit, postquam veteres ICti illud satis inconsulte arripuerunt, ipsique legis auctoritatem addiderunt. Sed hodie forte nemo superest, qui tam male fundatæ sententiæ amplius adhæreat.

XXVII. Quando rationem dare nititur, qui fiat, vt ab vno coitu gemelli nascantur, hanc adducit*: *Vteri sinus frequentes & curuos habent, alios remotiores, alios propinquiores pudendo*: quod quidem anatomici considerent, quam recte sit dictum de humano vtero: nobis iam non licet esse prolixioribus.

* *de nat. pueri* §. XXXXIIII.

XXVIII. Quærit etiam, qui fiat, vt nati modo huic modo alteri parenti similes sint: cur quidam coniuges plerumque filios generent, alii filias: de quo referre magis forte curiosum esset quam vtile. Non possum tamen, quin occasione hac ex diuo HIERONYMO* adducam Hippocrateum quid, de quo iam non memini me in scriptis eius quicquam legere. Sic autem habet: *Scriptum reperitur in libris Hippocratis, quod quædam suspicione adulterii fuerat punienda, quum pulcerrimum peperisset vtrique parenti generique dissimilem, nisi medicus memoratus quæstionem soluisset, monens quærere, ne forte talis pictura esset in cubiculo: qua inuenta mulier a suspicione liberata est.* Memorabilis videtur locus, quoniam, mihi saltem, nondum occurrit antiquius vesti-

gium medicinæ forenſis, quam quod in hac narratione ſatis clarum conſpici exiſtimo.

* *Quæſt. Ebraic. in Geneſin pag.* 222. *edit. Froben.* Hiſtoriam haud multum diſſimilem legimus apud GALENVM *de theriac. ad Piſonem.* Is vero antiquam vocat hiſtoriam, ſed Hippocratem auctorem non nominat. Confer, ſi placet, IOAN. BAPTIST. SYLVATICI *hiſtor. medicin. VI.* qui ex Galeno eandem repetit, ſed nec ipſe ſe apud Hippocratem legiſſe aliquid de eo memorat.

XXVIIII. Hæc paulo latius ediſſerere viſum fuit, vt ſpecimen phyſiologiæ Hippocraticæ darem: nunc brevius ſtrictiusque nonnulla attingam. Ante omnia notandum eſt, ſæpe apud Hippocratem vno generali nomine diuerſas res deſignari: cuiusmodi ſunt vocabulum φλέψ, quod non ſolum *venam*, verum etiam *arteriam*, quin omnino *neruum* denotat; quemadmodum nobis plene perſuadent multa exempla, quæ quidem deſideranti ſuppeditabit doctiſſimus & Hippocratis omniumque antiquorum medicorum ſtudioſiſſimus IO. ANTONID. VAN DER LINDEN. * Non minus late patet ſignificatus vocabuli νεῦρον, quod *neruum* exponimus, quo deſignantur aliquando nerui illi, quos nos hodie vocamus, verum ſæpiſſime ligamenta & tendines. Quin ipſum vocabulum αἷμα non idem vbique valet, ſed aliquando etiam pro pituita, ſeu ſero, quam nos hodie lympham vocamus, accipitur. **

* *Medicin. phyſiolog. cap. XVI. pag.* 819. *ſeqq.*

** docet hoc exemplum, quod *de glandulis* §. 1. legitur, vbi in deſcriptione earum commemorat quod φλέβας, vaſa crebra habeant, *ſi vero diſſeces, ſanguis largus erumpit* ; αἱμοῤῥαγίη λάβρος, *ſpecie albus & velut pituita,* οἷον φλέγμα. Qua occaſione notamus veteribus aliquem ſubinde ſermonem eſſe de ſanguine albo. HOMERVS *Iliad.* ε *v.* 340. & 416. diis immortalibus talem tribuit. Apud PHILOSTRATVM *de vita Apollon. Tyan. Lib. III.* 27. adducuntur Indi ſapientes, qui Apollonium docent margaritas oriri ex ſanguine albo oſtrearum erythræi maris.

Et

Et forte pretium, quod hominum æſtimatio margaritis impoſuit, non minima ex parte debetur perſuaſioni iſti, quod originem immortali naturæ non diſſimliem nactæ ſunt. Forte etiam antiquiores Aegyptii de ſanguine albo aliquam doctrinam habuerunt. Docet enim CHAEREMON *Stoicus*, a D. HIERONYMO *aduerſ. Iouinianum II. pag.* 78. 79. citatus, credidiſſe Aegyptios ſacerdotes lac eſſe ſanguinem colore mutato. Præſens vero Hippocratis locus perſuadet vel ductum quemdam excretorium, forte pancreatis, vel vas lymphaticum diſciſſum auctori libri obſeruationem illam ſuppeditaſſe.

XXX. Quid de arteriis cognitum habuerit, docere poteſt ſequens locus: *Aliæ duæ venæ iuxta tempora feruntur, in medio temporum & aurium, quæ premunt oculos & ſemper pulſant. Solæ enim hæ ex venis ſanguine non rigantur: ſed auertitur ex ipſis ſanguis. Qui autem auertitur influenti occurrit, & qui auertitur, volens diſcedere, qui vero ſuperne influit volens infra procedere, hic impelluntur ac diffunduntur, ac mutuo circumagitantur & pulſum venis exhibent.*

* *de locis in homin.* §. 6.

XXXI. Nihil frequentius eſt apud Hippocratem mentione ſpirituum, vt partim ex antecedentibus patebit. Sed obſcuriſſimum eſt quid ſpirituum nomine denotare velit. Certe fluidum illud nerueum, cui noſtro æuo id nominis tribuitur, non poſſumus Hippocrati ſecure tribuere, quum de cerebro parum vero conſentanea apud ipſum legamus. Vtitur autem diuerſis vocabulis ad ſpiritus deſignandos. Modo enim πνεῦμα, modo πνοὴν, alio tempore φῦσαν vocat ſpiritum, & ſingulis in negotio tam ſanitatis quam morborum partes ſuas tribuit. Ex plurium locorum conſideratione videor mihi intelligere, ſpiritus Hippocrati deſignare frequentiſſime aeream quandam ſubſtantiam, reſpirando in corpus attractam, eiusque omnem ſubſtantiam intime ſubeuntem, ipſique ſe permiſcentem: de quo plura cupien-

pientem remitto ad doctissimos viros ANVTIVM FOESIVM,* IOAN. GORRAEVM** & FR. VALLERIOLAM:*** vt & Hippocratis commentatores.

* *in Oeconom. Hippocr.* vocibus πνεῦμα, φῦσα.

** *in definit. medic.* voce πνεῦμα.

*** *in locis medicin. communibus libr. I. cap.* 16. quo loca Hippocratis vno intuitu considerare licebit.

CAP. III.

De pathologia & prognosi Hippocratis.

CONSPECTVS.

Hippocrates alicubi videtur omnes morbos a flatibus deducere. §. I.
Exempli loco datur pathologia febrium intermittentium. II-V.
Sed alibi febres ad humores, seorsim bilem, refert. VI.
Apoplexiæ & hydropis generatio secundum Hippocratem. VII.
Nec non morbi sacri. VIII. VIIII.
A quo Hippocrates caussam diuinam excludit. X.
An omnino Hippocrates negauerit Deos inducere homini morbos. XI. XII.
Quid τὸ θεῖον in morbis dixerit. XIII. XIIII.
An astris aliquid in hoc negotio tribuerit. XV.
Aeri, aquis, locis plurimum adscripsit. XVI.
Nec minus quotidiano victui. XVII.
In caussis morborum proximis detegendis parum profecit. XVIII.
Quid veterum diligentia in pathologia præstiterit. XVIIII.
Historiam morborum recte condere allaborarunt. XX.
Exitus singulorum adnotarunt. XXI.
Hinc orta est doctrina de crisibus. XXII.
Et diebus criticis. XXIII.
Quorum rationes scrutari Hippocrates supersedit. XXIIII.
Origo huius dogmatis ad Pythagoram & Aegyptios refertur. XXV.
Cur nobis crisium obseruatio in plerisque non respondeat. XXVI.
Crisium doctrina aliorumque signorum obseruatio inseruiebat prognosi formandæ. XXVII.
Pulsuum signa Hippocrates parum attendit. XXVIII.
Plura ex vrina aliisque excretis obseruauit. XXVIIII.
Denique nihil quæ in ægroto sunt, vel ab eo fiunt, neglexit. XXX.

Neque

Neque tamen nimium his tribuit. XXXI.
Quamquam non deerant Hippocrati in hoc valde dissimiles. XXXII.
Vnde factum videtur vt signorum doctrina ex eo magis coleretur. XXXIII.

I.

Atque, vt hinc ad pathologiam transeamus, flatibus, φύσαις, tantum tribuisse videtur vt plerorumque, si non omnium, morborum causas inde deducere ausus sit, peculiari libro* de hoc argumento conscripto. Ex quo clarissime patet id quod extra corpus aer vocatur, idem intra corpus delatum flatus & spiritus auctori vocari.

* videatur libri *de flatibus* conclusio, quae hunc in modum scripta est: *hactenus morborum omnium causas flatus esse demonstraui: id enim a principio facturum me receperam.*

II. Quo vero facilius intelligatur pathologia Hippocratis flatulenta, videbimus quo pacto febrium intermittentium generationem describat.* Supponit has euenire hominibus mala diaeta vtentibus, id est, vt ipse explicat, cibos potusque iusto plures & varios adsumentibus. *Cum multorum autem*, inquit, *ciborum ingestione necesse est & multum spiritum ingredi. Omnia enim quae eduntur & bibuntur spiritus corpori inferunt, aliquando plures, aliquando etiam pauciores. Id autem inde manifestum fit, quod plurimis post cibos & potus eructationes euenire solent, sursum excurrente nimirum aere incluso, vbi bullas, quibus inclusus fuerat, perruperit.* Ventriculo adsumtorum & spirituum copia sic extento, ipsa multitudine exitum remorante, cibi potusque diutius restitant & aluus inde clauditur: quo facto *per vniuersum corpus permeant flatus, sanguineque plenas corporis partes maxime petentes, eas frigefaciunt: frigefactis autem his locis, vnde fontes & radices sanguinis prodeunt, per vniuersum corpus horror consequitur: quantoque ma-*

iori impetu multitudinis & frigiditatis ipsi flatus præcelluerint, tanto maior fit & horror. Cum horroribus autem & tremores corporis accidunt, sanguis enim præsentis horroris timore perculsus concurrit, ac penetrat per omne corpus ad locos maxime calidos: decedente itaque ab extremis corporis partibus sanguine viscera & carnes contremiscunt -- -- & inflammantur.

* *de flatibus* §. 9. 10. 11.

III. Quo autem pacto post horrorem & frigus calor insurgat, tandemque corpus in sudores exsoluatur, ex eodem fundamento deducit.* *Quando autem*, inquit, *congregatus fuerit cumulatim plurimus sanguis, calesit rursus ipse aer, qui antea sanguinem infrigidauit. Nimirum a calore multo victus accensusque ac velut igneus factus, per omne corpus calorem spargit, cooperante ei in hoc etiam ipso sanguine. Liquefit ergo quicquid ignea vis illa attigerit, fitque inde spiritus. Qui cum ad corporis meatus irruerit, sudores fiunt; siquidem spiritus compactus in aquam transmutatur, & per meatus penetrans extra prorumpit, eodem plane modo, quo a feruentibus aquis vapor eleuatur, si obstaculum habeat, ad quod impingere oportet, condensatur, guttæque destillant ab his corporibus, quibus vapor ipse fuit impactus.*

* c. l. §. 12. 13.

IIII. Ne vero aliquid desit pathologiæ huic, etiam pandiculationum & oscitationum in paroxysmi initiis, vt & capitis doloris rationes ex supposita flatulentia reddit.* *Oscitationes*, inquit, *præcedere solent febres: siquidem multus aer coaceruatus, cumulatim superna petens, commouet ac diducit os, quum per hoc facillimus ei exitus pateat. Quemadmodum enim ab aquis in lebete feruentibus vapor multus eleuatur: sic & corpore calefacto penetrat per os aer conuolutus & quadam vi erumpens.* Cephalalgiæ vero rationem ita reddit: *Sanguinis transitus in capite magna angustia coarctantur: repleti enim sunt multo aere:*

aere: cuius abundantia & conclusio dolorem excitant in capite. Sanguis enim ipse natura calidus existens, vi coactus per angustam viam transire celerrime non potest, quum multa impedimento sint obstacula & oppilationes, quapropter etiam pulsus fiunt circa tempora.

* *ibidem* §. 12. & 13.

V. Vidimus theoriam febrium ex libro Hippocrati tributo, si non iuste, tamen antiquissimo: & forte tam bene cohærentem, vt cum multis, hoc sæculo, μετὰ πολλῆς φαντασίας, proditis, de prærogatiua certare posse videatur: præsertim cum Britannos & Batauos quarundam assertionum patronos acerrimos, viros doctissimos & orbi notissimos, habeat: vt de nouitatis etiam gratia, post tot medici dogmatis μεταμορφώσεις, gloriari posse videatur forte non paucis. Sed ingenuum historicum non decebit dissimulare quod liber *de flatibus*, ex quo iam retulimus, Mercurialis quidem iudicio, sit ex illorum numero, quos ipsemet Hippocrates non perfecit: doctissimi autem & optimo iudicio cuncta proferentis D. D. CLERICI sententia pariter reponatur in illorum censum, qui ad Hippocratem minus secure referri possunt.

VI. Accedit huc quod Hippocrates aliis in libris, de quorum genuinitate minus dubitatur, febrium generationem potissimum in humores, & seorsim in bilem, reiiciat. Instar omnium videatur liber *de natura humana*,* vbi sic scribit: *febres plurimæ a bile fiunt. Species ipsarum quatuor sunt, continens, quotidiana, tertiana, quartana.* Quo pacto autem hæc generatio intelligenda sit, &, quod hæc maxima sit germana Hippocratis doctrina, legatur, si placet, apud PROSPERVM MARTIANVM.**

* §. *XXVII. seqq.*

** *in Hippocrate explicato* ad *l. c. p. m.* 18. *seqq.* Adde locis ibi citatis *de affect.* §. *XI. de victu acut.* §. *XXXIIII.*

VII. Vno

VII. Vno vel altero ſpecimine pathologiam Hippocratis porro illuſtrabimus. Apoplexiæ generationem in nullo genuinorum ſcripto inuenio traditam, ſed in libro *de glandulis*,* quem claſſi quartæ Mercurialis tribuit, hanc inuenimus doctrinam: *Cerebrum ſi rodatur, multam turbationem ſuſtinet, mens deſipit* (ἀφρονέει, *non intelligit*,) *& cerebrum conuellitur, totumque hominem trahit, qui in ſe ipſo vocem non edit, ac ſuffocatur: atque huic affectioni apoplexiæ nomen eſt.* Hydropis generationem ſequentem in modum ** exponit: *Procedit potus in ventriculum, & vbi expletus eſt, ſplen de ipſo ſuſcipit, & diſtribuit ad venas & ad omentum & in decliue deorſum, & in ſcrotum & ad crura pedesque. Si vero ex aqua multa morbus obortus fuerit, procedit de ventriculo, & ſemper ad ſplenem venit de potu, vbi homo biberit. Contingit autem in hoc morbo --- vt veſica & ventriculus non iuſto modo excolent, neque conueniente diæta homo vtatur. At ſplen ſubægrotans a ventre de potu trahit. Morbo autem ſuborto ſcrotum pellucidum fit, clauiculæ vero & collum & pectora attenuantur: colliquantur enim ab hoc morbo, & humor ad ventriculum defluit, & infernæ partes aqua plenæ ſunt.*

* *§. XI. p. 419. ed. Lind.* ** *de morbis IV. §. 32. 33.*

VIII. Morbi ſacri cauſam cerebro adſcripſit,* quod idem aliorum maximorum morborum cauſam eſſe aſſerit. Cerebrum membranæ interpoſitu in dextram & ſiniſtram partem diuidi: illudque ſubire duas venas, alteram ab hepate, alteram a liene. In hanc a liene venam ſpiritus attracti copiam deferri, ſicque cerebro ſuppeditari: ex quo clarum eſt Hippocratem arteriam intelligere; etſi obſcurum manet, cur a liene arteriam deriuarit. Habere autem cerebrum ſuas expurgationes, quæ pro eo, ac vel nimis parce vel copioſe, in hanc vel illam partem fiunt, ibique decumbunt, morbos ingenerant. Optimum eſſe

ſi pituita ſuperflua ad ſuperficiem corporis deponatur: *quibuscunque enim pueris erumpunt vlcera in caput, & in aures, ac in reliquum corpus, & qui ſaliuoſi fiunt ac mucoſi, hi ipſi progreſſu ætatis facillime degunt. — Qui vero mundi ſunt & neque vlcus vllum, neque mucus, neque ſaliua vlla prodit, neque in uteris purgationem fecerunt, talibus periculum imminet, vt ab hoc morbo corripiantur.* Si igitur pituita frigida deſcendat ad dictas venas, *homo mutus fit & ſuffocatur, & ſpuma ex ore effluit, & dentes conſtringuntur & manus conuelluntur & oculi diſtorquentur, & nihil ſapiunt. Aliquibus etiam ſtercus inferne ſecedit.*

* *Libro de morbo ſacro §. VII.*

VIIII. Quomodo vero ſingula hæc perpetiantur, deinceps enarrat.* *Mutus quidem fit, quum pituita derepente in venas illapſa aerem excluſerit. Quum enim accipit homo per os & nares ſpiritum, primum quidem ad cerebrum venit, deinde vero in ventriculum magna ex parte, pars etiam ad pulmonem, & pars ad venas. Ex his vero ad reliquas partes in venas diſpergitur, & quantum quidem eius ad ventriculum venit, perfrigerat, & nihil aliud confert: idem & præſtat, qui ad pulmonem venit. Qui vero ad venas peruenit aer, confert ad ventriculos ingreſſus & ad cerebrum; atque ſic ſapientiam & motum membris exhibet. Quare vbi fuerit excluſus a venis præ pituita, eumque non ſuſceperint, mutum ac deſipientem* (ἄφρονα, ſenſu & intellectu priuatum, vt ſupra,) *hominem reddunt. At vero manus impotentes fiunt ac conuelluntur ſanguine quieſcente, &, dum non diffunditur velut ſolebat. Oculi quoque diſtorquentur aere a venis excluſo, & conſtringuntur. Spuma vero ex ore, prodit ex pulmone. Quum enim ſpiritus non ingrediatur in ipſum ſpumeſcit & ebullit, velut emoriens. Stercus vero ſubit, dum violenter ſuffocatur. Suffocatur autem hepate &*

Hh ventre

ventre ſurſum ad ſeptum transuerſum irruentibus, ſtomacho ventris concluſo. Irruunt autem, quum tantum ſpiritus in os non ingreditur, quantum ſolebat. Calcitrat autem pedibus, quum aer in membris concluſus fuerit, & foras penetrare non poterit præ pituita, verum exſiliens per ſanguinem ſurſum ac deorſum, conuulſionem ac dolorem inducit, & propterea ſane calcitrat. Porro omnia hæc patitur, quum pituita frigida defluxerit in ſanguinem calidum exiſtentem; perfrigerat enim & ſiſtit ſanguinem. — Deinde temporis progreſſu, quum pituitæ fluxus diſperſus fuerit per venas, & admixtus ſanguini, multo exiſtenti ac calido, ſi ſic ſuperatus fuerit, venæ aerem ſuſcipiunt, atque ita ægri reſipiſcunt.

* *Ibidem*, §. 8. Studio autem tam multa adſcripſi, quia ſimul phyſiologiam Hippocratis hic locus non parum illuſtrat.

X. Dum igitur has in corpore ſubſiſtentes cauſas inueniſſe ſe putat Hippocrates, ſerio & grauiter illos reprehendit, qui, hunc morbum aliis diuiniorem rati, ſacrum illum adpellauerunt, & incantationibus magicis, certisque expiationibus, eradicare aggreſſi ſunt. Apparet ex illo ſermone ab aliquibus ad Apollinis Nomii iram relatum eum fuiſſe: alios matrem deorum cauſam eius perhibuiſſe: fuiſſe qui Neptuno aut Marti iraſcentibus illius cauſam adſcriberent: alios denique qui Proſerpinæ inſidias, vel heroum inſultus, accuſarent. Tandem ſubiungit:* *Non tamen ego puto hominis corpus a Deo inquinari, ſordidiſſimum ſcilicet a puriſſimo. Verum etiam ſi contingat ab alio inquinari aut quid perpeti, cupierit vtique a Deo purgari ac purificari magis quam inquinari. Deus itaque eſt, qui maxima ac ſceleratiſſima peccata purgat ac purificat & liberatio noſtra exiſtit.*

* *l. c. §. IV.* Non reticere hic poſſum vnde Hippocrates theoriæ ſuæ tantum confidat. Nimirum §. 13. ita ſcribit: *Cognouerit autem hoc ipſum quis maxime ex ouibus & præſertim capris hoc morbo correptis: capræ autem frequentiſſime corripiuntur. Si enim caput*

caput ipſarum diſſecueris, reperies cerebrum humidum eſſe & ſudore refertum, ac male olens. Et in hoc nimirum cognoſces, quod non Deus corpus affligat, ſed morbus. Sic vero ſe res habet etiam in homine. En anatomiæ, quæ hodie practica vocatur, rudimentum in ſchola Hippocratis.

XI. Commode progredimur ad indicandum quid in morborum cauſis deſignandis Hippocrates notatu dignum offerat. Et quoniam vidimus ipſum aperte negantem, quod DEVS morbum ſacrum faciat: non iniuſte quærere licebit an omnino nullum morbum a DEO excitari docuerit? Certe in libello, qui *de virginum morbis* inſcriptus eſt, ridet illos, qui affectus earum hyſterico-melancholicos Dianæ vel dæmonibus tribuunt, vatumque monitu donaria & ſacrificia templis inferunt; potiusque ſuadet menſtruum negotium expedire, & quantocyus nubere: ita enim fore vt grauiditas omnibus his malis finem afferat.

XII. Non alium in morem ratiocinatur, vbi de Scythis dicit* effœminatis, quod in gente ſua tales magnopere colantur & obſeruentur, quoniam perſuaſi ſint Scythæ, cauſam illius affectus ad Deos eſſe referendam. Hippocrates autem profitetur: *mihi vero hi affectus diuini quidem videntur, ſicut & reliqui omnes, neque vllum aliquem alio eſſe diuinorem aut humaniorem, ſed diuinos omnes: verum vnusquisque eorum ſuam propriam habet naturam: neque aliquis citra naturam accidit.*

* *de aeribus, aquis, locis* §. 49. *ſeqq.* Agit de iisdem effœminatis ſ. eunuchis Scytharum, HERODOTVS *lib. I. p. m.* 23. *ed. Camer.* Vocari eos ἐναρέας, habitosque fuiſſe ἀνδρογύνους, (conf. lib. IV. p. m. 126.) teſtatur. Cauſam autem referri in iram Veneris Vraniæ, cuius templum Aſcalone in Syria quidam ex Scytharum exercitu ſpoliauerint, quare non ſolum his, verum etiam horum poſteris, ἐνέσκηψε ὁ θεὸς θήλειαν νοῦσον *morbum effœminatum inflixit.* Interim omnes Scythas eiusmodi

 quid

quid passos valde reuereri, vatumque eos loco habere, eodem teste confirmatur.

XIII. Quum hæc loca clarum faciant, quam alienus sit Hippocrates ab illa sententia, quæ morbos ad deum auctorem refert: contrarium persuadere videntur duo alii textus, vbi τὸ θεῖον obseruandum medico inculcat. Horum primo* inquit: *de muliebri natura ac morbis hæc dico: maxime quidem numen*, τὸ θεῖον, *in hominibus causam esse. -- -- Oportet igitur eum, qui hæc recte tractare velit, primum quidem ex diis ordiri.* (ἀπὸ τῶν θείων ἄρχεσθαι) Parum me moueret hic textus, vtpote ex libro dubiæ auctoritatis, & in tertiam classem a Mercuriali reiecto; præsertim quum in toto libro deinceps ne verbulum quidem de hoc diuino sequatur; vt videri possit ab aliena manu insertum: sed magis suspensum tenet alter, ** vbi hunc in modum scribit: *simul vero & si quid diuini in morbis inest, etiam huius prænotionem ediscere medicus debet.* Hic enim textus, quum in libro legatur, quem Hippocratis esse nemo dubitauit; paucis de eo oportebit dispicere.

* *de natur. muliebri §. 1.* ** *Prænotion. §. 1.*

XIIII. Dicere autem licebit vel Hippocratem prænotiones illas iuuenem scripsisse, deinceps autem mentem mutasse: vel cum GALENO* intelligere debemus τὸ θεῖον denotare peculiarem aeris nobis circumfusi constitutionem morbosam. Conferat, qui plura volet, IO. FERNELIVM** & HIERON. IORDANVM:*** quorum ille, Galeno accedens, τὸ θεῖον exponit, *aeris conditionem, non eam sane quæ in primis est qualitatibus, sed multo præstantiorem occultioremque, quam morbidam excretionem Hippocrates appellauit:* hic, præceptorem CONRINGIVM, qui & operi præfatus est, sequutus, aliquid naturæ vires excedens.

* Comment.

* *Comment. in hunc librum.* Vtitur autem Galenus illo potissimum argumento, ad fidem, in quæstione facti, vt opinor, sufficienti, quod Hippocrates, nullo suo libro, vllius caussam ægrotationis in deos refundat. Quin *libro de victu acutor.* §. *VIII.* de sideratis agens, quos Græci βλητοὺς, tamquam a sidere tactos & percussos, vocauerunt, caussas morbi naturales indicauit: & in libro *de morbo sacro* multis hanc sententiam improbauit. Quod vero merito videtur deridiculum iudicari debere scriptorem, commendantem rei cognitionem, quam nullo pacto docuerit: Galenus suam sententiam ex eo firmat, quod Hippocrates circa finem libelli pauca de aeris conditione, tamquam in genere, loquutus, reliqua ex amplis Epidemiorum commentariis peti voluerit: quos propterea veteres interpretes huic prognosticῶν libro statim subiunxerunt: quod & se imitari ex eadem ratione Galenus profitetur.

* *de abditis rerum caussis cap. X.*

*** peculiari tractatu *de eo, quod diuinum aut supernaturale est in morbis humani corporis.*

XV. Videri posset Hippocrates astris, eorumque influxui, aliquid singulare hic tribuere voluisse, adeoque astrologiam, aut saltem astronomiam, commendare; præsertim quum passim pleiadum, vel caniculæ, ortum commemoret, morborumque simul ingruentium cateruam enarret: sed nullus mihi obtigit locus, quo horum alio, quam temporis designandi, simulque tempestatum tunc sollemnium, fine meminerit.

XVI. Sed aeri, eiusque per anni tempora diuersæ vicissitudini, vt & variæ eiusdem constitutioni, secundum locorum ad diuersos ventos positum, ipsorumque ventorum diuersitati, nec non humanorum corporum secundum ætates variæ dispositioni, Hippocratem plurimum tribuisse, omnibus, qui vel aphorismos eius legerunt, notissimum esse puto: quare his nihil immorabor. Testes huius obseruationis Hippocraticæ, præ reliquis eius monumentis, erunt libri pulcerrimi, *de aeribus*

bus, aquis & locis, vt & illi, qui inſcribuntur *de popularibus morbis*: quos ſi quis cum fructu legere, in ſua quisque patria, velit, geographiæ phyſicæ rationem habeat neceſſe eſt, vt intelligere poſſit, quantum diuerſa climata obſeruationes hasce varient. Neque minus reſpicere debet ad viuendi genus, quo illi populi, inter quos Hippocrates degebat, vſi fuerunt, a noſtro in multis valde diverſum. Hoc ſi diligenter fecerimus, plus nos hæc induſtria, ad intelligendum Hippocratem, fructumque ex eo capiendum, iuuabit, quam multorum commentatorum lectio potuerit.

XVII. Neque ceterorum, quæ ad victum pertinent, rationes habere in morborum cauſis deſignandis, Hippocrates neglexit: quod maxime ex eo elucet, quoniam curandorum morborum, vt infra eluceſcet, primaria ſpes reponebatur in emendatiſſima victus obſeruatione: de quo plerisque locis admodum copioſe diſſeritur.

XVIII. Cauſas autem morborum proximas ſignificare quidem Hippocrates ſtuduit potius, quam in plerisque valuit. Nam, quum neſciret ætas ipſius plurima, quæ poſt ipſum anatomes diligentior cultura detexit; adeoque phyſiologiam admodum mancam & imperfectam haberet: præcipue autem careret incomparabili illa cognitione circularis ſanguinis motus, qui ante hos centum annos demum publice innotuit: fieri non potuit, vt ſe extricaret multis & incredibilibus difficultatibus, quæ ſummam diligentiam meritiſſimorum virorum remoratæ ſunt. Quod propterea adiunxi, ne quis abripiatur recentiorum quorundam inconſultis commendationibus ſcriptorum Hippocratis, qui, dum nobis pollicentur, morborum eſſentias nos ab hoc optimo viro diſcere poſſe, nimis clare comprobant, quam parum familiariter Hippocrate vtantur. Puto certe ea, quæ ſupra

pra de apoplexiæ & epilepſiæ, vt & hydropis, ætiologia pathologica adduximus, ſatis clare indicatura eſſe, quantum in hoc genere exſpectare ab optimo ſene liceat.

XVIIII. Quam modo laudauimus ſummam veterum diligentiam, ea hoc maxime comprobatur, quod morborum hiſtoriam ſtudioſe conſignauerunt, ſingulorumque euentus accurata induſtria obſeruauerunt, & ſigna ſiue ad ſalutem ſiue ad deterius exiturorum, qualia regionis & victus, quin curationis etiam, rationes ſecum tulerunt, curioſiſſime adnotauerunt. Quod primum attinet, iam ſupra indicauimus Coorum & Cnidiorum honeſtam æmulationem, quæ animos vtriusque ſcholæ virorum exacuit, ad hoc ſtudium perficiendum: nihilque hic addere ſtudui, præſertim quum laudatiſſimi D. D. CLERICI * induſtria ferias nobis hic parauerit, qui accurate exponit de morbis, quorum Hippocrates mentionem fecit, eosque in quinque claſſes partitur: quarum prima continet eos, qui ſub eodem nomine per Græcos inſequutos, Latinos & Arabes, nobis innotuerunt: ſecunda illos, qui hodie aliis nominibus veniunt: tertia iſtos, quos Hippocrates ſine nomine deſcripſit, nosque nouis nominibus deſignamus: quarta morbos complectitur ab Hippocrate nominatos quidem, & ſignis ſuis denotatos, quos tamen hodie non licet facile agnoſcere: quinta denique illos comprehendit, qui nude nominati ſunt, non adiectis ſufficientibus & claris ſignis, vnde pariter hodie, non niſi per coniecturas, de illis ſentire poſſumus.

* *hiſtor. medic. Part. I. Lib. III. cap. VIII ad XII.*

XX. Porro Hippocrates ſagaciter animaduertit, non omni ætati omnes morbos æque ingruere, ſed aliis infantes crebro corripi, alios pueritiæ familiares eſſe, alios aliis ætatibus ſæpius euenire. Nec omiſit docere quosdam ſparſim hunc illumue adoriri: alio tempore copioſe inque plurimos graſſari: alios denique regionibus

bus certis proprios esse. Bene etiam admonuit, quinam celeriter iugulent, qui simpliciter acuti sint, quique tempora sua non nisi tardo gradu decurrant. Quæ singula tam recte apud Hippocratem posita sunt, vt posterior ætas nihil, quod adderet, vel parum certe, inuenerit.

XXI. Quod ad morborum exitum spectat, obseruauit aliquos celeriter ad salutem mutari: quod iudicari morbum dixit: alios successiue solui. Tam multa apud Hippocratem de crisi, diebusque criticis seu decretoriis disputantur, vt dicere possimus hanc doctrinam Hippocraticæ medicinæ magnam partem continere.

XXII. Et quamquam ipsemet Hippocrates ideam suam de crisi seu iudicatione morborum nullibi clarissime proposuit: omnium tamen verosimillima videtur expositio, quæ vocabulum hoc continere metaphoram, a contentionibus forensibus desumtam, statuit: vt crisis sit quasi absolutio ægrotantis a mortis reatu & pœna. Designat enim notabilem & subitam aliquam morbi in melius mutationem, cum sufficienti aliqua euacuatione vel sinceri sanguinis, vel per aluum, vomitum, vrinam, sudores; vel per abscessum, metastasin materiæ noxiæ ad partes ignobiliores, exanthematumue varia genera.

XXIII. Hanc crisin certis diebus fieri, deque illorum obseruatione multa docuit. Aliquos enim acutissimos morbos quarto iudicari, alios septimo, tardius alios. Præuideri autem posse, quid septimo exspectandum sit, quarto die: & si crisis decimo quarto futura sit, vndecimum præbere indicium: quare illos dies præcipue obseruandos medicis passim valde commendat. De his plura cupientem amandamus ad FRANC. VALLERIOLAM*, qui omnes Hippocratis textus ad hanc rem facientes diligenter collectos exhibet.

* *Locor. medic. commun. Libr. III. cap. VI. & VII.* Simul ibidem perspicere licebit Galeni loca, indeque intelligere, quid ille in hac doctrina mutauerit.

XXIIII. Nuſquam quidem Hippocrates cauſas decretoriorum dierum indicare auſus eſt: forte quod hæc inquiſitio ad medicum minus pertinere ipſi viſa fuit, ſimplicemque facti obſeruationem ſufficere arbitrabatur. Elucere hoc poteſt ex hoc effato*: *Medicum, qui ægrotorum ſalutem recte coniectare volet, animaduertere quidem oportet & contemplari omnes dies: ex paribus vero decimum & vigeſimum octauum & quadrageſimum ſecundum. Hic enim terminus ponitur a quibusdam pro harmoniæ ratione, & integer ac perfectus numerus habetur: verum ob quam cauſam, longius fuerit in præſenti exſequi.* Nimirum duo hinc elicio, Hippocratem prudenter declinaſſe expoſitionem τȣ̃ διότι: & alios, qui dare hic rationes moliti fuerunt, harmoniam aliquam ſuppoſuiſſe, & numerorum myſteria ſcrutatos fuiſſe.

* *de part. ſeptimeſtri* §. *VIII.*

XXV. Fidem hoc CELSO* facit, qui doctrinam de diebus decretoriis ad originem ſuam prudenter reuocat: *Verum in his quidem antiquos tunc celebres admodum Pythagorici numeri fefellerunt.* Scilicet notum eſt, quam occupatus Pythagoras numerorum myſteriis fuerit: quodque a Pythagora hæc res ad Græcos reliquos propagata ſit, Platonis Timæus docere nos poteſt. Enimvero nec Pythagoras forte auctor eſt huius dogmatis, videturque illud ex Aegypto emanaſſe, apud quos lege prohibebantur medici ante diem quartum quicquam in morbis mouere. Cur autem quartum exſpectandum iuſſerint, niſi voluerint medicum die quarto, quippe indicatorio, cognoſcere quo natura vergat, vt per vias conuenientiſſimas ducere eam poſſit?

* *Libr. III. cap. IIII.*

XXVI. Non parum iuuerit nos originis huius conſideratio ad peruidendum, cur nobis hæc obſeruatio criſium in plerisque haud æque ac veteribus illis, reſpon-

deat: quod tot practicorum confessione certum esse puto. Non sine ratione climatum diuersitatem hic allegari equidem existimo. Sed merito attendendum hic quoque puto ad viuendi apud nos genus, ab illo, quo Hippocratis æuo vtebantur homines, diuersum, ipsarumque curationum magnam sane diuersitatem. Illis enim corpora erant densiora & exercitationibus crebris indurata, sudores non tam facile, quam nobis fluebant: alui clysteribus sæpe eluebantur, corpora balneis & inunctionibus frictionibusque tantum non quotidie curabantur: quorum pleraque apud nos vel omnino a multis omittuntur, vel rarissime fiunt. In curatione, Hippocratis certe æuo, vix nisi diætetica adhibebantur, sicque natura sibi magis sub tali medico, quam apud nos, relinquebatur, qui in acutis pharmacis præcipue pugnamus, alexipharmacis sanguinem incendimus, vomitoriis & purgantibus motus inuertimus, sanguinis missione sæpe etiam non parum turbamus: prorsus vt miraculo proximum videri deberet si nobis non eadem agitantibus eadem euenirent.

XXVII. Obseruatio illa crisium, & præcipue dierum indicatoriorum, non parum iuuabat veterum tam decantatam illam in præsagiendis ac prædicendis morborum euentibus certitudinem: sed præterea in subsidium alia etiam signa vocabant. Pleni sunt horum signorum doctrina Hippocratis libri, omninoque huc pertinent libri *prænotionum, prædictorum*, *Coacæ prænotiones* & *aphorismorum* pars non minima: quemadmodum in reliquis etiam eius libris, præsertim *Epidemiorum*, non pauca continentur, quæ huc pertinent. Quum vero amplis voluminibus hæc res pertractata sit a medicis, nos de aliquibus pauca quædam decerpemus.

XXVIII. Hippocratis temporibus a pulsibus desumenda signa non omnino neglecta fuisse certum est: deditque

ditque loca huc pertinentia BELLINVS.* At vero nec illud obſcurum eſt, hanc partem minus illo tempore, quam inſequutis, excultam fuiſſe. Pulſuum loco, ad febrem cognoſcendam, eum attendiſſe caloris intenſioni & ſpirationis crebram & celerem repetitionem diligenter conſideraſſe, a doctis viris obſeruatum eſt, & ex lectione Hippocratis facile animaduertitur.

* *de pulſibus & vrinis.* Addatur D. D. CLERICVS *hiſtor. med. Part. I. libr. III. cap. VI.*

XXVIIII. Sed vrinæ conſiderationi pluſculum tribuit, inque ea ad quantitatem, colorem, conſiſtentiam, ſedimentum, innatantia, bullulas ſuperſtantes, atque id genus alia, cum cura reſpexit. Neque minus ex deiectionibus, iisque quæ euomuntur & exſpuuntur, ſigna cepit. Quæ ſi quis compendio cognoſcere cupiat, adeat ſæpe laudatum VALLERIOLAM.*

* *Locor. commun. Lib. III. cap. X. XI. & XII.*

XXX. Quin faciei etiam & vniuerſi habitus obſeruationem cum reliquorum ſignorum conſideratione coniunxit: ægri quoque decubitum, linguam, geſtus, mores & actiones diligenter notauit, hincque ſigna, cum reliquis coniungenda, deſumſit.

XXXI. Tot igitur ſignorum conſideratione exercitatus & probe ſubactus Hippocrates, admodum tamen modeſte de arte præſagiendi ſenſit, ſponteque profeſſus eſt,* *acutorum morborum non omnino infallibiles* (ἀσφαλέας) *eſſe prædictiones, neque mortis neque ſanitatis.* Quin grauiter in aliquos ſcribit,** qui magis vaticinati quam prædixiſſe videntur: quorum aliqua ſpecimina, non ſine indignatione, adfert, vbi non ſolum futura prænunciare auſi fuerunt: verum etiam ad lectum ægroti præterita recitauerunt, decumbentiumque peccata, aduerſus diætæ leges commiſſa, arguerunt. Ab his omnibus ſe

alieniſſimum profitetur: *ego vero*, inquit, *talia quidem non vaticinabor; verum ſigna ſcribam, ex quibus & ſanos futuros homines, & morituros coniectare oporteat.*

* *Aphoriſm.* 19. *Sect. II.*

** *Prædict. II.* §. 1. & 2. Mereri ſane indicatus hic locus, cum aliquot ſequentibus paragraphis, vsque ad XI. probam conſiderationem ſemper mihi viſus eſt. Quod enim tam ſpecialia exempla de gymnaſticis hominibus, eisque factis prædictionibus, admirabilibus viſis, adferuntur, & modi, quibus, non omnibus ſentientibus, animaduerti talia potuerint, indicantur: ſuſpicio mihi enata eſt Hippocratem, aut quisquis auctor eſt voluminum prædictorum, pungere ibi præcipue Prodicum, aut Herodicum, quem callidum ſophiſtam fuiſſe PLATO reliquit: adeoque non improbabile videtur, quum ſe ex ludi magiſtro repente medicum, hominum ſaltem opinione, factum videret, circumſpexiſſe quibus ſe artibus admirabilem potiſſimum redderet. Confirmant me verba §. X: *Ceterum ex his, qui exactam ac certam prædictionum rationem prædicant, cum aliquibus ipſe verſatus ſum, cum aliquorum vero filiis ac diſcipulis rem contuli, quorundam vero ſcripta accepi. Quare quum probe ſciam qualiter quisque eorum ſentiat, & exactas certitudines nusquam compererim, hæc ſcribere agreſſus ſum.*

XXXII. Ex quibus apparet nec Hippocratis æuo defuiſſe homines callidos, qui plus quam arti licet de ſe perhibere pollicerique populo, falli cupienti, ſemel iterumque feliciter auſi, ipſoque ſucceſſu audaciores redditi, fortunæ ſecunda aura longe prouecti fuerunt, & forte multos ſe multo doctiores præteruecti. Veroque ſimile eſt, illius ætatis homines, falli a ſuis vatibus, oraculis, ſacrificulisque continuo adſuetos, agyrtis præſtigatoribusque talibus libentius auſcultaſſe, quam honeſto viro, quid ars præſtare poſſit vel non poſſit libere profitenti. Vnde intelligitur plerosque, ne deterioris eſſent fortunæ, ſtuduiſſe vt vel ipſa re, quicquid arte conſequi licet, perfecte conſequerentur: vel apud populum conſequuti viderentur.

XXXIII. Nec male coniicimus, quod doctissimo D. D. CLERICO * in mentem iam venit, ipsius Hippocratis, eiusque similium, in præsagiendo dexteritatem, sine præstigiis admirabilem, alios coegisse vt præcipue huic medicinæ parti, quæ prognosin format, studerent: vnde factum est vt mox ab Hippocratis excessu multum illa incrementum caperet, pulsuum præcipue doctrina subtilissime exculta: vtque propudiosa vromantia ab eo tempore esset atque maneret malum necessarium.

* loco citato *pag.* 164. 165.

CAP. IIII.

De Praxi Hippocratis.

CONSPECTVS.

I.

Expositurus igitur de Hippocrate artis operibus edendis occupato, bene video, quam multa paucis dicere debeam: adeoque intelligo breuitatis mihi rationem in primis esse habendam. Ante omnia notari debet, Hippocratem vixisse illis temporibus, vbi medicina nondum diducta in tres partes erat, gliscere tamen iam illa diuisio, quæ breui post facta est, cœpit, quum vna sibi curationes per victum, altera per medicamenta, tribueret, tertia manu mederi profiteretur. Hippocratem itaque videmus sanitatis conseruandæ præsidia ex fonte diætetico desumsisse: labefactatam stabilire & instaurare iisdem vtplurimum studuisse, subinde tamen etiam pharmaca adhibuisse, &, vbi res postulabat, chirurgiam mascule & intrepide exercuisse.

II. Sano homini, quique suæ spontis * est, diætam præscribit elegans libellus *de salubri victus ratione*: quem plurimi quidem Polybo, Hippocratis genero, tribuunt: & in quem vtiles Galeni commentarii exstant: sed & aliis multis libris multa huc pertinentia inseruit. Generalis regula, pro valetudine huius generis hominum tuenda, traditur illa **: *Valetudinem præstant, cibis citra satietatem vesci, & ad labores impigrum esse.* Quin ciborum & laborum necessariam coniunctionem pulcre alibi innuit ***: *fieri non potest, vt is, qui cibos assumit, sanus sit, nisi etiam laboret. Contrarias enim inter se rationes habent cibi & labores: temperati tamen inter se, conferunt sanitati. Quippe labores ea, quæ insunt, consumunt, cibi autem & potus ea, quæ euacuata sunt, explent.* Ceterum *in labore, cibo, potu, somno, rebus venereis, modum adhibendum* suadet. ****

* Ita Celsus noster *lib. I. cap.* 1. vocat illos, quos Hippocrates passim dixit τοὺς ἰδιώτας. Galenus exponit ἰδιοπραγοῦντας, illisque opponit vitam περιστατικὸν degentes, vt iter facientes, milites,

lites, athletas, qui ſeſe multum ad circumſtantias loci ac temporis accommodare coguntur, quin multa ſecundum leges facere debebant, vt athletæ, qui debebant ἀναγκοφαγεῖν, coacti vorare, & potare præſcriptam quantitatem.

** *Epidem. VI. ſect. IV.* *** *de diæta I. §. I. & II.*
**** *Epidem. VI. ſect. VI.*

III. Ne autem ciborum ac potuum qualitates quemquam laterent, de ſingulis fere ſeorſim copioſe, multisque in locis, expoſuit: quemadmodum etiam de laboribus, præcipue vero exercitationum generibus, accurate præcepit: quæ ſingula ex tribus libris *de diæta* inſcriptis potiſſimum peti poſſunt: ex quibus ſimul intelligetur, multa apud veteres in cibum apponi ſolita fuiſſe, quæ a noſtris moribus abhorrent. Sic carnes caninas coctas aſſatasque *, equinas, aſininas, vulpinas, quin erinacei etiam terreſtris, commemorat, & quibusdam ſeorſim commendat. Ceterum in medio hic relinquo illam quæſtionem iam olim quidem agitatam, cui auctori tribui hi libri debeant, id enim iam olim controuerſum eſſe D. D. CLERICVS ** indicat, qui ipſemet coniicit, hos libros eſſe Herodici, Hippocratis pr[æce]ptoris. Certe res, quæ ibi tractatur, quantum nos iſ[...]illa quærimus, indoli doctrinæ Hippocraticæ & reliqu[is] eius ſcriptis, ſatis bene in pleriſque conuenit.

* *de diæta II. §. 16. III. §. 20. 24.*
** *Hiſtor. medic. P. I. lib. III. cap. XIII.*

IIII. Vt vero ſuperflua & inutilia conſumantur & expellantur, non ſolum a laboribus, etſi ab his potiſſimum, exſpectabatur, verum etiam tempeſtiue interpoſitis vomitibus diæteticis, enematibus infuſis, frictionibus, balneisque ad hunc ſcopum tendebant veteres, quæ in laudato libello *de ſalubri victus ratione* legenda commendo. Ipſiſſima autem ſunt illa, quæ athletæ faciebant, ſolaque hæc differentia erat, quod ea ab hominibus

nibus athletico instituto non addictis liberius & remissius, nec ad artis regulas exactissime fiebant.

V. Vbi vero Hippocrates hominem a morbo liberandum acceperat, qui adhuc sub latitudine sanitatis comprehendebatur, orthostadiamque vtcunque seruabat: vt & in morbis chronicis, qui ægrotum lecto nondum mancipauerant, diætæ pariter potissimum quidem fidebat, id est ea, quæ ad victum pertinent, cuiuis indiuiduo conuenientissima ordinabat, & exercitationes, eoque pertinentia, vt balnea, inunctiones, frictiones, præscribebat: verum insuper adhibebat hisce medicamenta quædam, quibus naturam adiuuaret. Acuto autem morbo decumbentibus, victus potissimum beneficio, & paucis medicamentis, pariter quidem succurrebat, sed exercitationes * non præscribebat, nisi forte conualescentibus. Singulorum aliqua specimina proponam, si prius generales quasdam regulas practicas, ab Hippocrate præscriptas, adduxero, & quæ ad therapiam generalem pertinent, paucis exposuero.

* Apparet hoc ex *Epidem. VI. Sect. III. pag.* 805. *ed. Linden.* vbi Herodicum vel Prodicum reprehendit, quod febricitantes interfecerit, ad ambulationes, luctas, cursus, multasque fomentationes eos cogendo, quæ singula febri sint inimica: quem locum supra integrum dedi.

VI. Præcipue autem inculcabat: *morborum naturas ipsas esse medicatrices. Naturam sibi ipsi inuenire morborum aggressiones, non ex præmeditato: — eamque, licet a nemine edoctam, nulloque magistro vsam, ea, quibus opus est, facere* *, quare medicum oportere, vt attendat naturæ molitionibus, diebusque indicatoriis consideret, quali crisi ægrum a morbo absolutura & liberatura sit. *Quæ vero iudicantur vel iudicata sunt integre, neque mouere oportet, neque nouare, neque medicamentis neque aliis irritamentis, sed omnino relinquere. Quæ vero*

 ducere

*ducere oportet, quo maxime vergunt, eo ducere oportet, per conuenientes locos. Concocta autem medicamentis aggredi oportet & mouere, non cruda, neque in principiis, si non turgeant: vtplurimum autem non turgent.***

* *Epidem. VI. Sect. V. initio.*

** *Aphorism. 20. 21. 22. Sect. I.*

VII. Alia generalis apud Hippocratem regula legitur: *Quicunque morbi ex repletione fiunt, eos euacuatio sanat: & quicunque ex euacuatione, repletio. Similiter in aliis contrarietas obseruanda est.** Hanc regulam alibi pluribus sic edisserit:** *quoscunque morbos repletio parit, euacuatio sanat: & quicunque ex euacuatione fiunt morbi, repletio sanat: quicunque vero a labore fiunt, quies sanat, qui autem ab otio gignuntur, labor sanat. In summa, medicum scire oportet, opponere se contraria debere instantibus, intensa soluere & soluta intendere. Sic enim vel maxime morbum sedauerit: & mihi sane hoc ipsum sanatio videtur.* Rursusque alio loco: *** *repletioni euacuatio, euacuationi repletio, labori quies succurrit, & quietis medelam ex labore reperies: atque vt breuiter dicam, contraria contrariorum sunt medicamina. Medicina enim nihil aliud est nisi adpositio & ablatio. Ablatio quidem eorum, quae excedunt: adpositio autem eorum quae deficiunt: qui autem id optime facere potest, is optimus medicus censebitur, quantumque quis ab hoc praestando deficit, tantum deficit quoque ab ipsa arte.*

* *Aphorism. XXII. sect. 2.* ** *de natur. human. §. XVII. XVIII.*

*** *de flatibus §. II. III.*

VIII. Hanc vero ablationem & appositionem qua cautione fieri velit, minime reticuit:* *Multum & repente euacuare aut replere aut calefacere aut refrigerare, aut omnino quomodocunque corpus mouere, periculosum est. Quicquid enim est nimium, naturae est inimicum: quod vero paulatim fit, tutum est, cum alias, tum vel*

maxime

maxime si ab vno ad alterum facimus transitum. Nam** *contraria paulatim inducere oportet & interquiescere.*

* *Aphorism. LI. Sect. II.* ** *Epidem. VI. sect. II.*

VIIII. Vt vero laudabilis hic transitus a contrario ad contrarium, per ablationem & appositionem, recte ordineque fiat, porro requirit vt medicus prospiciat, ne quod vel solidarum vel fluidarum corporis nostri partium subsistat vitium, intentioni salutari impedimento futurum. Iuuabit ipsum audire senem, valde hic quidem breuiloquum:* *Dilatare, coarctare, hæc quidem certe, illa vero minime. Succi hi quidem expellendi, illi vero exsiccandi, alii autem inserendi, idque interdum quidem, interdum vero minime. Corpus autem, carnes extenuare, incrassare oportet, atque alia, ac partim quidem, partim vero minime. Lenire, exasperare, indurare, emollire, & hæc quidem, illa vero minime. Excitare, torporem inducere, aliaque quæcunque id genus.*

* *Epidem. VI. Sect. II.* ab initio.

X. Porro, si qua euacuari loco non conuenienti cœperint, reuelli ea iubet, his verbis:* *Reuellenda ea sunt, quæ, quo non oportet, vergunt: sin autem quonam conuenit, iis tum viam struere decet, quamnam in partem singula tendunt.* Si vero reuulsio minus expedita sit, scilicet vt in superioribus male fluentia ad inferiora, vel si per inferiora incommode fluant, ad superiora retrahantur, fieri iubet deriuationem, παροχέτευσιν, ad proxima emunctoria.

* loco modo citato, ad quem conferatur liber *de humoribus* §. *I.* & legatur Galeni commentarius, vt & FOESIVS in *annotationibus* & *Oeconomia Hippocratica*, vocibus παροχετέυειν & ἀντίσπασις.

XI. De recto modo iis, quæ euacuantur, statuendo sic præcipit:* *Quæ prodeunt copia minime sunt æsti-*

manda, sed quamdiu prodeant qualia oportet, & æger facile ferat. Vbi vero opus est debilitare & ad animi vsque defectionem educere: id quoque faciendum est, si æger modo sufficere possit.

* *Aphorism. XXIII. Sect. I. de humoribus* p. 319. ed. Lind.

XII. *Cum quis omnia recta ratione facit, neque tamen pro ratione succedit, non est ad aliud progrediendum, si manet quod ab initio visum fuit.** Scilicet si cum recta ratione visum fuit, idque iterato examine constiterit, non est mutanda methodus, si vel maxime medicamenta mutare placuerit. Ceterum *nihil esse medico temere statuendum, nihil præteruidendum*, aliquando etiam *interquiescendum esse*, idem prudenter docet.**

* *Aph. LII. Sect. II.* ** *Epidem. VI. sect. II. aph.* 17. 18.

XIII. Accensere his regulis licebit & illam:* *Quæ medicamenta non sanant, ea ferrum sanat, quæ ferrum non sanat, ea ignis sanat: quæ vero ignis non sanat, ea insanabilia reputare oportet.*

* *Aph. LXXXVIII. Sect. VII. edit. Foesii.* Sed secundum edit. Lindenianam *Sect. VIII. aph.* 6. Quoniam autem GALENVS hunc aphorismum non posuit in suis codicibus, vbi reliquos omnes commentariis illustrauit, propterea ab editoribus spuriis adnumeratur. Sed vt κατὰ τὸ ῥητὸν non sit ab Hippocrate profectus, rem tamen menti eius apprime conuenire, docere nos potest *lib. de arte* §. *XIII.* Ceterum profiteor me regulas istas a D. D. CLERICO accepisse: subnotaui autem loca illa, vbi apud Hippocratem eas relegere possit, si quis id desiderat.

XIIII. Progredior ad breuem delineationem praxeos Hippocraticæ dandam, secundum therapiæ generalis capita. Faciam vero initium a ratione ventrem & intestina expurgandi. Hanc vero expurgationem aliquando moliebatur lenissimis, vt mercuriali in aqua cocta, cuius excolatum succum, cum ptisanæ pari mensura remixtum, modico mellis adiecto, per vices sorbendum

dabat.

dabat.* Vel brassicam edere eiusque succum sorbere iubebat: quæ si minus sufficerent, folia sambuci eodem modo sumenda proponebat.** Alibi betæ decoctum cum melle, & brassicæ cum sale, iungendum præcipit.*** Familiaris etiam Hippocrati erat vsus lactis asinini ad aluum soluendam. Dabat autem illud coctum, **** & non modica quantitate, scilicet non minus quam duodecim heminas, vsque ad sedecim. Sed & lac bubulum, equinum & caprinum bibendum commendabat.*** Et equinum quidem σεσεισμένον bibere iubet,** quod Cornarius exponit: *percolatum*; Foesius: *excolatum*: nescio an satis clare. Nam alio loco* exponit, quo pacto Scythæ ex equino lacte butyrum & hippacen conficiant: quem si attente consideremus, vel lac ebutyratum, vel ab hoc porro separatum serum oportebit intelligere. Serum etiam lactis multum præscribebat, plerumque adiecto præcepto, vt decoctum sit.

* *de morbis II. §. XII.* ** *Ibidem* §. *XIX.*

*** *de internis affection. §. XIII. p.* 212. *ed. Lind.*

**** *Ibid. §. IV. & XI. & de vict. acutor. XXXVIII.* non autem modica est hæc quantitas: quippe κοτύλη, seu hemina, Italicas vncias mensurales nouem æquat, ponderales autem septem & dimidiam. Forte ex hoc didicit HORATIVS AVGENIVS methodum illam serum lactis ad libras octo vel decem exhibendi, vide *Epist. medicin. tom. II. Lib. I.* vltimam & *lib. XII. ep. I.*

*** *de intern. affect. §. VII.* in fine.

** *Ibid. §. IV.* * *de morbis IV. § XXV. pag.* 144.

XV. Talibus autem non solum vtebatur ad ventrem inferius expurgandam: verum etiam eadem accommodare solebat ad reiectionem per vomitum, lenissimam quidem, parandam. Nam oleribus supra dictis repletus homo deinde lenticulæ decoctum, melle & aceto remixtum, bibebat,* & deinde vomere debebat. Aliquando sic vomere faciebat: ** *aquæ mulsæ dimidium*

congium ipsi bibendum dato, modico aceto affuso, & hæc citra respirationem bibere iubeto. Deinde stragulis ipsum ad multum ac quam longissimum tempus contegito. Si vero non sustineat, & euomere velit, vomat. Si vero vomitus non sequatur, tempore iam aliquo interposito aquæ tepidæ poculo magno superingesto vomat, irritatione per pennam facta.

* *de morbis II. §. XV.*

** *de intern. affection. §. XIII.* Plures modos vomitum excitandi vide *de salubri diæta. §. VII.*

XVI. Vt vero ventris recrementa inferius subducantur, infusis seu clysmatibus subinde vtebatur, atque diætetica quidem ratione mensibus potissimum æstiuis, quemadmodum vomitibus hybernis. Pro gracilioribus crassa & pinguia, ex lacte & cicerum decocto, aliisque huiusmodi, parare iubet: * pro crassioribus vero & pinguibus tenuia & salsa ex muria, aqua marina & eiuscemodi. Vbi vero clysteres forte non admittebantur, glandes seu suppositoria ab ipso præscribi solebant: eratque eorum diuersa materia: sed magis pro mulieribus quam viris ea video proposita.

* *de salubr. diæta §. VI.*

XVII. Vbi vero tam lenia non sufficiebant, neque fortissima & maxime drastica Hippocrates reformidabat; bene quidem gnarus * talia valde vrere & exulcerare, vbicunque partem aliquam corporis teneriorem attingunt: *sed ventrem a medicamentis non exulcerari credebat, quoniam res est valida & robusta, nimirum velut pellis & corium.*

* *de morbis IIII. §. XXXI.*

XVIII. Porro inuenimus Hippocrati persuasum fuisse dari medicamenta electiue purgantia. *Si enim*, inquit, * *homini alicui medicamentum dederis, quod pituitam ducit, pituitam tibi vomet, & si pharmacum dederis bilem ducens,*

ducens, bilem tibi vomet. Eadem ratione & bilem atram purgabit, si medicamentum exhibueris, quod bilem atram ducit. Verum si medicamentum nimis forte fuerit, & id, quod maxime secundum naturam sibi familiare est, omne eduxit, deinceps etiam alios humores educere docebat: idque exemplo plantarum declarabat, quarum quælibet ex terra id attrahit, quod naturæ suæ familiare in terra existit.

* *de natura humana* §. VIII. X. XI.

XVIIII. Sunt autem purgantia illa fortiora, quibus Hippocrates vsus est, elleborus vterque, peplium, colocynthis, coccus Gnidius, cneorum, elaterium, scammonea, thapsia. De singulis hisce paucula subiiciam. Et de veratro quidem breuior ero, quoniam de eo aliqua dicta sunt, vbi de Melampode sermonem habebamus. Reformidabat Hippocrates vsum eius in hominibus sanas carnes habentibus, * & vbi dandum censebat, numquam sine sollicita præparatione ad ipsum veniebat. Corpus ante exhibitionem humidum reddere studebat, cibis conuenientibus & quiete: deinde a vino abstinere aliquandiu iubebat, vomitibus diæteticis ad promptius vomendi habitum deducebat. Sumto veratro multa in promptu esse debebant, quibus symptomata euenire solita, præcipue strangulatio, singultus & conuulsio, vel auerti vel superari possent. Ante omnia spem in eo reponebat, si prompte operaretur: sique segnius eueniret effectus, illum imperato motu, clysteribus, aliis ad vomitum prouocandum idoneis, excitabat. **

* *Aphor. XVI. Sect. IIII.*

** pluribus hæc exposui in *dissert. de elleborismis veterum*, Halæ 1717. proposita.

XX. Albo elleboro Hippocrates plerumque addere solebat sesamoides, quod ipsius vis sursum purgandi

hoc

hoc adiecto valde accelerari credebatur. Sed obscurissimum est quid illud sesamoides fuerit. Qui putant elleborum nigrum fuisse ex eo redarguuntur, quoniam vis sesamoidis in semine omnis fuit, radix autem inutilis censebatur: quod in veratrum nigrum minime quadrat.

XXI. Elleboro nigro Hippocrates fere addere solebat, peplium, sed non constat qualis illa planta fuerit. Plurimi ad esulas illam reuocant: testaturque Matthiolus hodieque in Italia aliquam esulæ speciem vocari *pepla* vel *peplo.* Quod vero alibi * μηκωνίδος nomine appellatur; hinc a DIOSCORIDE ** videtur dici *spumeum papauer:* quamuis illæ notæ, quas nobis prodidit, nihil indicant, cur iure ad papauerum species referri debeat peplion. An forte idem est papauer album Hippocratis, quod inter purgantia relatum ab ipso videmus? *** Videtur sane, quoniam PLINIVS **** quoddam papaueris genus tithymalum vocatum esse prodidit.

* vide loca apud FOESIVM in vocibus πέπλιον & μηκώνιον indicata.

** *Libr. IIII. cap.* 72. Adde ibi Matthiolum.

*** vide iterum FOESIVM. **** *Libro XX. cap. XIX.*

XXII. Quemadmodum autem peplium elleboro nigro addebatur, quod flatus erumpere facit: ita eidem scopo inseruiebant adiecta carminatiua, vt daucus, seseli, cuminum, anisum idque genus alia. Porro nigrum cum dulcibus dare veteres cauebant: sed album vel oxymelite commixtum, vel vino dulci infusum frequenter offerebant: cuius rei causas ab experientia edocti sine dubio fuerunt. Videndum itaque quam recte vtrumque ad oxymel suum elleboratum olim adhibuerit CONRADVS GESNERVS: & an satis bene nos hodie vino infundendum cum aliis præscribamus. Forte nec illud quisquam Hippocratis, vel vllius veteris, exemplo comprobauerit, quod elleborus niger admiscetur medicinis per

plures dies succeſſiue continuandis, vt infuſis vinoſis. Sed hæc alio loco diſceptabimus.

XXIII. Coccus, i. e. granum, ſæpe nudum apud Hippocratem vocatur, intelligiturque ab vrbe Aſiæ dictum Gnidium, vt aliquando plene etiam legitur. Interno vſui adhibebatur interdum **, ſed longe frequentius externo.

* *de morbis mulier. l. §. CXVIII. de natur. muliebri pag. 385. ed. Lind.*

** Ibidem §. *CXXIII.* vbi bis ſuadetur κόκκον δοῦναι καταπότον, *granum gnidium deuorandum dare* : ex quo mihi videor colligere vnicum modo granum fuiſſe pro doſi oblatum : quum alias, vbi pro externo vſu eadem grana præſcribit, (quod ſæpius facit,) ſollicite numeret, quotnam adſumi velit. Sed DIOSCORIDES viginti granorum partem internam deuorare permittit. In libro *de internis affectionibus* aliquoties commendantur grana Gnidia, iuncta hippophais ſucco. En duo loca: *Caput purgato hippophais ſucco, aut cnidio grano, corpore prius valde bene ſoto.* §. *XIV.* &: *purgare oportet cneoro dato, aut hippophae, aut cnidio grano aut lapide magneſiæ.* Quid vero ſit hippophaes inter noſtros botanographos, quantum memini, non conſtat. Videatur DIOSCORIDES *lib. IIII.* & ad ipſum commentatores: de lapide autem τῆς μαγνησίης, quin ſit ille, qui nobis ſub magnetis nomine cognitus eſt, dubitare nos non ſinit idem DIOSCORIDES *Lib. V. cap. CV.* quo auctore diſcimus, quod, *trium obolorum pondere datus*, craſſos humores eliciat. Forte nec illud curioſa conſideratione indignum fuerit, cur in laudatis libris, vt & illo *de natura muliebri* inſcripto, toties hæc medicamenta commendentur, in reliquis autem plane non occurrat illorum mentio. Mihi ſaltem non ſuccurrit alius locus vbi commendentur. Sed & illi *de internis affectionibus, de natura muliebri*, vt & *de morbis mulierum* libri, vix poterunt Hippocrati tribui, quod iam Mercurialis toties laudatus docuit: & vel ſola farrago medicamentorum commendata, præter morem Hippocraticum, merito illos ſuſpectos reddere debet.

XXIIII. Cneorum & cneſtrum (κνῆϛρον) vocatur ille frutex, cuius fructus grana illa Gnidia ſunt, de quibus modo egimus. Vulgatius nomen eſt thymelæa. Forte

vix alibi, nisi in modo laudatis libris, mentionem eius videris: nec memini interno vsui commendari.

XXV. Colocynthidem iisdem libris video frequenter commendatam, sed, quantum memini, vsibus tantum externis. Thapsiam iisdem libris, vt & illo *de superfœtatione*, qui eiusdem census est, vtendam proponit, pariter externe: quemadmodum etiam cyclaminum & florem ac squamam æris. Sed thapsiæ succum multa calida remixtum interne sumendum, vt citissime reuomatur, video alicubi propositum *, sine addita quantitatis sumendæ determinatione. Et æruginem adeo interne sumendam, cum potione syrmæa, præscriptam** video, non determinata quidem quantitate, scopo autem abortum procurandi, sine dubio vehementissimis vomitoriis motibus ab ærugine concitandis.

* *de morbis III.* §. 8. ** *de morbis mulier.* §. 108. in fine.

XXVI. Pariter scammoniæ succum externis vsibus, ad vterum extergendum, video in *de morbis mulierum* libris sæpius proponi: alibi * vero etiam vsum internum, ad subpurgandum, suaderi. Frequentissime autem elaterium in iisdem occurrit, externe, vt digerens & repurgans, adhibitum. Verum præterea interne dandum idem forte subintelligendum erit, quando plurali numero τὰ ἐλατήρια, *medicamenta agitatoria*, commendantur. Infantibus repurgandis suadet ** lac capræ vel mulieris quæ elaterium aut cucumerem agrestem deuorauerit. Vbi quidem ipsa vox elaterium designare mihi videtur elleborum album, quo capræ vescuntur: cucumerem autem agrestem poni puto pro elaterio ex cucumere hoc parando.

* *de intern. affect.* §. 2. ** *Epidem. VI. sect. V.*

XXVII. Cnicum Hippocrates non alio loco, quam lenis deiectorii, habuit; vt apparet ex hoc textu: *aluum mouent & purgant, cicer, lens, hordeum, beta, brassica,* *mercu-*

mercurialis, *sambucus*, *cnicus*; *hæc omnia alum potius quam vrinam mouent.*

* *de diæta II.* 27. Eiusdem libri §. *XIV.* paucis scribit κνίκος διαχωρέει. *cnicus alum mouet.*

XXVIII. Liquet, opinor, ex dictis, propria Hippocrati & frequentissima purgantia fuisse vtrumque veratrum, sesamoides & peplium: hisque contentum multis aliis, quæ forte Cnidiorum fuerunt, & post eius tempora, cum medicamentaria res amplificaretur, introducta sunt, non multum egere se arbitratum fuisse. Mirum est quod ne verbulo quidem, in tam amplis voluminibus, commendetur aloe, quam tamen non ita diu post in vsum vocatam deprehendimus. Cumque in tanta copia & farragine medicamentorum, quæ in libris ad mulieres pertinentibus, ceterisque indicatis, commemorantur, vbi toties commode commendari poterat, numquam tamen ad vsum proponatur: magnum inde argumentum peti posse existimo ad antiquitatem horum librorum agnoscendam: quantumuis mihi persuadere non possum eos Hippocratis genuinos fœtus haberi posse, omninoque mallem eos synchrono, vel plane antiquiori cuidam, Cnidiæ scholæ doctori adscribere; vtpote quibus plurima erant pharmaca elateria.*

* vide *de victu acutor.* ab initio: πλεῖστα αὐτέοισιν εἴρεαται φάρμακα ἐλατήρια: *plurima a Cnidiis pharmaca agitatoria proponuntur.* De elaterio iam supra diximus.

XXVIIII. Hippocrates purgantibus plurimum quidem vtebatur in morbis chronicis: verum etiam in acutis eadem ætate eius data fuisse, ex multis locis intelligimus. Non modica disceptatio in scholis medicis exorta est de purgatione in morbis acutis, an omnino instituenda sit, & quo tempore institui debeat: vtriusque sententiæ patronis Hippocratem in suas partes vocantibus. Sed longior est hæc disputatio, quam vt hic locum inueniat. Videatur D. D. CLERICVS.*

 * *histor.*

* *histor. medic. P. I. lib. III. cap. XVI.* Adde, si placet, doctissimi IO. ANTONIDAE van der LINDEN *select. medic. exercit. XII.* quæ inscribitur: *Scomphus pleuriticus.*

XXX. Ab iis, quibus pro ventre euacuando vsus est Hippocrates, commode licebit progredi ad recensionem illorum, quibus vrinam ciere, vel pectus expurgare, vel vteros, solitus est, vel sudores elicuit. Et vrinam quidem cientia plura proposuit, quorum aliqua leniora sunt & ad diæteticam rationem accedunt, alia satis fortia. Lenioribus accenseo allium, apium, maxime palustre, & cepas: de quibus ita docet: * *Ex oleribus allia & cocta & assata, vrinam cient, & per aluum secedunt; & ad menses muliebres conducunt. Cepæ ad vrinas commodæ sunt -- apium & coctum & crudum vrinam ciet, & palustre magis quam satiuum, quod etiam maiorem vim habet. -- porrum coctum vrinam ciet & secedit.* Datis autem talibus ptisanam tenuem, decoctum mercurialis, vinum aquosum, mulsam aquosam, & id genus alia diluentia, superingerebat. ** Nonnumquam etiam balneis præcipiebat hoc fine vti. ***

* *de affectionibus.* §. 48. ** *de morbis II.* §. *XII.*

*** *de victu acutorum.* §. *XXXXIII.* Memorabilis est locus, vbi prouidere iubet vt omnia accuratissime præparentur ὑπὸ τῶν ὑπουργῶν, id est *a mediastinis reunctoribus*, quales homines nostrorum balneatorum similes fuerunt.

XXXI. Sed & satis forte diureticum remedium, cantharides, ab ipso adhibitum legimus ad potionem hydropicam: * *cantharidas tres, detracto capite vniuscuiusque & pedibus & alis, corpora ipsarum in tribus aquæ cyathis terito.* Idemque, cum aliis remixtum, ad menses, secundinas & fœtum expellendum suadet, ** sed cantharides quinque sumendas præcipit.

* *de vict. acutor.* §. *LXVI.*

** *de morbis mulier. I.* §. 108. *pag.* 500. *ed. Lind.* Sed in versione tota hæc pericope omissa est: an forte Cornarius, cuius est

versio, in quibusdam exemplaribus illam non legit? Quin FOESIVS totum hunc locum Græce aliter exhibet, quam vel FROBENIVS vel LINDENIVS nobis dederunt; & omnem illam compositionem ad vsum externum reuocat, nulla tamen, quod merito mireris, tam notabilis mutationis ratione vel verbulo indicata: de quo dispiciant alii, quibus maius est otium.

XXXII. Quod Hippocratis æuo creditum sit, caput seorsim expurgari quibusdam posse, docent quæ supra* de grano cnidio & hippophae dixi. Sed paucula addi his dictis debent. Scilicet eodem libro** commendat tetragonon capiti purgando. Vox vero tetragonon quid sibi velit oppido est obscurum. Neque enim patet an instrumentum, an vero medicamentum aliquod, hoc nomine designetur. Galeni iam tempore ignotum fuisse quid tetragonon significet, videri apud FOESIVM in œconomia potest: nosque infra commode hunc locum iterum attingemus. Alias autem errhina quædam acria & sternutationem exitantia hoc scopo proponit.

* §. XXIII. *nota.* *

** *de affect. intern.* §. XXXXVIII. & LII.

XXXIII. Sed magis notabilis videtur modus ille pulmones expurgandi, quando ex peripneumonia suppurati essent, excitato nimirum per acria immissa tussi, cuius violentia abscessum rumpere tentabant.* Hoc fine ari radicem tritam, cum grano salis, & pauxillo mellis, aquæ & olei subigebant, ægroto autem linguam protrahebant, & mixturam modo dictam tepide infundebant. Si hæc parum proficerent ad acriora, vt cyclaminum, sylphium, raphani corticem, æris florem, transibant.

* *de morbis II.* §. 44. conf. *de internis affect.* §. 1. vbi eodem scopo commendantur centaurea & dracontii radices. Totum autem hoc a Cnidiis medicis acceptum esse Galeni testimonio certum est. Quin ipsum *de internis affectionibus* librum a Cnidio quodam scriptum esse FOESIO iam visum fuit.

XXXIIII. Ad vteros expurgandos infinita fere ſunt, quæ in libris ſæpius citatis *de mulierum morbis*, commendantur, tam interne ſumenda, quam exterius ſub inſeſſus, enematis vterini, peſſariique forma adhibenda: inter quæ non pauca ſunt vehementiſſima catharticæ & diureticæ indolis, quorum ſpecimina ſuperius aliqua attuli: quare a pluribus hic recenſendis abſtineo.

XXXV. Sudoribus prouocandis operam multam dabat Hippocratica ſchola, perſuaſa ſcilicet morbos omnes ſolui aut vomitu, aut deiectione aut vrinæ largiori profluuio, aut metaſtaſi ad articulos, aut apoſtemate exanthematibusue: *verum ſudoris ſpeciem omnibus maxime eſſe communem.** Sudori autem expellendo medicinas fuiſſe adhibitas non inuenio: ſed homine diluentibus probe præparato, ſi exerceri poſſet, illa obire exercitia, quæ cuiuis conuenire putabant, deinde fricari, lauarique iubebant: ſi vero vires aut morbus exercitia non permitterent, potibus cibisque conuenientibus itidem præparatum ſtragulis multis operiebant, ac fomentis calefaciebant.

* *de vict. acutor. §. LVI.*

XXXVI. Sanguinem ſincerum euacuabat Hippocrates venæ ſectione, ſcarificatione, & profundis ſectionibus paſſim, præcipue autem in capite, faciendis. Sed non ſolum euacuationis ſcopum hic habebat, verum etiam reuellere ſanguinem a parte remota, deriuare eundem, libertatem mouendi & influendi reddere, & refrigerare, ſanguinis detractione ſtudebat.

XXXVII. Simpliciter euacuandi ſcopo, vt nimirum venis nimium repletis ſuccurreretur, ſanguinem mittebat hominibus nimiam humorum copiam adeptis, vt athleticis, ad ſummum boni habitus apicem prouectis, quorum ſtatum periculoſum, adeoque non cunctanter

ctanter soluendum, præcipiebat.* Nam nisi hoc fiat oriri ἀπολήψιας, interceptiones sanguinis & spiritus, indeque aphoniam, apoplexiam, conuulsiones, vrinæ suppressiones, inflammationes, de quibus morbis in genere præcipit:** *quicunque morbi ex repletione fiunt, hos curat euacuatio:* seorsim autem de aphonia:*** *vt quis repente, cum antea sanus esset, nec vlla manifesta ratio præcessisset, voce deficiat, venarum interceptio facit. Oportet igitur tali sanguinem detrahere.* Similiter ad vrinæ suppressionem hoc remedium suadet.****

* *Aphor. III. Sect. I.* ** *Aphor. XXII. Sect. II.*

*** *de victu acutor. §. 37. & 38. ed. Lind.* conf. §. 36. vbi grauiter disserit venæ sectionem in morbis a repletione præcedere debere, tamquam principale remedium, eamque demum subsequi purgationem: secus si fiat non solum nihil profici, verum etiam damnum inferri.

**** *Aphor. XXXVI. Sect. VI.*

XXXVIII. De loco venæ sectionis alicubi clare præcipit. Sic aphonia correpto venam dextri brachii secandam docet. *In pleuritide ac peripneumonia, si dolor ad superiores partes extenditur, vt iugulum, mamillam, brachium, internam brachii venam secare oportet, ab eo videlicet latere, quod dolore fuerit correptum. Detrahere vero sanguinem iuxta corporis habitum, & tempus & ætatem & colorem, plus & confidenter. Et si acutus fuerit dolor, ducere vsque ad animi deliquium.** In angina venam in brachiis & sub lingua secare iubet.** Alibi frontis, narium, occipitis, sedis venas aperire iubet. Cuidam, dum ieiunus erat vehementer dolenti, quum sine successu varia adhibita essent, sanitatem redditam scribit, vena in vtraque manu secta, sanguine tamdiu profluente ἕως ἔξαιμος ἐγένετο, *donec exsanguis redderetur*, h. e. vt ego intelligo, donec sanguis effluere sponte cessaret.***

* *de vict. acut. §. LII.* ** *ibid. §. XXXVIIII.* *** *Epidem. V. §. II.*

XXXVIIII.

XXXVIIII. De vena in acutis morbis secanda generalem hanc regulam praescribit: *in acutis morbis venam secabis, si vehemens appareat morbus, decumbentes in vigore aetatis fuerint & robur ipsis adfuerit.* * Sed si percurrimus epidemiorum libros, historiasque aegrotorum acuto morbo laborantium consideramus, satis intelligimus ipsum longe plures sine hoc remedio tractasse, quam illi sunt quibus adhibuit. Quare iam diu eruditi persuasum habent, Hippocratem in illis libris non descripsisse singulatim omnia, quae ad salutem aegrotorum molitus est: sed aliqua omisisse, quae fieri debuisse lector, ex reliquis eius scriptis, per se intelligere posse videretur. De quo videndi sunt D. D. CLERICVS** & D. D. IOAN. FREIND.***

* *de vict. acut.* §. *XXX.* ** *histor. medic.* P. I. *Libr.* III. *cap.* 19.
*** *de febribus ad Hipp. Epidem. comment.* I. *pag.* 97. ed. Amstelod.

XXXX. Scarificationem nostro more administrandam Hippocrati notam fuisse ex scriptis eius clarum est. Sollicite autem describit * vbi cucurbitulae amplioris circuli adhiberi debeant, aut vbi angustiores magis possint. Scalpellum probat incuruum, in apice non valde angustum, quo viscosi ac crassi humores melius possint ex ampliori vulnusculo elici.

* *de medico* §. *VI.* & *VII.*

XXXXI. Atque haec de therapia Hippocratis euacuante dicta sufficiant. Erit nunc de alterante dicendum, quae vitium corporis nostri partium, siue solidarum siue fluidarum, emendat. Et sane Hippocrates saepe meminit refrigerantium, calefacientium, humectantium, exsiccantium, constringentium, digerentium: verum hos effectus non tam remediis, quam victu, consequi studebat. Hinc accurate praecipit quis victus refrigeret & humectet, quisue calefaciat & exsiccet, quis constipare possit aut digerere valeat: de quo legendi sunt libri *de diaeta*,

& *de*

& *de victu acutorum*, quorum maxima pars huiuscemodi doctrinis constat, quas huc referre tædiosum foret.

XXXXII. Neque de remediis somniferis, narcoticisue multa inuenimus quæ referri possint. Opii in nullo genuino libro mentionem, quod ego meminerim, inuenio. Trahi huc posse videtur vnicus locus,* quo commendat papaueris succum (ὀπὸν μήκωνος) cum carminatiuis adsumendum, ad vteros in locum suum reducendos. Ibi, paucis interiectis, ad strangulationes vterinas cohibendas inter alia suadetur ὑπνωτικὸν μηκώνιον, *meconium somniferum.* In reliquis, quos plures indicat FOESIVS *in œconomia*, quando μήκωνος ὀπὸς aut μηκώνιον tamquam medicamentum laudatur, ad peplium seu papauer spumeum, de quo supra diximus, referri debet.

* *de morb. mulier. II.* §. 79. *fine* & 80.

XXXXIII. Sed mandragoræ mentio aliquoties fit, vbi pro vsibus internis pariter ac externis commendatur. Et interne quidem sumendum ita præscribitur:* *tristes anxios & ægrotos, ac se strangulare volentes, mandragoræ radice, mane in potu data, minore pondere, quam quod insanire facit, curabis. Conuulsioni sic mederi oportet: ignis ab vtraque lecti parte succendatur, & mandragoræ radix in potu præbeatur, minore pondere, quam quod insaniam facit.* Dolendum autem quod pondus non accuratius præscripsit. Externis vsibus commendatur ad intestinum rectum prolapsum & sanguine fluens,** vel viridis, vino diluto coquenda ac imponenda, vel sicca trita. Etiam succus mandragoræ & siluestris cucurbitæ cum muliebri lacte ad vteros repurgandos suaderi video.***

* *de locis in homine* §. XXXXVIII. ** *de fistulis* §. VI.
*** *de morbis mulier.* §. LXXXXVIIII. *pag.* 489.

XXXXIIII. Alio loco mandragora cum hyoscyamo, silphio & trifolio e vino meraco ad febrem quarta-

nam commendatur. Quod medicamentum deinceps ab insequutis medicis ab imitationem vocatum fuisse indicat PROSP. MARTIANVS, ** & hunc locum illustrat.

* *de morbis II.* §.XXXVIIII. ** *in Hippocrate explicato. p.* 138.

XXXXV. Præter hæc autem Hippocrates habebat aliqua medicamenta, ab experientia sine dubio maioribus suis Asclepiadis cognita & comprobata, vel vndicunque accepta, quibus in morborum curationibus interne externeque vtebatur: quorum aliqua ad diæteticam rationem propius accedebant, morboque cuiuis accommodata erant: aliqua pharmaceutica magis dici merebantur. Sic ad diæteticam propius pertinet ptisana, quam ex hordeo decorticato paratam in acutorum diæta plurimum adhibitam fuisse cognoscimus. Sollicite inculcatur * vbi tota ptisana, id est decoctum vna cum hordeo, dari debeat, aut vbi cremorem solum exhibere magis expediat. Ptisana ex tritico cocta vocabatur alica, & potissimum adhibebatur vbi vires reparandæ erant. Pro circumstantiarum ratione aliquando mulso, vel vino, nonnumquam aceto, sale & oleo condiebatur.

* vide *de vict. acutorum* §is primis.

XXXXVI. Nec longe a diætetica ratione abit κυκεὼν, cyceon, cinnum Latini vocant, quæ vulgaris erat apud Græcos mixtura ex vino, melle, polenta, aqua & caseo, consistentiam pultis sorbilis referens. Sed medicinalibus virtutibus subinde imbuebatur adiectis quibusdam, quæ indiuidui curandi rationibus maxime conuenirent. En exemplum eiusmodi cinni, quem κυκεῶνα ἀνθίνην. id est floridum, vocabant, quique homini tabe laboranti inter alia præscribitur: * *tertio mense cyceonem floridum bibat, apii radices & anethum, & rutam & mentham & coriandrum & papauer tenerum, & ocimum & lentem & mali punici dulcis & vinosi succum. Oportet autem dulcis duplam mensuram esse, ita vt vtriusque succi*

ſucci ſimul ſit heminæ dimidium, & vini nigri iucundi auſteri heminæ dimidium & aquæ tantundem. Poſtea flores triti in hoc diluantur permixto, & in poculum infundantur. Et poſtea farinæ erui acetabulum adiiciatur & polentæ tantundem & caſei veteris caprini raſi tantundem, & hæc permixta ebibat.

* *de internis affection.* §. XIII. Adde FOESIVM, in *œconom. Hippocr.* voce κυκεών.

XXXXVII. Pariter balnea, inſeſſus, fomentationes a communis vitæ vſu ad medicum crebro referebat, incoctis variis, quæ ægroti conditiones requirere videbantur. Etiam ſuffumigationes frequenter adhibebat, in quibus nonnumquam ſulphur, bitumen & nitrum adiiciebantur vegetabilibus. Gargariſmos non minus præſcribebat, quorum ſpecimen hoc eſto, quod anginoſo præſcripſit: * *Gargariſmus ipſi parandus eſt ex origano, ſatureia, apio, mentha & modico nitro cum aqua mulſa aquoſiore, & modico aceto inſtillato: prædictarum herbarum folia trita, & nitrum, in aqua mulſa diluito, tepefacito, ac ſic gargariſet.* Internas etiam fauces in eodem morbo curioſe ſane fouere iubebat vapore decocti cuiusdam; quod ſequentem in modum fiebat. *Fomentum ipſi ex aceto, nitro, origano & naſturtii ſemine adhibeto. Hæc terito & cum aceto, pari aqua permixta, diluito, ac parum olei inſtillato. Deinde in ollulam infuſis, operculo impoſito, arundinem cauam immittito, pruniſque impoſita feruefacito: & vbi per arundinis fiſtulam vapor aſcenderit, hianti ore illum intro trahat, cauendo ne fauces adurat.*

* *de morbis II.* §. XXVI. Fotus eiusmodi aliud exemplum pro homine empyo ponitur *de morbis II.* §. XXXXIIII: *ſi non prodierit pus, paulatim fomentum adhibeto in os, ex ſii ſucco, vino tornio, lacte bubulo aut caprino, ſingulis pari menſura mixtis, ita vt ſint heminæ tres, in quas poſtea furni teſtas, igne candefactas, iniicito, atque inde vaporem per fiſtulam trahat, cauendo ne aduratur.*

XXXXVIII. Sed nec minimum vnguentis & oleis tribuebat Hippocrates. Talia vnico nomine μύρον comprehendebat, quod designat oleum, aut præparatum pingue, inunctioni commodæ aptum. Plura huius generis apud Hippocratem laudantur, vt susinum, irinum, rosatum, myrtinum: ad quæ paranda requirebatur vt oleum floribus vel herbis istis infunderetur, & maceratione diuturna odoribus imbueretur. Non raro ad commendationem maiorem odoris aromatica quædam admiscebantur. Leguntur apud Hippocratem aliqua ex Aegypto afferenda.* Nam antequam Græci artem olea parandi discerent, ex Aegypto ea petebant. Amplissime autem patebat illorum vsus. Multum consumebatur ab athleticis hominibus, qui ante exercitia vngebantur: exercitiisque peractis pars apotherapiæ erat olei vel vnguenti acopi, id est lassitudinem tollentis, inunctio. Verum tamen ab hoc initio, ad omnis generis dolores demulcendos, postea transferebatur vnguentorum vsus, & acoporum nomen designabat omne eiusmodi medicamentum externum, quod cera, pice & similibus oleo iunctis consistentiam inungendo idoneam nactum erat & fere ceromatis nomine insignitur. Sed erit alibi occasio hæc iterum attingendi.

* conf. MERCVRIALIS *Var. lect. II. cap.* 19.

XXXXVIIII. Emplastrorum mentionem apud Hippocratem non inuenio. Cataplasmata fieri præcepit varia intentione ex variis. Exemplo sint sequentia: *Quæ inflammationem sentiunt, per cataplasmata refrigerentur. Sint autem hæc aut betæ folia aqua cocta, aut apium, aut oleæ folia, aut fici, aut rubi, aut quercus, aut mali punici dulcis, quibus coctis vtendum est. Cruda vero rhamni folia, vel viticis, vel saluiæ, vel tithymalli, vel polygonum viride, vel porrum, vel apium, vel coriandrum, vel isatidis folia admoueto. Quod si horum nihil habeas: neque vllum*

vllum aliud cataplaſma, polentam, aqua aut vino ſubactam, ex cataplaſmate imponito. Ad fluorem album mulierum hæc commendat cataplaſmata: *rubi, rhamni & oleæ folia tenuiter trita ſimul miſceto, aqua mulſa diluito & cum polenta ex cataplaſmate admoueto.* Plura ibi ſequuntur, quæ apud ipſum auctorem legere iuuabit.

* *de affectionib.* §. XXXVII. ** *de morb. mulier. II.* §. LXXI. *ſeq.*

L. Collyria apud Hippocratem & ſequentes multa erat: deſignabantur autem hoc nomine medicamenta ſicca, antea præparata & glutinantis cuiusdam beneficio in maſſam redacta, formæ oblongæ, rotundæ, deſtinatæ ad illum vſum, vt poſſent integra in cauitatem aliquam, vt vaginam vteri, anum, intrudi: vel conuenienti liquore reſoluta infundi. Exemplum collyrii eſto *) quod ad vterum a partu applicandum præſcripſit: *amygdalas amaras tritas, & oleæ folia tenera & aniſum, & irionem & origanum, & nitrum terito, miſceto & vterorum collyria efformato.* Parum videtur a peſſariis & glandibus ſubdititiis diuerſum fuiſſe. Genus etiam medicamenti ſicci vocabatur φθοῖσκοι ſeu φθοΐδες, quod exponitur trochiſci, paſtilli, placentulæ. En exemplum eorum, quod modo adductum collyrium ſequitur: *ſi inflammati fuerint vteri, & dolor habuerit, roſarum folia, cinnamomum, & caſſiam ſimul terito, & netopo affuſo placentulas drachmales formato, easque in ollam nouam fictilem igne candentem mittito, circumlocataque muliere ac veſtibus contecta in vteros ſuffito: hoc dolores ſedat.*

* *de morb. mulier. I.* §. LXXX. Paſtillorum genus aliquod, pro interno externoque vſu deſtinatorum, vocabatur κόλλιξ, quorum exempla videas *de int. affect. XXV.* & *Epid. II. Sect. VI.*

LI. Eclegmata ſeu linctus etiam præſcribebat, qualis exemplum ſit. * *In febre ſingultuoſa laſeris ſuccum, acetum mulſum, daucum tritum potui exhibeto, & galbanum ex melle cum cumino delingendum. — nux pinea*

nea cum myrrha in eclegmate detur. Ceterum pilulas apud Hippocratem nondum inuenire mihi licuit.

* *de vict. acut.* §. LI.

LII. Plura non addo de præsidiis therapeuticis, quibus Hippocratica schola vsa fuit. Apparebit autem facile ex adductis, tunc temporis medicamenta composita satis pauca habuisse ingredientia, & præparationes simplicissimas fuisse, quæ vltra trituram & decoctionem non progrediebantur. In tanta ruditate pharmaceuticæ rei superuacuum esset quærere, an Hippocrates fuerit chemicus. Attamen neoterici quidam magna contentione nisi fuerunt hominibus persuadere, Hippocratem fuisse magnum chemicum, ea, quæ in hac arte summa putantur, adeptum, quorum beneficio curationum miracula ediderit: quod vero iuris iurandi sancta religione tenebatur constrictus, nihil horum arcanorum descripsisse: subinde tamen obscurius quædam innuisse, filiis artis huius satis illustria.

LIII. Videbimus itaque potissima argumenta eorum, qui pro Hippocratis chemia certant. Primum, inquiunt, videmus Hippocratem nitrum, alumen, salem, viride æris, æs vstum, flores æris, chalcitidem, plumbum & nonnulla alia* mineralia, ad vsum medicum vocasse. At vero vt pleraque horum ad vsus tantum externos adhibita fuisse legimus: ita verosimilis ratio facile inueniri potest, quo pacto medici vsum talium, in vita quotidiana ad plurimos vsus crebro necessariorum, obseruare, & ad artis vsum transferre potuerint, absque eo, vt vlla necessitas nos cogat reuelationem aliquam, siue diuinam siue mystæ chemici, supponere aut exigere.

* forte Hippocrati etiam notum fuit stibium seu antimonium. Vidimus supra in scriptis eius commendari tetragonum. Id vero quid sit indicaturus GALENVS in expositione ita scribit: τετραγώνῳ. τινὲς μὲν ταῖς εὑρισκομέναις κατὰ τὸ στίμμι πλαξί. τινὲς δὲ αὐτὸ τὸ στίμμι. i. e. *aliqui exponunt tabulas in stibio reperiundas: alii*

alii ipsum stibium. Et forte Galenus, aut illi ex quorum mente scripsit, regulum ex antimonio paratum viderunt. Sed hæc coniectura est.

LIIII. Deinde omnes fere vrgent textum quendam ex libro dubiæ genuinitatis desumtum,* vbi commemoratur *aurum operantes illud* (mineram eius) *tundere, lauare, molli igne liquare, quum forti non confletur* (ἰσχυρῷ οὐ ξυνίσταται) seu *non subsistat, illum non ferat.* In hoc textu, inquiunt, si rem, vt verba iacent, accipiamus, absurdus est sensus: ergo Hippocrates loquitur de arcano aliquo sapientum igne, quo in aurifice arte illud maturando efficiunt, & ad nobilissimam tincturam constantissimamque exaltant. Hoc argumentum plures excusserunt, præcipue OTTO TACHENIVS** & FR. IOS. BVRRHVS,*** & ante non multos annos CHRISTIANVS DEMOCRITVS,**** qui singuli vindicatum Hippocrati eunt præclaram in arcaniori chemia scientiam.

* *de diæta I. §. XV.*

** *in Hippocrate chimico.* Is autem Hippocratem frequentissime allegat, vt non satis mirari possis hominis per se strenue indocti calliditatem, cum non minori impudentia coniunctam, qua vsus est ad salis sui viperei, adeo sibi lucrosi, auctoritatem amplificandam & stabiliendam. Sed laruam homini detraxerunt IO. ZWELFERVS & HELVICVS DIETERICVS, alter in *discursu apologetico aduersus Hippocratem chymicum*, alter vero in *vindiciis.*

*** peculiari libello, quem olim ex bibliotheca illustris præceptoris, hospitis & patroni mei D. D. FRID. HOFFMANNI Halæ euolui: cuius autem titulus nunc non succurrit.

**** *vitæ animalis morbus & medicina pag.* 113.

LV. Sed locum illum cum antecedentibus & consequentibus bene consideranti illud manifestum esse debet, auctorem hoc agere, vt medici officium declaret exemplis plurimis eorum, quæ in vita quotidiana ab artificibus, opificibus aliisque hominibus agitantur: fecisset itaque aduersus scopum suum, si rem admodum ab-

ſtruſam, quin maxime ſecretam & plerisque lectoribus neceſſario obſcuram, pro obſcura alia declaranda propoſuiſſet: præſertim quum confidere poſſet, ſi quis artis illius tam diuinæ gnarus in ſua ſcripta incideret, eum non opus habere eiusmodi declaratione officii medici, idiotæ aut initiando neceſſaria.

LVI. Deinde duo dici poſſunt contra adſertores chemiæ Hippocraticæ. Primo, Hippocrati ſermonem eſſe de mineris auriferis tractandis, quæ imperfectorum mineralium rapacium ſeu volatilium adiecta copia oneratæ ſunt, vbi neceſſarium eſt blanda vſtulatione & torrefactione illa prius abigere. Niſi enim in talibus hoc fiat, ſecum in auras, ſi non omne metallum probum, maximam tamen partem, abriperent. Et talia fuiſſe metalla in illo tractu, quem Hippocratem peragraſſe legimus, a fide alienum non videtur, quum cinnabarim natiuam ibi inuentam eſſe probari poſſit, vt & arſenicum natiuum ſeu auripigmentum, quæ ſi metallo cohæreant, nec cauta & patienti vſtulatione abigantur, magnæ iacturæ auri fiunt auctores.

LVII. Si hæc autem diſpliceat ſententia, porro quærerem cur fieri non potuerit vt auctor, qui hæc ſcripſit ex quibus Hippocratem chemicum fuiſſe contendunt, rerum metallicarum æque fuerit imperitus ac Galenus ſe fuiſſe prodidit, quando ſcripſit: Ignis non differt ab igne, niſi maiori vi ac minore. Infirmiſſimus eſt qui ex paleis conficitur, quare ad conflandum aurum accommodatus eſt, eo quod aurum abſumatur & diffluat, ſi validiorem flammam ſentiat? Niſi forte ipſemet etiam Galenus de auri ex mineris rapacibus ſeparatione intelligendus eſt, quo ipſo admiſſo ignorantiæ exprobratione iuſta carere eum debere facile credemus.

LVIII. Comprobare noſtram de vero Hippocratis ſenſu opinionem videtur illa notabilis oppoſitio τῶν ἐργαζομένων & τῶν ἀπεργασαμένων: quippe elaborantibus ex rudi minera aurum, tribuitur vſus leniſſimi ignis: illis, qui iam elaboratum tenent, vſus ad omnia, quibus inſeruire aurum in vita communi poſſit.

LVIIII. Sed tempeſtiuum nunc videtur, ad chirurgiam Hippocratis conſiderandam progredi. Illa medicinæ profeſſioni adeo coniuncta tunc temporis erat, vt vix proprium nomen tunc haberet. Liber, qui *de officina medici* inſcribitur, totum apparatum chirurgicum tradit, vt pro hodierno ſtatu iuſte inſcribi poſſe videatur de officina chirurgi. Ipſum vero Hippocratem manu mederi ægrotantibus ſolitum eſſe, dubio plane caret.

LX. Videbimus autem primum qualem ſe Hippocrates geſſerit, quando vulnus curandum, aut vlcus, acceperat. Diſcimus id ex libro qui *de vlceribus* quidem inſcribitur, agit autem de vulneribus * potiſſimum recentibus. Ceterum maxime genuinus ab omnibus iudicatur: vnde merito illum eligimus, ex quo de chirurgia Hippocratica referamus.

* Hippocrates tum hic, tum alibi, vocabulum ἕλκος plagæ recenti accommodat; in quo ſequitur conſuetudinem ſui ſæculi, & comprobat ſe eſſe ὁμηρικὸν τὴν φράσιν, Homericum dicendi genus imitari, vt de ipſo Galenus alicubi ſcribit. Homerus autem *Iliad.* Δ *v.* 361. ἕλκος de recenti plaga vſurpat. Hippocratem autem viciſſim ſequitur Celſus, qui admodum frequenter plagam recentem vlceris nomine deſignat.

LXI. Vulnus itaque recens, niſi vino, humectare vetat, ſi non in articulis fuerit. Deligationem aliam, præter cataplaſma, non ipſi vulneri ſed circumſitis partibus imponendum, non requirit. Modicus cibus & potus offerendus; & quo grauius eſt, eo minus dari debet.

bet. Sed quietem ægrotus agat. Sanguinem satis copiose effluere sinit, præsertim si nullus venter, sed extremitates tantum, læsæ sint: facit autem hoc vt partes magis gracilescant, minorque corruptio sequatur. Olea & quæcunque oleosa sunt, recenti vulneri non conducunt. Plurimis vulneribus valde prosunt purgationes per inferiora: præsertim vbi corruptionis periculum imminet. Vulnus, nisi probe repurgatum sit, nec sponte, nec si labia ad se adducantur, coit.

LXII. Cuicunque vulneri accedit erysipelas, purgationem necessariam facit. Vbi cum vulnere contusio facta est, suppurationem fieri necesse est. Oportet igitur loco tumenti cataplasmata imponere, non vulneri. Si vero, quod debebat, abscesserit, spongias superimponere oportet, & super spongias folia multa.

LXIII. Hæc sunt generalia præcepta de vulneribus, quibus deinceps subiungit quæ cataplasmata parari debeant, quæque ad repurganda sordida vlcera conueniant. Curiosa ibi est * descriptio medicamenti quod ad vlcera æque inueterata ac recentia conuenit, multumque accedit ad naturam vnguenti Aegyptiaci, quo nos hodie vtimur.

* §. VIII.

LXIIII. In fine libri de oedemate & varicibus quædam habet. Oedemata pedum pertundit, profundioribus ac frequentioribus vulnusculis impactis. Varicem alias atque alias compungere iubet, vt sanguis per angustissima vulnuscula modice effluat. Alio loco * rationem dat præcepti huius: *fieri enim non potest* (non licet,) *vt profusio sufficiens permittatur, interim necessitas sæpe iubet aliquid detrahere sanguinis.*

* *de medico* §. *V.*

LXV.

LXV. Quod ad deligationes pertinet, ita de illis præcipit: * *Concinnas deligationes, ad ſpectaculum comparatas & nihil iuuantes, reprobare oportet. Onerosæ enim ſunt & omnino petulantes, ſæpe vero etiam damnum dederunt. Quærunt autem ægri non ornatum ſed auxilium.* Quid vero circa deligationes obſeruandum ſit, accurate alibi exponit, ** ſi modo is liber ad Hippocratem iure referri poteſt.

* *de medico.* §. IIII. cuius loci quaſi commentarius eſſe poterit *libr. de articul.* §. XXX.

** *de officina medici* §. IV. *ſeqq.*

LXVI. Liber *de fiſtulis,* de ani fiſtulis fere ſolis agit. Poſtquam expoſuit ex quibus cauſis fiant, explorationem facere docet allii caule recente immiſſo. Per fiſtulæ orificia filum quintuplicatum, aut pilum, traiicere, deinde ſenſim arctius colligare iubet, vt fiſtulæ ſinus aperiatur. Varia deinceps præſcribit medicamenta ad curationem hanc neceſſaria, ſed ſecandi modum prætermittit.

LXVII. Hactenus parum maſcula Hippocratis chirurgia apparebit: ſed in reliquis libris chirurgicis ſecando vrendoque occupatum eum videmus. De capitis vulneribus agens, inculcat quando os & quouſque radendum vel perforandum ſit: ſi quis facere hoc, vbi debebat, neglexerit, interius ſuppuratur homo, & delirus ac conuulſus moritur. *Conuulſio autem,* inquit, *plerosque corripit in altera corporis parte. Siquidem in ſiniſtra capitis parte vlcus habuerit, in dextra corporis parte conuulſio corripit: ſi vero in dextra capitis parte, ſiniſtram conuulſio corripiet.*

* *de capit. vulner.* §. 26.

LXVIII. Varia Hippocrati fuiſſe inſtrumenta, quibus terebraret, ex multis locis intelligimus. Hæc inter commemoratur aliqua terebra ſerrata & caua, quæ oſſi-

bus vsque ad membranas excidendis conuenit, valdeque similis est illi instrumento, quod nos trepanum vocamus. Eo etiam costas perforari, ad aquam in pectoris hydrope emittendam, legimus:* quamquam alii hanc costarum perforationem simplici terebra factam esse contendunt.

* *de intern. affection. §. 25.* adde *Foesium in œconomia Hippocr.* vocibus τρύπανον & περητήειον.

LXVIIII. Fractas partes Hippocrates, extensione debita prius facta, reponebat, deinde deligationem, pro partis læsæ conditione, administrabat, supra fascias autem splenia, cerato quodam modice inducta, ponebat, hæcque iterum linteis firmabat. Deinde ferulas, vinculis quam laxissimis firmandas, circumponebat, quietis tantum gratia, minime autem vt ferularum appositio ad compressionem quicquam faceret, quod admodum notanter chirurgo commendat. Porro chirurgus prudenter æstimare debet tempus, intra quod quæque ossa conferuere solent. De eo accurate præcipit, monet autem fieri posse vt naturarum & ætatum differentiæ aliquid varient. Exempli gratia ossa cubiti triginta diebus concallescunt. Itaque vsque ad decimum oportet diæta vti parciori & extenuante. Decimo, siquid non recte repositum sit, dispicere & dirigere, si opus sit. Tum iterum recte deligare, ferulis appositis, sicque, si nullus pruritus vexet aut exulceratio suspecta sit, relinquere, donec vicesima dies transierit. Interea sensim progressu facto refici æger pleniori victu debet. Duabus tertiis partibus sic transactis & laxius, & paucioribus sensim linteis adhibitis, deligari debet, donec omnino cum sanitate in gratiam redeat.

LXX. Atque hic est totus processus, quasi exemplaris, curandi ossa fracta. Ipsemet enim addit: *Hic sermo velut lex iusta posita est de fracturarum curatione, & quo-*

& quomodo tractare oporteat, & quomodo euentus sequi ex iusta tractatione. Nullus hic est emplastris locus datus; quæ nec diu satis post Hippocratem adhibita legimus. Saltem PAVLVM AEGINETAM, qui multis a Christo nato sæculis vixit, vllas in curatione fractorum partes emplastris dare non video.

* *de fracturis* §. *VI.* & *VII.*

LXXI. De luxatis copiose agitur libello non exiguo *de articulis* inscripto, vbi leuioribus casibus sola manu reponere docet, sed in grauioribus, vt spinæ luxatione, instrumento vtitur, quod διαναγκασμὸν vocat, cuiusque fabricam & vsum multis describit.* Sic & in humeri luxati repositione, postquam varios modos in palæstra receptos & frequentes recensuerat,** machinam describit, quæ ambe vocata est, qua facillime luxatus humerus in locum suum restituitur: quæ ipsa machina hodieque apud multos chirurgos in vsu est. Et videtur sane Hippocrates hanc machinam excogitasse, quod per tot sæcula adhuc ab ipso denominationem seruat: & de reliquo curiosus & sedulus fuisse in compendiis chirurgicarum curationum crebriori experimento inueniendis: cuius industriæ documentum esse potest, quod & irritum experimentum recensere non dubitauit, addita pulcra ratione:*** *Scripsi autem hoc de industria: pulcrum enim est etiam ea addiscere, quæ, in experimentum assumta, successu caruerunt, & cur successum non habuerint.*

* *de articulis.* §. 46.

** *Ibidem* §. 4. Notabilis autem est §. 3. vbi commemorat modos luxatum humerum reponendi in palæstris vsitatos. Ex quo confirmatur quod supra *Sect. II. cap. VIII.* §. 27. & 28. scripsi, homines athleticis exercitiis subseruientes medicorum operum quædam agitasse: quod deinceps, postquam plerique medici exercere ea neglexerunt, effecit vt seorsim aliqui indocti & ignobiles homines, nobilem hanc partem

sibi tribuerent, & cum sordibus sibi lucrosis coniungerent. Oribasii temporibus eo iam res deducta erat, vt is in *synopsi ad filium* scripta profiteretur, talia illis esse relinquenda, qui pueros in palæstra exercent.

* *Ibidem* §. 48.

LXXII. Hactenus de chirurgia Hippocratis diximus vbi vulnus, vlcus, fractum, luxatumque acceperat: qua occasione iam aliquoties vidimus, ipsum accepto vulneri vulnus nouum adddere veritum non fuisse. Sed iuuabit vnum adhuc alterumue specimen intueri operationum chirurgicarum Hippocratis nostri. In libello *de visu* proponit aliquam oculi quasi scarificationem. Lanam Milesiam puram, crispam, fuso circumuolutam, adhibet palpebræ & tunicæ albugineæ fricandæ, donec sanguis profluat: tamdiu autem continuat, vsque dum non amplius purus sanguis, sed sanies subcruenta aquosa prodeat. Quod si in oculorum morbis exspectationi satis non faciat dorsum & pectus inurit, aut sinciput profunde incidit insuperque cutim ex parte reuellit, quin ossis partem, vt videtur, exscindit: vt cicatrice duriore facta aquæ affluxus ad oculum intercipiatur. Obscurius quidem illo loco* eam exponit; sed erit occasio, vbi ad CELSVM progressi fuerimus, hanc operationem, periscyphismi & hypospathismi nominibus dictam, pluribus considerandi.

* Aliquanto clarius *de loc. in hom.* §. XXIII.

LXXIII. In renibus suppuratis, si circa spinam tumor exstiterit, illum tumorem profunda sectione aperit, vt pus effluat.* Pectoris paracentesin, ad pus & aquam e cauitate emittendam, facere docuit.** Eandem in abdomine instituebat, ad asciticorum collectas in hac cauitate lymphas euocandas: quanquam plerumque præsagium haud adeo læti successus adiicitur. Nonnumquam loco sectionis talibus in morbis inurebat.***

* *de internis affect.* §. 15. & 16.

** *de*

** *de morbis II.* §. 45. & 59. *de int. affect.* §. 25.
*** *ibidem.* §. 26. 27.

LXXIIII. Atque in genere dici poteſt priſcam Hippocratis praxin vſtiones non multum reformidaſſe. Certe præcipit, & accurate edocet, quibus cautionibus fieri debeat inuſtio humeri, aut potius regionis ſubalaris, in illis, quibus humerus frequenrer excidit.* Similiter arthriticos & podagricos lino crudo inurere præcepit:** quod & ab inſequutis retentum video, eritque hunc modum ex illis clarius proponendi occaſio.

* *de articul.* §. XI. XII. XIII. ** *de affection.* §. XXX. XXXII.

LXXV. Fœtum etiam mortuum inſtrumentorum ope extraxit, de quo videri poteſt exiguus omnino libellus, qui *de exſectione fœtus* inſcribitur. Calculi autem exſectionem diſcipulis ſuis interdixit, quin iuris iurandi religione interpoſita eos obligauit, vt viris chirurgiæ operariis hanc operationem relinquant: ſi modo *iusiurandum* vere eſt ab Hippocrate præſcriptum, de quo, doctiſſimis viris præeuntibus, merito dubito. Herniarum quoque operationes tunc nondum tentatas eſſe mihi ex eo perſuadeo, quod, niſi vnico loco, * ne nomen quidem earum apud Hippocratem inuenio.

* *de aerib. aq. & loc.* §. XII.

LXXVI. Supereſt nunc vt praxeos Hippocraticæ ſpecimina aliqua pleniora adducam, ex quibus cognoſcatur qualis ea fuerit, & quantum noſtra ſit ab illa Hippocratica in pleriſque diuerſa. Ex febribus exempli loco ſit quartana, quam ſecuriſſimam omnium & facillimam eſſe prædicat, quæque non ſinat magnos morbos ingruere, vt conuulſiones & mentis morbos, & illos, qui iam illis correpti antea fuerunt, ſuperueniens liberet. Eandem tamen longiſſimam eſſe & vix ante annum deſinere: quamuis leuiores & breuiores fere ſunt æſtiuæ

auctum-

auctumnalibus & hibernis, quæ vltimæ in acutos morbos leniter transire solent. A vigesimo quinto vel tricesimo anno plerumque enascuntur, & qui hos egressi sunt, præ reliquis sunt febri huic idonei, vsque ad quadragesimum quintum. Si non bene exeat morbus, in hydropem facile transit. Ab atra bile potissimum excitatur.

LXXVII. Curationem quartanæ febris duobus præcipue locis tradit Hippocrates. Eorum primo hanc præscribit: * *Quum febris quartana ex alio morbo non purgatum apprehenderit, pharmacum deorsum purgans dato, deinde caput purgato: postea rursus infra purgato. Si vero his factis non cesset, interpositis duabus inuasionibus, post purgationem infernam, multa calida ipsum lauato, & seminis hyoscyami milii magnitudinem & mandragoræ tantundem & succi sylphii trium fabarum magnitudinem & trifolii tantundem in vino meraco bibat. At si firmus & sanum se esse putans, ex lassitudine aut profectione febre correptus, ad quartanam deueniat: fomentis ipsi adhibitis allium dato in melle tinctum. Deinde lenticulæ decoctum bibat melle & aceto admixtis. Postquam autem repletus fuerit, vomat. Postea calida lotus, vbi frigidus factus fuerit, cyceonem ex aqua bibat. Vesperi cibis mollibus & non multis vtatur. Altera vero exacerbatione, vbi multa calida laueris, & stragula ipsi intexeris, donec exsudet, statim veratri albi radices, trium digitorum longitudine, & trifolii drachmam, & succi sylphi duarum fabarum magnitudinem, in vino meraco bibat. Et si vomitiones ipsum vrserint, vomat: sin minus, similiter vomat, post caput purgatum. Cibis autem vtatur quam mollissimis & acerrimis. Quum vero exacerbatio ipsum inuaserit, ieiunus medicamentum ne bibat.*

* de morbis II. §. XXXIX.

LXXVIII.

LXXVIII. Altero hæc præſcribit: *Si quartana apprehenderit, ſiquidem impurgatus fuerit, primum caput purgato, &, interpoſitis tribus aut quatuor diebus, pharmacum ſurſum purgans dato in ipſa apprehenſione. Et interpoſitis diebus, rurſum aliud deorſum purgans dato in ipſa apprehenſione. Si vero ex his non ſedetur, multa calida lauato & pharmaca, quæ ſcripta ſunt, dato. -- danda autem ſunt velut ſcriptum eſt in medicamentario libro.*

* *de affectionibus* §. XVIIII. quis ſit medicamentarius ille liber hic, vt & §. 15, & 18, alibique citatus, obſcurum eſt. Græce dicitur ἐν τῇ φαρμακίτιδι, aut ἐν τοῖς φαρμάκοις. Forte ipſi quatuor de morbis libri id nomen habere debent, quoniam in illis docetur quomodo morbi per medicamenta curari potiſſimum debeant: quum in iis de diæta acutorum, vtique a potiori ſic inſcriptis, potiſſimum ſtudium ſit docere vt morbos diæta curare deceat. Plerique hos de morbis libros, vt & eum de affectionibus, Hippocratis eſſe negant, Polyboque genero eius adiudicant; quin alii ad Gnidium quendam referre malunt.

LXXVIIII. Alterum ſpecimen icterus præbeat. Huius non vna exſtat curatio. Alia enim* principio hominem nutriendo, balneis, aliisque humectantibus, cito pinguefacere ſtudet per aliquot dies: deinde purgando reſiccare, & pinguitudinem exhaurire. Attenuatum balneis committit, puluere radicis cucumeris agreſtis prius illitum. Nec vllum, quod bilem educat, medicamentum dare permittit. Homini ſic emaciato & exhauſto vinum deinde meracum datur, cum aliis rubicundum colorem reddentibus. Quod ſi vero nihilominus homini flauus vel viridis color ſubſiſtat, eadem, quæ dicta ſunt, ordine repetuntur.

* *de locis in homine* §. XXXX.

LXXX. Alia autem hunc in modum præſcribitur:* *Extrinſecus corpus molliendum eſt balneis calidis, aluus*

 vero

vero et vesica humectanda & vrinam cientia danda. Si vero fortis fuerit, purgato capite, pharmacum quoddam potandum dato quod bilem deorsum purgat: postea diureticis vtendum est. Tertiam demum, quæ ictero nigro destinata est,** adiiciam: *Color fit niger circa faciem, & maxime circa partes, velut in vmbram, occultatas. Et oculi cum virore pallidi itemque lingua inferne, & venæ sub lingua crassæ ac nigræ: & est homo sine febre, & mingit crassa, biliosa. Quum ita habuerit primum venas sub lingua secato: deinde calida multa loto, asphodeli radices bibendas ieiuno dato, ita vt æquales quinque radices in vino coquas, & apii foliorum manipulum addas. Affundito autem vini dulcis tres heminas dimidiatas Aeginenses, vt a coctura semihemina supersit. Hoc bibendum dato. Postquam autem minxerit, cibis aluum subeuntibus vtatur, & a cibo cicer album edat, & vinum album, multum, aquosum bibat, & apium & porrum in cibo edat per septem dies. Si his curetur, bene est: sin minus, alios tres addat. Postea interposita vna vel altera die, medicamentum ad nares apponito.* Deinde pharmacum deorsum purgans dato, a quo bilis purgetur: &, si lienosus fuerit, asininum lac aut serum postea exhibeto.

* *de affectionib.* §. XXXIII.

** *de morbis III.* §. 35. Quatuor species icteri in libro *de internis affectionibus* §. 38 - 41. studio prætermitto. Indicasse sufficiat, vt legat qui velit. Non Hippocraticam doctrinam, sed Gnidiam scholam ibi inueniri existimo, neque hanc tamen omnino contemnendam.

LXXXI. Vltimum diuturnorum affectuum exemplum esto hydrops pulmonis & pectoris. Fieri hunc edocet* tuberculis in pulmone enatis, aqua repletis & versus pectus ruptis. Fieri autem talia notabili experimento confirmat: *testimonium habeo & in boue & in cane & in sue. In his enim quadrupedibus maxime fiunt tubercula,*

bercula, quæ aquam continent, in pulmone, quod citissime cognoueris si dissecueris; aqua enim fluet. Videtur autem talia multo magis fieri in homine quam in pecoribus, quanto etiam morbosiore diæta vtimur. Facti autem & multi sunt pectore suppurati, tuberculis obortis. Quæ de signis copiose disseruntur, omitto, & apud auctorem legenda commendo: & nunc ad curationem progredior.

* *de intern. affect.* §. 25. Maxime autem notatu dignus videtur locus, quoniam specimen anatomicæ practicæ veterum sistit, illo, quod supra *pag.* 242. *not.** dedimus, nihilo minus insigne. Annon vero tam diligenti notatione talium in brutis obseruatorum, silentio autem de obseruatis in homine, confirmentur ea, quæ supra de Asclepiadarum & Hippocratis anatome posui, lectoris iudicio permitto.

LXXXII. Curationis præcipua spes posita est in matura aquarum emissione, quæ si differatur nimis, oedemata inferioribus partibus inducuntur. Vt vero emitti possit, vno loco * suadetur sectio inter costas, quantum fieri potest profundissimo loco, instituenda. Emitti autem hanc aquam iubet quam parcissime & successiue: & vulnus interim linamento apto obturare. Si quinta die pus linamento adhæret, plerumque euadit: sin minus, vbi aquam exhauseris, sitis corripit, & tussis, & homo moritur. Alio loco** iubet costam tertiam ab vltima vsque ad os secare: deinde cum terebra caua (τρυπάνῳ τρωγλοδυτηρίῳ) costam perforare, aquam vero paulatim emittere per duodecim dies: deinde decimatertia simul omnem, quæ intus fuerit. Si qua posthæc iterum confluat, per vices eam emittere permittit, sed hominem victu resiccare iubet. *Post sectionem hæc exhibere oportet: succi sylphii drachmæ pondus parato, & aristolochiam, tali ceruini magnitudine, deradito & lentium ac erui torrefactorum polentam puram, dimidiæ choenicis mensura vtramque, adsumito & hæc melle ac aceto subigito. Deinde pastillos* (κόλλικας) *sexaginta efformato, & quotidie vnum, tritum in vini nigri austeri ac iucundissimi*

Oo 2 *hemina*

hemina dimidia, diluito & mane potui dato. Reliquum vero victum ac laborem eundem, velut priori tempore, habere iubeto. Hunc si ita curaueris celerrime sanum facies.

* *de morbis II.* §. LIX. ** *de intern. affect.* l. c.

LXXXIII. Aliud specimen exhibebo, voluulum scilicet seu passionem iliacam, cuius aliquot species, nobis non amplius hoc nomine cognitas, prætermitto, & tantum quæ ad illam nobis notam pertinent adducam. Refertur ad morbos periculosos & acutos: auctumno præ reliquis anni temporibus frequentior esse censetur. A flatibus potissimum oriri ipsum ex eo comprobatur, quod fomenta calida, cutem reserando & exhalationem corpori reddendo, haud modice prosunt. : sed & excrementa aceruata & combusta in intestino, vnde pituita circa hæc colligitur, non modicum contribuunt : quippe efficiunt, vt nec pharmaca superne exhibita, nec inferne affusa, officium recte faciant, aut satis penetrent. Malum in hoc morbo si vomitus, singultus, conuulsio, surditas aut delirium superueniat.

LXXXIIII. Curatio ad hunc modum instituitur*: *hunc humectare oportet & intrinsecus & extrinsecus multa calida lauare, & bibenda dare quæ aluum mouent & vrinam subducunt. Et clysterem adhibere, si admittat. Si vero non admittat clysterem, fistulam ad vtriculi extremitatem alligato & insufflando multum flatum immittito. Et vbi intestinum & venter eleuata fuerint a flatu, exemta fistula statim infusum per clysterem immittito. Et si susceperit, secessum emittet & sanus euadet. Si vero non sic susceperit infusum, moritur maxime septima die.*

* *de affectionibus.* §. XXII.

LXXXV. Alio loco* curatio fere eadem proponitur, nisi quod initio vomitus & venæ sectio in cubito præ-

præscribitur: idque ex hypothesi illa, quod in hoc morbo supernus ventriculus calescat, inferior autem frigescat. Infernum igitur ventrem insessibus & olei inunctione calefacere iubet. Insuper glandem ex solo melle paratam, decem digitorum longitudine, facere iubet, eiusque summam anteriorem partem felle taurino illinere, atque sic bis aut ter subdere, quo omnia combusta stercora educantur. Quod si factum ex voto fuerit, ad clysteres progredi iubet. Si vero hi ventrem non subeant, folle fabrili admoto insufflare iubet, tumque clysterem immittere. Hoc immisso, obturata per spongiam sede, in aqua calida desidere & infusum tantisper continere iubet.

* *de morbis III. §. XV.*

LXXXVI. Enimuero ad morbos, *qui maxime occidunt & laboriosissimi sunt, vnde opus est ad ipsos plurima tutela* & exactissima curatione*; potissimum pertinent illi, qui febrem adiunctam habent, aut sine febre manifesta celerrime iugulant: *in quibus medicum prouidere oportet, ne quod a se malum accedat; (sufficiunt enim quæ ab morbo adsunt) verum vt boni quid præstet pro viribus conari debet.* Ex his eminent pleuritis & peripneumonia, dysenteria, angina, apoplexia & spasmus eiusque species: de quibus deinceps ex mente Hippocratis, vel ipsi tributorum librorum, referemus.

* verba sunt auctoris libri *de affectionibus* §. XII.

LXXXVII. Pleuritidis & peripneumoniæ coniunctam* fere video tractationem, quoniam eædem fere sunt vtriusque morbi causæ, nimirum bilis & pituitæ ad latera & pulmones attractio, quæ ibi subsistendo putrescunt ac suppurantur. Præcauere iubet ne sputa supprimantur, quum ex eorum memorabili euacuatione maxima recuperandæ sanitatis spes pendeat. Supprimi autem illa contingit ex nimia siccitate, quam æque a ca-

lore ac frigore nimio induci posse docet. Curationem orditur a larga venæ sectione in brachio instituenda, illo latere vbi maxime dolor sentitur. Sed si dolores non sint in superioribus partibus, verum magis ad inferiores vergant, subpurgationem die quarta præscribit, ante illam vero diem aluum clysteribus ducere. Reliqua fere absoluuntur humectatione sufficienti per ptisanam** tenuem, inunctionibus, fotu tepefactorio ex semine lini, & eclegmate ex nuce pinea & galbano cum melle Attico. Subpurgationem in pleuritide infera molitur abrotono in aceto mulso, cum pipere & elleboro nigro feruefactis. Bonum est & panacem in aceto mulso feruefacere, excolare, ac bibendum dare.

* *de morbis I. §. 23. seq. de vict. acut.* §. LII. LIII.
** *de vict. acut.* l. c. & §. VII.

LXXXVIII. Dysenteriæ causam passim tribui video tempestatum vt & aquarum vitio: alibi* repletioni, indeque factæ alimenti superflui putrefactioni, ex qua flatus oriantur: rursusque alibi** dysenteriæ, diarrhoeæ & lienteriæ, vtpote valde conuenientium affectuum, communis causa stabilitur pituitæ a capite & thorace in infimum ventrem confluxus, vbi se cum bile miscet, indeque acrimoniam acquirit, & non solum crebras deiectiones, verum etiam tormina & sanguinis excretionem, inducit. Non pro leui, sed omnino periculoso & celeri morbo habetur, præsertim si febris maligna accedat.

* *de diæta III.* §. XIX. ** *de affection.* §. XXIIII - XXVI.

LXXXVIIII. Curationem alibi orditur a capitis purgatione, quam magna confidentia sic commendatam legimus*: *Oportet ipsos sic sanare, ita vt defluxum a capite & superiore ventre intercipias, aut auertas: morbi enim natura* (φύσις, propullulatio, origo) *hinc est. Et nemo sententiam tuam reprehendat. Ferme autem & reliquos*

liquos morbos sic considerare oportet, vnde vnicuique natura sit. Et si sic consideraueris ac deprehenderis principium morborum, minime aberraueris. Posthanc purgationem aluum lacte cocto eluere & reliquum corpus curare, præsertim pinguibus ac dulcibus clysteribus, iubet. Lac autem ipsum dysenterico febricitanti non denegasse, apparet exemplo Eratolai filii, ** cui serum & lac, silice candefacta immissa, datum fuit: quumque morbus diu protraheretur & extreme infirmus redderetur ex colliquatione extrema, doloque pulsatorius inter umbilicum & os pectoris perciperetur tam vehemens, qualis palpitatio neque a cursu neque a timore circa cor generari possit: iterum lac asininum coctum, nouem heminarum Atticarum mensura, bibere iussus fuit, vnde purgatione biliosa vehementi oborta & dolores cessauerunt, & ciborum appetentia rediit: vires autem deinde longo vsu lactis bubuli crudi recuperauit.

* *de Affectionibus* §. 26.

** *Epidem. VII.* §. 2. 3. Statim autem subnotat §. VI. Ctesicrati lac cum farina magis quam serum caprinum contulisse: eademque se in Adriano obseruasse: sed Caeneæ filio lac asininum coctum plurimum profuisse.

LXXXX. Anginæ in monumentis Hippocratis crebra occurrit mentio, sed non alias species, præter cynanchen & paracynanchen, nominibus distinctas reperio. Horrendissimum & citissime occidentem affectum illam speciem declarat, quæ neque interne in faucibus, neque externe in ceruice, vllum conspicuum signum præbet, verum dolorem & erecta ceruice spirandi necessitatem affert: quemadmodum e contrario magnam salutis spem ostendit, si dolor & rubor in ceruice vel pectore sese offert, quod signum est morbi sese extro vertentis. Origo autem mali inde repetitur, si quando pituita a capite multa frigida ac glutinosa aceruatim defluit & in maxillis ac partibus circa collum subsistit.

LXXXXI. Ad curationem peragendam varia commendantur, * ſed præcipue venæ ſectio, prius in brachiis tum ſub lingua, celebranda, clyſteres, & fames, & eclegmatum ac gargariſmorum vſus, capitisque raſura. Porro etiam ceratum collo ac capiti imponi, lana obuolui, ſpongiarum mollium, ex aqua calida expreſſarum, fotus præſcribuntur. Alibi, ** præter iam laudata, commendat cucurbitulas ad verticulum in collo primum, &, capite prius raſo, iuxta aurem ab vtraque parte apponendas, & longo tempore relinquendas. Fotum vaporoſum ore excipiendum ſupra exhibui.

* *de vict. acut.* §. XXXV. & XXXVIIII.
** *de morbis II.* §. XXVI - XXVIII.

LXXXXII. Ad leuiorem anginam, paracynanchen dictam, inter alia præſcribit, * venam ſecari debere maxime ſub mamma; addita ratione: *ſimul enim cum ſanguine effluit hac parte ex pulmone ſpiritus calidus.* Quod conſilium olim iam riſit CAELIVS AVRELIANVS: ſed non omnino abſurdum eſſe contendit Excellentiſſimus D. D. IO. FREIND. ** Curioſum eſt quod in fine conſilii iubet: *poſtquam remiſerit morbus, & iam cibos guſtarit, elaterio recenti purgato,* (ἐλατηρίῳ νέῳ καθῄρει,) *vt ne in aliud malum incidat.* ***

* *de morbis III.* §. XI.
** *Comment. de febribus in Hippocr. Epid. p.* 112. quoniam, auctore FALLOPIO, mammariæ non raro a iugularibus venis abſcedunt.
*** Multis nominibus digna curioſiori ſcrutinio hæc mihi videtur commendatio. Et primo quidem forte vnicus eſt hic locus, quo elaterium ad internos vſus diſerte commendatur: mihi ſaltem præter hunc vnicum nullus, etſi diligenter ſæpius requirenti, obuiam factus eſt. DIOSCORIDES certe & AVICENNA etiam anheloſis elaterium commendant, ipſeque expertus ſcio, quod in hydrope pectoris inſigne leuamen ferat. Videndum itaque ſecundo loco fuerit, annon grauius illud malum, quod elaterii vſu auertere iubemur, ſit ipſe hydrops pecto-

pectoris. Certe anatomico experimento ostendere possum, quam facile hydropis pectoris illa rudimenta, de quibus ex Hippocrate supra §. 81. disserui, enascantur, si progressui sanguinis in pulmonibus remora obiiciatur, quod illis diebus, quibus angina perstat, non fieri omnino non potest. Tertio cogitandum fuerit annon idem elaterium sit potissimum ingrediens illorum ἐκλεικτῶν, *linctuum*, quibus φαρμακεύειν vel ἀνακάθαιρειν toties Hippocrates iubet. Quartum vero et grauissimum, quod me in illo loco torquet, est, quod diserte præcipitur ἐλατηρίῳ νέῳ, *recenti elaterio*, purgandum esse: quum ipsemet experimento edoctus facile credam DIOSCORIDI fuisse grauissimas rationes cur elaterio recens parato abstinere iubeat. An forte hic particula negatiua μὴ excidit? an pro νέῳ scribendum λείῳ *læuigato diluto*? vel prorsus λεικτῷ, *in linctus formam redacto*? Sed de his copiosius dispiciam, si commentarius *de elaterio*, ante quatuor iam annos publice promissus, lucem adspecturus est.

LXXXXIII. Apoplexiam seu siderationem sæpius in scriptis suis commemorat: sed fere deprehendimus ipsum in nomine hoc adhibendo non valde constantem. Modo enim videtur cuiuis morbo celeriter iugulanti illud ipsum nomen tribui: aliquibus locis paralysin et paraplegiam eo denotat: sed et illam, quæ hodie nomen retinet, ab eodem sic describi * videmus: *Vbi aliquis derepente voce priuatus fuerit id venarum interceptiones faciunt. Coincidunt autem plurimis ipsorum hæc, rubores nimirum faciei, oculorum stabilitates, digitorum in manibus distentiones, dentium stridores, pulsationes, maxillarum contractiones, extremitatum perfrigeratio, spirituum per venas interceptiones. Si sano hoc contingat, absque manifesta aut alia forti causa, venam secare oportet in brachio dextro internam, et sanguinem detrahere, iuxta habitum ac ætatem rationem ineundo an plus aut minus oporteat.* Hic describi apoplexiam sanguineam satis clarum puto. Sequentia tradunt curationem eius apoplexiæ, quæ seri aut atræ bilis culpa accessit. Iterum

hic venam secare statim ab initio, sed præmissis fomentationibus, iubet: deinceps purgationes tam supernas quam infernas suadet. Ceterum pluribus locis indicat quam difficile sit hunc morbum curare, et quod plurimum spei in hoc reponat si febris superueniat.

* *de vict. acutor.* 37. 38. Addi potest. *de morbis II* §. 25. vbi apoplexiæ serosæ, indeque pendentis paralyseos, curationem tradit. Fieri iubet multas fomentationes et balnea. *A fomentis myrrham et æris florem in nares infundito. Sorbeat autem ptisanæ succum et aquam bibat. Et siquidem, vbi hæc fecerit, melius habuerit, bene est: sin minus, quæ vna spes reliqua est, sinciput ipsius findito* (σχίσας ἀυτοῦ τὸ βρέγμα) *et, vbi sanguis defluxerit, labiis compositis curato ac deligato: si vero non secueris, decimo octauo aut vigesimo die plerumque moritur.* Hoc loco pro σχίσαι legere mallem σχάσαι *scarificare*, ita tamen profundis sectionibus, vt ad os penetrent, labiaque distineantur et aliquantum diducantur, quod fiebat in periscyphismo et hypospathismo veterum chirurgorum, a quo non solum hunc fructum exspectabant, vt humores in præsenti effluentes ægrotum leuent, verum etiam vt cicatrix fortior ac crassior influxum nouum tam facile fieri non permittat.

LXXXXIIII. Tandem videbimus quid in morbis acutissimis et Græciæ Asiæque, vt ex auctoribus discimus maxime familiaribus, spasmorum scilicet generibus curandis proposuerit: * *Quum distentiones* (tetanus) *corripuerint, maxillæ rigent, velut ligna, et os aperire non possunt, neque manus, et facies rubicunda est et valde dolet, et vbi moriturus est et potum et sorbitionem et pituitam per nares reuomit. Hic tertia die, aut quinta aut septima aut decimaquarta perit: vbi vero has effugerit, sanus euadit. Huic deuorandum dato medicamentum ex pipere et veratro nigro et iusculum volucrium calidum pingue. Inducendæ sunt etiam fortes ac multæ sternutationes et fomenta adhibenda. Quum autem fomentis non vtitur, calefactoria humida ac pinguia vndequaque in vesicis ac vtriculis apponantur: maxime tamen ad partes*

tes dolentes, et calido oleo multo ac ſæpe illinatur. Ad opiſthotonum eadem hæc medicamenta commendat, ſed et hoc experientiæ relinquit: *Si voles etiam ſic facies. Aquam frigidam plurimam ſuperinfundito, et poſtea veſtimenta tenuia, pura ac calida ſuperintegito. Ignem autem tunc non adhibeto. Hoc auxilium et ad tetanos & ad opiſthotonos adhibere oportet.*

* *de morb. III.* §. XIII. XIIII. Miſerrimi et truculentiſſimi morbi, apud nos per Dei gratiam rariſſimi, ſi non, ratione ſæuitiæ et ſymptomatum diritatis, inauditi, imaginem plenius ſiſtit ARETAEVS CAPPADOX, ad quem delati eiusdem mentionem curatius faciam.

CAP. V.

De Hippocratis familia.

CONSPECTVS.

Vnde de familia Hippocratis conſtet. I.
Duo filii Theſſalus et Draco: horumque filii. II. III.
De Polybo genero Hippocratis. IIII.
Viri de familia Hippocratis ſcriptorum aliquorum auctores perhibentur. V.
Quæ deinceps vni Hippocrati Coo tributa ſunt. VI.
Vnde difficile eſt ſuum cuique tribuere. VII.
De his quæ ad Polybum diſerte relata ſunt. VIII. VIIII.
De Hippocratis filiis tributa ſtoliditate aut morum intemperantia. X. XI.

I.

De Hippocratis Coi familia dicturo pauca ſane obtigerunt quæ vel ſatis certa, vel relatu admodum digna, videri poſſent. Pleraque nituntur fide GALENI, qui ſuo certe ſæculo multis præſidiis antiquorum monumentorum vti potuit, quibus nos caremus: ipſemet tamen ſubinde conqueritur certitudinem ſibi deeſſe,

nec obſcure ſignificat ſe aliorum fide hoc vel illud adſumere et propagare. Dabo itaque, quæ ab ipſo accepi, totidem plerumque verbis, et fideliter indicabo, vbi liceat, ſi quis velit, apud ipſum relegere. Si cui vero plura de Hippocratis maioribus vndiquaque collecta noſcendi deſiderium eſt, adeat doctiſſimi viri HENRICI MEIBOMII *commentarium in iusiurandum Hippocratis.*

II. *Hippocrati magno duo erant filii, Theſſalus et Draco, quorum vterque filium genuit Hippocratis nomine* inſignitum.* De Theſſalo ſeorſim ita ſcriptum inuenio:** *nihil Hippocraticorum dogmatum immutauit aut ſuſtulit Theſſalus ipſius filius, vir admiratione dignus, verum qui non in patria manſit, vt Polybus, ſed Archelao Macedonum regi ſeſe addixit.* Præter laudatum Theſſali filium, SVIDAS alium, Gorgiam, recenſet. Addit deinceps: *ſcripſiſſe libros de re medica ſex:* quod tam obſcure eſt poſitum, vt neſcias vtrum ad Theſſalum referri debeat, an ad Hippocratem Theſſali filium.

* *Commentar. II in de natura human. pag.* 17. ed. Græc. Baſil. 1538.
** *Comm. I. pag.* 2.

III. De Dracone nihil ſuccurrit præter id quod modo dictum eſt. Hippocratem eius filium Roxanes, Alexandri M. celeberrimæ coniugis, medicum factum fuiſſe, neſcio quam certis auctoribus, perhibetur. SVIDAS* certe omnia hic turbat, quando huncin modum ſcribit: *Draco, nepos Hippocratis illius inſignis medici ex Theſſalo F. pater Hippocratis, ex quo rurſus natus eſt Draco, et ipſe medicus, qui Roxanem Alexandri Macedonis coniugem curauit.* Quod hoc loco Draconi manifeſte tribuit, id alio* ſic eripit: *Hippocrates quartus Draconis F. Cous medicus, eiusdem et ipſe generis, qui curauit Roxanen. Sub Caſſandro autem Antipatri filio de vita deceſſit. Scripſit et ipſe medica.*

* in voce: *Dracon.*

** in voce: *Hippocrates* vbi non pauciores ſeptem recenſentur, qui Hippocratis nomen geſſerunt, et medica ſcripſerunt.

IIII. Sed præcipue Hippocratis familiam illuſtrauit gener ipſius Polybus, natione Cous, cuius plurima ex GALENO dare liceret encomia: potiſſima autem inſpiciemus. Vocat ipſum* *diſcipulum Hippocratis et in ſchola ſucceſſorem, qui prorſus nihil ex dogmatibus præceptoris ſui mutauerit, coeterum patriæ ſuæ inſeruire, quam alibi lautiores conditiones ſequi maluerit.* Alibi induſtriam et experientiam ipſius practicam valde commendat, his admodum verbis: ** *profecto Polybus non erat vnus ex illis Alexandrinis vatibus, qui, cum nullum vmquam ægrotum viderint, in ſchola tamen nihil ſani deblatterantes conſeneſcunt, et ne illa quidem norunt, quæ empiricus quiuis apud ægrotos verſando certiſſime addiſcit.*

* *Comment. I. pag. 2.* ** *Comment. pag. 29.*

V. His igitur Hippocraticæ familiæ viris, Hippocratem magnum ſcripta ſua, quum morte abriperetur, reliquiſſe, vero eſt admodum ſimile: crediturque eosdem nonnulla ipſius affecta opera plenius elaboraſſe et perfeciſſe. Sed et eosdem illos ſuas lucubrationes compoſuiſſe, quæ deinceps, quum inter tot Hippocrates diſcernere non facile eſſet, in vnum volumen, magni Hippocratis Coi nomine prænotatum, congeſta fuerunt.

VI. Non diſſimulat hoc ita factum fuiſſe GALENVS, qui pluribus locis de eo conqueritur, et occaſionem admodum vero ſimilem nobis oſtendit. *Ante*, inquit, * *quam reges Alexandriæ et Pergami bibliothecarum colligendarum æmulo ardore inflammarentur, antiquosque libros vndiquaque colligerent, falſa libris auctorum nomina inſcribi haud coeptum eſt. Poſtquam vero illi, qui antiqui cuiusdam viri ſcripta obtuliſſent, præmiis honorari cœperunt; illico exſtiterunt qui falſa nomina adſcribere libris,*

eosque offerre neutiquam verebantur. Id vero haud adeo multis ab excessu Hippocratis annis fieri cœpisse chronologia nos edocet, quippe ab hoc tempore, vsque ad initia Ptolemæi Philadelphi, septuaginta admodum anni effluxerunt. Sed erit alius locus, quo de hoc negotio iterum disseram.

* *Comment. I. fine, et initio II.* vbi exemplo docet quam inconsulte multa fuerint coniuncta, ne paruus liber contemneretur. Sic genuinum Hippocratis Coi scriptum *de natura humana*, quo amplius redderetur, assumentis quibusdam prorsus ineptis, ab ignoto quodam, extensum, et deinceps cum Polybi libro *de salubri diæta* consarcinatum fuit.

VII. Quæ quum ita sint, apparet quam difficile, si non prorsus impossibile, nobis hodie sit, suum cuiuis scriptum tribuere et ex illa collectione, quæ exstat, suum Thessalo, Draconi, et sex Hippocratibus legitime distribuere, vt iusta portio Polybo sua remaneat. Illud sæpe videas, si quid alicubi legitur, quod iis dogmatibus quæ Hippocratica censentur, indignum vel contrarium sit, illico fuisse ad Polybum relatum: cui Galenus grauiter contradixit illo loco, quem exhibui, vbi Alexandrinis præfertur.

VIII. Sed dispiciamus de aliquibus ad Polybum diserte relatis. Hæc inter est longus sermo de venarum quatuor paribus ex capite oriundis, qui hodie in Hippocrateis scriptis bis legitur, * sed omni autopsiæ anatomicæ tam est contrarius, vt nihil cogitari possit a vero magis remotum. Hanc vero doctrinam ARISTOTELES ** claris verbis ad Polybum nostrum retulit. *** Quamquam vero Galenus Aristoteli in hoc contradixit, nescio tamen annon idem argumentum, quo vsus est ad librum de natura humana Hippocrati vindicandum, valere debeat ad hanc doctrinam Polybo tribuendam. Aeque enim Aristoteles ac Plato scripserunt ante illud tempus

quo

quo bibliothecarum amor principes inuasit: potuitque immo debuit vterque codices genuinis auctorum nominibus inscriptos habuisse, si verum est, quod ex Galeni mente supra adduxi, auctoribus tunc demum falsa scripta fuisse tributa, quum principum studio conquiri magnoque redimi coepissent.

* *de natur. humana* §. XX. ed. Linden. Pertinet sane portio haec ad addititia, ex Galeni mente, quum alii integrum librum ad Polybum referre velint. Legitur deinde in *libello de venis* §. XI. qui totus liber ab aliis editoribus pro parte libri *de ossium natura* habetur. Olim etiam in secundo *de diaeta* libro legebatur, teste iterum Galeno *de placit. Hippocr. et Gal. lib. VI.*

VIIII. Porro ab antiquis auctoribus Polybo tributi sunt libri, quamquam iam olim, et ante Galeni aeuum, a pluribus Hippocrati adscripti, et cum eius operibus editi, *de genitura, de morbis* primus et quartus, *de affectionibus*, et *de affectionibus internis:* quibus nonnulli addunt illos *de natura pueri*, vt et *de ossium natura:* ne iterum dicam quod *de salubri diaeta* inscriptus liber ad Polybum tantum non ab omnibus referri soleat. Longi laboris foret, si Galeni testimonia, quibus Polybo hi libri vel simpliciter adscribuntur vel vindicantur, subnotare velim: non possum tamen quin indicem in his modo laudatis quaedam dici Hippocraticis non vsque adeo conuenientia: Quare illud Galeni adsertum quod Polybus nihil omnino in Hippocraticis doctrinis mutauerit, valde dubium videri debet. Certe illud antiquissimum dogma Hippocratis, quod pars aliqua potus in pulmones per arteriam delabatur, valde acriter impugnatur in libro* qui Polybo attribuitur.

* *de morbis IV.* prope finem.

X. Ceterum Hippocratis filii apud veteres quasi in prouerbium abierunt, quo homines impudentes, et insulsi denotabantur. Sic ARISTOPHANES * scribit: τοῖς Ἱπποκράτους

ιπποκράτους υἱέσιν ἔοιξεις, καί σε καλοῦσι βλιτομάμαν *similis eris Hippocratis filiis et vocabunt te ſtolidum, inſulſum.* Hunc locum antiquus ſcholiaſtes ita exponit: *Hi,* (filii Hippocratis) *ſunt Teleſippus, Demophon, Pericles, qui propter ſuillos mores traducebantur,* (διαβαλλόμενοι εἰς ὑωδίαν.) Citat deinde Eupolidis, itidem comici, duos verſus, in quibus tamen non clare ** elucet ſuilli ingenii exprobratio. GALENVS *** eorundem meminit, nihil vero obiicit, quam quod ob ſtultitiam a comicis exagitati fuerint. (οὓς ἐπὶ μωρίᾳ σκώπτουσιν οἱ κωμικοί.)

* *Nubium* v. 997.

** En verba: Ἱπποκράτους τε παῖδες, ἐμβόλιμοί τινες, βληχητὰ τέκνα, καὶ οὐδαμῶς τοῦ τρόπου, id eſt: *Hippocratis filii abortiui* (aut, ſi mauis, *ſuppoſititii*) *homunciones, balantes* (ſtupidi inſtar ouium) *pueri, et qui minime ſe accommodant moribus.*

*** libro *quod animæ mores ſequantur temperamentum corporis.* pag. 346. Gr. Baſil.

XI. Valde igitur vero mihi videtur ſimile illam exprobrationem τῆς ὑωδίας, *ſuilitatis*, ſi ita fas eſt dicere, ſeu *ſuilli moris*, ex alio fonte deducendam eſſe. Nec multum forte a vero aberrauero, ſi ſcholiaſtem hunc τὴν ὑωδίαν ſuam ab ATHENAEO * accepiſſe dixero, qui paſſim malignitatis in medicos ſpecimina dat, quorum non infimum eſt, quod in hunc ſenſum ſcripſit: *deinceps vulua illata eſt, metropolis reuera et mater filiorum Hippocratis, quos propter ingenium ſuillum comicis irriſos eſſe ſcio.* (οὓς εἰς ὑωδίαν κωμῳδουμένους οἶδα) Illud certe non ſciebat Athenæus, quod Athenienſis Hippocratis filii ab antiquis comicis ob ſuillos mores traducti ſint: ſed maligne id fingit et alio ſenſu olim adhibitum ſcomma ad medicos, quos Hippocratis filios dicit, detorquet: quaſi vero propterea reprehenſione digni ſint, quod dum corporis humani partes, functiones et morbos, ita vt ſingula ſe habent, exponere, deſcribere, diſſecare, contrectare debent,

bent, illam verborum honestatem, cui alio loco et tempore merito studemus, non adeo stricte obseruare possunt.

* *Deipnosophist. III.* 17. Hunc locum de medicis etiam intellexit Illustris GVNDLINGIVS. Vide *otiorum Part. II, pag.* 90

CAP. VI.

de medicis & philosophis Hippocrati coaeuis.

CONSPECTVS.

I.

Hippocratis Coi temporibus plurimos fuisse medicos, aut saltem medicinam professos aut ei se ingerentes viros, non ipsemet Hippocrates dissimulat, quando * *medicos fama quidem & nomine multos, re autem & opere valde paucos*, dari conqueritur. Operæ igitur pretium facturi videmur, si de conditione medicorum illius temporis aliqua delibemus, deinde illorum, de quibus certum est eos hac ætate vixisse, memoriam recolamus, tandem philosophorum, de medicina bene meritorum, mentionem subiungamus.

* *de lege §. I.*

II. Quod vero ad conditionem medicorum tunc temporis attinet, supra iam vidimus, vbi Democedem Crotoniatam considerabamus, fuisse tunc cœptum vt principes viri, florentesque ciuitates, optimum quemque & celeberrimum artis operibus virum, lauto stipendio, allicerent, & apud se retinere studerent. Idem Hippocratis æuo factum fuit: inuenimus enim & ipsum, patria Co relicta, in Thessalia commoratum & filium Thessalum Archelao, Nicomachum autem, Aristotelis Stagiritæ patrem, Amyntæ, Macedonum regibus, addictos: pluresque mox secutura ætas ostendet.

III. At

III. At vero quemadmodum consentaneum est hanc felicitatem non nisi hos, qui plurima dexteritatis specimina edidissent, fuisse consequutos: ita illos, qui artis fiduciam habebant, vti inclarescerent, nihil operæ studiique omisisse facile coniiciemus. Horum vero aliquos non nisi honestos, nec artis dignitati detrahentes, modos sectatos esse: alios, quibus maior pecuniæ parandæ cupiditas insidebat, etiam viliores & indecentes vias sequutos fuisse, facile intelligemus.

IIII. Honestum modum & fere semper necessarium hunc fuisse ex antiquis colligo, vt quisquis in vrbem aliquam veniret, artis operum exercendorum facultatem a magistratu, vel populo, sicubi democratia erat, impetraret, oratione aliqua habita, qua exponeret, quis esset, quibus præceptoribus in arte addiscenda vsus, quibus viis ad confirmanda artis præcepta instituisset, sibique experientiam vsu rerum comparasset. Hoc vero Athenis saltem ita obtinuisse haud obscure ex XENOPHONTE* colligimus.

* *de factis & dict. Socr.* L. IIII. *p. m.* 498.

V. Enimuero non solum apud magistratum ita fieri fuisse solitum, verum etiam vulgi gratia ad populum quosdam verba fecisse, ex libello HIPPOCRATI tributo, qui *præceptiones** inscribitur, intelligere licet. *Si vero*, inquit, *etiam vulgi gratia velis dissertationem ad audiendum te facere*, *non valde gloriose id captes*, *neque cum testimonio ac ostentatione poetica facias. Impotentiam enim hoc industrii laboris ostendit. Auersor autem ad alium vsum transferri industriam cum labore partam, quæ propterea in se ipsa sola gratiosæ sectæ electionem habet. Consequeris enim instar fuci promtam cum comitatus deductione elationem.*

* §. X.

VI. At vero non omnes moderate & decore hoc facere ſolitos etiam tunc fuiſſe, verum aliquos arrogantia & oſtentatione bonorum indignationem meruiſſe, artique contemtum paraſſe, ex eodem diſcimus, qui non ſolum conqueritur* *propter ignorantiam eorum, qui eam exercent, & ob vulgi ruditatem, quod tales pro medicis iudicat & habet, iam eo rem deueniſſe, vt medicina omnium artium longe viliſſima habeatur*: verum etiam ſeorſim in eos,** *qui fora frequentant, ruditate ac inſcitia ſua imponentes, & in circulis ciuitatum verſantes* inuehitur.

* *in Lege* §. 1. ** *de decent. ornatu* §. 1.

VII. Neque vero tunc ſolum medicinam edocti, imprudentia vel immodeſtia ſua, vt male audiret ars ipſa, conſequuti ſunt, verum etiam non deerant, qui ſibi medicorum nomen iniuſte arrogabant, ſuisque facinoribus efficiebant, vt iuſtam de ipſis conquerendi rationem honeſti medici ſemper haberent. Tales erant* *magi & expiatores & circulatores, & quidam arrogantes, qui ſe vehementer pios eſſe ſimulant, & amplius quid ſcire, qui homines decipiunt, proponentes his luſtrationes, & purificationes, quum verba ipſorum magna ex parte ſe ad deum ac dæmonium extendant.* Horum impietatem Hippocrates grauibus verbis non immerito vlciſcitur, quæ apud ipſum legere iuuabit.

* *de morbo ſacr.* §. 2. 3.

VIII. Adeoque naſcentem medicinæ libertatem hæc vitia, tamquam infelix lolium ſterilesque auenæ, afflixerunt. Acceſſit, de quo ipſemet conqueritur Hippocrates, omnisque corruptionis hunc fontem indicat, quod *ſoli medici delinquentes nulla in republica poena coercerentur, præterquam ignominia:* (ἀδοξίας, exiſtimationis

tionis iacturæ) *verum hæc non afficit eos, qui toti quanti sunt ex infamia compositi.*

* *de lege* §. 1.

VIIII. Plura de medicorum huius temporis conditione non addo, hæc etiam omissurus, nisi essent qui nescio quem statum integritatis, aut aureum medicinæ sæculum, nobis pingere student, quando in Hippocrateum æuum sermones eorum forte incidunt, & ne illud quidem incommodum, quod nobis medicastrorum impura agmina inferunt, in antiquorum monumentis se obseruare simulant. Sed transimus ad alterum, quod hoc capite considerandum nobis est, nimirum ad producendos illos medicos Hippocrati coæuos, de quibus nondum fuit dicendi occasio.

X. GALENVS* vbi disputat de auctore libri, qui *de salubri diæta* inscribitur, simul plures, qui auctores illius perhibentur, recenset, scilicet Euryphontem, Phaontem, Philistionem & Aristonem, tandemque subiicit antiquos hos esse auctores, Hippocrate partim superiores, partim eidem coæuos. Ex his Euryphontem, Hippocrate antiquiorem, supra vidimus, nunc de reliquis dispiciemus.

* *Comm. 1. in de vict. acutor. pag. 43. edit. Bas. Græcæ.* Quærit autem indicato hoc loco Galenus auctorem libri, vt diserte scribit, *de salubri diæta*, quem ad Polybum a pluribus referri supra vidimus, ipso non repugnante Galeno, in commentario, quo hunc librum illustrat. Opus igitur est, ad Galeni mentem percipiendam, vt conferamus librum *de aliment. facult. I.* cuius procemio *pag. 306. ed. Bas. Gr. Tom. IV.* de eadem re clarius disputat, & principium libri eius, cuius auctorem quærit, adducit: ex quo cognoscimus ipsi sermonem esse de libro, qui in nostris editionibus *de diæta II.* inscribitur. Huius eosdem auctores, præter plures veteres, laudari scribit, nisi quod pro Phaonte hic Philetam ponit.

XI. Quis Phaon ille aut cuias fuerit, omnino ignoro: quemadmodum etiam obſcurum mihi eſt, quid de Phileta, quem Galenus alio loco pro ipſo poſuit, ſtatuere debeam. Commemorat CELSVS * collyrium aliquod Philetis, ſed id meliori iure ad Demoſthenen Philalethen, de quo ſuo loco, refertur.

* *lib. VI. cap. VI. §. 23.*

XII. Sed Philiſtionis magis cognitum eſt nomen. PLVTARCHO * *auctor antiquus & celebris operibus artis* dicitur. Siculum DIOGENES LAERTIVS ** perhibet: longe plures Locrum fuiſſe teſtantur. Empiricæ ſectæ antiquiſſimum, poſt Acronem, auctorem, facit libri Galeno attributi, *de ſubfiguratione empirica*, parens: ſed Plutarchus Hippocrateum *** dicit. Vtrum vero hac denominatione eundem Hippocrati diſcipulum dare, an nude deſignare voluerit, quod Hippocrati conſentiat in quæſtione, de qua diſputatur, id in medio relinquo. Certe Hippocrati coæuum eum fuiſſe ex eo apparet, quod Eudoxum Cnidium medicinam docuit, Platonis ex diſcipulo æmulum.

* *Sympoſiac. VII. cap. I.* ** *Lib. VIII. in vita Eudoxi.*

*** Modo integer eſt locus, de quo fere dubito. Adſcribam verba: Ἔτι δὲ τῶν μαρτύρων τῷ Πλάτωνι προσκαλοῦμαι Φιλιστίωνα τὸν Λοκρὸν, εὖ μάλα παλαιὸν ἄνδρα, καὶ λαμπρὸν ἀπὸ τῆς τέχνης ὑμῶν γενόμενον, καὶ Ἱπποκράτειον. Οὗτοι γὰρ κ. τ. λ. An forte Plutarchus ſcripſit Ἱπποκράτην? aut excidit ante Ἱπποκράτειον nomen Διώξιππον? Coniecturam meam confirmant ſubſequentia, vbi numero plurali loquitur. Commode autem vel Hippocratem reponimus, quippe cui dogma de potu ad pulmones deſcendente a multis tribuitur, vel Dioxippum Hippocratis diſcipulum, quem immediate ſubiungit, & ex eo refert, quo pacto obiectionem de epiglottide, hunc deſcenſum impediente, eludat.

XIII. Scriptorum ipſius nihil ſupereſt, vnde de dogmatibus eius certiores reddi poſſimus. Quid de potus

tus descensu ad pulmones statuerit, ex Plutarcho modo didicimus, eritque de eo iterum dicendum, ubi ad Platonem deuenerimus. A PLINIO * adducitur subinde, sed seorsim commendatur, auctoritate eius, succus brassicæ ex lacte caprino, cum sale & melle opisthotonicis dandus. Auctor libelli *de machinamentis*, qui ORIBASIVS ** perhibetur, meminit organi Philistionis, seu machinæ ad restituendum ea, quæ luxata sunt: sed descriptionem plenam non ponit. Etiam de obsoniis parandis eum scripsisse, ex ATHENAEO *** cognoscimus.

* *Lib. XX. cap. IX.* ** *cap. IV.*

*** *Libr. XII. p. 516.* citante D. D. FABRICIO *biblioth. Græc. Tom. XIII. p. 366.*

XIIII. De Aristone, quæ addam ex Galeno iam allatis, paucula inuenio. Exstat apud GALENVM* descriptio medicamenti, quod κωλική vocabatur, quoniam colico dolori medendo comparatum est. Id Aristonem admiratum esse, fide Diophantis Lycii, refertur: quod idem auctor sit, non video. CELSVS ** etiam conseruauit malagma Aristonis aduersus podagram & omnes dolores.

* *de compos. medic. sec. loc. lib. IX. pag. 299. ed. Bas. Gr.*

** *Libr. V. cap. XVIII. §. 33.*

XV. DIOGENES LAERTIVS * nobis indicat quadrigam medicorum, quos vna cum Hippocrate vixisse necesse est. Scilicet Philistionem illum, de quo modo diximus, Eudoxum Cnidium, qui in medicis præceptore Philistione vsus est: Theomedontem medicum, a quo Eudoxus apud Athenienses nutritus est: & Chrysippum Erinei F. Cnidium, Eudoxi auditorem & in itinere Aegyptio socium.

* *Lib. VIII. vita Eudoxi.*

XVI. Eudoxus hic Cnidius, Aeschinis filius, summo inter paupertatis angustias discendi studio flagrabat. Inuenit

Inuenit autem virtus eius amicos, quorum opibus & commendatione non solum Athenas adire, ibidemque inter Socraticos cum Platone versari potuit: verum etiam Aegyptum petere,& cum sacerdotibus philosophari. Euasit tandem astrologus, geometra, philosophus ac medicus insignis, inque patria sua tantum polluit, vt leges sibi ab eo scribi desiderarent ciues sui. Singularia, quæ de medicina eius adferam, nulla habeo, omninoque videtur nostrum medicinæ minus quam astrologiæ, geometriæ ac reliquæ philosophiæ, addictum vixisse: saltem medica nulla exarasse: quoniam nondum mihi videre licuit, quod vllus eius testimonio in re medica vtatur. Notari etiam hoc meretur, quod in philosophia Pythagoram potius, quam Socraticos, sequutus fuerit: quare mirum esse non debet quod Chrysippo discipulo multa Pythagorea instillauit, quæ ab hoc deinceps ad Erasistratum, ab eoque deductos viros, deriuata sunt. Alium fuisse Eudoxum Cnidium, celebrem medicum, idem Diogenes Laertius, ex quo hactenus retuli, testatur, eiusque monitum affert: *quemadmodum membra omnis generis exercitatione continuo agitare iuuat, ita non minus sensus esse exercendos.*

XVII. Reuocat nobis Eudoxus hic in memoriam Metonem Atheniensem, qui Socrati & Hippocrati coæuus floruit, vt ex PLVTARCHO * colligere licet. Coniunxit hic etiam astronomiæ studium cum medicina, magisque illa, quam hac, memoriam suam æternitati consecrauit. Auctor est enneadecaeteridis, seu cycli decemnouennalis, de quo videantur auctores artis chronologicæ.

* *vita Alcibiadis.*

XVIII. De Theomedonte, præter modo dicta, nihil accepi. Chrysippum autem Cnidium sequenti periodo

riodo reseruare consultius videtur, ne nimis longe a clarissimo discipulo Erasistrato abstrahatur. Eodem etiam differimus Herodicum, Dioxippum & Apollonium, Hippocratis discipulos.

XVIIII. Medicis huius aeui etiam adscribendus est Nicomachus, Aristotelis pater, qui genus deducebat a Nicomacho Machaonis filio, vt DIOG. LAERTIVS* & SVIDAS** testantur. Quae fides isti genealogiae habenda sit, nolo iam inquirere: saltem IO. TZETZES*** parum ipsi tribuit, quum, tamquam exemplum abusiue dictorum Asclepiadarum, diserte adducat hunc nostrum Nicomachum, Aristotelis Stagiritae parentem. Is autem Amyntae, Macedonum regi, conuixit ἰατροῦ καὶ φίλου χρέια, hoc est, vt nostri saeculi more eloquar, archiatri & consiliarii dignitate conspicuus. Scripsit, Suida teste, *de re medica* libros VI. & de *rebus naturalibus* vnum, sed diu deperditos.

* *libro V. ineunte.* ** voce *Nicomachus.*
*** in calce Hippocratis Lindeniani *Tom. II. pag.* 963.

XX. Iisdem temporibus in Macedonia floruit Menecrates Syracusanus, homo dubiae sanitatis, si vera sunt quae de ipso multis verbis narrat ATHENAEVS* stolidae superbiae specimina. Nam quum aliquos a grauibus morbis, seorsim caduco, liberasset, eo vesaniae processit, vt se Iouem diceret, incederetque comitatus illis, quos sanauerat, quorum alium Mercurii, alium Apollinis, Aesculapiiue, aliorum deorum habitu alios indutos, nominibus etiam apellauit. Superba epistola ad Philippum Macedonum regem scripta seipsum Iouem dixit: quanquam PLVTARCHVS** non Philippo sed Agesilao missas eiusmodi litteras commemorat.

* Lib. VII. p. 289. Excerptum integrum dat D. D. FABRICIVS *bibl. Gr. vol. XIII. pag.* 330.
** *in Agesilao.*

XXI. Critobulus, Philippo Macedoni coæuus, magnam famam consequutus est, teste PLINIO*, extracta regis oculo sagitta, & citra deformitatem oris curata orbitate luminis. Eundem curauisse Alexandrum ex admodum periculoso vulnere Q. CVRTIVS ** scribit.

* *Lib. VII. cap.* XXXVII.

** *Lib. IX. cap. V.* quod vero Curtius hic tribuit Critobolo, id ARRIANVS *de exped. Alexand. lib. VI. p. m.* 397. Critodemo adscribit.

XXII. Horum temporum alii medici parum, vltra nomen, posteritati commendarunt. PLATO laudat Acumenum Socratis amicum, & de ipso refert quod deambulationes extra portam prætulerit illis, quæ fiunt sub porticibus. Idem ** Eryximachum Acumeni filium, medicum, prædicat, tamquam dogmatibus Platonicis de harmonia vniuersi maxime consentientem.

* *Phædri initio.* ** *in symposio.*

XXIII. Pittalus ab ARISTOPHANE * vt celebris medicus allegatur. Ab eodem Acesias, infelix, vt videtur, practicus, de quo est prouerbium a DIOGENIANO ** relatum: *Acesias eum curauit:* quod vsurpabant veteres de re in dies deteriori reddita per consilia maxime exquisita: aut de quouis infeliciter curato ægroto.

* *Acharnensium vers.* 1031. 1220.

** confer quæ de eo habet Excell. D. D. IO. IAC. BAIERVS, collega honoratissimus, *Adagiorum medicinalium pag.* 5.

XXIIII. Ad philosophos nunc accedimus considerandos, vbi, qui omnium instar esse potest, Plato se nobis primo loco offert, Athenis haud ignobili loco natus, ibidemque, decimo admodum post Hippocratis fata anno, mortuus. Hic non contentus præceptoribus, quos in patria vrbe & vicinis habuit, Pythagoreorum philosophorum causa in Italiam nauigauit, hinc Aegyptum etiam petiit, Cyrenæos quoque inuisit, & vndi-

& vndiquaque ſapientiam venatus eſt. Iam diu obſeruatum eſt ipſius philoſophiam miſcere Heracliteorum ſeu Eleaticorum, Pythagoreorum & Socratis placita. Sed hæc apud hiſtoriæ philoſophicæ ſcriptores ampliſſime relegenda commendo, ipſeque ſine mora progredior ad exponendum de illis, quorum cauſa in medicinæ hiſtoria locum mereri viſus eſt.

XXV. Nimirum in dulciſſimis & Attica elegantia affluentiſſimis ſcriptis ſuis non ſolum multa, quæ ad conditionem priſcæ medicinæ pertinent, nobis ſuppeditat: cuius generis plura iam attulimus: verum etiam integrum aliquod medicinæ theoreticæ quaſi ſyſtema nobis reliquit in profundo libello, qui TIMAEVS * inſcribitur: ex quo iuuabit ad rem noſtram pertinentia aliqua decerpere.

* Inducit in hoc quidem dialogo Plato TIMAEVM Locrum, de quo ſupra *pag.* 176. diximus, loquentem & dogma totum de vniuerſi ortu, de elementis, hominum principiis, creatione, totaque natura, ſanitate, morbisque ediſſerentem continuo ſermone. Videtur hoc eo conſilio feciſſe, ne quis ipſi poſſet obiicere, quod aliorum inuenta pro ſuis venditauerit. Nam reuera videtur pleraque hic dicere ex Pythagoreorum mente, quod etiam agnoſcit MARSIL. FICINVS, qui ita ſcribit: *In Parmenide quidem Parmenidem & Zenonem Eleates Pythagoricos, qui de diuinis ſcripſerant, imitatur. In Timæo autem, Timæum Locrum Pythagoricum, qui librum de vniuerſi natura compoſuit, ſequitur: ita tamen vt his non eloquentiam ſolum adjungat, ſed myſteria.*

XXVI. Vt itaque altius ordiamur, PLATO * mundum dicit animal eſſe, idque intelligens, reuera diuina prouidentia conſtitutum, vnicum, non plures. In operis exordio Deum ignem primum terramque creauiſſe: quibus vinculi loco & ſolidæ cohæſionis cauſa aquam & aerem addidit: quæ quatuor ſe ipſa amicitia concordi

complexa ita apte cohærent, ** vt nequeant dissolui vllo modo, nisi ab eodem a quo sunt colligata. Terram *** & planetas esse Deos genitos, sed summi Dei voluntate immortales. His autem iunioribus deis summum illum præcepisse, vt quisque suum orbem creaturis impleret: atque eius quidem animalis, quod in ipsis tale futurum esset, vt cum immortalibus appellatione conueniret, diuinumque vocaretur, semen & initium ipsis tradidisse, vt hi iuniores dii deinceps immortali naturæ mortalem attexerent, facerentque animalia, subministratis alimentis augerent, consumtaque rursus reciperent. Hoc autem negotium iunioribus diis ideo a summo deo demandatum fuisse, ne, si ipse solus homines faceret vitaque donaret, diis omnino adæquarentur.

* *pag.* 477. *col. b.* editionis Marsilii Ficini Lugduni 1588. quæ toto hoc capite deinceps intelligenda est, vbi pagina simpliciter indicatur. Si vero Græcam citauero, intelligenda est Basileensis Valderiana 1534.

** *pag.* 478. *col. a.* *** *p.* 480. *col. a. b.*

XXVII. Animam itaque, immortalem huius principis animalis partem futuram, summus deus ex iisdem, quamquam non pari proportione, miscuit, ex quibus etiam mundi totius anima temperata fuit, singulisque astris, diis scilicet iunioribus, portionem distribuit, simulque leges fatales edixit inde nascituris animalibus. Dii itaque hi, sui effectorem imitati, ignis, aeris, aquæ, terræ particulas, quas rursus redderent, a mundo mutuabantur, vt immortali principio mortale corpus attexerent, * vnde homines enascebantur.

* *Ibid.* & pag. 481. *a.*

XXVIII. Clarius mentem suam de anima alibi exponit.* *Dii iuniores suum imitati parentem; principiumque animæ immortale suscipientes, animam ipsam mortali corpore clauserunt, totumque corpus animæ, quasi vehiculum, subdidere, atque in eo aliam animæ speciem mortalem fabricauerunt, quæ grauibus necessariisque perturbationibus*

bus afficeretur. Quemadmodum vero immortalis anima arci capitis inclusa ab eo credebatur: ita mortalis anima seorsim in alia corporis regione collocata fuit: nimirum eius pars fortitudinis iracundiæque particeps & contentiosa, inter diaphragma & ceruicem, capiti propinquior, collocata est: altera vero, quæ esculenta & potulenta cupit, & reliqua omnia, quibus corpus indiget, concupiscit, inter diaphragma & vmbilicum requiescit, vbi quoddam quasi præsepe, ad totius corporis alimoniam, exstare volebant, & ibidem illam vim animæ, tanquam agreste animal, alligauerunt.

* *p.* 489. *b.* 490. *a.*

XXVIIII. Corporis omnium partium medulla principium & initium præbuit.* Vincula enim vitæ illius, quam anima corpori iuncta ducit, applicata medullæ, ex eaque per omne diducta, vinciunt fulciuntque corporis nostri constructionem. Quando autem medullam dicit, in primis intelligere se cerebrum per spinam continuatum manifestum satis reddit. Medulla, securitatis causa, osseo tegmine circumdata fuit. Ossa autem facta fuisse in hunc modum, docet: terram puram subtilemque contritam medulla irrigauit & in massam redegit (ἀνεφύρασε). Hanc postea in ignem iecit, deinde in aquam mersit, rursus in ignem, iterum & in aquam: atque ita sæpe transferens in vtrumque, talem reddidit, vt a neutro liquefieri possit.

* *pag.* 490. *b.* 491. *a.*

XXX. Quoniam vero conducebat homini corpus habere agile, vel ipsorum ossium causa, ne facile collisa semen conclusum perderent, mutuo connexa sunt ossa membranis & neruis, & multa carne tecta. Deque horum fabrica ita philosophatur: *Fictor ille nostri corporis inter se commixtis & coordinatis aqua, igne & terra, ex acido salsoque fermentatam massam composuit* (ζύμωμα) *inuicemque subegit, sicque carnem mollem & succi*

plenam constituit. Neruorum autem naturam ex ossis & carnis non fermentata temperatura, ex vtroque scilicet vnum potentia intermedium, comparauit.

* *pag.* 491. *a.* in Græco *pag.* 494. Apparet ex hoc loco, & aliis, philosophum nostrum in reddendis rationibus multorum, quæ in nobis occurrunt, phænomenorum subinde recurrere ad τὴν ζέσιν καὶ ζύμωσιν: indeque exortas varii generis bullulas laudare eum videmus: confer, si placet *pag.* 488. *b. med.* & 494. *a. ed. Lat.* Neque solum terrea acidis mixta hunc effectum edere obseruat, sed diserte alcalinam etiam memorat, sub nitri nomine, cui virtutem abstergentem, abluentem & colliquantem tribuit. Curiosum autem est quod ad soliditatem partium aliquam conferuescentiam requirit: quod dogma, a Platone acceptum, inter aliquos medicos propagatum fuisse, discere licet ex CORNELIO CELSO, qui *libro* VIII. *cap.* VII. & X. quando agit de ossibus fractis iterum conglutinandis, τὸ *conferuere* aliquoties dicit: vt & ex THEOPHILO PROTOSPATHARIO: quorum auctorum loca ex Platonis Timæo illustrare conatus sum peculiari dissertatione philogico-medica, de *ossibus conferuentibus*, cIↃ IↃ CC XXVII. edita.

XXXI. De corde philosophus noster ita docet: * *Cor cum venis, fontem sanguinis per omne corpus impetu quodam manantis,* (σφοδρῶς περιφερομένου) *in stipatorum regione* (εἰς τὴν δορυφορικὴν οἴκησιν) *collocarunt*, (scilicet dii corporis nostri opifices,) vt capiti hæc sedes fortitudinis iracundiæque particeps propinquior foret, & per illam ratio, tamquam per satellites & stipatores, noxas omnes propulsaret.

* *pag.* 489. *b.* (Græc. p. 492.) Existimarunt aliqui ex hoc loco, vbi cor origo & fons sanguinis, per omnia membra impetu quodam circumlati, dicitur, satis elucere, quod circulatio sanguinis auctori eius non prorsus fuerit incognita. Enimuero neutiquam inuenio causas illud de Platone nostro suspicandi, aut potius tam præclara de eo prædicandi. Requiritur enim ad circulationem vt agnoscatur a corde per arterias sanguinem omnibus partibus adferri, ex his in venas transire & ad cor referri, traiectisque pulmonibus sinistro cordis thalamo reddi, vt eius robusta systole in arterias vi propel-

propellatur. Horum nullum momentum Platonem perspexisse video. Sed nemo, credo equidem, serio pro vindicanda Platoni cognitione circuli sanguinei certabit, qui & ea, quæ de pulmonibus sequuntur, & quæ de arteriarum venarumque mirabili reti, quod §. 37. attigi, disputauit, attentius considerare voluerit.

XXXII. De pulmonibus sequentem in modum philosophatur: *Quum præuiderent* (corporis nostri opifices,) *cor exspectatione rerum terribilium, insurgenteque irascibili facultate, subinde subsultaturum; omnemque hanc tumescentiam excandescentium ab igne oriundam cognoscerent; auxilium ipsi tale inuenerunt. Pulmonum nimirum fabricam comparauerunt, primo quidem mollem & exsanguem, deinde vero spongiarum ritu foraminulentam & quasi canalibus instructam, vt spiritum potumque reciperet, hisque* (cor) *refrigerando requiem & caloris moderationem afferret. Propterea arterias, tamquam aquæductus, diuiserunt, pulmonemque cordi circumposuerunt, mollioris saltus gratia, vt quando iracundia in corde summe vigeret, cor in locum mollem cedentemque insiliret, refrigeratum vero minus molestiæ perferret, hocque magis iracundia rationi inseruiret.*

* *pag.* 492. Græc. Studui autem Latina magis ad verbum reddere quam *Marsilius Ficinus*, apud quem *pag.* 490. *a.* idem locus legi potest, fecerat: quoniam simul cordis & pulmonis rationes hic traduntur. Præcipuum, quod hic memorabile videtur, est dogma de potu ad pulmonem descendente, cuius causa Plato a multis iam olim reprehensus & defensus fuit. Inter aduersarios maxime incalescentem inuenio MACROBIVM, qui *Saturnal.* VII. 15. in hæc verba erumpit: *Plato, dum nec anatomicâ, quæ medicinæ propria est, abstinet, risum de se posteris tradidit. Dixit enim diuisas esse vias deuorandis cibatui & potui: & cibum quidem per stomachum trahi, potum vero per* ἀρτηρίαν, *quæ* τραχεῖα *dicitur, fibris pulmonis illabi: quod tantum virum vel existimasse vel in libros retulisse mirandum est, vel potius dolendum.* Sed officiosiores in Platonem fuere PLVTARCHVS *Sympos. VII. cap. I.* & GALENVS *de Hippocr.*

pocr. & Platon. plac. VIII. circa finem: quorum ille numerum clarorum virorum, qui idem senserunt, ad minuendam exprobrationis vehementiam, adducit: hic vero in eo laborat, vt ostendat Platonem id, quod in hac sententia maxime absurdum est, minime sensisse. Hanc controuersiam mox ab Hippocratis & Platonis obitu agitatam esse ex eo mihi fit verosimile, quoniam non solum subtilius cultae anatomes epocha mox incidit: verum etiam Dioxippus, Hippocratis discipulus, de quo sequenti periodo dicemus, ad obiectiones aduersus hanc sententiam factas nonnulla regerere & sententiam emollire conatus est.

XXIII. De iecinore plane iucundus videtur Platò, quando * viscus hoc ventriculo, sedi animae concupiscentis, ideo iunctum tradit, vt indomitum hoc animal coerceat atque moderetur, terrorem incutientibus imaginibus ex rationis sede relucentibus, & in polita laeuique hepatis substantia, tamquam speculo, apparentibus. Immo vt contractione sua, ipsiusque bilis suffusione, aliquando eam affligat & castiget. At rursus quando mansuetudinis ex mente inspiratio contraria visa effingit, mansuetae pacataeque partis animae sedes existit, adeo vt etiam in somno moderate affecta vaticinio vtatur, quando rationis prudentiaeque est expers. Hunc vltimum vsum tanti facit, vt diserte dicat hepar esse diuinationis gratia.

* *pag.* 490. *a. b.* tamquam hepatis partes nominat λόβον, λόχον, πύλας: plures designat NICANDER, ad quem delati de his etiam dispiciemus.

XXXIIII. Vt vero speculum hoc iecinoris clarum semper purumque maneret, * ex sinistra regione positus lien fuit, vt, quando propter corporis morbum sordibus iecur abundaret, lienis raritas id purgans, eas combibat, quum concauum sit hoc viscus & exsangue.

* *pag.* 490. *b.*

XXXV. De generatione, & organis huic inseruientibus, mire philosophatur.* Probabili ratione consequi

sequi se putat viros iniustos & timidos in secunda generatione** in feminas fuisse conuersos. Quo facto dii coitus desiderium vtrique sexui machinati sunt. Scilicet in viris vnum quoddam, in feminis alterum, animal vitæ & animæ particeps condiderunt, respirans, inobediens rationi atque imperiosum, furiosarum libidinum violentia subiicere sibi cuncta quærens. Matricem feminarum seorsim describit tamquam animal auidum generandi, quando autem, idonea iam ætate, hunc finem non obtinere licet, ægre fert moram ac plurimum indignatur, passimque per corpus oberrans, meatus spiritus intercludit, respirare non sinit, extremis vexat angustiis, morbis denique omnibus premit, quousque vtrorumque cupido amorque quasi ex arboribus fœtum fructumue producunt.

* *pag.* 496. *b.* 497. *a.*

** Plato animo fouit animarum migrationem, de qua ita sensit *pag.* 480. *b.* & 481. *a.* *Deus edixit illum, qui recte curriculum viuendi a natura datum confecerit, ad illud astrum, cui accommodatus fuerit, (* συννόμου ἄςρου οἴκησιν *) reuersum, beatam vitam acturum. Contra vero agentem cogi in ortu secundo sexu mutato fieri mulierem. Et qui ne tum quidem finem peccandi faciet, quatenus deprauatur, eatenus in brutorum naturam, suis moribus similem, permutari.* Addi debet finis Timæi *pag.* 497. *a.* vbi exponit ordinem metempsychoseos, scilicet vt homines transeant primum in aues, tum in feras & quadrupedes, tandem in animalia aquatilia.

XXXVI. De spermate virili curiose, sed non satis mihi perspicue disserit. En ipsiusmet verba: * *Ipsum potus discursum, (* διέξοδον *) quo per pulmones potus sub renes in vesicam defluens & spiritui mixtus elisusque depromitur, dii in fistulæ modum in compactam medullam a capite per ceruicem & spinam, quam sperma in superioribus nuncupauimus, perforauerunt.* Quæ sententia videtur Hippocraticam supra** traditam illustrare, & ab ea vicissim lucem accipere.

 * pag.

* *pag.* 497. *b.* Ceterum renum non inuenio mentionem alibi fieri, vt determinare non liceat, vtrum renum officium Plato cognouerit, an ignorauerit.

** *pag.* 228. §. 16.

XXXVII. Poterunt hæc ſpecimina medicinæ Platonicæ ſufficere. Volebam interſerere ipſius doctrinam de inſigni & artificioſo reti arteriarum & venarum, toti corporis fabricæ intertexto, in cuius vltimis ramificationibus ſanguinis & ſpirituum reciprocatio quædam, ſub quauis inſpiratione & exſpiratione, accidit, a qua plurimum corpori emolumentum enaſcitur: quoniam vero longior eſt ſermo, & a me nuper alibi * expoſitum eſt hoc negotium, liceat hic phyſiologiam Platonis dimittere, vt de pathologia & reliquis dicendi locus maneat.

* diſſ. de *oſſibus conferuentibus.* §. 19. 20.

XXXVIII. Supra intelleximus Platonem omnium partium corporis animalis originem a medulla deducere. Eam conſtare & connecti triangulis ſupponit. His medullæ triangulis * indies nouos extrinſecus a cibis potibus & aere accedere, quibus ſuppletur quicquid illa conferueſcentia attritum & exhauſtum eſt. Quando igitur plus abſcedit, quam acceſſerit, decreſcit animal, quando autem contrarium fit, augetur. At quum triangulorum radix compagesque relaxatur, ex eo quod magnis laboribus,& longo tempore aduerſus multa certando fatigata & domita ſit, tunc ſane alimenta ſuſcepta in ſimilitudinem ſuam non poteſt comminuendo redigere, membra vero ab ingredientibus facile diſſipantur. Hinc iam minui ac deficere omne incipit animal, quum ſuperatur: detrimentumque iſtud ſenectus appellatur. Finis vero tunc obuenit, quando triangulorum illorum, ex quibus medulla conficitur, olim coaptata vincula nihil amplius nectunt, ſed defatigatione iam re-

laxata

laxata nexus animæ deserunt. Anima vero clam secundum naturam cum voluptate protinus euolat.

* *pag.* 493. *a.* & *b.*

XXXVIIII. Morbi autem vnde nascantur, sequentem in modum exponit: * Quum quatuor illa sint, ex quibus compactum est corpus, terra, ignis, aqua & aer, horum contra naturam abundantia defectusque, & ex loco proprio in alienum translatio, per quam quod sibi conueniens est, non tenent, intestinam quandam seditionem & morbos inferunt. Ita fiunt humorum, de quibus late differit, corruptorum genera, bilis, pro colorum varietate, diuersæ species, (quibus, Platone iudice, nomen imposuit vel medicus aliquis, vel certe eo ingenio præditus quispiam, quo multa & dissimilia dispicere posset, ac rursus genus in multis vnum vno cognomento dignum inspicere:) pituita acida, alba, bullularum interpositione facta, recentis pituitæ effluxus. Atque hi morbi fiunt vitio extrinsecus aduentantium.

* *pag.* 493. *b.* & 494. *a.*

XXXX. Enimuero longe grauiores enascuntur * quando vel id, quod carnes ossibus alligat, ægrotat, adeoque nexum cum medulla corrumpit; vel os, ob carnis crassitudinem respirationem non habet sufficientem, ideoque putredinis calore vexatum atque restrictum alimenta non suscipit; grauissimi autem tunc accidunt, quando medullæ ipsius natura, propter defectum aliquem aut excessum, ægrotat: tunc enim omnis corporis compages necessario dissipatur.

* *pag.* 494. *b.*

XXXXI. Longum esset, si ordine singulorum morborum generationem exponere vellem: quare de paucis, quorum originem clarissime indicat, aliquid

subiungam.* Morbum sacrum atræ bili, albæ pituitæ permixtæ, in diuinissimos capitis meatus illapsæ, tribuit. *Quum vero*, inquit, *sacræ naturæ languor hic sit, haud abs re sacer morbus est appellatus.* Pituita acida & salsa, languorum omnium, qui a destillatione fiunt, origo est. Quando corpus ignis potissimum excessu languet, continua febre laborat: quando vero aeris, quotidiana discreta; aquæ, tertiana, propterea quod aqua segnior est quam ignis & aer: terræ demum excessu, quartana. Terra siquidem omnium tardissima quarto gradu quum sit, temporis circuitu quarto feruet, deferuetque.

* *pag.* 494. *b.* 495. *a.*

XXXXII. Animæ morbos * propter corporis habitum nasci existimat, insaniam & imperitiam: quin tam multam corpori in animam vim tribuit, vt scribat: *nemo sponte malus, sed propter prauum quendam corporis habitum, rudemque educationem, malus omnis fit malus. — Sæpe etiam ad prauum hunc corporaturæ & affectionis habitum accedunt mores ciuitatis iniqui, sermonesque & priuati & publici, non parum omnino noxii; nec vllæ doctrinæ ad tantorum malorum remedia a tenera ætate discuntur.*

* *Ibidem & b.*

XXXXIII. Ad rectæ valetudinis conseruationem primo commendat *: animi & corporis probe inter se commensuratas rationes habere: sed dolet quod de hac re exigua quædam persentimus & iudicamus, præcipua vero & maxima ignoramus. Iubet vero Plato, *vt neque animam sine corpore, neque corpus absque anima moueamus, vt in mutua contentione, exæquatis inuicem viribus, insurgentia, bonam totius valetudinem tueantur.* Regulam hanc ita illustrat: quapropter quicunque mathematicis doctrinis

operam

operam dat, aut cuiuis mentis indagationi vehementius ſtudet, debet etiam motum corporis adhibere, & in gymnaſtica exercitatione verſari: ac rurſus, qui ſumma corpus diligentia format & roborat, animæ quoque viciſſim motus adiungat, muſica & omnibus philoſophiæ ſtudiis vſus.

* *pag.* 495. *b.* 496. *a.* Nimiæ mentis agitationis noxios effectus ita eleganter tradit, vt non poſſim quin legendum totum locum exhibeam, quum mihi videatur Plato aliquid deſcribere, cuius in ſe ipſo & amicis crebram experientiam habuit. *Quando*, inquit, *anima ad diſcendum inueſtigandumque collectis in vnum viribus vehementer incumbit, liquefacit protinus corpus & labefactat. Denique cum ad docendum diſſerendumque priuatim & publice ambitioſa quadam concertatione contendit, inflammat corpus atque reſoluit. Nonnumquam etiam deſtillationes fluxusque commouens medicorum plurimos decipit, cogitque illos contrarias cauſas iudicare.* Quum vero Plato corporis ſummam rationem, vel animi cauſa, habere nos iubeat: vix vero mihi ſimile videtur, quod de ipſo aliqui veterum affirmant, eum propterea Academiam potiſſimum elegiſſe, vbi cum auditoribus ſuis philoſopharetur, quod locus minus eſſet ſalubris, quodque ſperaret mentem reddi meliorem corpore cum afflicta valetudine colluctante. Videatur AELIANVS *Var. hiſt.* IX. *cap.* X. & D. HIERONYMVS *aduerſ. Iouinian. I. pag.* 77. ed. Frob.

XXXXIII. De motionibus corporis ita præcipit: * purgationum & conſtitutionum corporis omnium, quæ exercitatione gymnaſtica fit, ſaluberrima eſt: proxime ad hanc accedit vectio facilis, ſiue naui, ſeu quouis alio vehiculo, peragatur. Deterrimus autem motus eſt, quando iacens & quietem agens corpus ab aliis ſecundum partes mouetur: atque hæc commotionis ſpecies tum demum, quum ſumma cogit neceſſitas, vtilis: aliter vero nullo modo ſanæ mentis homini ſuſcipienda. Medicorum illa purgatio eſt, quæ pharmacis fieri ſolet. Morbi autem, niſi pe-

riculoſiſſimi ſint, pharmacis irritandi non ſunt: ſecus ſi feceris ex paruis ingentes, ex paucis multi euadere conſueuerunt.

* *pag.* 496. *a.* Omnino hæc conſona Pythagoreorum doctrinis inuenimus: idque potiſſimum dogma, quod purgationes exoſas reddit, ab hac ſchola ad Eraſiſtrateos propagatum eſt. Operæ pretium fuerit conferre cum Platonico Timæo libelum Timæi περὶ ψυχᾶς κόσμω, *de anima mundi*, Platoni Græco *pag.* 643. ſeqq. inſertum, vt appareat quantum eloquentiæ ad breuem libellum explicandum attulerit.

XXXXV. Hactenus ex vno Timæo retulimus: nunc alia ad medicinam vel medicos pertinentia ex aliis libellis ſubiungam. * Medicos & Iureconſultos ambos mala æque neceſſaria iudicat ob prauos mores. *Satis*, inquit, *pudendum eſſe, quod non fæx populi ſola & multitudo operariorum his indigeat, verum illi maxime qui liberaliter educati & ingenui videri cupiunt. Bene conſtituta reſpublica medicis indigere non debet, niſi vulnerum cauſa, & quando morbi populares incidunt. Malas autem diætas & ignauiam inducere repletiones, inflationes, defluxiones, ſic vt medici cogantur de flatulentiis & catarrhis diſputare.*

* *De republic. III. pag.* 398. *Gr.*

XXXXVI. Medicum optimum * illum fore promittit, qui ediſcendæ arti a pueritia ſtatim admouetur, quique plurimis & grauiſſime decumbentibus ægrotis crebro adhibetur: quin optandum putat vt omnibus morbis ipſummet tentatum medicum reſpublica habeat, neque enim opus eſſe medico corpore ſano, quum non corpore corpora ſanare debeat, ſed animi virtutibus. Similiter iudicis officio olim functurum inter iniuſtiſſimos non ſolum a teneris verſari vtile exiſtimat; ſed talem maxime idoneum putat qui omnis

omnis generis nequitias ipsemet prius exercuerit. Talem enim iniustos & nequam homines facillime cognoscere. Sed hæc non nisi in Platonica republica, si forte instituetur, probabuntur. *

* Ibid. *pag.* 399. 400. Hippocrates quidem, aut quisquis est auctor, *lib. de medico* §. *I.* medico suadet, *vt videat, quo bono colore & bona ac carnosa corporis habitudine præditus sit, iuxta existentem in se naturam. Vulgus enim existimat eos, qui non sic bene dispositum corpus habeat, neque aliis bene prospicere posse.* Nostræ autem ætatis haud postremus medicus BERNARDINVS RAMAZZINVS *Orationum posthumarum* vltima, serio videtur defendere: *medicum valetudinarium aptiorem esse ad medicinam faciendam, quam alterum inculpata valetudine degentem.* Sed videtur Ramazzinus apologiam ibi pro se ipso scribere: & vix credo *Felicem* aliquem *Platerum* prærogatiuas illas, quas valetudinario medico tribuit Ramazzinus, permutatione perfectissimæ valetudinis redemturum esse.

XXXVII. De medicorum conditione disserens* aperte docet medicorum ὑπηρέτας, ministros, alios esse liberos, alios seruos; vtrisque medicorum nomen tribui, sed hoc interesse, quod vtrique ex theoria & experientia medici illius, cuius ministri sunt, quæ circa ægrotos faciunt, facere debent: ingenui autem artem cum rationibus a magistris discant: serui nihil, nisi ab experientia & rerum vsu, accipiant, quibus deinceps ad seruorum potissimum curationes obeundas satis imperiose vtantur. *Liber autem*, inquit, *medicus vt plurimum morbos curat atque considerat, ita vt a principio morbi naturam perquirat, communiterque cum ægrotante atque eius amicis versetur, tum discendo ab illis non nihil, tum, quoad fieri potest, docendo, nec ante imperat quicquam, quam persuaserit. Atque ita persuadendo semper mansuete ad sanitatem perducere ægrotantes conatur.* Subiicit deinceps: *vter melior est & medicus & exercitator, qui sic, an qui modo illo medetur atque exercet?*

erceat? qui locus mihi notatu dignus videtur, quoniam non parum illustrat & confirmat superius ** de ortu medicorum seruorum dicta.

* *de legibus IV. p. 563. b. 537. a.*
** *Sect. II. cap. VIII. §. 27. seq.*

XXXXVIII. Platoni tandem subiiciemus Dionysium patrem, Syracusanorum celebrem tyrannum, qui Platone ad se inuitato familiariter vsus est. Refertur de eo quod medicina facienda adeo delectatus fuerit, vt libenter etiam perageret illas curationes, quae secando vrendoque absoluuntur: quod quidem Aeliani fide D. D. CLERICVS* perhibet, mihi vero apud AELIANVM ** reperire non licuit quo iure Dionysio patri hoc tribuatur: omninoque mallem iuniori transscribere, qui, cum tyrannide excidisset, apud Corinthios priuatam vitam sic agebat, vt longissime a fastu tyrannico remotus videretur, omnemque suspicionem euadere cupiens, PLVTARCHO *** auctore, totis diebus *in foro obsoniorum versabatur*, *aut in vnguentaria taberna* (ἐν μυροπωλίῳ) *sedebat*, cetera. Scilicet male feriatorum conciliabula esse solebant τὰ κουρεῖα, tonstrinae, & τὰ μυροπώλια, quae ambo saepe vno nomine appellabantur τὰ ἰατρεῖα, *medicorum tabernae*. Existimo igitur Aelianum a veterum aliquo relatum legisse, quod Dionysius in ἰατρείοις versando otium fefellerit, idque ad medica opera transtulisse. In quo si me coniectura non fallit, deberet medicorum catalogo Dionysius omnino eximi.

* *Histor. medic. P. I. Libr. IV. cap. 3. p. 267.*
** *Hist. Var. Libr. XI. cap. XI.*
*** *in Timoleonte.* conf. THEOPHRASTI *characteres mor.* ibique notas Casauboni *pag.* 244. D. HIERONYMVM *ep. ad Nepotian. pag.* 13. *ed. Frob.* ibique notas Erasm. Roterodami.

HISTO-

HISTORIAE MEDICINAE PERIODVS SECVNDA

DE

MEDICINAE GRAECANICAE PROGRESSV VSQVE AD EA TEMPORA QVIBVS ROMAM PERVENIT.

Capitibus ſex

agitur

I. De medicis ab exceſſu Hippocratis ad Alexandriam conditam.

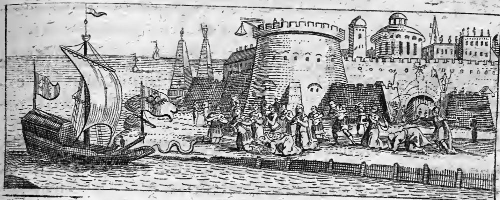
II. De philoſophis coæuis.

III. De Herophilo Eraſiſtrato, et ab his deductis viris.

IIII. De ſectæ empiricæ exortu.

V. De medicinæ in tres partes diductione.

VI. De medicinae Graecanicæ apud Romanos aduentu.

CAP. I.

De medicis ab excessu Hippocratis ad Alexandriam conditam.

CONSPECTVS.

Determinatio periodi huius. I.
Medicinæ et Græciæ fortuna communis. II.
De Hippocratis discipulis. III.
de Herodico. IIII.
de Dioxippo. V.
Eius dogma de potus descensu ad pulmones. VI.
de praxi eiusdem. VII.
de Apollonio et Petrone. VIII. VIIII.
de Diocle Carystio. X.
Eius ætas controuersa. XI. XII.
de meritis eius anatomicis. XIII-XV.
et scripto anatomico. XVI.
pathologiæ specimina. XVII. XVIII.
de praxi eiusdem. XIX. XX.
de scriptis Dioclis. XXI.
quod medicinam gratis exercuerit. XXII.
de Praxagora Coo. XXIII.
Herophili in anatome praeceptor fuit. XXIIII.
Specimina anatomica et physiologica. XXV - XXVIII.
de praxi eiusdem. XXVIIII.
de discipulis. XXX.
de Philotimo. XXXI.
de Plistonico, XXXII. XXXIII.
digressio ad quosdam coæuos. XXXIIII.
de Eudemo. XXXV. XXXVI.
de Mnesitheo. XXXVII-XXXVIIII.
de Dieuche. XXXX.
de Chrysippo Cnidio. XXXXI-XXXXV.
de eius discipulis. XXXXVI.
de Aristogene. XXXXVII.
de Medio. XXXXVIII.
de Metrodoro. XXXXVIIII.

I.

Altera hac periodo historiæ, quam tradere institui, medicinæ, ab Hippocratis Coi excessu vsque ad illam epocham, qua Romani Græcam medicinam admiserunt vel arripuerunt, tempus centum, triginta et octo annorum complectar. Nam quum Hippocratem ex viuis excessisse olympiadis centesimæ quintæ vltimo anno plerique ponant; qui mundi conditi est supra ter millesimum et sexcentesimum vicesimus septimus: Romam vero primum ex Peloponneso aduenisse Archagathum A. V. DXXXV. PLINIVS * luculenter testetur; quod tempus in mundi conditi annum 3765. incidit: calculi rationes facile patebunt. Attamen tam breui tempore adeo multa, quæ scribantur digna, acciderunt, eaque satis certis testimoniis innixa, ut hæc periodus in primis clara et memorabilis videri merito debeat.

* *Hist. nat. XXIX. c. 1.*

II. Atque ut Græcia hoc temporis interuallo fortibus armis maximas res gessit, et in primis valuit, donec in viscera sua sæuiendo ipsammet se pessum dedit, Romanisque paratam prædam obiecit: ita artium cultura lætissime in eadem gente, orbis iam domina, successit, ipsique ad omnem posteritatem memorabile nomen peperit. Seorsim autem Græcanica medicina tam egregia incrementa cœpit, vt dicere ausim et virilem ætatem eius in hæc potissimum tempora incidisse, et post hæc egregie cum illa actum fuisse, si bene parta recte tueri potuisset.

III. Exposituri autem de illis viris, quorum industria aut patrocinio factum est, vt ars nostra post Hippocratis excessum maxime effloresceret, merito initium facimus a discipulis Hippocratis, aut ab his deductis, saltem

ſaltem coæuis, viris, quos ſupra attingere noluimus, quoniam cum dicendorum ſerie facta eorum arctius cohærent. Sunt autem Herodicus, Dioxippus et Apollonius Hippocratis diſcipuli: Diocles Caryſtius, Praxagoras Cous et ipſius diſcipuli: et Eudoxi Cnidii auditor Chryſippus Cnidius, cum aliquibus aliis.

IIII. Et de Herodico quidem ſupra binis locis* dixi, nec diſſimulaui quam ſit obſcura huius viri hiſtoria: quum non ſolum nomen incertum ſit, aliis Prodicum ſcribentibus aliis Herodicum, verum etiam patria fluctuet. Puto autem multa inquirendo tandem inueniſſe, illum, qui medicinam gymnaſticam inſtituendo vectigal iatroaliptis inuenit, eſſe Selymbrianum, huncque forte Hippocratis præceptorem in ea parte fuiſſe: alterum vero Hippocratis diſcipulum vel Leontinum et Gorgiæ fratrem fuiſſe, vel Chium. Huius videtur fuiſſe liber *de natura humana*, cuius GALENVS ** meminit, et ex quo exemplum affert nouaturiendi, quo pruriebat, ſtudii etiam in minutiis grammaticis.

* *pag.* 191. & 207.

** *de natural. facult. Libr. II. pag.* 106. Gr. conf. *de Hippocr. et Plat. plac. VII. pag.* 326. Scilicet ægre tulit nomen φλέγμα, quod pituitam, humorem frigidum, ab antiquo deſignauit, illi tribui, quum ſit a Græco φλέγειν, adeoque vi vocis denotet aliquid συγκεκαυμένον καὶ οἷον ὑπερωπτημένον, *combuſtum et quaſi ſuperaſſatum.* Maluit itaque pro φλέγμα appellare βλένναν.

V. Dioxippus, quem et Dexippum vocari inuenio, patria Cous fuit. SVIDAS refert eum ab Hecatomno Cariæ rege accerſitum, vt ipſius filios, Mauſolum et Pixodarum, deſperato morbo laborantes, curaret, alia conditione non iuiſſe, niſi bellum, quod aduerſus Caras (potius Coos) gerebat, compoſitum eſſet. Scripſiſſe autem eum vnum medicum librum et de præco-

 gnitio-

gnitionibus duos: quos GALENI * ætate iam deperditos fuiſſe colligere licet.

* vide *Comment. III. in librum Hipp. de vict. ac. pag.* 83. *ed. Gr. B.*

VI. De dogmatibus ipſius a veteribus aliqua commemorantur. Et PLVTARCHVS * quidem teſtatur ipſum ſequutum eſſe doctrinam Platonicam de potus deſcenſu ad pulmones, cui plures antiquos adhæſiſſe ſupra iam indicatum fuit. Noſter autem ſeorſim antiquitatem defendere, non ſine applauſu, vt videtur, conatus eſt. Nam quum obiiceretur epiglottidem impedire, quo minus aliquid ex deglutiendis in aſperam arteriam illaberetur, ipſe epiglottidem contendit propterea a natura factam fuiſſe, vt deglutiendorum humidior pars hic detineretur et in aſperam arteriam deduceretur, ſolidiora autem, cum parte aliquota humidorum, ad ventriculum per œſophagum deciderent.

* *Sympoſiacon VII. cap. I.* quem locum iam ſupra *pag.* 310. integrum exhibui, meamque coniecturam expoſui, quo pacto integritati ſuæ reſtitui debeat. Illam egregie, ut quidem exiſtimo, confirmat locus deinde repertus, *de Stoicor. repugn. p. m.* 587. *ed. Gr. Froben.* vbi omnia in priori lobo fuſe dicta compendio paucarum linearum includit et Dioxippum noſtrum Ἱπποκράτειον vocat: vt adeo manifeſtum ſit ex hoc loco illum debere ſuppleri et Dioxippi nomen reponi. Mirum eſt quanta contentione hæc controuerſia inter veteres, vsque ad Plutarchi et Galeni ætatem agitata eſt: illo ſerio pro Platone depugnante: hoc conciliationem in eo quærente, vt humidorum aſſumtorum portionem δροσοειδῶς, *roris inſtar*, ad pulmones deſcendere non repugnaret.

VII. De praxi Dioxippi aliquid huic cum Apollonio commune GALENVS * commemorat ex Eraſiſtrato. Hic enim libro de febribus Dexippum et Apollonium accuſauerat, quod ægrotos ſuos ſiti enecarent, et aquam ridicula parſimonia admetirentur. Id vero Galenus

lenus dicit maligne ab Erasistrato scriptum esse, vt per latus discipulorum præceptorem Hippocratem lacesseret: de quo tamen comprobat ipsum humectantia in febribus, vbi conuenirent, non adeo parca manu, sed plane liberali, obtulisse.

* *Comment. III. in de vict. acut. p. 83.*

VIII. De Apollonio, Hippocratis discipulo, quod afferam nihil habeo. Plurimi in medicina illustre nomen adepti sunt Apollonii, de quibus suis locis et temporibus dicendi erit occasio. Nunc commemoratione horum virorum defuncto commode afferre licebit Petronem, qui Galeno Πετρωνᾶς audit, et curatione febrium noua, maxime Hippocratis successorum temporibus, et ante Herophilum ac Erasistratum, inclaruit. De huius viri methodo omnium clarissime CELSVS * noster agit, tum vero etiam GALENVS** illam attingit et monstrosam declarat.

* *Libr. III. cap. 9.* En integra verba: *Neque, hercules, ista curatio noua est, qua nunc quidam traditos sibi ægrotos, qui sub cautioribus medicis trahebantur, interdum contrariis remediis sanant. Siquidem apud antiquos quoque ante Herophilum et Erasistratum, maximeque post Hippocratem, fuit Petron quidam, qui febricitantem hominem vbi acceperat, multis vestimentis operiebat, vt simul calorem ingentem sitimque excitaret. Dein vbi paulum remitti cœperat febris, aquam frigidam potui dabat: ac si mouerat sudorem, explicuisse se ægrum iudicabat: si non mouerat, plus etiam aquæ frigidæ ingerebat, et tum vomere cogebat. Si alterutro modo febre liberauerat, protinus suillam assam et vinum homini dabat. Si non liberauerat, decoquebat aquam sale adiecto, eamque bibere cogebat, vt vomendo ventrem purgaret. Et intra hæc omnis eius medicina erat; eaque non minus grata fuit his, quos Hippocratis successores non refecerant, quam nunc est his, quos Herophili vel Erasistrati æmuli diu tractos non expedierunt. Neque ideo tamen non est temeraria ista medicina, quia plures, si protinus a principiis excepit, interemit.*

** *Comment. de vict. acut. I. pag. 40. 41.*

VIIII.

VIIII. Plura de hoc Petrone apud veteres non inuenio. Nam ille Petronas, quem GALENVS* inter celeberrimos artis pharmaceuticæ auctores recenset, videtur esse aliquis iunior, forteque idem, quem Dioscorides in præfatione laudat, Asclepiadæ Bithyni discipulus, de quo inferius erit agendi locus.

* *de compos. med. sec. gen. lib. III. p. 357.*

X. Ante vero quam longius prouehamur, commode interserendi sunt duo medici clarissimi, Diocles Carystius et Praxagoras Cous, post Hippocratem laudatissimi. De Diocle quidem, quum satis multa præclara veteres reliquerint, ad vitam tamen pertinentia omnino reticuerunt: vnde aliquis dissensus eruditorum, nec contemnendus ille, de ætate eius exstitit. Suidam enim sequuti ad Darii Hystaspidis ætatem reiiciunt, adeoque Hippocrate antiquiorem faciunt: alii plus iusto iuniorem et Antigono Gonatæ æqualem scripserunt, qui centesimo et decimo septimo anno ab Hippocratis excessu viuis interesse desiit.

XI. Mihi autem vero videtur simillimum, mox ab Hippocratis morte gloriam ipsius effloruisse. Persuadet hoc CELSVS,* qui clarorum medicorum successiones ita describit: *post quem* (Hippocratem) *Diocles Carystius, deinde Praxagoras et Chrysippus, tum Herophilus et Erasistratus, sic artem hanc exercuerunt, vt etiam in diuersas curandi vias processerint.* Cum hoc bene concinit PLINIVS,** qui, cum de Hippocrate dixisset, Dioclis Carystii meminit, *qui secundus ætate famaque exstitit*, deinde Praxagoram et Chrysippum, tum Erasistratum et Herophilum subiicit.

* *Præfatione libri I.*

** *Libro XXVI. cap. 2.* Adde GALENVM *de dissect. matr. pag. 213.* *Gr.* vbi aperte testatur Dioclem et Praxagoram μικρὸν ὕστερον Ἱπποκράτους γεγονέναι *exiguo tempore post Hippocratem vixisse.*

XII. Hanc

XII. Hanc ſeriem maxime turbari neceſſe eſt, ſi Dioclem noſtrum Antigono Gonatæ, et quidem iam ſeneſcenti, coæuum ſtatuamus, quum illius æuo Praxagoram et Chryſippum iam defloruiſſe, ex chronologiæ rationibus, colligamus, iamque ipſoſmet Herophilum Eraſiſtratumque valde ſenes fuiſſe neceſſe ſit, ſi non omnino iam viuere tum deſierunt. Neque valde meretur illa epiſtola, * cuius fide ad hanc ætatem refertur, vt magna ratio eius habeatur.

* Scilicet PAVLVS AEGINETA, ſcriptor ſaeculi VII. in fine libri primi exhibet epiſtolam quandam a Diocle ad Antigonum regem ſcriptam, conſeruandæ valetudinis præcepta continentem. Laudatur Rex ob amorem litterarum et eruditionem eximiam: dicitur, etiam ad ſenium iam perueniſſe. Hæc in nullum Antigonum, niſi Gonatam, ſatis recte quadrare aliquibus videntur, quem Muſarum patronum fuiſſe aliunde conſtat. Sed quadrant omnino etiam Antigono illi, qui Alexandro in parte aliqua Aſiæ ſucceſſit. Et quamuis huius μυσοφιλία non adeo poſteritati commendata eſt, quam bellica ſtrenuitas et longæuitas: fieri tamen potuit vt vel illius documenta, in remotiſſimis regnis tunc notiſſima, apud exteros parum innoteſcerent, vel epiſtolæ auctor auribus monarchæ aliquid daret. Attamen, vt verum fatear, tota mihi epiſtola eſt νοθείας valde ſuſpecta. Non enim ſolum antiquorum nulli laudatur ante LARGIVM DESIGNATIANVM apud MARCELLVM, qui eam, tamquam ab Hippocrate ad Antigonum ſcriptam, Latine exhibet: verum etiam res ipſæ, antiquitatis genio vtcunque accommodatæ, grauitatem eam, quam vel ab Hippocrate Coo vel Diocle, altero Hippocrate, exſpectes, neutiquam oſtendunt. Quis enim credet auctorem non futilem breuem epiſtolam monarchæ ſcribentem, et ſeni et rerum mathematicarum gnariſſimo, opus exiſtimare vt eidem inculcet quot ſint dies a ſolſtitio ad æquinoctium, ab æquinoctio verno ad Vergiliarum exortum, hinc ad ſolſtitium æſtiuum, et ab hoc ad æquinoctium auctumnale? Certe videtur hoc bene conſideraſſe iam laudatus interpres vetus, qui in verſione minutias iſtiusmodi diſſimulare voluiſſe videtur.

XIII. Quod vero ad merita Dioclis medica attinet, celebrari ipſum video ob ſtudium anatomicæ doctrinæ impenſum, ob pathologico-practicam ſollertiam, et ob chirurgicam non ſolum peritiam, verum etiam partis huius per inſtrumenta noua amplificationem: de quibus deinceps ordine exponam.

XIIII. Primum fuiſſe Dioclem Aſclepiadarum omnium, qui de anatomica adminiſtratione aliquid ſcriberet, GALENI* teſtimonio clarum eſt: qui idem ſignificat eius ſcriptis inſtitutionibus ante Dioclis tempora opus non fuiſſe, quum Aſclepiadæ olim nullos, niſi qui eſſent e familia, artem docerent, hi vero a teneris vnguiculis parentibus artis opera facientibus, adeoque etiam diſſecantibus, adſiſtendo ita rem illam perdiſcerent, vt æque difficile videretur illius obliuiſci, quam vel loqui vel legere aut ſcribere. Verum poſtquam cœperunt collegio alii etiam adſcribi, iique ad virilem ætatem iam perducti, natam fuiſſe neceſſitatem cogitandi de remedio quo id ſuppleretur et emendaretur quod inſtitutioni puerili defuerat.

* *de adminiſtr. anatom. libr. II.* ineunte.

XV. Sed idem GALENVS* Dioclis anatomica merita non parum eleuat, quando ipſum absque diſſimulatione rudibus anatomicis, et qui rem ſuperficiario ſtudio tractauerunt, accenſet his verbis: *Nihil mirum ſi Diocles aut Praxagoras, aut Philotimus, aut veterum ferme omnium quisquam hæc cum aliis, quæ ſunt in corpore, ignorauerunt; leuiori enim brachio et minus accurate res anatomicas tractauerunt, quare illorum ne rationem quidem habendam cenſeo.*

* *de diſſect. matric. p.* 212. ed. Baſ.

XVI. Hoc Dioclis ſcriptum anatomicum ſatis clare innuit ſe vidiſſe PLVTARCHVS,* ex eodemque affert, cur mulæ ſint ſteriles, rationem anatomicam, ſed

ab

ab Empedocle, vt ipsemet ibi profitetur acceptam. Ex quo apparet, quod supra iam innuimus, philosophos, et seorsim Italicos, Asclepiadas ad naturæ studium excitasse. Forte ex eodem libro desumsit Dioclis sententiam cur viri euadant steriles, vbi inter plures rationes allegat paralysin partium genitalium, et penis vitiosam incuruationem, qua fit vt semen non recta eiaculetur, denique etiam virilium organorum ad femineas partes ἀσυμμετρίαν. Neque minus notatu digna est sententia, quam et Polybi et empiricorum fuisse testatur, posse etiam octauo mense vitales partus nasci, multosque virilem ætatem consequutos fuisse, qui hoc mense fuerant in lucem editi.

* *de placitis philosophorum lib. VI.* Adde, si placet, MACROBIVM *Somn. Scip. lib. I.* vbi multa referuntur Diocli nostro cum Stratone Peripatetico communia, de obseruatione periodi septenariæ in fœtu, nato, et adolescente homine.

XVII. Pathologiæ Diocleæ etiam passim laudantur apud veteres specimina. Modo citatus PLVTARCHVS refert ipsum docuisse, quod plurimi morbi enascantur ex inæqualitate principiorum seu elementorum corporis, indeque totius eius habitus et status orta alteratione. De febribus docuit, quod sint omnes symptomaticæ seu ἐπιγεννήματα, aliisque læsionibus demum accedant. Argumentatus autem est ab iis, quæ in oculos incurrunt, ad ea, quæ magis sunt abdita. Euidens autem esse, quod febres superueniant vulneribus, inflammationibus, bubonibus.

XVIII. Sed amplum fragmentum nobis conseruauit GALENVS * ex Dioclis libro, qui πάθος, αἰτία, θεραπεία, i. e. *de affectibus, eorundem caussis et curationibus* inscriptus fuit, quod agit de specie quadam melancholiæ, quæ malum hypochondriacum et flatulentum vocatur, ex quo non obscure elucet, quod in rationibus

affectuum dandis ad proportionem iustam et habitudinem elementarium qualitatum respexerit.

* *de locis affectis libr. III. pag.* 278. ed. Bas. Gr. En vero illud integrum: *Est vero tertia etiam melancholiae differentia, quae, sicut aliquando comitialis morbus, a ventriculo originem ducit. Vocant eam aliqui medici hypochondriacum, alii flatulentum morbum Visum autem fuit Dioclis potissimum verbis describere symptomata ad huuc morbum constituendum conspirantia; sunt autem ex libro, qui de affectibus, eorum causis et curatione inscribitur, vbi haec posuit: Porro alius a ventriculo morbus oritur, a prioribus diuersus. Aliqui melancholicum eum vocant, alii flatulentum. Aegro, vbi cibum adsumsit, praecipue coctu difficilem et ardores excitare aptum, eueniunt sputationes humidae copiosae, ructus acidi, inflationes, praecordia aestuant, fluctuationem percipiunt, non illico, sed quando eructationes cohibent. Aliquando etiam ventris vehementes dolores percipiuntur, qui in nonnullis supra diaphragma excurrunt, et concoctis quidem cibis mitescunt, quam primum vero cibum resumunt, eodem modo affligunt: quin saepe etiam ieiunis, et post coenam, molesti existuut. Quod si euomant, cruda et pituitam subamaram, calidam acidamue reiiciunt, vsque adeo vt et dentes inde stupore afficiantur. Et haec in nonnullis admodum iuuenibus eueniunt, cuicunque autem accidunt diuturno tempore inhaerent. Horum vero symptomatum hanc aetiologiam Diocles subiunxit: Intelligere autem oportet homines flatulentos nimio calore, venis illis, quae alimentum a ventriculo suscipiunt, incluso, aestuare, indeque sanguinem ipsorum inspissatum esse. Manifestum autem inde redditur, quod aliquid venis hisce impactum haereat, quoniam corpus nutritionem nullam assumit, sed in ventriculo cruda manent, quae assumuntur: quum antea* (in statu sano) *nutritiae partes in hos meatus susciperentur, et ad partes inferiores distribuerentur. Quod postridie etiam vomere solent, inde accidit, quoniam assumta ad intestina non deuoluuntur. Calorem autem praeter naturam auctum esse, inde potissimum colligas, quod ad sensum aestuant, et quod oblatis frigidis iuuantur. Talia enim calorem exstinguunt, aut languidiorem reddunt.* Pergit Diocles: *Dicunt aliqui in hominibus talia perpetientibus os vertriculi illud, quod intestinis coniunctum est, inflammatione coripi, hacque obstrui, sicque tempestiuum adsumtorum ad intestina descensum impediri: quo facto necesse esse non solum vt ventriculus repletus maneat, verum etiam vt inflationes,*

nes, ardores, ceteraque ante expoſita, eueniant. Aliud non minus notatu dignum Dioclis fragmentum exhibet *de aliment. facult. I,* vbi diſputat aduerſus eos, qui alimentorum medicamentorumue vires a priori, vt dicere ſolemus, indicare, omniumque rationes reddere conantur, aut potius reddi poſſe et debere contendunt, quum tamen talia per experientiam diſcantur et addidiciſſe ſufficiat. Etiam ORIBASIVS *medic. collect. Lib. VIII. c.* 22. Dioclis doctrinas, de iis quæ ad vomitum valent, recenſet, vbi ea, quæ medicamenti vim habent, quæque efficacia ſunt, adhibere vetat, vti vero iubet familiaribus et præſertim quæ conſuetæ victus rationis ſunt, cuius generis nonnulla recenſet. Non tamen ſatis clarum eſt an illo loco de omni vomitu agat, an tantum de diætetico.

XVIIII. CELSVS* refert Dioclem tenuioris inteſtini morbum chordapſum, plenioris ileon nominauiſſe: quum tamen alii illum priorem ileon, hunc colicam vocauerint, quod etiam noſtro æuo obtinet. Praxeos Diocleæ ſpecimina conſeruauit CAELIVS AVRELIANVS, ex quibus colligimus eum in hac parte ab Hippocrate parum fuiſſe diuerſum. Forte primus fuit, qui in paſſione iliaca globulos plumbeos deglutire iuſſit.

* *Lib. III. cap.* 13. Eiusdem meminit, vbi de ictero agit, *libr. III. cap.* 24.

XX. Chirurgiam quoque Dioclem exercuiſſe, minime dubitare nos ſinunt vetuſtorum auctorum monumenta. Nam CELSVS* noſter ipſum, cum Hippocrate et Philotimo aliisque, adducit ad confirmandum quod femur luxatum reponi et ex toto reſtitui poſſit: idemque auctor, vbi de telis e corpore extrahendis agit,** commendat *ferramenti quoddam genus, quod Diocleum graphiſcum Græci vocant, quoniam auctorem Dioclem habet, quem inter priſcos maximosque medicos fuiſſe* aſſerit. Eius deſcriptionem auctor poſuit, apud quem relegatur.

* *Libr. VIII. cap. XX.*

** *Libr. VII. cap.* 5. Id instrumentum non solum recentissimi editores Celsi, verum iam *Henr. Stephanus* et *Rob. Constantinus* in suis editionibus vocant, ut supra scripsi, graphiscum. Sed illa editio, quam *Philippus Pinzi* sumtibus *Benedicti Fontanae* CIↃ. CCCC. XCVII. Venetiis excudit, legit, *quod Diocris Graeci belulcum vocant*: manifestumque est bis in ea scriptura erratum esse, legique debere *Dioclis belulcum* (βελκλκὸν.) Vnde vero graphiscus desumtus sit, fateor me nondum inuenire: de antiqua vero editione non dubito quin illa in scriptis codicibus nomen hoc ita inuenerit: plane enim nullum apparet vestigium quod suspicionem faciat de editore, qui sibi in Graecis vocibus tentandis quicquam arrogauerit. IO. GORRAEVS in *definitionibus medicis* sub belulci et graphisci nomine idem describit.

XXI. Non pauca Dioclem nostrum scripsisse, apparet ex frequentibus allegationibus apud vetustos auctores obuiis. Consulatur celeberrimus D. D. FABRICIVS. * Ad nostram aetatem, praeter supra indicatam epistolam, eamque dubiae genuinitatis, omnino nihil peruenit. Fragmenta autem non omnino contemnenda ORIBASIVS conseruauit. Inter haec notabile illud est de alimentorum praeparatione, ** ex quo apparet Dioclem se non indignam occupationem existimasse, si praescriberet ciborum recte parandorum, et condiendorum, rationes. Finem in eo duplicem habendum profitetur, bonam valetudinem et iucunditatem. Condimenta laudat rutam, cuminum, coriandrum, origanum, satureiam, thymum, salem, acetum et oleum: porro caseum et silphium ac sesamum. En simplicitatem Graeciae priscae, ante quam commercia per Alexandriam faciliora reddita aromatibus exoticis eam obruerent.

* *Biblioth. Graecae Volum. XII. pag.* 584. 585.
** ORIBASIVS *medic. collect. IIII. cap.* 3.

XXII.

XXII. Ceterum ad laudem Dioclis hoc maxime pertinet, quod, teste GALENO, medicinam haud lucri cupiditate, emolumentorumque desiderio exercuerit, sed in facienda illa, pariter vt Hippocrates,* hominum vtilitates liberaliter spectauerit.

* Quod si de Hippocrate id certa scientia cognitum Galenus habuit, oportet non genuinum esse librum, qui *Praeceptiones* inscribitur, et ad Hippocratem auctorem refertur. Illius enim §. 4. praecipit de sostro statim ab initio curationis paciscendo, huiusque cautionis vtilitatem ostendit. Attamen et gratis aliquando operam, indigentibus et peregrinis, nauare pulcre praecipit, et medico φιλανθρωπίαν commendat.

XXIII. Progrediemur nunc ad Praxagoram Nicarchi* filium, patria Coum, ex Asclepiadarum familia vltimum artis eximia gloria celebrium. Hunc Diocli coaeuum, ambos autem Hippocratem proxime insequutos fuisse, iam supra indicaui. De vita et gestis eius, quod referam, apud veteres nihil inueni: quare de meritis, dogmatibus et discipulis, ea, quae comperta habeo, exponam.

* binis locis GALENVS patrem hunc denominat, sine dubio etiam medicum: scilicet *de dissect. matric. p. 213. et de facult. natural. II.* prope finem.

XXIIII. Anatomicis ipsum studiis occupatum fuisse, ita tamen vt rudimenta primorum conatuum non multum superauerit, ex testimonio GALENI supra adducto patet: in hoc tamen felix quod Herophilum discipulum habuit, qui praeceptoris doctrinam et diligentiam, felicioribus temporibus adiutus, longe superauit.

XXV. GALENVS* nostrum citat, ad declarandum quid veteres dixerint cotyledones, nimirum vasorum ad vteri superficiem internam pertingentium oscula: cui descri-

descriptioni Galenus addit pro illustratione, quod similia illa sint cotyledoniformibus exstantiis, quæ vasis hæmorrhoidalibus in intestino recto solent accidere.

* *de dissect. matr.* l. c.

XXVI. Principale ipsius dogma, quo et aliis insequutis præluxit, fuit illud, quod in arteriis sanguinem naturaliter contineri negauit; quod testatur GALENVS,* et simul miratur, qui potuerit idem docere, ex pulsu sanguinis statum cognosci debere. Inde vero colligimus, quod ab hoc tempore cœptum sit inter arterias venasque in medicorum scholis distingui: quum Hippocrates vtrumque genus vasorum vno nomine complectatur.

* *de dignot. pulsuum libr. IV. p.* 81. *Gr.*

XXVII. De arteriis autem docuit,* quod propria et connata sibi facultate pulsifica, non minus ac cor ipsum, gaudeant: et quod illa cordis pulsatio a palpitatione, tremore et spasmo, non genere, sed magnitudine tantum, differat. Naturaliter autem constituto corde pulsum edi: quo præter naturam intenso auctoque primo spasmum accidere, deinde tremorem, tandem palpitationem.

* teste GALENO *de different. pulf. IV. pag.* 42. et 45 Gr. Sed forte cum hoc testimonio non adeo facile conciliabitur aliud, quod circa finem libelli, *an sanguis in arteriis natura contineatur*, his verbis legitur: *non fertur, sed trahitur spiritus in arterias; nec a corde solo; sed vndiquaque, sicut Herophilo placet, et ante hunc Praxagoræ, Philotimo, Diocli, Plistonico, Hippocrati et aliis sexcentis. Vim tamen, quæ arterias extendit, a corde, ceu fonte quodam, manare -- ab omnibus antedictis viris concessum est.*

XXVIII. Cum Aristotele communem sententiam fouit, neruos a corde originem ducere, de quo inferius dispiciemus. Venæ cauæ nomen, teste RVFO

EPHE-

EPHESIO,* imposuit isti canali, qui a iecore ad renes tendit, inque ea initium esse febrium affirmauit. Eodem auctore discimus Praxagoram peculiari quodam modo succos corporis nostri nominauisse. Recenset autem γλυκὺν, *dulcem*, ἰσόκρατον, *aequaliter temperatum* ὑαλοειδῆ, *vitreum*, ὀξὺν *acidum*, νιτρώδη, *nitrosum*, ἁλυκὸν *salsum*, πικρὸν, *amarum*, πρασοειδῆ, *porraceum*, λεκυθώδη, *vitellinum*, ξυστικὸν, *vellicatorium*, στάσιμον, *stabilem*, *seu fixum, quod in venis inhaereat, neque in carnes permeet.*

* *de appell. corp. hum. lib. I. cap.* 33. et 36. Nescio autem an satis integer sit hic Rufi locus, quoniam vndecim humorum nomina refert, quum GALENVS *de facult. nat. II.* circa finem, commemoret, Praxagoram decem humores, omisso sanguine, enumerasse, quo addito vndecim omnino exsurgant. Apparet autem, ni fallor, Praxagoram in eo antiquitatis tenacem fuisse, quod sanitatis morborumque caussas potius ex fluidis quam solidis deducere conatus est, quem quidem morem omnes deinceps medici, donec methodicorum secta exorta est, tenuerunt.

XXVIIII. Crebra praxeos specimina de nostro Praxagora refert passim Caelius Aurelianus. Ex his notatu digna videtur audax, aut potius proterua chirurgia, quam proposuit in passione iliaca. Scilicet vomitoriis medicinis nihil omnino proficientibus, suasit ventrem pubetenus diuidere, diuidere etiam intestinum, detractoque stercore iterum consuere. Hanc audaciam nonnulli, vt obseruationes* fidem faciunt, hactenus imitati sunt, vt abdomine aperto, manuum ope ingressus et complicationes intestinorum explicarent et expedirent, hocque facto abdomen consuerent.

* Vide BONETVM *in sepulchreto Tom. II. pag.* 228.

XXX. Scripta Praxagorae omnia diu iam sunt perdita. Sed discipulorum clarissima celebrantur nomina, Philotimus, Plistonicus, et omnium facile nobilissi-

mus Herophilus, de quibus deinceps agendum nobis erit.

XXXI. Philotimus quod Praxagoræ auditor et Herophili commilito fuerit, GALENI * testimonio certum est. A CELSO nostro ** inter claros admodum auctores refertur. Inter anatomicos rudiores GALENI *** iudicio reponitur, inque eo comparatur Diocli et præceptori suo Praxagoræ. Nec forte iniustum facile Galenum in hoc aliquis dixerit, qui considerauerit apertam illam assertionem Philotimi, quod cerebrum sit inutile. Scripta iam olim desiderari cœperunt.

* *method. medend. lib. I. p.* 38. Gr.

** *Libr. VIII. cap.* 20. vbi refertur inter illos, qui perhibuerunt femur non solum reponi, verum etiam ex toto restitui sic posse, vt ne rursus excidat: quam controuersiam antiquam esse supra intelleximus.

*** *de dissect. matric. p.* 212. adde *de vsu part. libr. VIII. pag.* 453.

XXXII. Plistonicum Praxagoræ discipulum fuisse locupletem testem habemus CELSVM,* quo auctore discimus, quod cibos in ventriculo non concoctionem subire, sed putrescere docuerit. GALENVS ** ipsum passim laudat, seorsimque testatur, quod de spiritu consentanea Herophilo docuerit, de cetero autem dogmata pristina conseruauerit.

* *præf. libr. I.* Nescio quam longe ab hac sententia remotus Philotimus fuerit. Certe si non putrescere alimentum statuit, fermentationem in eo fieri, bullasque excitari docuit, vt apparet ex ORIBASII *medic. collect. Lib. V. cap. XXXII.* In quo quantum a Platonico-Timæanis dogmatibus recesserit alii inquirant.

** Locum adscripsi §. XXVII. adde *meth. med. I. p.* 38.

XXXIII. Et sane Plistonicum nostrum, vt et modo dictos, Philotimum ac Dioclem, antiquitatem tenuisse vel ellebori exemplo discere licet, cuius vsui hos viros, vt et Dieuchen, de quo mox dicemus, valde studuisse

ex

ex ORIBASIO * elucet. Quippe inuenerunt laudati viri diuersos modos, quibus hoc purgans vel mitius redderetur, vel externo vsu effectum suum ederet.

* *Medicin. Collect. Lib. VII. cap. vltimo.* Manifestum autem est ex antiquo quodam auctore ibi referri, siue is RVFVS est, siue alius quicunque. Ita autem scribit: *veteres veratri admotu atque odoratu purgare sunt conati. E quorum numero est Plistonicus. Hic enim glandes aliter atque aliter ex elleboro conficiens ano apposuit et vomitus exciuit. Passo eum componens et diluens vna cum felle bubulo, odorandum iis dedit, quibus neque mucus e naso, neque sputum posset procedere, ratus, id quod erat, fore vt vomitus facile prouocarentur, ac magis etiam si quis eo diutius vteretur. Diocles vero anum quoque elleboro instar emplastri circumdedit. -- Memini etiam Philotimum, vbi mitiore purgatione opus esset, post cœnam non dare, sed elleborum raphanis impingere solitum, et sequenti die raphanos præbuisse. Ita enim concitatissime homo vomet, id quod minus ex elleboro faciet.*

XXXIIII. Herophilum, Praxagoræ celeberrimum discipulum, quique arti plurimum emolumenti attulit, nec minorem præceptori gloriam peperit, suo loco reseruamus: nunc Herophilo seniores aliquos medicos, aut saltem coæuos, interserere visum est, hisque absolutis ad Chrysippum Cnidium, eiusdemque discipulos, pedem promouebimus. Sunt autem, de quibus dicere debebimus, Eudemus, Mnesitheus, Dieuches et Antigenes. Et Antigenem quidem non aliunde notum habemus, quam quod GALENVS* ipsum inter plures alios rudiores anatomicos, Herophilo et Eudemo superiores, recenset: vnde de ætate satis certus, vel nomen eius referre volui. Alius fuit Antigenes, ab hoc, vt credo, diuersus, Cleophanti discipulus, qui sub Ptolemæo Euergeta vixit, de quo suo loco dispiciam.

* *Comment. II. in de natura human. pag. 22. Gr.* Sermo ibi est de quatuor venarum paribus ex capite prodeuntibus, secundum textum quendam Hippocratis libris intersertum, sed a Gale-

no aliisque reprobatum: de quo nos supra p. 224. diximus. Nubem ibi testium Galenus adducit, quibus, quum Hippocratis æuo proximi essent, illa quatuor venarum paria omnino fuerunt ignota, hosque inter Antigenes noster comparet.

XXXV. Eudemus fere vbique Herophilo iungitur, quoties de anatomes melius et subtilius cultæ auctoribus apud GALENVM* sermo est. Seorsim ipsi in acceptis refertur, quod de cerebro et neruis ** longe vtiliora et præclariora, quam quisquam ante ipsum, prodiderit: omninoque existimat post Eudemum et Herophilum nulla anatomicæ disciplinæ incrementa fuisse. Præcipue autem pulcrum est, quod ipse et Herophilus ad glandulas animum accuratius appulerunt; quum alias quidem existimarent tantum vasorum fulciendorum gratia a natura factas esse, quasdam autem fluidi cuiusdam humectantis causa. In hoc sermone GALENVS *** manifeste prodit his duumuiris glandulas saliuales eorumque excretorios ductus, forte etiam pancreaticum, minime ignotos fuisse.

* vt loco modo adducto: nec non *de dogmatib. Hippocr. et Plat.* pag. 318.

** GALENVS *de locis affectis III. pag.* 282.

*** Locus est notatu dignissimus, in fine *Libr. II. de semine* p. 246. Gr. et sic fere habet: *ex glandulis radici linguæ adiacentibus saliua venit. Intestina autem subeunt tum illa, quæ ex ventriculo dimissa sunt, tum vero etiam ex hepate fluidum biliosum, et mox ex aliis glandulis ibidem collocatis, fluidum quoddam lubricum instar saliuæ: deque his glandulis non modica disceptatio, inde ab Herophili et Eudemi temporibus inter anatomicos fuit.* Et paulo inferius sic ait: *quod vero glandulæ saliuam generantes ductibus in sensus incurrentibus eam ad os deferant, prope nulli amplius est dubium.* Nescio autem annon pancreas eiusque ductus satis clare innuantur, quando in præcedenti loco, post bilis mentionem immediate subsequuntur glandulæ ibidem collocatæ, fluidum instar saliuæ fundentes et in intestina exonerantes.

XXXVI. Vbi vero praeclarus hic vir vixerit, quibusque subsidiis vsus sit, de eo nihil certi me adferre posse doleo. Fere inducor vt suspicer ipsum in Aegypto vixisse, ibique eadem libertate, qua Herophilus et Erasistratus, anatomiae operam nauasse. Citatur alias apud ARISTOPHANEM* et THEOPHRASTVM** Eudemus quidam pharmacopola: sed hunc nostrum esse uix mihi persuaserim.

* in Pluto v. 885. ad quem locum scholiastes annotat ipsum fuisse pharmacopolam et philosophum. Vendidisse eum annulos arcanae virtutis (τετελεσμένους δακτυλίους) aduersus daemones, serpentes et id genus alia. Celeberrimus D.D. FABRICIVS *bibl. Gr. Vol. XIII. p.* 156. locum integrum Graece exhibet, et mauult legere δήγματα, *morsus*, quam δαίμονα.

** *histor. plant. lib. IX. cap.* 18.

XXXVII. De Mnesitheo GALENVS aliique passim testantur, quod praestantissimus et dogmaticus medicus fuerit, testimoniisque ipsius haud raro vtuntur. Aetatem eius GALENVS* satis clare indicat, quando ipsum cum Diocle, Praxagora et Philotimo vixisse docet.

* *meth. medend. I. p.* 38. *et comment. in de nat. human. II. p.* 22.

XXXVIII. Quum vero duos fuisse huius nominis medicos certum sit, alterum Atheniensem, alterum Cyzicenum: non satis clarum videtur ad quem referri de Mnesitheo apud Galenum, quantum memini tantum non semper* sine patriae nota positum, dicta debeamus. ORIBASIVS ambos, aliquando distincte, saepe vero etiam satis vage allegat. Videtur autem Atheniensem hunc vetustum et celebriorem fuisse, quippe cui PAVSANIAS** testis est, quod in medicina excelluerit. Atheniensem hunc de eduliis, seu facultatibus alimentorum scripsisse ex ORIBASIO clarum est, quippe qui fra-

gmentum aliquod ipſius adfert:*** et ATHENAEVS ſubinde libros eius argumenti laudat. Sed idem Oribaſius ex Mneſithei Cyziceni libris adfert longum fragmentum de braſſica rite apparanda: vbi id genus edulii multis laudibus effertur, modusque oſtenditur, vt hoc vno edulio, diu ſatis continuato, multi graues morbi vinci poſſint.

* Vnicus mihi locus obtigit, vbi patriæ notam Galenus ipſi appoſuit, et honorificum encomium tribuit: *plenius de hoc ſcripſerunt qui Hippocrate poſteriores fuere, et eius ſcripta bene intellexerunt. Horum vnus fuit etiam Mneſitheus Athenienſis vir in reliquis ad artem pertinentibus abunde doctus, tum vero qua methodo ars exercenda ſit nemini peritia ſecundus. de arte curat. ad Glaucon. p.* 297.

** *Medicin. collect.* Lib. II. cap. 67. Titulum libro iſti fuiſſe περὶ ἐδεσμάτων GALENVS docet *de aliment. facult. II.* p. 334. vbi pariter fragmentum quoddam ex eo adducitur.

*** Ibid. *Libr. IV. cap.* 4.

XXXVIIII. Neſcio cuius Mneſithei ſit illud apud ORIBASIVM*, quo ellebori vſum ſuſpectum reddit, nec adhibere ſuadet, niſi in illis, qui ſe tuta curatione alia reſtitui non poſſe putant. Itemque aliud apud eundem fragmentum, quo de clyſteribus recte applicandis ample agitur.**

* *Ibid. Libr. VIII. cap.* 9. ** *Eodem cap.* XXXVIII.

XXXX. Dieuchen ex eadem ratione, qua Eudemum et Mneſitheum, huc pono. De patria et vita eius nihil apud veteres reperire mihi licuit. Sæpe ipſum PLINIVS, GALENVS, ORIBASIVS et ATHENAEVS citant, ſed fere tantum in illo argumento, quo de alimentorum facultatibus et præparatione agitur. PLINIO * auctore braſſicæ laudes peculiari libro proſequutus eſt. Longe plures hic poſſem ſubiungere huius æui medicos, quorum in hiſtoria Alexandri fit mentio: verum hos ſequenti capiti, vbi de Alexandro ipſo dicendum eſt, reſeruaui, vt tandem

tandem aliquando ad Chrysippum Cnidium, eiusque discipulos, progredi liceat.

* *Hist. nat. Lib. XX. 9.*

XXXXI. Chrysippi etiam Cnidii historia haud parum multis difficultatibus pressa est, quoniam idem nomen multi gesserunt, et iam olim inter se confusi sunt. Nam centum fere annis post nostrum floruit Chrysippus quidam Solensis, philosophus stoicus, idemque polyhistor, qui non pauca physica et medicinam contingentia, plurima ad dialecticam et philosophiam pertinentia, pluribus quam septingentis voluminibus, scripsit. Quumque GALENVS aliique veteres vtriusque fere sine adiectione diserta patriæ meminerint: factum est vt iam olim multa, quæ philosopho debentur, medico tributa sint. Dabo tamen operam, vt doctissimorum virorum IONSII et D. D. FABRICII monitis vsus, de nostro ea referam, quæ ipsi soli debentur.

XXXXII. Chrysippum nostrum patria Cnidium fuisse, Erinei filium, et in philosophia Eudoxum Cnidium, Pythagoræ addictum, audiuisse, cum eo etiam Aegyptum adiisse, in medicis autem Philistioni Siculo operam dedisse ex DIOGENE LAERTIO * clare constat. Nec vllam video rationem cur hæc ad alium Chrysippum trahere velimus, quum Pythagoricæ doctrinæ, in iuuentute haustæ, vestigia et specimina clarissima in ipso, eiusque discipulo Erasistrato, inueniamus. Ad vitam eius pertinentia præter dicta inuenire nihil licuit, præter id vnicum, quod filium cognominem medicum reliquerit, Ptolemæi regis aulæ inseruientem: sed calumniis circumuentum, vt regis iussu flagellis cæderetur, tandemque vltimo supplicio afficeretur.

* *de vitis philosop. libr.* **VIII. Adde, quæ de Eudoxo** ***pag.*** **312. diximus.**

XXXXIII.

XXXXIII. Hunc vero Chrysippum priscæ scholæ medicæ placita ingenti garrulitate mutauisse, auctor est PLINIVS.* Facile consentio D. D. CLERICO existimanti illam magnæ garrulitatis obiectionem errori Plinii imputandam esse, qui Chryppum Solensem, philosophum Stoicum in animo forte habuit, cuius polygraphia apud omnes est decantatissima. Sed mutationes in medicina susceptæ potissimæ sunt, quod purgantia proscripsit et venæsectionem: quæ causa fuit vt GALENVS ipsum multis locis, vbi Erasistrateos impugnat, tamquam dogmatum horum auctorem, perstringat.

* *Histor. natur.* XXIV. 1.

XXXXIIII. Quibus argumentis hæc conseruandæ et reparandæ sanitatis præsidia sustulerit, postquam scripta diu interciderunt, ignoratur. Si vero coniecturis locus est, purgantium fugam ab Aegyptiis didicit, ad quos vna cum Eudoxo, adhuc stante pristina Aegypti republica, profectus est. Certe de Aegyptiis constat, et supra vidimus, quod medicinas periculo aliquo dandas et accipiendas abhorruerint. Quod vero ad alterum dogma, de sanguine non mittendo, pertinet; nescio annon iure id tribui Pythagoreæ scholae possit: quippe hæc, de anima in sanguine subsistente per Iudæos, et forte plures orientis populos, edocta, procliuem viam ad dogma illud, quod sanguini parcere iubet, strauisse videtur. Et quod eadem potius diæta quam pharmacis vsa sit, omnium autem minime ad secandum venendumque venerit, superius* iam indicauimus.

* *pag.* 170. §. 23.

XXXXV. Vnicum specimen Chrysippeæ praxeos ex Erasistrato commemorat GALENVS.* Scilicet homini sanguinem spuenti membra vinculis circumdedit: quod Erasistratus prudentius factum iudicauit, quam si

sanguis

ſanguis fuiſſet e vena miſſus. A PLINIO ** celebratur inter primores medicos, qui regni vegetabilis remedia propoſuerunt. Idem auctor laudat *** Chryſippi integrum volumen, quod braſſicæ dicauit, per ſingula hominis membra digeſtum; eodemque loco commemorat, quod braſſica ab aliis, ante omnes autem a Pythagora, non parcius fuerit celebrata.

* *de V. S. aduerſus Eraſiſtrateos.*

** *Hiſt. nat. Lib. XXVI,* 2. *** *Libr. XX. c.* 9.

XXXXVI. Non defuerunt Chryſippo aſſeclæ et diſcipuli: quos inter Eraſiſtratus facile principatum tulit, a quo deinceps ſectæ nomen inditum et propagatum eſt. De quo quum dicere ſuo loco ſeorſim velim; hic ſubnectam reliquos Chryſippi diſcipulos famam et nomen conſequutos.

XXXXVII. Horum, tamquam maxime genuinos, GALENVS * plerumque coniungit Medium et Ariſtogenem. Medius Eraſiſtrati matris Cretoxenæ frater erat, teſte SVIDA. ** Apud PLINIVM *** citatur ad virtutes raphani comprobandas. Forte etiam ad noſtrum pertinet illud malagma, quod CELSVS **** ſub nomine Medi affert.

* *de V. S. aduerſ. Eraſiſtrat.* p. 8. et *de curat. per* V. S. p. 17.

** in voce *Eraſiſtratus.* Sed Suidæ relatio non facile conciliatur cum Sexto Empirico, cuius locum conſiderabimus, vbi de Eraſiſtrato agemus.

*** *Libr. XXX. cap.* 4.

**** *Libr. V. cap.* 18.

XXXXVIII. Ariſtogenem fuiſſe Gnidium SVIDAS tradit, et Chryſippi ſeruum ac diſcipulum, ex curatione Antigoni Gonatæ magnam famam conſequutum. A GALENO ipſum tamquam maxime genuinum Chryſippeum citari, modo dictum eſt. Forte hic noſter eſt, de quo CELSVS * refert, *non ignobilis medicus,*

Chrysippi discipulus, apud Antigonum regem, qui amicum quendam eius notae intemperantiae, mediocriter hydropico morbo implicitum, negauit posse sanari. Cumque alter medicus Epirotes Philippus sanaturum polliceretur, respondit illum ad morbum aegri respicere, se ad animum. Neque eum res fefellit. Ille enim cum summa diligentia, non medici tantummodo, sed etiam regis, custodiretur, tamen malagmata sua deuorando, bibendoque suam vrinam, in exitium sese praecipitauit.

* Libr. III. cap. XXI.

XXXXVIIII. Tandem Metrodorus non omittendus est, cuius notitiam praebet SEXTVS EMPIRICVS,* qui de ipso duo haec refert, quod Pythiadem, Aristotelis filiam, in matrimonio habuerit, et quod Erasistrati praeceptor fuerit.

* *contra mathem. lib. I. pag.* 271. edit. a CL. D. D. FABRICIO procuratae.

CAP. II.

De philosophis huius temporis, qui medicinae inseruierunt: et, occasione sic ferente, de medicis, qui in Alexandri magni historia occurrunt.

CONSPECTVS.

Dicendorum ordinis ratio. I.
Aristotelis patria, parentes et adolescentia. II.
Studia ante quam in aulam vocabatur. III.
Alexandrum instituit. IIII.
medicinae amore inflammauit. V.
et naturae studiosum reddidit. VI.
Anatomica tractauit. VII.
de eius historia animalium, et subsidiis ad illam. VIII. VIIII.
Quae forte maiora praedicantur, quam fuerunt. X.
digressio ad bibliothecam Aristotelis anatomicam. XI.
Quaeritur an homines inciderit. XII.
Specimina anatomica: ex capite. XIII.
ex thorace. XIIII. XV.
physiologiae specimina de partu octimestri. XVI.

I.

Proximum nunc videri poterat, vt de Herophilo et Erasistrato exponeremus: at vero quoniam dicendorum non pauca sunt, quæ recte diiudicari, nisi præmisso sermone de Aristotele, eiusque summo discipulo Alexandro M. vix poterunt: malui de ipsis prius absoluere, eorumque occasione de pluribus eo pertinentibus exponere.

II. Aristoteli patria obtigit Stagira, vrbs Thraciæ, extra antiquos hominum Græca lingua vtentium fines sita, sed a Græcis exstructa et habitata. De patre Nicomacho, regis Macedonum Amyntæ II. medico, supra* diximus. Ferunt autem natum ipsum fuisse olympiadis nonæ anno primo: quod si verum est viginti et septem annos cum Hippocrate vixit, potuissetque ab illius institutione fructum capere, nisi ipsum philosophiæ tunc maxime celebratum studium magis ad se traxisset. Minime tamen dubitandum est ipsum prima ætate sua a patre multa ad medicam artem pertinentia addidicisse: saltem

tem amorem medicinæ eundem continuo fouisse, et in alios propagasse, deinceps intelligemus.

* conf. *pag.* 313.

III. Decem et octo annos natus, et nuper patre orbatus, ad Platonem audiendum Athenas mittebatur, cui per integros viginti annos sedulam operam nauauit. Præceptore mortuo Athenas reliquit, et in Asia tres annos, partim apud Atarnensium regulum sibi affinem, partim apud Mitylenæos exegit, donec a Philippo Macedonum rege euocabatur vt Alexandri filii, tunc decimum quartum ætatis annum agentis, educationi præesset.

IIII. Octo annis in Macedonia apud Alexandrum exegit, plurimo quidem tempore ab aulæ strepitu remotus, in celeberrimo ad Miezam nymphæo, vt PLVTARCHVS* auctor est. Quibus occupationibus maxime deditus fuerit, a veteribus prætermissum est: id vero non iniuste colligimus, ipsum, inter alia vitæ vtilia, principi suo multa ad naturæ vniuersæ cognitionem, seorsim vero ad medicinam, pertinentia tradidisse.

* in *vita Alexandri.*

V. Ne frustra id credere videar, ex PLVTARCHO, qui vitam Alexandri summo studio nec minori iudicio descripsit, hæc adferam: *Ego quidem arbitror Aristotelem præ ceteris inflammasse Alexandri animum rei medicæ amore. Non enim solum scientia eius delectabatur, verum subinde etiam periclitantibus amicis curationem viuendique regulas præscripsit, cuius rei testes habemus ab eo exaratas epistolas.* Alibi idem Auctor huius rei specimen adfert, ex quo apparet Alexandrum in amici corpore instituendum elleborismum dirigere, cautelasque medico præscribere, haud grauatum fuisse.

VI. Præ-

VI. Praeterea Alexandrum Ariſtoteles rerum naturae curioſiori ſcrutinio adſuefecit, iterum teſte PLVTARCHO, qui quum ſpecimen phyſicae curioſitatis attuliſſet, ita ſubdit: *innatus ſapientiae amor, qui, educationis beneficio confirmatus, vna cum ipſo adoleuerat, numquam animo eius effluxit.* Veroque ſimile eſt, etiam ſi veterum diſertis teſtimoniis deſtituor, Alexandrum ab Ariſtotele tunc etiam a corporum animalium diſſectionem fuiſſe deductum: idque negotium tractanti commodiſſimam fuiſſe illam, in qua plurimum cum principe commorabatur, Miezam, villam ſcilicet regiam a vulgi frequentia remotiorem et tranquillo otio maxime idoneam.

VII. Ariſtotelem certe diſſectionibus occupatum fuiſſe, et longo vſu aliquid in arte hac conſequutum eſſe, GALENO * credere licet, cuius elogio optimis anatomicis annumeratur, et cum Herophilo confertur. DIOGENES etiam LAERTIVS ** teſtatur ipſum ἀνατομῶν octo libros ſcripſiſſe, et inſuper ἐκλογὴν ἀνατομῶν, *ſelecta anatomica*, vno libro, quem forte non iniuria octo illorum librorum compendium exhibuiſſe exiſtimauerimus. Hisque anatomicis libris pictas figuras fuiſſe adiectas ex Ariſtotelis ipſius *** ad τὰ παραδείγματα, τὴν διαγραφήν, τὰ σχήματα crebris remiſſionibus intelligitur.

* *de diſſect. matric. p. 212.*

** Libr. V.

*** loca indicaui et exhibui *hiſt. anatom. ſpecim. II. §. VI.*

VIII. Libri hi anatomici pars fuerunt magni illius *de natura animalium* operis, ad quod ſcribendum Ariſtotelem, immani pretio, non tam inuitatum quam conductum fuiſſe peruulgata fama eſt. Sed non conueniunt auctores veteres. PLINIVS * Alexandri auſpiciis id opus ſuſceptum commemorat, neque plura de ſubſidiis ſcribit, quam quod *aliquot millia hominum in totius Aſiae Graecia-*

Graeciaeque tractu parere ipſi *iuſſa* fuerint, *omnium quos venatus, aucupia, piſcatusque alebant: quibusque viuaria, armenta, aluearia, piſcinae, auiaria in cura erant;* AELIANVS ** liberalitatem hanc Philippo Macedoni tribuit. Rurſus vero ATHENAEVS,*** cuius narrata plurimi referunt, *Ariſtotelem ab Alexandro octingenta talenta, ad condendam animalium hiſtoriam, accepiſſe*, refert.

* *H. N. libr. VIII. c. 16.* ** *Var. hiſtor. lib. IV.*
*** *Deipnoſophiſt. lib. IX cap. 13. p. 398.*

VIIII. Enimuero mihi omnia rite perpendenti haec res incertiſſima, et maximam partem fabulis accenſenda, videtur. ATHENAEVS manifeſte loquitur ex vulgi rumore: facileque demonſtrari poteſt totius Macedonici regni cenſum, ſi multorum ſimul annorum reditus Alexander in vnum Ariſtotelem contuliſſet, non effeciſſe tantam pecuniae ſummam.* Adeoque fieri nequit vt ante Aſiam deuictam Ariſtoteli ſummam tantam dederit: hac autem deuicta, mox ab Ariſtotele alienatus fuit, et alios philoſophos, nihil de ſe meritos, magnificis donationibus ditauit, vt aegre Ariſtoteli faceret. Fruſtra igitur laborant, qui bonum Ariſtotelem etiam apud inferos repetundarum poſtulant, quoniam tanta pecunia non melius vſus fuit et veriorem hiſtoriam conſcripſit.

* Ariſtobulus, expeditionis ab Alexandro ſuſceptae haud ignobilis ſocius, apud PLVTARCHVM teſtatur, totum aerarium militare tunc non vltra LXX talenta paratae pecuniae habuiſſe: in apparatum autem ad tam arduam expeditionem inſumi debuiſſe ducenta talenta, mutuo accipienda, apud eundem legitur. Memini etiam apud EVSTATHIVM *in Homerum* me legere admodum diſertum teſtimonium, de pecuniae apud Macedonas, ante expeditionem Alexandri, magna raritate et paucitate: ſed nunc non eſt ad manus, vt poſſim locum requirerere & indicare.

X. Plane

X. Plane igitur existimo ex admodum mediocri re famam, vti solet, maximam effecisse. Scilicet Aristoteli, Philippo adhuc viuo, et Alexandro nondum ad expeditionem profecto, forte etiam primis annis ab expeditione suscepta, parata ad votum omnia fuerunt, si quid quisquam in illo regno inseruire posset. Sed postquam, Alexandro profecto, Aristoteles ad Athenienses abierat, et docendo occupabatur, ne quidem iuuare ipsum potuisset illa, de qua Plinius loquitur, hominum inseruire iussorum multitudo, non solum aliis occupationibus distractum, verum etiam in periculo constitum, ne, nouarum rerum desiderio, crebra extispicia instituere videretur et ad furentem plebem deferretur, si Athenis vel animalia incidere, ne dicam homines, ausus fuisset.

XI. Commode incidit memoriae, quod STRABO* commemorat, *Aristotelem ex omnibus, sibi quidem notis, primum fuisse, qui bibliothecam colligeret, idque vt facerent Aegypti reges, docuisse.* Sine dubio igitur anatomicos auctores collegit. Et sane Alcmaeonis Crotoniensis scripta possedit; nam hunc virum, vt reprehendat, subinde commemorat. Videtur idem de Empedocleis et Timaeanis scriptis dici posse. An Dioclis scriptum habuerit, aut omnino illud tunc temporis iam exstiterit, equidem nihil inuenio. Democriteas sententias passim adducit: sed in anatomica quaestione hunc philosophum vel laudari vel reprobari haud memini. Hippocrateis monumentis, etiamsi nullibi ea laudat, potuit esse instructus. Sed nec video quem adeo magnum ex iis fructum ad anatomen capere potuerit, mirorque ANDREAM LAVRENTIVM,* acerbe eum accusantem, et SEBASTIANVM BASSONEM** tam male fundatam criminationem recoquentem.

* *histor.*

*hiſtor. anatom. hum. corp. Lib. VIII. quæſt. 30. Ariſtoteles, inquit, omnia fere, quæ de natura animalium ſcriptis mandauit, ab vno didicit Hippocrate, quum tamen ingratiſſimus vir eius numquam meminerit.

** in præf. philoſoph. natur. aduerſ. Ariſtotelem.

XII. Propius ad anatomen Ariſtotelis acceſſuri, quærimus an hominum corpora vmquam inciderit, et inſpexerit, Ariſtoteles. Id vero confirmare haud facillimum videtur, ſed et negare difficile. Saltem pluribus locis indicat quod hominis viſcus cuius animalis obuii et domeſtici viſceri eidem ſimillimum ſit: quod facere auſus non fuiſſet, niſi humana vidiſſet. Quod autem non aperte de ſe ſcribat ſe homines inſecuiſſe, eius rei cauſa metus fuit, quoniam apud Græcos, et ſeorſim Athenienſes, non impune facturus fuiſſet iſtiusmodi de ſuo facto indicium. Suſpicor autem omnino in illo receſſu ſuo, vbi ipſum Regis ſui gratia protegebat, curioſitati principis ſui et propriæ ipſum ſatis feciſſe, idque auſum fuiſſe, de quo in ciuitate populari, et ſuperſtionibus maxime obnoxia, nemo ſalutis ſuæ cupidus cogitare poterat.

XIII. Sed, age, inſpiciamus aliqua anatomiæ Ariſtotelicæ ſpecimina. Corpus humanum diuidit* in caput, collum, thoracem, brachium duplex et crus duplex: ſub thoracis appellatione abdomen comprehendens. In capitis deſcriptione ab erroribus non ſatis ſibi cauit. Occiput omnino vacuum perhibet.** In mulieribus caluariam vnam habere ſuturam circularem: in viris tres adeſſe, quæ plerumque in vnam coeant. Cerebrum nullas intrare venas, ideoque hanc partem eſſe frigidiſſimam.***

* Hiſt. animal. lib. 1. c. 7. ** Ibid. c. 7. et 16.
*** Ibid. c. 16.

XIIII.

XIIII. Quando thoracem deſcribit, coſtas perhibet vtrinque eſſe octo: forte veras coſtas ſeptem in mente habuit et pro octaua clauiculam numerauit. Cordi tres ventriculos tribuit,* maximoque ſinu ſuo venæ maiori coniungi ſcribit, illi, ad quam etiam lactes, (μεσεντέριον) ſunt: forte id dicere voluit, venam portæ iecinore traiecto ad cordis ventriculum dextrum cauæ trunco deuehendum tradere ſanguinem.

* *Hiſt. animal. I, c. 17.*

XV. A corde inſuper neruorum initia deduxit: quam eandem ſententiam Praxagoram quoque fouiſſe, ſed ſubtilius propoſuiſſe et excoluiſſe, ſupra attigimus. Hæc deſumta ſunt ex illis locis, vbi de humanis corporibus ſe agere profitetur: quantum vero in aliorum animalium diſſectionibus a perfectione abfuerit, et ſubinde lapſus fuerit, vir doctiſſimus OLAVS BORRICHIVS* ſatis oſtendit. Adeoque non multum cauſæ eſt cur Stagiritæ laborum anatomicorum iacturam multum deploremus.

* *Hermetis Aegypt. ſap. vindic. pag.* 244. *ſeqq.*

XVI. Phyſiologiæ Ariſtotelis ſpecimen vnum vel alterum ſubiungere opus videtur. De partu octimeſtri agens,* declarat ſe omnino vitalem illum agnoſcere, qui hoc menſe prodeat, quum et ſeptimo editus viuere et ſupereſſe queat. Et in Aegypto quidem frequentiſſime accidere vt tales viuant et adoleſcant: idemque aliis etiam quibusdam in locis accidere, vbi mulieres fertiliores ſint, et ſæpe geminos, pluresque fœtus, geſtent. *Sed locis Græciæ,* inquit, *multi intereunt, nec niſi perpauci ſeruantur.* Ex quo ad Hippocratem noſtrum excuſandum aliquid licebit elicere.

* *Hiſtor. animal. lib. VII. cap.* 4.

XVII. Semen maris in vterum ipſum recipi, ibique diu detentum membrana obduci, docuit: nam ſi fœ-

tus nondum articulatus eiiciatur, inſtar oui membranula autem venæ copioſæ conſpicuntur.* Articulari autem marem incipere quadraginta diebus, feminam quarto demum menſe.

* *Ibid. cap.* VII. collato *cap.* III.

XVIII. Fœtus in vtero per vmbilicum ſolum augeri exiſtimabat. * Laudat obſtetricum ſui temporis curioſitatem, quæ ſanguinem in vmbilico, ante quam deligarent et reſcinderent, intro reprimerent, ratæ hoc pacto viuidum magis ac vegetum infantem reddi.

* *Ibid. cap. VIII. et X.*

XIX. Sed non ſolum anatomicum et phyſiologiæ ſtudium Ariſtotelis effecit, vt ipſius honorifica mentio fieri in medicinæ hiſtoria debeat: verum etiam, auctore DIOGENE LAERTIO, * ſcripſit *medicinalia* duobus libris. Ne dicam quoties medica ſatis pulcra in problematibus ſuis** attingat. Et ſi horum omnium cauſa conſiderari nondum ſatis mereretur, vel illud a neglectu vindicare eum debebat, quod initio quidem Galenus multum de philoſophia eius medicinæ inuexerit: Arabes autem totam fere Ariſtoteli eam accommodauerint: vt nondum centum anni effluxerint, ex quo florentiſſimi medicinæ doctores plus ſe in plerisque Ariſtoteli quam Galeno tribuere profiterentur.

* *Lib. V.*

** quorum ſectio prima integra medicis quæſtionibus conſtat, numeroque quinquaginta nouem proponit, quarum ſatis multæ, et forte pleræque, ad praxin medicinæ pertinent, ſatisque docent Ariſtotelem non ſolum ſciuiſſe quid faciendum ſit ex artis præceptis, verum etiam agendorum rationes requiſiuiſſe.

XX. Quin fuere, qui Ariſtotelem philoſophiæ chemicæ arcanioris participem ſerio perhiberent, ex eo potiſſimum fundamento, quod in catalogo librorum

ab

ab ipſo ſcriptorum compareat titulus, περὶ τῆς λίθου, *de lapide*: quem de lapide philoſophorum egiſſe ſecure credunt. Adeoque non mirum eſt hodieque circumferri opus quoddam *de perfecto magiſterio*, Ariſtotelis nomine inſcriptum.

XXI. Quum Ariſtoteles opera ſua Alexandrum, iam mortuo parente grauioribus negotiis obrutum, et totius Aſiæ imperium molientem, parum indigere intelligeret, prudentius ſibi conſuluit, dum ſe aulæ fluctibus ſubduxit, viamque iniit, qua philoſophica libertate magis frui liceret. Athenas itaque rediit, et poſtquam tredecim annos docendo in Lyceo tranſegerat, quum ſe morbo implicitum ſentiret, Chalcidem abiit, ibique ſupremum diem obiit. Illud autem certum eſt multorum antiquorum, et in his PLVTARCHI, qui vitam cum egregia cura ſcripſit, teſtimonio, quod Alexander M. a ſummo, quo Ariſtotelem olim complectebatur, amore et ſtudio, calumniatorum artibus, mox abductus fuerit, vt primo tantum languere amicitiam facile cognoſcere liceret, deinde vero etiam aliqua faceret, quibus Ariſtotelem contriſtaret, quin minas etiam oſtenderet. Viciſſim Ariſtoteles accuſatur, quod cum Antipatro, aliisque Macedonibus, in necem Alexandri conſpirauerit, venenumque* edocuerit, quo interemtus eſt, tam acre, vt nullo vaſe metallico contineri poſſet, quin illud ſtatim eroderet: ſed vngula mulæ aut aſinæ aſſeruari ſolum poſſet.

* Illa infamia Ariſtoteles a pluribus veterum oneratur, vt ARRIANO *de exped. Alex. Lib. VII.* p. 500. edit. *Blancard.* PLINIO XXX. cap. XVI. Verum ſuſpicionem illam ſatis longo tempore ab Alexandri exceſſu demum ortam, maleque fundatam eſſe, alii, vt PLVTARCHVS *in Alexandro*, contendunt. Venenum dicitur fuiſſe aqua Stygia, quam ſcribunt in Nonacride, Arcadiæ regione, e ſaxo quodam ſtillare, eſſeque frigidiſſimæ naturæ. Chemici aquas Stygias

 vocare

vocare solent illos concentratos spiritus acidos, quibus metalla soluunt: sed, si quid dare vellemus illi persuasioni de Aristotelis chemica peritia, certe non video quo pacto talis aqua, ex Macedonia Babyloniam ad Euphratem, in vngula deferri potuerit, nec illam dissoluerit. Et quum omnes conueniant regem grauissima iracundia prius commotum, ex comessatione nocturna male habere et febri laborare incepisse, et post septimum demum diem discessisse ex hac vita: facile existimo et Aristotelem et alios a veneni exhibiti accusatione absolui debere. Plutarchus addit vel ex hoc fabulae inconcinnae fidem labefactari, quod Alexandri corpus in tam calida regione, ob ducum discordiam, per multos dies a nemine curatum iacuerit, neque tamen vlla signa euenerint, ex quibus de veneno iuste suspicari tunc quisquam potuisset.

XXII. A praeceptore ad nobilissimum discipulum ALEXANDRVM Magnum abire liceat, quem qualem Aristoteles effinxerit suo studio, ex parte iam indicauimus. Is vero medicinae incrementis ipsis suis factis politicis plurimum profuit. Non enim solum Aegypto occupata et Graecis hominibus permixta effecit vt illius nationis scientiae ad reliquas gentes facilius emanare possent: verum etiam Alexandria fundata effecit vt commercia cum gentibus remotioribus Indis per sinum Arabicum et mare rubrum facilia nunc essent, multumque tam aromatum, quam ad materiam medicam pertinentium, quotannis adueheretur. Vt minime mirandum sit si Alexandriam, praecipue Ptolemaeorum studio magis excultam non solum florentissimum totius orbis emporium videamus, verum a primo statim tempore medicinae etiam commodissimam et florentissimam scholam.

XXIII. Neque minus etiam reliqua per vniuersam Asiam expeditio, et Graecarum coloniarum vbique positarum multitudo profuit, vt per commercia facilitata

litata et amplificata terrestribus etiam itineribus vndiquaque apportarentur, quæ in Græcia ante id tempus forte inaudita, aut saltem rarissime visa fuerunt.

XXIIII. Longum foret si adsertionem hanc pluribus exemplis nunc comprobare vellem. Sed prouoco ad considerationem medicinarum, quas ante Alexandriam conditam Græci suis in libris commendarunt, vbi nihil, nisi quod indigenum erat, facile inuenimus: aut ad summum, quod ex Aegypto et Cyrenaica regione peti poterat. Eiusdem generis erant condimenta ciborum, quorum catalogum supra* dedi. Ne aloen quidam in vllo auctore Alexandrinæ vrbis epocha antiquiore inuenies; sed posteriores eam crebro adhibuerunt. Est de ea apud orientales auctores constans traditio classem Alexandri ad Sucotram insulam appulisse, animaduersoque aloes copioso prouentu illiusque succi vtilitate cognita, præsidiarios in insula reliquisse, qui aloes collectioni et transmissioni operam darent. Et quamquam orientalium isti traditioni fidem derogandam esse, ex eo contendi posse videatur, quod ARRIANVS,** qui expeditionem illam naualem descripsit, de eo plane silet, et orientales absurdas circumstantias adiungunt: vt tamen non omnino rem illam negligam facit recentioris æui scriptor hodœporicus,*** qui de diuersitate notabili incolarum eius insulæ testimonium luculentum exhibet.

* *pag.* 342. §. 21.

** *rerum Indicarum* libro, quem aliqui *de expeditione Alexandri octauum* inscribunt.

*** Est is *P. Vincent. Maria di S. Caterina da Siena*, in suo libro *viaggio all' Indie orientali* Lib. V. cap. IX. Memorat autem incolarum alios esse nigros, crispis capillis tectos: alteros albentes, capillis rectioribus, indolis erectioris et nobilioris. Atque hos vltimos existimare licuerit esse illorum Græcorum, siue ab Alexandri classe relictorum, siue in-

sequutis temporibus, forte ab Aegypti regibus huc delatorum posteros: alteros autem indigenas. Orientalium traditionem videas apud HERBELOTVM *biblioth. orient.* voce *Sabr*, et *Soccthorab.* Absurdum illius narrationis in eo consistit, quod iidem scriptores credere videntur Christianam religionem per Alexandrum ibi esse introductam. Sed solent scriptores orientales nomen *Nassar*, quod Christianum denotat, frequentissime per anticipationem tribuere Graecis, qui postea Christiani facti sunt: quo animaduerso excusari etiam poterunt.

XXV. Neque dubium est quin Alexander M. in subiugata a se regno medicinam Græcam intulerit: Græcis scilicet, vtpote victoribus, suos mores suamque religionem vbique propagantibus. Hinc Aesculapii templum Ecbatanis et in Babylone Serapidis nobis commemorant vitæ Alexandri scriptores. Vicissim post Alexandri tempora inuenimus Serapidis maxime cultum ad Græcos emanasse: vt PAVSANIAS * diserte commemorat Athenienses Serapidis religionem a Ptolemæo accepisse.

* *Attic.* p. 42.

XXVI. Vidimus supram Alexandrum elleborismorum studiosum fuisse: nunc curiositatis gratia annotamus iam olim duobus præclarissimis medicis Vlmensibus D. D. AVGVSTINO THONERO* et D. D. IOANNI SCVLTETO in animum venisse, illam curationem, quam in Cilicia graui morbo decumbens, sustinuit, fuisse elleborismum.

* videantur *Epistolæ* THONERI *VII. VIII. VIIII. X. et undecima:* subiunctæ autem sunt eiusdem laudatissimis obseruationibus inde a pag. 296 - 311.

XXVII. Multos in exercitu suo præclaros medicos Alexander secum duxit: de quibus deinceps dispiciam, si prius de philosophis et Aristotelis discipulis omnino absoluero. His accensere Alexandro non ignobiliorem

biliorem Ptolemæum, cognomento Lagi dictum, minime vereor, CVRTII* elogio promtiſſimum quidem bellatorem, ſed pacis artibus, quam militiæ, maiorem et clariorem. De hoc non contemnendis teſtimoniis conſtat, verumipſius genitorem fuiſſe Philippum Alexandri patrem, qui matrem eius grauidam Lago tradiderat: vnde forte eadem excelſa indoles, quæ in vtrisque fuit, et Ptolemæi ſemper Alexandro fidus animus haud male deducentur. Iam vero ARRIANVS* auctor eſt a Philippo inſtitutum fuiſſe vt Macedonum, qui in aliqua dignitate conſtituti eſſent, filii, quum adoleuiſſent, ad regium miniſterium deligerentur. Coniicio igitur hunc Ptolemæum, Alexandro ætate ſupparem, regio huic filio ſocium et eidem miniſtraturum fuiſſe adiunctum, ſicque eadem cum ipſo educatione gauiſum. Confirmat me STRABONIS ſupra adductum teſtimonium quod Ariſtoteles Aegyptios reges bibliothecas colligere docuerit: quem vero alium, præter hunc Ptolemæum Lagi, docere potuerit, neminem inuenire poſſum.

** de expeditione Alex. libr. IV. p. 268.*

XXVIII. Quod ſi me coniectura hæc non fallit, facilius inuenire licebit vnde Ptolemæo huic tam generoſa cura inſpirata ſit, qua deinceps omne litterarum genus, præſertim vero anatomicum ſtudium, tam acri ſtudio per Aegyptum excitauerit. Certe nullum inuenimus, cui illud ſtudium anatomen fouendi de Aegypti regibus tantopere prædicatum, ſecurius et iuſtius conueniat præter hunc et ipſius ſimillimum filium, qui philadelphi nomen accepit. Atque his potiſſimum regibus Alexandria omnis ſuæ felicitatis et celebritatis cauſam imputare debet.

XXVIIII. Ab his regio diademate et purpura exornatis Ariſtotelicæ diſciplinæ alumnis progredior ad minoris quidem dignitatis faſtigium conſequutos, ſed laude

laude ac celebritate minime inferiores, Callisthenem Olynthium et Theophrastum Eresium. Et Callisthenes quidem quod auditor et discipulus Aristotelis fuerit, diserte testatur ARRIANVS:* quod eidem necessitudine sanguinis coniunctus fuerit, DIOGENES LAERTIVS. Oportet autem Callisthenem ab Aristotele prius profecisse, quam ad aulam Macedoniam vocaretur, vel omnino octo illis annis quibus Aristoteles Alexandrum docuit, participem illarum doctrinarum fuisse.

* *de exped. Alexand. p. 262.*

XXX. Quum Aristoteles Alexandrum relinqueret, ipsi hunc suum cognatum commendauit itineris socium: videturque ipsi mandatum fuisse vt et facta Alexandri scriberet, et curiositati ipsius physicae, omnia adnotatione digna consignando, inseruiret:. Forte etiam vt iuuenes nobiles, quos Alexander secum ducebat, in philosophia erudiret. Enimuero nimis erat philosophus et grauis, quam vt Alexandrum iam se adulatoribus indulgentem ferre posset, aut ab ipso perferri. Quare infelicem vitae exitum, tribus ante Alexandri obitum annis, inuenit: de quo consulendi sunt PLVTARCHVS, ARRIANVS, aliique, qui de vita et rebus gestis Alexandri exposuerunt.

XXXI. Referri huc meruit, quoniam, teste CHALCIDIO,* anatomen exercuit, et seorsim de oculo bene scripsit. Ab EPIPHANIO** etiam refertur inter illos, qui de radicum herbarumque viribus commentati sunt. PLINIVS etiam nostrum laudat inter illos auctores, quibus in concinnanda historia sua naturali vsus fuit.

* *in Timaeum Platonis comment.* p. 340. edit. Meurs. de oculi natura *Callisthenes, Aristotelis auditor, et Herophilus multa et praeclara in lucem protulerunt.* MEVRSIVS ad hunc locum indicat reliqua viri huius scripta.

** *de haeresib. lib. I.* ineunte.

XXXII.

XXXII. Theophrastus, ex insulae Lesbi vrbe Ereso ortus, vnde Eresii nomen tulit, Platonis primo, mox Aristotelis auditor factus est, eidemque in schola successor dari meruit: quod munus tanto cum adplausu sustinuit, vt auditores ad duo millia ipsum sectarentur. Medicinam is quidem ex instituto non tradidit, nec exercuit: sed studium rerum naturalium exemplo praeceptoris sui coluit. Et quemadmodum ille historia animalium praecipue occupatus fuit: sic noster sibi regnum vegetabile potissimum et minerale illustrandum sumsit: de quibus, non quidem vt medicus, sed vt philosophus, commentatus est.

XXXIII. Et ad minerale quidem regnum pertinet libellus *de lapidibus*, qui hodieque exstat, & historiae naturali potius quam medicinae inseruit. Alterum autem opus, etiam superstes, *historiam plantarum* libris nouem tradens, maximam quidem partem philosophicum, subinde vtilia medicinae praecepta de vsu et viribus earum intermiscet: quod vtinam edere de republica medica et hac vniuersitate meritissimo CASPARO HOFFMANNO licuisset: quoniam vere Augiae stabulum est, quale hodie exstat. Sed bene habet quod non periit labor, aut apud βιβλιοτάφους delitescit, sed in bibliotheca τοῦ χαριεστάτου, D. D. GODOFREDI THOMASII saluus et incolumis restat: vnde spes est fore vt in publici boni plurimum emolumentum possit aliquando produci.

XXXIIII. Supersunt etiam *de causis plantarum* libri sex. itemque *de sudoribus*, *vertigine et lassitudinibus* libelli: vt et fragmenta *de neruorum resolutione*, et *animi defectione*. Sed de sale, nitro et alumine, de pestilentiis, de melle, vino et oleo, de amentia, aliique medicum fructum in titulo promittentes libri, quorum indicem DIOGENES LAERTIVS conseruauit, diu sunt amissi

XXXV. Huius occaſione meminiſſe liceat viri, quem ex indicio ipſius * cognouimus, quique ætate ſuppar fuiſſe videtur. Eſt is Thraſyas Mantinenſis, quem rei herbariæ peritiſſimum (δεινότατον τὰ περὶ τὰς ῥίζας) fuiſſe teſtatur. Hunc dicit experiendo didiciſſe, quod omnium medicaminum vires debiliores in adſuetis reddantur: quodque ellebori manipulos totos ſine noxa adſumſerit. Eundem nouiſſe et inueniſſe teſtatur, quo pacto ſuccus cicutæ, papaueris et aliorum eiusmodi præparari poſſit vt minima moles, videlicet drachmæ pondus, mortem certiſſime inferat. Cicutam autem ex Suſis petendam eſſe. Huius etiam diſcipulum laudat Alexiadem, quem rei herbariæ non minus gnarum, ſed et inſuper totius medicinæ peritum vocat. Nec diſſimulat ibidem hanc venenorum doctrinam ſuo æuo magis, quam ſuperioribus temporibus, fuiſſe excultam.

* *hiſtor. plantar. Libr. IX. cap.* XVII. et XVIII.

XXXVI. Venimus tandem ad medicos, qui Alexandri magni occaſione in hiſtoriis celebrantur. Horum facile princeps eſt Philippus Acarnan, cui Alexander ſalutem ſuam, quum in maximo diſcrimine verſaretur, credere non dubitauit, etſi per litteras monitus vt ſibi ab hoc medico, quippe incredibili pecuniæ ſumma a Perſis ad ſe perimendum emto, caueret. Hiſtoria apud multos, ſed forte nullibi iucundius, quam apud PLVTARCHVM, legi poteſt. Curationem illam vere periculoſam fuiſſe eo magis credemus, ſi verum eſt, quod multæ circumſtantiæ docent, elleborum, rege ſic poſcente et iubente, fuiſſe exhibitum: de quo ſupra* iam dixi. Quid eidem hydropicum curaturo apud regem Antigonum acciderit, ex CELSO pariter iam** indicaui.

* *pag.* 366. §. 26. ** *pag.* 354. §. 48.

XXXVII.

XXXVII. Magna et Critodemo fama eſt, qui Alexandrum, in expugnatione vrbis Mallorum in pectore periculoſiſſime vulneratum, exciſo grandi et hamato telo, feliciter curauit. Illum fuiſſe Coum, et ex Aeſculapii ſtirpe, ARRIANVS * auctor eſt. Sed CVRTIVS ** eandem curationem tribuit Critobulo: videtur autem eum in animo habuiſſe Philippi celeberrimum medicum, de quo ſuo loco *** meminimus.

* *de exped. Alex. libr. VI. pag. 397.*
** *Lib. IX. cap. V.* *** *pag. 314.*

XXXVIII. Nec omitti debet infelix Glaucias ille, apud Plutarchum Glaucus dictus, quem Alexander cruci affigere iuſſit, quod credebat ipſum Hephæſtionem, quem nimio amore proſequebatur, peſſum dediſſe: quum ipſe potius, vt Plutarchus auctor eſt, intemperantia ſua periiſſet, idque, vt Arrianus teſtatur, die morbi, (erat autem febris) ſeptimo, adeoque canonice et regulariter. Plura fuere tunc ab Alexandro virtute ſua indigna, ob mœroris vehementiam, perpetrata.

XXXVIIII. Meliori fato gauiſus eſt Alexippus, caſtra eius in Indiam ſequutus, cui comiter gratias egit ipſe rex, ſcripta epiſtola, quod Peuceſtam a morbo reſtituerit, teſte Plutarcho.

XXXX. Atque idem auctor nos edocet etiam de Pauſania medico, cui rex per litteras commendauit Crateri tunc ægrotantis ſollicitam curam, et cautiones circa elleborum dandum inculcauit.

CAP. III.

De Herophilo, Erasistrato, & ab his deductis viris.

CONSPECTVS.

Pluri-

I.

Minime dubito profiteri Græcanicæ medicinæ summum vigorem in his duumuiris conspici, omninoque virilem eius ætatem, & robur cum optima venustate coniunctum. Dignos itaque existimaui, quibus hoc caput integrum tribuerem, eorumque memoriam, quantum hodie licet, postquam scripta eorum diu deperdita sunt, renouarem.

II. Herophili patria fuit Chalcedon, vrbs Bithyniæ, Byzantio in altera continenti e regione opposita. Huius nomen veteres nonnumquam scribebant * καλχηδών: vnde facilis fuit scribarum error, quo in Galeni codicibus expressis alicubi ** καρχηδόνιος, Carthaginensis perhibetur.

* videatur ABR. BERKELIVS *in notis ad Stephanum Byzantinum. voce* χαλκηδών.

** *de vsu partium lib. I. pag. 370.*

III. Vixisse eum in Aegypto, ibique potissimum anatomen excoluisse in celeberrima vrbe Alexandria, ex GALENI * testimonio clarum est, qui annotat ipsum,

quum cerebelli regionem aliquam calami ſcriptorii nomine inſigniret, talem eius ideam animo habuiſſe, qualis conueniret calamis apud Alexandrinos vſu quotidiano adhibitis. Quo autem tempore vixerit clarum facit SEXTVS EMPIRICVS, ** ex quo diſcimus eum Diodori Croni, philoſophi diſputaciſſimi, argutiolas lepide refutaſſe: hunc autem Ariſtoteli ſupparem fuiſſe ad illum locum notat Celeb. D. D. FABRICIVS. Suppoſititiis Phalaridis epiſtolis factum eſt, vt a quibusdam longe antiquior, ſed præter omnem fidem, perhiberetur: de quo ample diſputauit D. D. CLERICVS. ***

* *adminiſtr. anatom. libr. IX. fine.*

** *Pyrrhon. hypotyp. II. cap.* 22. *ſegm.* 245. vide notam doctiſſimi editoris. *** *hiſtor. medic. p.* 316. edit. nouiſſ.

IIII. Sed & ætatem Herophili ſatis euincit illud, quod Praxagoræ diſcipulus fuit: de quo ſupra diximus. Quos alios præceptores habuerit, equidem non inuenio. Attamen eum dialecticum fuiſſe in laudem eius ponit GALENVS.*

* *meth. medend. I. p.* 38.

V. Quantus vir fuerit GALENI * verbis indicabo: *Herophilus reliquam medicinam perfecte callebat: ſed in anatomica doctrina ad ſummum apicem pervenerat: huiusque tam præclaræ eruditionis potiſſimam partem non in beſtiis, vt plerique alii, ſed in ipſorum hominum corporibus ſibi acquiſiuerat.*

* *de diſſect. matric. pag.* 211.

VI. Non dubium eſt Herophilum illa hominum corpora luſtrandi & diſſecandi libertate potiſſimum fuiſſe gauiſum Ptolemæi primi, Aegypti regis, beneficio. Illud autem ſtudium anatomicæ rei impenſum aliqui vsque adeo extollunt, vt & viuos homines tunc fuiſſe inciſos perhibeant. CELSVS* in hunc ſenſum ſcribit:

neceſſa-

necessarium ergo esse incidere corpora mortuorum, eorumque viscera atque intestina scrutari. Longeque optime fecisse Herophilum & Erasistratum, qui nocentes homines, a regibus ex carcere acceptos, viuos inciderint, considerarintque, etiamnum spiritu remanente, ea, quæ natura ante clausisset, eorumque posituram, colorem, figuram, magnitudinem, ordinem, duritiem, mollitiem, læuorem, confrutum: processus deinde singulorum & recessus, siue quid inseritur alteri, siue quid partem alterius in se recipit. Et TERTVLLIANVS **: *Herophilus ille medicus an lanius, qui sexcentos exsecuit, vt naturam scrutaretur; qui hominem odiit, vt nosset, nescio an omnia interna eius liquido explorarit, ipsa morte mutante quæ vixerant, & morte non simplici, sed ipsa inter artificia exsectionis.*

* *præf. libr. I.* Legimus autem *confrutum*, pro eo, quod editorum alii exhibent, *confractum*, quod hoc loco nullum commodum sensum præbet. Nimirum vt a *deferueo* sit *defrutum*: sic a *conferueo*, *confrutum*. Illo autem verbo *conferuere* Celsus libro VIII. aliquoties vtitur, quod ex veterum vsu idem significare ac προσφύεσθαι, *apponi*, *agglutinari*; pluribus ostendere conatus sum in dissertatione *de ossibus conferuentibus* ad illustrandum CELSVM 1727. habita.

** libr. *de anima*, cap. X.

VII. Equidem nolo hic disquirere verene Herophilus cum Erasistrato, quem eadem accusatio premit, crudeles manus ad viuorum hominum præcordia adegerint: an forte vulgi persuasio rem vero maiorem fecerit: sed addam PLINII * aliquod luculentum testimonium, quod de iisdem exercitationibus anatomicis ille protulit. Nimirum refert, *in Aegypto reges corpora mortuorum ad scrutandos morbos insecuisse.* Non puto ad vllos reges hoc testimonium melius posse applicari, quam ad Ptolemæos priores, illum Lagi filium & Philadelphum: hos autem ipsos operi manum admouisse

mouisse minime opus est, quum habuerint cognitos satis medicos, quorum in hoc negotio vterentur industria. Sed illud notabile est, studium anatomicum non solum eo scopo institutum tunc fuisse, vt status corporis humani sanus & naturalis patescerent: verum etiam vt abditae morborum causae magis innotescerent.

* *Hist. nat. lib. XIX. cap. V.*

VIII. Omnino optandum videtur, vt Herophili ipsius scripta nobis superessent, vt possemus ex ipso iudicare, quantum in vtroque scrutinio profecerit. Quum vero iam olim illa nobis temporum iniuria abstulerit, ex iis, vbi GALENVS, aliique veteres, Herophilum ingenue laudant, indicium capere & referre opus est.

VIIII. In anatomico itaque studio ipsi in genere debemus, quod corpora humana certo scrutatus sit, partiumque descriptiones, ad verum archetypum exactas, dederit: quod multis antea neglectis nomina primus indiderit: quodque rebus diuersis, eodem nomine a rudioribus anatomicis antea designatis, adeoque confusioni obnoxiis, nomina clariora inuenerit: etsi perficere omnia non valuit.

X. Sic nomina imposuit intestino duodeno, venae arteriosae & arteriae venosae, tunicis oculi retinae & arachnoideae, calamo scriptorio, torculari, pluribusque aliis: de quibus passim GALENVS, RVFVS EPHESIVS aliique veteres, & ex his D. D. CLERICVS.*

* *histor. medic. pag. 320. 321.*

XI. Neruorum & cerebri doctrinam ante omnes melius excoluit: quumque veteres nerui nomen latissimo sensu adhiberent; noster merito videtur auctor esse illius distinctionis, quam RVFVS EPHESIVS* adfert, inter sensorios, motuique voluntario seruientes, quos a cerebro & spinae medulla prodire videmus, &

copu-

copulatiuos, qui circa artus sunt, quæque nos ligamenta vocamus, & tendines ex musculorum finibus prodeuntes.

* *de appellat. corp. hum. part. lib. I. cap.* XXII, & XXXV.

XII. Herophilo etiam tribuitur inuentio certarum in mesenterio vndiquaque dispersarum venarum, quas ipsorum intestinorum nutritioni destinatas esse propterea credidit, quoniam non, velut aliæ, in hepar transeunt, sed ad certa corpora glandulosa terminantur. Manifestum est vasa lactea seu chylifera hic designari. Hoc dogma GALENVS* Herophilo disertis verbis tribuit, & quod mireris, approbat, forte quia venas has esse dicit: quum tamen Erasistrati idem inuentum, sed sub nomine arteriarum, modo aere modo lacte repletarum, propositum, pluribus locis, nec sine verborum acerbitate, reprehendat.

* *de vsu partium, Libr. IIII.* circa finem. Sane vbique obserues Herophilo æquiorem se præbere GALENVM quam Erasistrato. Nec paucis locis aperte prodit, id se Erasistrateorum sui temporis peruicacia commotum & irritatum facere.

XIII. Physiologiæ Herophileæ specimina pauca inuenio. Conseruauit tamen PLVTARCHVS* eius de respirationis negotio doctrinam, quam quatuor distinctis actibus, duabus systolis, totidemque diastolis, absolui docuit. Inque eodem discursu commemorat, quod vires motrices adscripserit tribus hisce, nimirum neruis, arteriis & musculis.

* *de placitis philosoph. lib. I. cap.* 22.

XIIII. Pathologiæ Herophileæ fundamentum ostendit CORNEL. CELSVS,* scilicet *in humidis omne esse vitium:* in quo videtur Praxagoram præceptorem esse sequutus: particulare specimen dat CAELIVS AVRELIANVS, nimirum quod in pleuritide pulmo sit affecta pars,

& quod peripneumonia ab ea non aliter differat, quam quod in hac integrum viſcus, in illa vero pars tantum affecta ſit: quod dogma recentiori æuo in ſcenam reuocatum eſſe ſatis conſtat.

* *Libri I. præfat.*

XV. Semiologiam amplificauit pulſuum doctrina ſubtilius exculta, de quo PLINIVS* ita ſcribit: *arteriarum pulſus in cacumine maxime membrorum euidens, index fere morborum, in modulos certos, legesque metricas, per ætates, ſtabilis aut citatus aut tardus, deſcriptus ab Herophilo, medicinæ vate, miranda arte, nimiam propter ſubtilitatem deſertus.* Cum quo fere conueniunt, quæ alio loco idem auctor poſuit,** *omnes ſcholas damnauit Herophilus, in muſicos pedes venarum pulſu deſcripto, per ætatum gradus. Deſerta deinde & hæc ſecta eſt, quoniam neceſſe erat in ea litteras ſcire.* At vero non deſertam Herophili ſectam fuiſſe, deinceps videbimus: quantum vero litterarum fuerit ad dogmata hæc percipienda neceſſarium, iudicare nunc non licet, poſtquam monumenta Herophileæ induſtriæ pridem perierunt. Hic tantum moneo ex GALENI*** variis locis conſtare quod Herophilus pulſuum doctrinam valde coluerit: ſed & quod præceptor eius Praxagoras eandem rem agitauerit. Placebat autem ipſi in arterias, quia ſunt cum corde continentes (συνεχεῖς) per tunicas influere ab illo vim cuius ope, perinde ac cor, dum diſtenduntur, ex omnibus partibus, vnde poſſint, attrahunt, quod impleturum ſit: dum contrahuntur, reddunt. Forte illud ſtudium pulſuum doctrinæ impenſum effecit vt Hippocratem, qui in eo minus elaborauerat, reprehenderet, eiusque librum Prognoſticum impugnaret: quo ſuo exemplo effecit vt ex diſcipulis plures in Hippocraticos libros commentari, & errores indicare minime veriti ſint.

* *Hiſtor.*

* *Histor. natur.* lib. IX. cap. 37. circa finem.
** *Ibid. libr.* XXV. 1.
*** vide *de pulſ. dignoſc. lib.* IIII. *p.* 81. ed. Gr. itemque *de pulſuum differ. lib.* IIII. *p.* 45. ubi Herophilum accuſat, quod obſcuriora fuerint ſcripta de pulſibus. Forteque hæc ratio præcipua fuit, cur Herophilea de pulſibus dogmata fuere deſerta.

* teſte GALENO *comment. I. in prognoſt. p.* 120.

XVI. Verum etiam practicam medicinam Herophilus, ſecundum omnes partes ſuas, agitauit. Præcipuus tamen & longe clariſſimus auctor eſt eius medicinæ partis, quæ medicamentis potiſſimum pugnat: teſte CORN. CELSO,* qui noſtrum, viroſque ab eo deductos, nullum morbi genus ſine his curauiſſe ſcribit: quum ante ipſum victus potiſſimum ratione ægrotis ſubueniretur.

* *Libr. V. præfat.*

XVII. Seorſim autem ipſum ſtuduiſſe medicinarum ſimplicium cognitioni, ex PLINIO * diſcamus, quo auctore ſcimus rem herbariam Herophilo adeo fuiſſe commendatam, vt dixiſſe feratur *quasdam plantas fortaſſis etiam calcatas prodeſſe.* Antea dixerat: pleroſque ita exiſtimare, nihil non herbarum vi effici poſſe, ſed plurimarum vires eſſe incognitas: horumque in numero eſſe Herophilum noſtrum. Idemque auctor ** nos edocet Herophilum veratri vſum haud timide aut parce adhibuiſſe, elleborumque fortiſſimi ducis ſimilitudini æquauiſſe: concitatis enim intus omnibus, ipſum in primis exire.

* *Libro* XXV. *cap.* 2. ** Eodem *cap.* V.

XVIII. Huic ſimplicium medicinarum ſtudio forte non minime fauit Alexandriæ, omnium orientalium mercium diuitis emporii, conditio, de qua antea diximus. Sed & exemplum Aegyptiorum medicorum non minimum huc valuiſſe videtur: apud quos medicamen-

camentis alterantibus & ſpecificis curare magis, quam apud Græcos priſtinos, in vſu fuit poſitum: vt ex iis, quæ ſuperſunt, ex libris Nechepſi fragmentis intelligere datur.

XVIIII. Neque vero his ſolum ſtuduit, verum etiam compoſitis medicinis pretium ſtatuit: in vniuerſum autem ita docuit, teſte GALENO:* *& nihil eſſe medicamenta per ſe conſiderata: & deorum manus, quando experientia probe ſubactus vir eadem cum recta ratione adhibet.* Neſcio autem an ipſemet magnis compoſitionibus & ex tribus naturæ regnis petitis & conſarcinatis delectatus iam fuerit, quas eadem ætate Eraſiſtratus, vt mox videbimus, ſerio repudiauit.

* *de compoſ. medicam. ſec. loc. lib. VI. pag.* 248.

XX. Hoc autem ſtudio ſuo in medicinam medicamentariam effeciſſe videtur, vt aliqui medicinis nimium tribuerent, omninoque neglecta theoria ſoli experientiæ, & per illam cognitis medicamentorum facultatibus, medicinam ſuperſtruerent: qui homines deinceps empirici vocabantur, de quorum exortu ſeorſim diſpiciemus. Quin ipſemet GALENVS* Herophilum ac Eraſiſtratum tantum ex dimidia parte dogmaticos, ex altera vero empiricos eſſe contendit: forte ex integro ipſis eos annumeraturus, niſi anatomes vrſiſſent ſtudium, quod inſequuti profeſſi empirici omnino contemnebant.

* *meth. medend. III. pag.* 63.

XXI. Herophilo fuere multi & clari diſcipuli, qui dogmata ipſius conſeruabant & propagabant. Ex his, quorum notitiam accepimus, eos tantum hoc loco ſubiiciam, de quibus vel certum eſt quod hac periodo vixerint, vel de quorum ætate omnino nihil expiſcari licuit. Illos vero quos iuniores eſſe manifeſtum eſt,

vt Chrysermum, Heraclidem Erythræum, Apollonium, qui Mus cognominatus est, Zeuxidem, Alexandrum & Demosthenem, Pilalethas cognomine dictos, vt & Aristoxenum Alexandri discipulum, ac Dioscoridem Phacan, alii tempori & loco conseruabimus. Istos autem qui ad empiricam sectam transierunt, hoc quoque capite non attingam, sed sequenti reseruabo.

XXII. Ex his eminet Mantias (Μαντείας) quem GALENVS * multis locis valde laudat, ipsique testimonium perhibet, quod semper manserit Herophileus. neque vmquam ad empiricorum castra transfugerit. Primum fere ipsi locum adsignat inter omnes, qui de re medicamentaria bene scripserunt: quare in libris Galeni huc pertinentibus admodum sæpe, semper honorifice, citatur. Docuit Heraclidem Tarentinum, qui se empiricis adiunxit.

* *de comp. med. sec. loc.* lib. VI. p. 252. *de comp. med. sec. gen.* lib. II. p. 328.

XXIII. Callianactam huc refero, non propter vllum opus artis mihi cognitum, sed quod Zeuxis, ipsemet Herophileus, *in memorabilibus Herophili & discipulorum eius*, & ex hoc GALENVS,* refert ipsum ἀπὸ τῆς οἰκίας Ἡροφίλου, ex familiaribus Herophili fuisse. Non laudabili austeritate & morositate erga ægrotantes memorabilem se reddidit. Nam quærenti ægroto, anne moriturus esset? Callianax respondit: *vtique, nisi te forte pulcra Latona peperit:* (adeoque Apollinis & Dianæ frater es.) Alio tempore idem requirenti alii respondit: *mortuus etiam Patroclus fuit, licet te multo præstantior.*

* *Comm. IV.* in Epidem. VI. pag. 495.

XXIIII. EROTIANVS* commemorat Callimachum, qui ad explicandas difficiliores voces apud Hippocra-

pocratem operam contulit, teſtaturque eum ἀπὸ τῆς οἰκίας, *ex familiaribus auditoribus*, fuiſſe. Ex hoc opere GALENVS** quædam refert, vnde apparet ipſum non veritum fuiſſe præceptorem ſuum reprehendere, explicationemque ab ipſo datam ridiculam vocare.

* *in præfat. ad Lexic. Hippocrat.*

** *Comment. I. ad Hippocr. Epidem.* VI. p. 446. & 447.

XXV. Inter Herophileos GALENVS * expreſſe refert Bacchium (Βακχεῖον) Tanagræum, quam patriam eius prodit modo laudatus Erotianus. Hic pariter in Hippocratem commentatus eſt, meminitque laborum eius in Aphoriſmos & ſextum Epidemiorum illuſtrandum, qui in eosdem libros commentaria dedit, Galenus. Ex antiquioribus Herophileis eum fuiſſe inde apparet quod Galenus ** ipſum Zeuxide & Heraclide priorem fuiſſe annotat.

* *de pulſuum differ.* IV. pag. 47. ubi ſimul eius *acroaſes*, in quibus de pulſibus diſputat, citantur.

** *in* IV. *Epidem. com. primo* pag. 442.

XXVI. Video hunc virum a quibusdam empiricis accenſeri: quod ſi iure faciunt, oportet ipſum in ſenectute deflexiſſe; de quo mihi nihil certum obtigit. Suſpicor autem ipſum in hanc claſſem relatum eſſe, fide alicuius textus Galenici *, quem non prorſus integrum eſſe exiſtimo.

* *Comment.* VII. *in aphoriſm.* pag. 328. Vbi ſic legitur: οἱ πρῶτοι τῶν ἐξηγησαμένων τοὺς ἀφορισμοὺς, ὧν ἐστιν Ἡρόφιλος ὁ Βακχεῖος, Ἡρακλείδης τε καὶ Ζεῦξις οἱ ἐμπειρικοί: quum vero de Herophilo nullibi proditum ſit quod vmquam in aphoriſmos commentatus ſit, legendum exiſtimo ὁ Ἡροφίλειος Βακχεῖος. Eiusdem fere naturæ error commiſſus eſt *Comment.* II. *in Epid.* III. p. 410. vbi pro Ζήνων ὁ Ἡροφίλειος manifeſto errore legitur in Baſileenſi editione Ζήνων καὶ Ἡρόφιλος: quem iam tacite correxit Vir doctiſſimus D. D. FABRICIVS *bibl. Gr. Vol.* XIII. p. 454.

XXVII.

XXVII. Ex Herophileis, quorum ætatem nulla coniectura assequor, commemorandus est Zenon, quem GALENVS passim in libris de pulsibus & commentariis laudat, virumque haud ex multis, neminique Herophileorum secundum, pronunciat. Scripsit hic expositionem illorum characterum, qui passim in tertio epidemiorum libro historiis ab Hippocrate enarratis subnotati visuntur. Non paucos eum aduersarios nactum esse ex GALENO * intelligimus, ad quem cupidum lectorem remittimus, si forte de notis istis plura desideret, Notabilis etiam propterea est ille locus, quoniam Regum Aegypti præclarum studium libros, præsertim vetustos, conquirendi exponit.

* *Comment.* II. *in Epid.* III. p. 410. seqq.

XXVIII. Porro Herophileis annumerari video Andream, satis celebrem medicum antiquum, & qui vel inter primos mihi ponendus fuisset, nisi iusta ratio suspicandi fuisset eum ad empiricorum castra transmigrasse. Nam GALENVS, * vbi de empirica secta ipsi sermo est, hunc præcipue sumendum sibi putauit, quem odiosa comparatione cum Hippocrate instituta, fide indignum comprobet: quod puto eum propterea fecisse, vt empiricis ægre faceret. Quum tamen multa requirendo nihil inuenirem, quo certus redderer, volui ipsum hic interserere, quasi in confinibus Herophileorum & empiricorum positum.

* *Subfigurat. empiric.* pag. 121. edit. Lat. Bas.

XXVIIII. Citat CASSIVS * Iatrosophista aliquem Andream Carystium, quem puto nostrum esse. Adducit autem eius sententiam de calli generatione in ossium fractorum consolidatione, quem oriri putat ex medulla cauitatibus ossium adfusa & circum labia fracturæ ossis coagulata indurataque. Certe Andream in

chirur-

chirurgico argumento etiam adducit CELSVS, ** GALENVS *** & ORIBASIVS. ** Vero etiam ſimile eſt noſtrum hunc eſſe illum regis Ptolemæi Philopatoris medicum; de quo POLYBIVS * refert, ipſum noctu in tabernaculo regis ſui obtruncatum fuiſſe a quodam, qui ipſum regem ferire ſe putabat. Accidit autem hoc anno tertio Olympiadis CXXXX.

* *problemat.* LVIII. ** *Libr.* VIII. *cap.* 20.
*** *Comment. in Hippocr. libr. de articulis pag.* 584.
** *de machinamentis pag.* 163. edit H. Steph.
* *hiſtor, lib.* V. *p.* 423. ed. Wech.

XXX. Diximus iam GALENVM minus præclare de hoc Andrea ſentire. Accuſationis hoc caput eſt, quod in iis, quæ de herbis ſcripſit, multas præſtigias, abſurdas oſtentationes & falſas narrationes adiunxerit: quare ipſius, vt & Pamphili, grammatici Alexandrini, de hoc argumento ſcripta legere diſſuadet.* Attamen ipſemet GALENVS paſſim ex eodem Andrea aliquas medicamentorum deſcriptiones adfert. Forte non omnia viri huius ſcripta æque fuerunt reprehendenda. Scripſit autem libellum, cui titulum fecit *Narthex*, quod vocabulum inter alia ſignificat ciſtam vel capſulam vnguentis reponendis idoneam, ſeu, vt noſtro æuo dicere ſolemus, pharmacopolium portatile: quem titulum deinceps alii etiam auctores fecerunt libris, in quibus medico & chirurgo neceſſaria compendio deſcripta ſunt.

* *de facult. ſimpl. libr.* VI. *p.* 68. Pamphili huius imaginem, vt & Andreæ, ex vetuſtiſſimo Dioſcoride MSto, qui in bibliotheca Auguſtiſſimi Imperatoris Vindobonenſi aſſeruatur, exhibet NESSELIVS in *Catalogo MSStorum illius biblioth. Part.* III. *Tab.* C. & D.

XXXI. In vita Hippocratis, quam Sorano male tribui ſupra diximus, citatur Andreæ liber περὶ τῆς ἰατρικῆς γενεαλογίας, *de origine medicinæ*, in quo maligne prodidit,

didit, Hippocratem propterea patria sua excesisse, quod publicam Cnidiorum bibliothecam igne concremasset. Ex quo elucet quo animo ipse in Hippocratem fuerit: sed nec male colligitur Galenum, forte ex iusta indignatione in virum tam maledicum, liberius scripsisse.

XXXII. ANDREAS TIRAQVELLVS in elencho medicorum veterum, quem nuper Celeb. D. D. FABRICIVS longe meliorem & auctiorem nobis dedit, quo nomine ipsi plurimum debemus, existimat Andream, de quo hactenus diximus, eundem esse cum Androne, cuius medicamenta apud veteres subinde laudantur. Hunc vero Andronem oportet Andrea multo esse vetustiorem, quippe GALENVS* de Erasistrato narrat, quid casu necessitatis, quum pastilli Andronis ad manus non essent, iis substituerit.

* *de comp. med. s. l. pag.* 238. Gr.

XXXIII. Atque hi sunt, quos referre huc visum fuit, Herophilei. GALENVS* in vniuersum haud ita praeclare de illis iudicat, hominesque loquaces ac sophistas appellat, qui nullam earum virtutum, quae in Herophilo eluxerant, ipsis operibus artis adsequi et comprobare annisi sint. Quod quidem quam sit verum, in medio relinquere oportet, postquam scripta eorum diu perierunt. Iam Galeni temporibus Herophileorum libros neglectos, adeoque raros, fuisse, ex loco modo adducto patet: quo minus admirari debemus, quod post Galenum tam rara Herophileorum mentio occurrit.

* *Comment. II. in epid. III. p.* 410.

XXXIIII. Illud quoque admirandum mihi videtur, qui fiat vt de nullo horum aliquod testimonium anatomici studii, si non praeclare aucti, tamen conseruati & continuati, reperire liceat: omninoque videtur breui tempore tam laetum vtilissimae disciplinae florem in Aegypto elanguisse & decidisse. Aliquid caussae tri-

Ccc buen-

buendum video virtuti in Aegypti regibus, qui Ptolemæis duobus prioribus ſucceſſerunt, decreſcenti: quippe hiſtorias legenti manifeſtum fit, & reges hos ſequutos mox voluptatibus ſe dediſſe, & haud raro Alexandrinorum ciuium rebelli furore quaſſatos & vexatos fuiſſe: quare non mirum eſt ſi medici, ſe ſatis potenti patrocinio deſtitutos videntes, ab anatome colenda deſtiterunt. Sed & tota medicina in Aegypto primum deſiit eſſe maſcula & operibus artis ſtrenue addicta: empiricique nuper orti, anatomes vel vtilitatem vel neceſſitatem impugnando, amorem eius mox ſuffocarunt: reliquis diuitiis potius in florentiſſimo emporio colligendis, aut in ſchola medica ſophiſtice perorando & diſputando, exiſtimationem, quam ad ægrotorum lectulos eundo ſolidam artis cognitionem, requirentibus: de quibus alio tempore erit dicendi commodior locus.

XXXV. Venimus nunc ad Eraſiſtratum, medicorum veterum, MACROBII* iudicio, nobiliſſimum, Chryſippi diſcipulum. Huic patria obtigit, vt STRABO** auctor eſt, inſulæ Cei, Atticæ vicinæ, vrbs Iulis; quamquam alii ipſum modo Coum faciunt, modo Sicyonium, aut prorſus Samium.

* *Saturnal. VII. cap. XV.* cui non diſſimile eſt PLINII teſtimonium lib. XIV. c. 7. vbi maximum eum vocat medicum.

** *Libr. X. p. 486.*

XXXVI. De matre ipſius pugnantia inter ſe veteres tradiderunt. PLINIVS* ipſum ait Ariſtotelis filia eſſe genitum. Sed SEXTVS EMPIRICVS,** qui tres maritos, quos Pythias illa habuit, & ex his matrimoniis ſuſceptam prolem omnem, accurate exponit, nihil de Eraſiſtrato amplius refert, quam quod Metrodorus, tertius eius maritus, Eraſiſtrato educationis beneficium tribuerit. SVIDAS*** Eraſiſtrati matrem Cretoxenam vocat,

vocat, eamque Medii, de quo ſupra* egimus, ſororem fuiſſe perhibet. Forte conciliari hæc res ita poterit, vt Metrodorum ſupponamus Cretoxenam, commilitonis ſui Medii ſororem, defuncto priori marito anonymo ſuperſtitem, & ex eo Eraſiſtrati matrem, in matrimonio habuiſſe: illa autem defuncta Pythiadem duxiſſe: quo pacto Eraſiſtratus in domum Pythiadis venit, & Pythias, nouerca ipſius, pro matre haberi potuit.

* *H. N. Libr.* XXIX. *cap.* 1.
** *aduerſ. grammat. lib.* 1. *cap.* 12. *pag.* 271. *edit. Fabric.*
*** in voce *Eraſiſtratus*, * *pag.* 353.

XXXVII. Parum forte referet hæc accurate decidere. Sed illud tamen ex eo elucet Eraſiſtratum ipſa naſcendi ſorte incidiſſe in medicos Chryſippea doctrina imbutos, adeoque minime eſſe mirandum ſi tenaciſſimus in dogmatibus ſemel acceptis deprehendatur. Vtrum ipſemet Chryſippum audiuerit, quod Plinius, Galenus & ipſemet apud DIOGENEM LAERTIVM* affirmat, an tantum, vt Sextus Empiricus innuit, a Metrodoro inſtitutus ſit, in medio relinquimus: quemadmodum & illud, quod GALENVS** Eraſiſtrateorum fide refert, eum fuiſſe Theophraſti Ereſiii diſcipulum.

* *Lib. VII.* vita *Chryſippi philoſophi.*
** libello *an ſanguis in arteriis natura contineatur.* p. 225. En ipſa verba: *Non poſſum vos, Eraſiſtratei, magnopere non mirari, qui cum inter Eraſiſtrati laudes illud in primis iactetis, quod Theophraſto conuixerit, rationales diſciplinas adſpernari audetis, ſine quibus nec Theophraſtus, nec Theophraſti præceptor Ariſtoteles, ſcribere quicquam aggreſſus eſt.*

XXXVIII. Virilem ætatem occupationibus practicis ipſum conſumſiſſe vero admodum eſt ſimile, & relatum de ipſo legimus, quod in aula Seleuci, Syriæ regis, magnam gratiam inierit, ſeruato Antiocho, qui ex amore Stratonices, nouercæ ſuæ, grauem morbum

contraxerat, quem non ſolum ingenioſe detexit, verum etiam patri Seleuco admodum prudenti modo aperuit. De quo multis agunt PLVTARCHVS* & APPIANVS,** aliique auctores. PLINIVS *** commemorat ipſum curationis huius præmium centum talenta accepiſſe: quamuis alio loco,****. de re eadem loquens, Cleombroto Ceo illam curationem adſcribit.

* *in vita Demetrii.* ** *de bello Syriac. p.* 204. ſeq.
*** *H. N. lib.* XXVIIII. *cap.* 1. **** *Lib. VII. c.* 37.

XXXVIIII. Non immorabimur dubiis, quæ hanc narrationem premunt, extricandis, præſertim quum iam D. D. CLERICVS in eo laborauerit, ad quem beneuolum lectorem remittere licebit. Illud ex GALENO* conſtat Eraſiſtratum iam ſenem factum, otiumque amplius nactum,** totum ſe theoriæ medicæ diligentius colendæ dediidiſſe, tuncque anatomen præcipue coluiſſe: vnde factum ſit vt multa ſenex retractaret, de quibus iuuenis aliter ſtatuerat. Cuius rei exemplum adducit, quod antea docuerat neruos tantum a dura matre oriri, medullarem autem a cerebro deductam ſubſtantiam negauerat, quam poſtea, meliora ex ſectionibus crebris edoctus, admiſit & docuit. Ex quo viri ingenuitas & probitas elucet; quam itidem GALENVS*** laudibus effert: etſi non diſſimulat ipſum ſectæ amore aliquando contentioſius in Hippocratem aliosque veteres eſſe inuectum.

* *de dogm. Hippocr. & Platon. libr. VII. pag.* 311. adde finem huius libri p. 318. ** De otio hoc ampliori GALENVS libro *de V. S. aduerſ. Eraſiſtratum* mentem ſuam exponit, ſcilicet quod artis opera exercere deſierit, prorſusque deſidiam Alexandrinorum medicorum, quam toties cum indignatione Galenus reprehendit, induerit. *Fortaſſis*, inquit, *in cubiculo aliquo perpetuo delitescens, neque aliquando ægrotum aliquem contemplatus, hæc ſcribebas -- -- domi te continens, vt qui forte ægrotorum viſitationem, vt fertur, paruipendas, quod tibi videbatur, ſcripſiſti.*

*** *de*

*** *de atra bile.* pag. 361.

XXXX. Quo loco Erasistratus curiositati suae anatomicae, & quidem in ipsis hominum corporibus, satisfacere potuerit, nullibi quidem disertis verbis indicatum inuenio: prorsus tamen nihil dubito, quin id factum Alexandriae potissimum fuerit, vbi Herophilum anatomen exercuisse supra intelleximus: praesertim quum CELSVS noster hos duumuiros iungat illo loco, quem superius dedimus, quo de viuorum hominum dissectione ab illis instituta agitur. Nec illud clare intelligere mihi licuit, an simul isti viri & eodem tempore aliquando studia iunxerint: vero tamen videtur simile Herophilum priorem ad has exercitationes venisse, iisque diutius operam nauasse, quum de Erasistrato modo intellexerimus, quod sero tandem & senex exsectionem aggressus fuerit.

XXXXI. Simul eos aliquandiu nobilem hunc laborem agitasse, ex eo licuerit colligere, quod vtrisque fere eadem inuenta tribui videmus. Nam Erasistratus, non minus quam Herophilus, vasa mesaraica obseruauit, & in capite, cerebro praesertim & neruis, accuratius scrutando elaborauit: adducitque GALENVS * fragmentum aliquod, ex quo clare elucet ipsum ventriculos cerebri, & ex cerebro neruorum ortus & ad ad omnes partes propagationem, bene nouisse, & in ipsis hominibus obseruasse.

* *de dogmat. Hippocr. & Plat. Libr.* VII. *pag.* 311.

XXXXII. In thorace recte obseruauit a corde originem esse vasorum, & certas membranas seu valuulas in ventriculis cordis & arteriarum principiis deprehendi, quibus tam receptio quam expulsio eorum, quae cor vel subeunt vel ex eodem exeunt, adiuuen-

tur: quibusque ab Erasistrato vel discipulis nomina tricuspidalium & sigmoidearum fuere imposita. De vsu etiam harum valuularum longum fragmentum a GALENO* conseruatum est, ex tractatu Erasistrati *de febribus* desumtum.

* l. c. *libr. VI. pag.* 303.

XXXXIII. Enimuero quo minus vsum valuularum recte visarum, motusque adeo cordis & sanguinis, veras rationes adsequeretur, impediuit ipsum falsa persuasio, quod sanguis naturaliter non nisi in venis contineatur, arteriae autem spiritu, id est aere, repletae sint: quod dogma in plures theoriae ac praxeos Erasistrateae partes se diffudit & multorum errorum mater exstitit. Quare operae pretium fuerit, si paucis ex GALENO* perspiciamus caussas, quibus ad hoc tuendum inductus fuerit, quas ipsemet ex Erasistrati vel discipulorum scriptis attulit. Nimirum capere non poterat, *cur natura, quae nihil frustra molitur, duo receptacula genere distincta, vnam rem continentia, fabricasset: item & illud, quo pacto in vniuersum corpus aer, quem respirando attrahimus, perueniat, si arteriae sanguinem contineant: vel, si non peruenit, quo modo, prout libuerit, mouere nos possimus, aut qua ratione sine impedimento spiritus per arterias ferri queat, quum sanguis ipsi reluctetur?*

* *libello an sanguis in arteriis natura contineatur?*

XXXXIIII. Adversus eos, qui obiiciebant ex arteria vulnerata sanguinem cum impetu copioseque effluere, hoc vtebatur effugio, aerem ex arteriis illico erumpere, quam primum vel minima propago arteriosa vulnerata esset: quo facto sanguinem ex proprio suo receptaculo, scilicet venis, in spiritus vias irrumpere, & locum ab egresso aere evacuatum occupare: quumque tota

tota cutis minimis arteriolis vndiquaque pertexta sit, inde fieri vt in dissectionibus quibuscunque sanguinem in arteriis deprehendamus.

XXXXV. Iam cognouimus quantum aeri, seu spiritui, Erasistratus tribuerit: quare videbimus vnde spiritum hunc ad arterias deduxerit. Scilicet respirationem propterea fieri existimauit, vt pulmo aere repleretur, & ad cor eundem demittat, vnde a ventriculo sinistro attractus in arterias distribuatur.

XXXXVI. Sed videamus nunc quot quantæque conclusiones ex vno Erasistrati dogmate, de spiritu arteriis incluso, deductæ sint. Proponam autem sententiam eius ipsis GALENI* verbis, ex quibus apparebit non solum febrium & inflammationum pathologiam inde deduci: verum etiam venæ sectionis vsum penitus proscribi: curationum autem nouas rationes inde deductas inferius videbimus.

* *de venæ sectione aduersus Erasistratum pag.* 1056. *edit. Froben. Lat.* Ita autem inquit: *Erasistratus arteriam spiritus, venam autem sanguinis receptaculum esse asserit. Deinde vero vbi grandiora receptacula diuisa fuerint, magnitudine quidem illa diminui, numero autem effici plura: ac cum nullus locus detur, vbi circa terminum vnius, vas aliud non existat: illa vndequaque per corpus delata in tam minutos fines desinere, vt contentus in illis sanguis, præ extremorum osculorum conniuentia, intus retineatur: ob idque, etsi oscula venarum arteriarumque inter se vicina sint: sanguinem tamen propriis terminis circumseptum, ac nullibi in vasa spiritalia insilientem permanere: & eo vsque sane animal legibus naturæ dirigi. Simulatque vero causa quædam violenta irruerit, tum sanguinem ipsum in arterias transferri, & animal iam necessario ægrotare. Causas item huius rei aliquas, præcipuamque illarum sanguinis abundantiam esse, a quo & venarum tunicas distendi reserarique fines, qui prius clausi fuerant; transfundi etiam in arterias sanguinem, qui postea spiritum a corde delatum perturbans, illiusque motum alterans, siquidem e directo, atque prope principem partem constiterit, iam id febrem esse, si autem ab ipso*

retro

retro repellatur, ac in finibus arteriarum condensetur, inflammationem tunc existere. Et talibus ille rationibus inflammationem ex plenitudine adstruit. Verum quae ex vulneribus contingit, eam quoque sanguinis ex venis in arterias transsultu fieri ait: cuius rursum transsultus caussam illam, quae ad euacuationem fit, successionem esse putat. Cum enim scissis arteriis post inflictum vulnus spiritus vniuersus ex laesa parte effusus fuerit, & periculum instet ne vacuus fiat locus, sanguinem illo tempore spiritus euacuati gressum per osculorum reserationem consequi solere. Si ergo spiritus foras emissus fuerit, hunc quoque effundi, occluso autem illo & obserato, etiam hunc vi spiritus a corde demandati impulsum in locis vulneri vicinis cunctum coaceruari & ea ratione inflammationem efficere.

XXXXVII. Ante quam vlterius prouehamur, aequum iudicamus silentio non inuoluere pulcerrimum Erasistrati inuentum, quo in mesenterio capellarum vidit, postquam bene pastas inciderat, vasa lacte impleta, quae arterias esse interpretatus est, alio tempore aere repletas. (ἀρτηρίας ἀεροειδεῖς, ὕστερον δὲ γάλακτος πληρουμένας) Vsque adeo tempore opus est, vt nobilia inuenta ad maturitatem suam perducantur, & praeiudicia, quibus occaemur, deponantur. Vidit idem Herophilus & Erasistratus: sed vterque, licet in arte exercitatissimus, verum ex tam nobili inuento fructum impetrare non magis potuit, quam Galenus, qui multis post eos saeculis, inuenti huius conscius fuit. Scilicet dies diem docet, suntque, vt aliis hominum negotiis, sic artibus etiam & inuentis, suae periodi & quasi fatalia tempora.

* GALENVS libello *utrum sanguis in arteris natura contineatur pag.* 223. conf. *admin. anat. VII. pag.* 184.

XXXXVIII. Physiologiae Erasistrateae specimina requirens, inueni ipsum fere alienum a rationibus multis & longiuscule petitis, quippe plerumque ad naturam ipsam, vt artificiosam simulque prouidam animalis gubernatricem*, tamquam ad asylum, sese recipiebat,

quo-

quoties a curiosiori aduersario vrgebatur: quin Pyrrhonianam rusticitatem Erasistrati sectatoribus GALENVS** obiicit, qua, quoties argumentis & experimentis conuictos se videbant, non æquum esse clamabant medicas considerationes dialecticis curiositatibus subiicere.

* *de V. S. adu. Erasistratum.*

** de eo *an sang. in arter. nat. contin.*

XXXXVIIII. De pulsu ita sensit: * *pulsare contra, ac cor, arterias. Illud, cum distenditur, repleri eo, quod comitatur vacuatum, arterias, cum replentur, distendi: repleri autem immisso a corde dicit spiritu. Simul itaque fieri vtrumque est necesse, distentionem & repletionem eorum: verum alteram antecedere alteri rationem causæ obtinentem in corde distentionem & repletionem in arteriis.* Hunc locum illustrat alius**: *Erasistrateorum est opinio cor primum præ omnibus arteriis distendi atque contrahi, immisso autem in arterias spiritu, ab illo, simul atque impleantur, distendi: primum ipsi cordi vicinas, deinde quæ has consequuntur, mox his proximas, atque ita continenter ad extremas omnium arterias motum penetrare, omni ipsis arteriis facultate vacantibus, tum peculiari, tum a corde ipsis suppeditata, cuius se ipsæ ope distendant, vt cor, contrahantque.*

* *de different. pulf. Libr. IV.* p. 247. *Lat.*

** Ibidem *pag.* 256.

L. Quod vero pulsui, tamquam signo, multum Erasistratus attenderit, equidem haud inuenio, atque in eo me confirmat GALENVS* quando in hunc modum scribit: *quando legimus apud veterem aliquem medicum solam pulsare inflammatam partem, aut motum tantum in inflammatione arteriarum appellare eos pulsum; in corpore autem sano hoc vocabulo vti numquam: non omnem motum arteriarum colligimus, sed aut magnum &*

vehementem, aut quem ipse potest ægrotus animaduertere, pulsum vocari. In hunc modum videtur & Erasistratus pulsus nomen vsurpauisse. Etsi vero de Erasistrato hoc verum puto, tamen de discipulis omnibus idem non existimo, quippe post Herophili excessum longum exarsit de pulsibus certamen, cui se omnium sectarum asseclæ, & inter hos etiam Erasistratei, immiscuerunt.

* *de different. puls.* IIII. p. 250. ed. Lat. adde p. 265.

LI. De ratione, qua cibi in ventriculo præparentur, quam Hippocrates coctionem dixerat, ipse, CELSO* auctore, statuit, quod per attritum id fiat. MACROBIVS** de eadem re ex Erasistrato referens, subigi illic & digeri esculenta scribit: quod ita intelligendum puto, quod ventriculi muscularium fibrarum contractio & per vices remissio eadem sæpe ad se inuicem terendo disiungat & comminuat. Idem Macrobius refert, quod se Platonis errori, qui potum ad pulmones descendere perhibuerat, opposuerit: in quo quidem fidem ipsi facile tribuo, sed ante Erasistrati tempora hanc quæstionem iam agitatam fuisse plus simplici vice superius indicaui.

* *præfatione libr. I.* conf. *Gal. de natur. facult. Lib. II. pag.* 1071. *&* 1073. *Lat.*
** *Saturnal. VII. cap. XV.*

LII. De pathologia Erasistrati dicturus, initium ab eo faciam, quod GALENVS toties conqueritur, *Erasistratum causas & culpam morborum in prauos humores reiicere omnibus modis cauere:* & totam artem de humoribus eum euertisse:*** quam relationem de hoc viro non conuellit, quantum existimo, amplus ille sermo quem superius*** attuli, in quo febrium & inflammationum causam in eo quærit, si quando vel sanguis in spiritus, vel spiritus in sanguinis vias irrupit: quum manife-

nifeſtum ſit ſpiritus vel ſanguinem, ex Eraſiſtrati mente, morborum cauſas non perhiberi, quatenus praui & corrupti ſunt, ſed quia locis inconuenientibus detinentur. Reprobauit igitur illas veterum cacochymias pituitoſas, bilioſas, atrabilarias & id genus alias, præſertim a Praxagora inculcatas & ab Herophilo ſtabilitas, quippe qui, teſte CELSO, *in humidis omne vitium eſſe* docuerat.* Repletioni autem ſeu humorum abundantiæ, quam plethoram dicimus, inter morborum cauſas vel præcipuum locum aſſignauit, vt pariter ex adducto textu manifeſtum eſt.

* *de atra bile pag.* 147. *Lat.* ** ibid. *p.* 153.

*** §. XXXXVI. in nota ſubiuncta.

**** Præfat. lib. I. Apparet non ex hoc ſolum, quod inter Herophilum & Eraſiſtratum æmulatio fuerit: verum etiam ex eo, quod infra §. 64. ex Plutarcho adducam, teſtimonio, quippe Herophilus medicamenta compoſita & præcipue magnas compoſitiones et antidotos, Deorum manus dixerat, de quibus Eraſiſtratus frigide, imo cum contemtu loquutus eſt.

LIII. Quantum vero cunque ſtuduit in pathologia humores prauos excludere, tamen ipſum non potuiſſe euitare, quo minus eosdem aliquando accuſaret, idem GALENVS eodem loco oſtendit. Nam paralyſeos ætiologiam ex ipſo hanc adducit: *Affectus hic exoritur, quando in vaſa pulmonum fit illapſus humiditatis illius, quæ in neruis continetur, per quos motus voluntarii complentur; illabitur autem id nutrimentum, quo nerui illi nutriuntur; illud autem eſt ſuccus lentus, tractitius & qui non facile excernitur.* Enimuero nec hic Eraſiſtratus ſuam hypotheſim mihi videtur deſeruiſſe, quum non ſuccum nerueum male conſtitutum accuſet, ſed in alienum locum delatum, viasque ſpiritus obſtruentem, ne ille, vtpote quem ad liberum et facilem motum requirebat, hanc vel illam partem libere adire poſſet.

LIIII. Porro etiam hunc locum pathologiæ & ex parte physiologiæ illustrandæ idoneum, ex Erasistrato ibidem adducit: *biliosa porro humiditas quod necessario excernenda sit, testes sunt plura hinc accidentia: icteri puto & inflammationes hepati superuenientes, aliique complures affectus. Vtrum autem in cibi præparatione, quæ in ventriculo fit, bilis generetur, an vero in assumtis præexistat & cum illis corpori inferatur; de hoc multum disceptare nullam medicinæ vtilitatem affert.* Atque illam in caussis nonnullorum requirendis securam negligentiam GALENVS* alibi valde reprehendit, præsertim quum non de omnibus æque securus fuerit, sed sententiam de modo, quo hoc vel illud fiat, in medium attulerit.

* *de facult. natur. II. pag.* 1067. seqq. Lat.

L V. Ceterum in pathologia Erasistratea vel præcipuum caput fuisse plethoram & τὴν παρέμπτωσιν, id est, quando ea, quæ naturaliter quouis in loco contineri debent, statu præternaturali in alium migrant, ex iam adductis speciminibus satis, credo, elucet: quemadmodum etiam clarum est, quod illam paremptosin non solum respectu sanguinis spirituumque, verum etiam fluidi neruei, statuerit. Atque hæc specimina pathologiæ sufficiant.

L VI. Nunc de praxi Erasistratea, quantum hodie de ea rescire licet, exponemus. Ea quidem ab prisca medendi ratione valde descivit, in eo maxime quod venæ sectionem repudiabat, & purgantia remedia proscribebat, ægrotos autem vel inedia macerabat, vel ad exercitia compellebat. Equidem cur sanguinem, incisa vena, mittere vetuerit, puto clarum esse ex eo, quod de paremptosi, febrium & inflammationum matre, ample disseruimus: cur vero purgantibus bellum indixerit, eius causam aliam non hariolari possum, quam quod vel Aegyptiorum & Pythagoreorum scholis, ex

quibus

quibus præceptor eius Chrysippus prodierat*, metum illorum debuerit: vel obseruauerit ab infausto & intempestiuo illorum vsu febres & inflammationes excitari: adeoque arguerit hæc remedia apta nata esse ad paremptosin excitandam: præsertim quum fugam vacui ipsum in animo habuisse, ex dictis & adductis satis eluceat: vnde procliue fuit omnem copiosam euacuationem, eamque subitam, suspectam habere, & ne in locum subtractorum humorum alii irruant, extimescere.

* Quantum Erasistratus præceptorem Chrysippum fecerit, quantumque omnibus veteribus eum prætulerit, non sine indignatione declarat Galenus *de V. S. adu. Erasistratum*, pag. 1063. Lat.

LVII. Et quod quidem venæsectionem, etiam in vrgentissimis casibus, neglexerit, ex eo apparet fragmento apud GALENVM*, vbi Chrysippum præceptorem laudat, quod homini sanguinem reiectanti venam non secuerit, sed vinculis ad tibias & alas iniectis ipsi succurrerit; subdita hac ratione, *eum non solum præsentia intuitum esse, sed etiam imminentis periculi curam gessisse. Huic enim periculo, quod ab reiectione instat, aliud ex inflammatione imminet: in quo quidem offerre aliquid cibi perquam difficile est: rursum autem ei, qui a venæ sectione famem longo tempore tolerare debet, ne dissoluatur & viribus deficiat, verendum est.*

* *de V. S. aduers. Erasistratum. p.* 1054. *Lat.* Addatur totus liber *de V. S. aduersus Erasistrateos Romæ.*

LVIII. Mentem Erasistrati plenius percipiemus ex ea ratione, qua febribus & inflammationibus mederi præcepit, quamque ipsius propriis verbis GALENVS* prodit: quem totum textum statim subiiciam.

* loco citato p. 1056. seq. *Doceat igitur ipse nos iam medicaminum seriem. Ait autem cum in multis aliis locis, tum in primis in tertio de febribus tractatu: Circa ægritudinum igitur initia ac inflam-*

inflammationum generationes omnem sorbitionum oblationem auferre oportet. Inflammationes enim quæ febres faciunt, vt plurimum ex repletione fiunt. Si itaque hoc ipso tempore adiectiones factæ fuerint, & concoctione distributioneque suas actiones perficientibus, vasa alimento repleta fuerint, inflammationes multo vehementiores persæpe fieri contingit. Hæc quidem ille de inflammationibus protulit, quæ citra vulnus ex plenitudine eueniunt. De illis vero, quæ ex vulnere suboriuntur, in primo de febribus libro denuo in hanc sententiam recenset: Istis autem subsequuntur medendi rationes, quæ vulnera omnia ab inflammatione libera efficiant. Medicamenta enim cum sanis partibus illinuntur, claudendo atque obturando prohibent ne sanguis desuper fusus in loca dissecta irruat: in partibus autem nihil passis sanguis, qui post venarum & arteriarum anastomosin in arterias transilierat, facile in venas quoque transsumetur. Quamobrem consequens rursus est, vt vulneratis nihil prorsus cibi inflammationis tempore offeratur: venæ namque, quum alimento vacuæ existunt, longe facilius sanguinem in arterias ingestum resument, quo sane ita peracto inflammationes minus contingent.

LVIIII. Quod iam ad purgationes attinet, exhibebo nunc etiam quæ ad Erasistrati mentem percipiendam idonea apud veteres inueni. Ita autem apud GALENVM* lego: *Erasistratus, tametsi non sine modestia, vniuersum tamen de purgantibus medicamentis caput euertit, quum actiuam maxime ac naturæ consuetam attrahendi vim nusquam suis in scriptis agnoscat, sed eius loco ea, quæ vacuum consequitur, inanitione vti maluerit. — Qui Erasistratum sequuntur, vniuersos aiunt tam purgationibus, quum sanguinis egressu, pariter euacuari, vnde nec purgare reuera quicquam, sed cum immutatione quadam & euacuandorum corruptela inanire dicunt.*

* *de purgant. medic. facult.* ab initio.

LX. Quum Erasistratus purgationes per medicamenta proscripserit, proinde tamen diæteticos lenes modos ventriculum excitato a cœna vomitu, in illis qui

ad

ad vomendum propensi sunt, aut intestina per clysteres minime acres a saburra exonerandi, minime reprobauit: in quo praxin antiquam Aegyptiorum, quam omnis etiam Græcia admiserat, retinuit. Clare id Erasistrati propriis verbis GALENVS* iterum comprobat, in longo fragmento, quo exponitur, quo pacto repletio nimia per diætam possit curari.

* *de V. S. aduersus Erasistrateos Romæ, pag.* 1088. *seq.* Lat. Aduersus mentem Erasistrati & praxin veterum esset, si hic intelligere vellemus vomitum medicamento sumto excitatum: quum potius talis suadeatur, qualem CELSVS *lib. I.* 3. præcipit: *qui vomere post cibum volet, si ex facile facit, aquam tantum tepidam ante debet assumere: si difficilius, aquæ, vel salis, vel mellis parum adiicere.*

LXI. Loco reprobatarum a se sanguinis missionum, & euacuationum per purgantia, suasit Erasistratus, iis, qui adsueti essent, exercitationes paululum vltra consuetudinem intensiores, frictiones, balnea, inediam aut alimentorum, tam respectu quantitatis quam qualitatis, subtractionem. En qualem mensam instruat a repletione nimia liberandis: *prandium subtrahendum est, sed & cœna minor solito assumenda. Tum qui offeruntur cibi nutrimento fere careant, veluti sunt olera pleraque, tam cruda quam cocta, cucurbitæque ac cucumeres, peponesque teneri, & ficus recentes: legumina item cum oleribus cocta. Panis quoque omni vitio careat. Nam sic vniuersa talia aluum lubricam reddent, partim nutrimenta, quæ ex illis fiunt, neque copiosa neque fortia efficient. Verum a carnibus piscibusque ac omnibus rebus cum lacte, alica aut amylo elixatis, & ceteris id genus, dicto tempore abstinendum aut prorsus paucis vtendum.*

LXII. Porrro externe cataplasmatibus & fotibus, vt & ligaturis, multum tribuebat: eratque in his adeo curio-

curiosus, vt ipsi vitio datum sit nimium illud studium, quo annotat & edocet quo pacto cataplasmata coquenda sit. Sed in pluribus illa nimia curiositas, &, minimis circumstantiis edocendis, prolixitas eius a GALENO ostenditur, præcipue adducto longo sermone, quo accuratissime modum cichoria apparandi edocet. Ac nescio sane annon etiam insigne specimen ἀκριβολογίας superfluæ illud sit, quod CELSVS * noster de eodem refert, ipsum cholera morbo laborantis potionem primo tribus vini guttis aut quinis adspergendam iussisse, deinde paulatim merum adiiciendum: & annon recte de eo Celsus iudicet: *si vehementem infirmitatem adiuuari posse tribus guttis putauit, errauit.*

* *Lib. IV. cap. XI.*

LXIII. Idem CELSVS,* quando dixerat medicamentis antiquos auctores multum tribuisse, Erasistratum primo loco ponit, deinde empiricos, tandem Herophilum & ab illo deductos viros. At vero ex illis curationum exemplis, quæ GALENVS in sæpius dictis libris, vbi aduersus Erasistratum & Erasistrateos disputatur, adduxit, pauca medicamenta licet eruere. Vnicum, quod memini, laudat, nimirum pilulas de castoreo, a quibus aluum expeditam fuisse dicit. Laudat quoque CELSVS ** aliquam Erasistrati compositionem recte super purulenta naturalia imponendam, quamquam descriptionem non ponit.

* *Libr. V. præfat.* ** *Libr. VI. cap. XVIII.*

LXIIII. Vt vero haud negauerim Erasistratum præter illam curandi rationem, quæ victu morbis medetur, aliquid etiam medicamentis tribuisse: in eo tamen ab aliis valde diuersus fuit, quod amplas & diffusas compositiones vituperauit. De quo egregium testimonium apud PLVTARCHVM * exstat: *Erasistratus redarguit*

guit nimiam curiositatem quin absurditatem eorum qui simul metallica & vegetabilia, quin a venenatis animalibus desumta, & visceribus terrae eruta & a fundo maris petita in vnum permiscent. Melius ageremus, si relictis hisce medicinam intra ptisanam, hydrelaeum, cucurbitam subsistere permitteremus, id est, diaeteticam pristinam rationem sequeremur, quae decumbentibus ptisanam, dubia valetudine vtentibus tenuem victum, exercitationes, balnea, inunctiones, clysteres & id genus alia iusta lege & commodo tempore adhibenda praescribebat.

* *Sympofiac. IV. quaest. I.*

LXV. Ex Galeni libellis saepius laudatis multorum ab Erasistrato scriptorum librorum notitiam haurire licet: ex quibus aliqua fragmenta adduximus, plura ibi legere possumus. Sunt autem *de reiectione sanguinis, de febribus, de affectibus alii, de virium resolutionibus, de podagra, de salutaribus*, commentaria *de diuisionibus*, opus casuale-practicum vt ex allegatis apparet *de vulneribus*. De reliquis operibus vide D. D. FABRICIVM.*

* *bibliothec. Graec. Vol. III.*

LXVI. De chirurgia Erasistrati CAELIVS AVRELIANVS nos edocet. Nam, hoc auctore,* *in iecorosis praecidens superpositas iecori cutes ac membranam, vtitur medicaminibus, quae ipsum iecur late amplectantur, tum ventrem diducit, audaciter partem patientem nudans.* Sed paracentesin abdominis hydropicorum minime laudauit,** vt nec dentes, nisi vacillantes, eximere suadet,*** sed vbi aliqui ad hanc operationem vel instituendam vel sustinendam se offerebant, dicere illis solebat in Apollinis templo alicubi ostendi forcipem pro dentibus euellendis ex plumbo factam, quo homines intel-

ligant non alios eximentos esse, nisi qui tam debili instrumento vinci possent.

* *tardar. pass. III. cap. 4.* ** *l. c. cap. 8.*
*** *ibid. lib. II. cap. 4.*

LXVII. Apparebit autem ex dictis in quo Herophilo & Erasistrato conuenerint, & in quibus a se inuicem fuerint diuersi. Studium anatomicum vtrique commune fuit, sed Herophilus & prior ipsi operam dedisse & longius in hoc labore versatus videtur. Vterque Hippocrati libere contra dixit: sed Erasistratus ab antiquitate longius recessit Herophilo, quippe hic & varios humores ab Hippocrate olim propositos retinebat, morbosque ab iis fieri docebat, & venae sectionem & purgantia, vsque adeo elleborismos, retinuit. Partem medicinae, quae per medicamenta potissimum curat, Erasistratus non condemnauit sed admisi & moderate iisdem vsus est: Herophilus etiam ad excessum ipsi fauit. In pulsuum autem negotio non solum diuersa senserunt, verum etiam Erasistratus subtilitatem Herophileam adspernatus fuit.

LXVIII. Tempestiuum nunc videtur ad Erasistrati discipulos progredi, illosque recensere, quos ad periodum nostram pertinere iudicamus. Hos inter primo loco merito suo ponimus Stratonem, quippe qui familiariter ipso per longum tempus vsus fuit, amanuensis Erasistrati, vt GALENVS* interpretatur, vel secundum alios seruus eiusdem. Eius testimonium adducit Galenus, quo Erasistratum vel hoc praecipue nomine commendat, quod ea omnia, quae veteres per venae sectionem curare conati sunt, ille sine hac cura inuenerit & docuerit. Ipsum quoque libros edidisse medicos, & sectatores habuisse Stratoniceorum (forte Stratoneorum) nomine insignitos ex eodem intelligimus.

* *de V. S. adu. Erasistrateos p. 8. Gr. pag. 1073. Lat.*

LXVIIII.

LXVIIII. Huius Stratonis filius fuisse videtur, quem inter Erasistratri discipulos GALENVS * laudat, Apollonius Stratonis F. quem etiam a patria vocant Memphitanum. Scripsit *de appellationibus membrorum corporis humani*. Eius quoddam medicamentum ad sugillationes oculorum conseruauit AETIVS.**

* *de differ. pulf.* 4. circ. finem.

** *Tetrabibl. II. ferm. III. c. XX. pag.* 307. *ed. H. Steph.*

LXX. Ante hunc Apollonium vixit, saltem scripsit, Xenophon, qui appellationes corporis humani pariter scripto proposuit, teste GALENO.*

* *Isagoges pag.* 375. Gr.

LXXI. Apoemantem cum Stratone GALENVS coniungit sed nihil commemoratione dignum de eo affert. Pariter Apollophanes Seleuciensis, Regis Antiochi Soteris medicus, ipsique inprimis carus inter Erasistrati primos discipulos referri summo iure meretur. Quantum ipsi rex fisus fuerit, & quam salutaria in arduis rebus consilia dederit POLYBIVS* nobis recenset. Videtur autem hic vir post Antiochi obitum aulam reliquisse & Smyrnam concessisse vbi Erasistrateorum celebrem scholam sua adhuc aetate floruisse STRABO** auctor est. Chronologiae rationes credere persuadent forte primum scholae huius antistitem hunc fuisse. Smyrnaei vt aliorum scholae medicae antistitum, ita huius quoque memoriam honorauerunt nummis ipsius nomine signatis, de quibus egit celeberrimus Londinensium medicus D. D. RICHARDVS MEAD, in dissertatione *de numis quibusdam a smyrnaeis in medicorum honorem cusis:* ex quo ad hunc virum pertinentia excerpsit celeb. D. D. FABRICIVS.*

* *historiar. sui temporis lib. V. p. m.* 400. & 402. *edit. Wechel.*

** *Geograph. lib. XII. p.* 580.

* *Bibl. Gr. Vol. XIII. pag.* 77.

LXXII. Reliquorum Eraſiſtrateorum obſcura ſunt nomina & incerta ætas, præter paucos qui ad ætatem periodo noſtra inferiorem pertinent: quare de illis hic nihil commemoramus. Omnibus his, GALENO quidem paſſim conquerente, tanta fuit præceptoris ſui veneratio vt ipſum tamquam Deum venerarentur, dictaque vt oracula amplecterentur, parumque mouerentur ſi ad præceptoris doctrinam curati ægroti vita excederent: quod minime mirandum videtur, quum omnibus ſectæ addictis idem quotidie accidere videamus.

Cap. IIII.

De Sectæ empiricæ exortu.

CONSPECTVS.

Experientiam medicinæ matrem eſſe Hippocrates oſtendit. I.
vt & Celſus. II.
quidnam empiricæ ſectæ occaſionem præbuerit. III.
Vnde Philinus Cous ad eam deductus ſit. IIII. V.
Quid anatomen contemnendi anſam præbuerit. VI.
Quis Philinus Cous fuerit. VII.
de Serapione Alexandrino. VIII.
Eius medicamentis. VIIII.
& praxi. X. XI. XII.
Elogium eius ex Galeno. XIII. XIIII.
quod principium cognoſcendi ab empiricis ſit ſtatutum. XV.
quotuplex experientia, ſecundum empiricos. XVI.
quomodo experientia comparanda ſit. XVII.
tripus medicæ artis. XVIII.
obſeruationis obiectum. XVIIII.
Non omnes empirici vnum idemque ſenſerunt. XX.
Differentiæ præcipuæ inter dogmaticos & empiricos. XXI.
anatomen qualem laudauerint. XXII.
quo argumento abditarum cauſarum ſcrutinium reiecerint. XXIII.
breuis epicriſis in empiricos antiquiſſimos. XXIIII.
de reliquis empiricis, ſeorſim Apollonio. XXV.

de Glaucia. XXVI.
de Heraclide Tarentino eiusque scriptis. XXVII - XXVIIII.
Specimina practica. XXX-XXXIII.
Reliqui empirici, vtpote iuniores, differuntur. XXXIIII.

I.

Vetustus auctor libri *de veteri medicina*, qui Hippocrati tribuitur, bene ac perspicue ostendit medicinam omnem vsu & experientia esse inuentam, quum homines primi his vel illis eduliis, aut alio, ex rerum non naturalium censu vsi, bene vel male se habere hinc identidem sentirent; quumque morbis circumuenti attenderent quo pacto sic vel aliter viuentes ali citius alii tardius liberarentur aut fatis concederent. Sero tandem accessisse homines qui nouo quodam modo ex certis hypothesibus causas rerum requirere, & per experientiam cognita ad scientiam reducere conarentur.

II. Nihil ab hoc diuersus est Latinus Hippocrates, CORN. CELSVS, qui artem post prima rudis æui tentamina a philosophis demum susceptum fuisse, donec Hippocrates ab studio sapientiæ disciplinam hanc, primus quidem ex omnibus memoria dignis, separauit, non vt disiungeret & philosophiam excluderet, sed vt seorsim eam colendo incrementa artis promoueret. Mansit itaque in Hippocratis & discipulorum schola firmum & perpetuum, per experientiam visorum & repertorum causas quærere, & rerum quoque naturæ cognitionem sibi vendicare, tamquam sine ea trunca & debilis medicina esset.

III. Enimuero postquam, vt superius intelleximus, dissensiones antistitum medicinæ exortæ sunt, & alter alterum disputando vincere instituit: præcipueque Herophilus corporum accurato scrutinio multa vete-

rum errata detexerat, hocque ipso certaminibus augendis occasionem dederat, ex auditoribus eius Philinus Cous præscindendis litibus, in quibus sæpe dialectici medicos experientissimos superabant, animum aduertit. Rem hanc GALENVS* ita exponit: *Empiricæ præfuit Philinus Cous, qui primus medicinam a rationali disciplina abscidit, occasione ab Herophilo suo præceptore accepta, a Philino autem Serapionem Alexandrium ea secta floruisse.* Sed CELSVS** noster eam siue laudem siue culpam Serapioni tribuit, quippe *qui primus omnium nihil hanc rationalem disciplinam pertinere ad medicinam professus, in vsu & experimentis eam posuit.*

* in *Isagoge*, statim ab initio.

** *præf. libr. I.*

IIII. Dispiciendum itaque nobis erit quanam potissimum re Herophilus empiricæ sectæ condendæ occasionem præbere Philino Coo potuerit. Et si vero in re facti meris coniecturis, verum attingere difficile est: haud tamen dissimile vero videtur illud eum facere potuisse scriptis & sermonibus crebris, quibus Hippocratem, rationalis medicinæ parentem, & sine dubio alios quoque, (nam nec præceptori suo Praxagoræ eum pepercisse ex Galeno constat) errorum coarguit. Quod cum Philinus animaduerteret, Hippocratemque, cum aliis, inrebus ad anatomen spectantibus reuera errasse ex demonstratione occulari cognosceret: attamen cogitaret quanti viri, & quam præstantes operibus artis, fuerint nihilo minus ipsi illi, qui hæc ignorauerant, quam Herophilus, qui errores detexerat: procliue sane fuit in eiusmodi cogitationes incidere, quæ præ vsu & exercitatione omnia, quantumuis subtiliter inuenta & disputata, parui pendunt.

V. Ac-

V. Accessit ex parte Herophili quod tanto studio medicinarum tam simplicium quam compositarum scrutinio inhiabat, & sine dubio auditoribus suis, vt idem facerent, & singulorum effectibus attenderent auctor erat: quod quum sine crebra experientiæ commendatione fieri non posset, facile arripi in illam partem potuit, quæ ratiocinio medico derogaret.

VI. Equidem haud scio an omnia sectæ iam conditæ & confirmatæ dogmata Philino, primo auctori, tribuere liceat, & seorsim illud, quod anatomicis exercitationibus derogat: si vero idem iam cogitauit & docuit, magnopere non est mirandum. Etenim verosimile est longe tunc magis, quam hodie, fuisse homines qui abominarentur nouum illud institutum, priscis Græcorum moribus haud conueniens, & abhorrerent a talibus, qui istiusmodi tractarent: quare non mirum est si vir aliquis mollior, vel ipse serio manus suas cadauerum tabo ac sanguine polluere veritus fuit, vel, vt aliis placeret, pariter delicatis & meticulosis, se non delectari talibus persuaserit: & ne bona cum ratione aliis haud pariter mollibus inferior videretur, publice profiteri & contendere instituerit, talia, præter id quod fœda, impia & crudelia sint, insuper arti medicæ nullum prorsus fructum adferre.

VII. Hæc sunt quæ cogitanti mihi de hoc negotio visa fuerunt Philino occasionem præbere potuisse. Ceterum de vita & factis eius apud veteres nihil inuenio. Apud GALENVM semel iterumque citatur, in libris vbi compositarum medicinarum formulæ ponuntur, & ex Athenæo discimus, ipsum de plantis scripsisse: quod argumento est ipsum Herophileæ doctrinæ & industriæ hanc solam partem & vnam imitatum esse. Sed & in Hippocratem, Herophileorum more, commentatus est.

VIII. Sed

VIII. Sed forte non penitus formam ac vires nouo dogmati dare Philinus potuit: quare factum est vt a Serapione Alexandrino sectae empiricae deducerentur initia. Hunc post Philinum fuisse GALENVS * testatur: ex quanam vero schola prodierit, a nemine veterum diserte notatum video. Clarissimus medicus Londinensis D. D. RICHARDVS MEAD serapionem e schola Erasistrateorum prodiisse autumat ex eo, quod CAELIVS AVRELIANVS ** ipsum similia Erasistrato ordinasse scripsit. Idem produxit nummum a Smyrnaeis in honorem Serapionis cusum cum inscriptione ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΣΑΡΑΠΙΩΝ, putatque hunc nostrum illum esse, qui in hoc numo designatur: quod omnino in medio relinquo.

* *Isagoge. l. c.*

** *in diss. de numis a Smyrnaeis in medicorum honorem percusis* citante D. D. FABRICIO *bibl. Grae. Tom. XIII. pag. 393.*

VIIII. Saepius citatur a veteribus, sed vix aliter nisi in argumento medicamentario & practico. Sic CELSVS * ad impetiginis species sanandas ab ipso laudatum medicamentum ex nitro & sulphure, resina copiosa excipiendum, refert. Emplastrum ipsius melinum AETIVS ** commendat, etsi descriptionem non dedit. Apud NICOLAVM MYREPSVM *** autem legitur ipsius quaedam antidotus *choragus*, i. e. *munus praebens*, dicta, propter eà quod senibus & eneruatis ad coitum ineptis tentiginem ciet. Principale ipsius ingrediens est Satyrion & scincus: diciturque, fide Philonis, vt existimo Tharsensis, ipsum illud in oppido Diphthera inuenisse.

* *Lib. V. cap. XXVIII. sect. 17.*

** *Tetrabibl. II. serm. II. cap. XCVI.*

*** *de antidot. sect. I. cap. LXVI. pag. 375.* ed. H. Steph.

X. CAE-

X. CAELIVS AVRELIANVS * citat Serapionis *librum primum ad ſectas*, ſed exiguo elogio. Idem curationum libros, primum ſæpius, ſemel etiam tertium, allegat: ex quibus citationibus ſpecimina praxeos ipſius intueri aliqua licet. Sic refert ** quod ſynauchicos clyſteribus euacuauerit, atque phlebotomia & cataplaſmatibus atque vnguentis acrioribus vſus ſit, & prouocatiuis & aperitiuis, quæ anaſtomotica appellant: præcauerit autem in omni abſtinentia cibum vel potum dare. Tetano correptos, perinde vt phreneticos curare præcepit.***

* *Acut. I. cap.* 6. ** *Acut. III, cap.* 4.
*** Ibidem *cap.* 8.

XI. Idem auctor, vbi de choleræ curatione agit,* commemorat catapotia quædam Serapioni & Heraclidæ Tarentino communia, ex ſemine hyoſcyami, aniſi & opio, vbi in ſingulas doſes opii granum vnum & quatuor ſeminis hyoſcyami adſumuntur. Vix apud alios vſum opii internum frequentiorem obſeruabimus, quam apud empiricos, eritque de eo locus iterum dicendi, quando ad Heraclidem Tarentinum deducti fuerimus. In curatione iliacæ paſſionis, ſerapion, eodem teſte, vſus eſt catapotio ex plumbi ramento, cocco Gnidio, ſale, elaterio, reſina, caſtoreo & diagridio: vbi duo notamus, plumbi ramentorum internum vſum, forte vt pondere deprimerent: & caſtoreum purgantibus admixtum: quod vltimum propterea etiam conſiderari meretur, quoniam & Eraſiſtratus pilulas ex caſtoreo alui ſoluendæ cauſa adhibuit. Ceterum caſtorei frequens itidem vſus empiricis fuit, vt ex aliis compoſitionibus huius ſcholæ apud CAELIVM AVREL. relatis facile intelligitur.

* *Acut. III. cap.* 21.

XII. Vbi CAELIVS AVRELIANVS* epilepſiæ curationem proponit, affert ex Serapione longum catalogum medicamentorum antepilepticorum, vt caſtoreum, equorum lichenas, cameli cerebrum ac fel, coagulum vituli marini, itemque medicamentum ex crocodili terreſtris ſtercore confectum, & leporis corde & lumbis, & teſtudinis marinæ ſanguine, vel teſtibus apri, vel arietis, aut galli gallinacei. His vero vt ſpecialiter paſſioni congruis, præmiſit ſanguinis detractionem, & purgatiua medicamina nunc per ſuperiora, vt elleborum album, nunc per inferiora, vt ſcammoneam & nigrum elleborum: ex quo materiæ æque medicæ ac praxeos Serapionis ſpecimina puto conſpici. Citatur etiam eiusdem liber *de medicamentis facile parabilibus*, ſeu euporiſtis.

XIII. GALENVS* noſtri cum exigua laude meminit, dicitque ipſum aduerſus maximum noſtræ artis exornatorem Hippocratem, temerario ore, tamquam nouum Aeſculapium, oblatrare auſum eſſe tanta impudentia, vt ſuos commentarios paſſim videas propriis laudibus refertiſſimos. Antiquos autem viros probatiſſimos, quorum monumenta totam artem illuſtrauere, præteriiſſe omnes, nec dignos putaſſe, qui vel minima quidem laude exornandi ſint.

* *de ſubfigurat. empiric. p.* 126. ed. Lat.

XIIII. Serapionem vero, antiquorum dogmatum loco, triplicis ſermonis ambages explicuiſſe, ibidem ſcribit. Quid vero ſit triplex ille ſermo ex dicendis deinceps de empiricorum veterum dogmatibus clarius eluceſcet. Legendi de eo ſunt GALENI libri *de ſectis, & de ſubfiguratione empirica*, ex quo vltimo nunc potiſſimum referemus empiricæ doctrinæ conſpectum: commendamus autem vt CELSVS, quem ſtudioſorum manibus quotidie teren-

terendum exiſtimamus, de eodem argumento addatur.

XV. Principium cognoſcendi in medicina vnicum admittunt, experientiam, quæ Græce ἐμπειρία vocatur: vnde ſe nominari, non a quodam ſectæ ſuæ auctore vel antiſtite, voluerunt.

XVI. Experientiam vocabant cognitionem autopſia comparatam: autopſiam autem vel *fortuitam* eſſe, vt ſi cui, ſine humano conſilio, ſolo caſu, aliquid contingat, quo a morbo liberetur: e. g. ſi quis capite dolens ita ceciderit, vt ipſi vena frontis vulneretur, emiſſoque ſanguine dolorem amittat: vel ſi febricitanti hæmorrhagia narium accidat, isque inde leuetur: vel *conſultam*, vt ſi quis in monte vel agro a ſerpente morſus, obuiam herbam impoſuerit, ab eaque ſalutarem effectum obſeruet, aut ſi quis id, quod ſemel iterumque iuuit, ſimili caſu ſæpius adhibeat & euentus notet: hocque vocabant imitationem. Hoc pacto comparari habitum experimentalem, quo gaudentes theoremata ſibi formant de eo quod ſemper, quod plerumque, quod vtrouis modo, quod raro fiat.

XVII. Ad hunc practicum habitum conſequendum commendabant τήρησιν ſeu obſeruationem propriam; & lectionem hiſtoriarum, id eſt obſeruationum ab aliis fideliter conſignatarum, quæ ordine referant quid in morbis acciderit, & quid hoc vel illud remedium effecerit. Inde hunc fructum conſequi, vt quis ab vno morbo alium poſſit concludere, & nouis forte morbis incidentibus, ex iis, quæ illi cum iam cognitis communia habent; concludere quid agendum ſit. Vocabant hoc epilogiſmum, aut ἀπὸ τοῦ ὁμοίου μετάβασιν, quod Latine redditur tranſitus ad ſimile, aut, vt D. D.

CLERICVS mauult, ſubſtitutio ſimilis reddi ſignificantius poſſet.

XVIII. Adeoque autopſia, hiſtoria & epilogiſmus ſ. tranſitus ad ſimile, ſiue vt alii efferebant, ſenſus, memoria & epilogiſmus, tamquam tres medicinæ columnæ habebantur: aut, vt Glaucias denominauit, ὁ τρίπους τῆς ἰατρικῆς, tripus artis medicæ.

XVIIII. Præcipue autem obſeruationem ad duo debere attendere, primo vt cognoſcat, quæ ſint ſalubria, quæ neutra: ſecundo qualis ſymptomatum concurſus qualem morbum faciat. Non enim quodque ſymptoma morbum appellabant, ſed talem tantum eorum concurſum, quæ ex longa obſeruatione ita ſimul conuenire comperta ſunt: vt pariter incipiant, augeantur, vigeant, declinent & recedant: talemque coniunctionem compendii gratia, vno tantum morbi nomine appellari couſueuiſſe.

XX. Non defuere quidem inter empiricos, qui in quibusdam hic diſſentirent, præſertim in diuiſione medicinæ: ſed hæc fere, tamquam ad ſummam rei parum facientia, vix inter illos attendebantur.

XXI. Præcipua empiricorum & dogmaticorum differentia in eo verſabatur, quod empirici non neceſſariam iudicabant requiſitionem cauſarum abditarum, quæ vel ſanitatem faciunt, vel morbos inducunt: indeque deſumendas, ex dogmaticorum doctrina, indicationes exſibilabant : ſed tantum euidentium rationem habebant, vt ſi quis a frigore, inedia vel nimia repletione læſus fuiſſet.

XXII. Eodem ipſo, quod abditas cauſas requirere inter ſuperflua numerabant, etiam anatomes culturam negligebant primo, deinde, vt in feruore diſputatio-

tationum fieri solet, etiam vituperabant. Commendabant autem medico suo τὴν κατὰ περίπτωσιν ἀνατομήν, hoc est, si quando miles, aut gladiator in arena, vel viator a latrone vulneretur: vbi occasio sit interna hominis, vt se viua habent, contuendi, & per misericordiam, absque crudelitate vel fœditate, cognoscendi.

XXIII. Abditarum causarum scrutinium eo maxime argumento impugnabant, quoniam infinitus argumento impugnabant, quoniam infinitus regnat in medicina & philosophia, circa illarum declarationem dissensus: adeo vt cui potissimum fides habenda sit, non facile possit intelligi aut ad liquidum demonstrari: quum interim medici etiam *in* his per omnia dissentientes morbos feliciter tollant, medicinæ congruæ legitimo vsu.

XXIIII. Certe, si quod res dicere licet, empirici illi veteres fuerunt cordati & probi viri, qui bene intellexerunt ibi medicum desinere, vbi philosopus incipit: quique pro eo statu, qui tunc erat, non poterant non cogitare de obice disputandi libidini obtrudendo, nec omnem omnino medicinam amitterent. Quod vero disputationum feruor longius eos, quam decebat, abripuerit, negari non potest: quoniam omnem viam, qua abditæ plurimæ causæ satis manifestæ redduntur; & ab illo tempore redditæ sunt, præcludebant. Pulcram dissertationem de hoc argumento historiæ suæ medicinæ inseruit celeberrimus D. D. CLERICVS,* dignam sane quæ iterum iterumque legatur & omnibus omnino medicis commendetur. Non multum ab eius mente recedit Illustris præceptor meus D. D. STAHLIVS, qui *parænesin ad allotria a medicina separanda*, & dissertationem admodum elegantem *de empiria rationali* scripsit.

* *Histor. med. Part. II. Lib. II. capit. VI. pag.* 355 - 370. edit nouiss.

XXV. Auctoribus & parentibus empiricæ sectæ nunc subiiciemus claros viros, qui in ea ætate hac floruerunt. CELSVS* Serapionem sequutum esse scribit Apollonium. Sed non exigua est difficultas ex tot homonymis inuenire illum, qui hoc loco iustissime intelligendus fuerit. Si GALENVM** addimus, ille nobis duos Apollonios, patrem & filium, Antiochenos, laudat empiricæ sectæ antistites. CELSVS*** ipse in catalogo celebrium chirurgorum duos quoque Apollonios laudat: sed si illos in animo habuit, quos Galenus, cur non hic quoque plurali numero eos laudauit. Apud CAELIVM AVRELIANVM** laudatur quidam Apollonius Glaucus, qui de interioribus morbis scripsit: & credere liceret apud Celsum ex vno Apollonio Glauco duos viros scribarum errore factos fuisse, nisi, Glaucias, tamquam empiricæ scholæ antistes, ab aliis toties esset laudatus. Plerique existimant illum Apollonium, qui Mus cognominrtus est, parentem esse, & filium eius Glauciæ discipulum faciunt: sed chronologiæ rationes nimis repugnant, nam Apollinii muris condiscipulus fuit Heraclides Erythræus Straboni coæuus, qui circa tempora natiuitatis Christi floruit. Nomina Apolloniorum visurus adeat Cel. D. D. FABRICIVM.* Nos in tanta incertitudine omnia in medio relinquimus, præsertim quum nihil, quod valde notatu dignum sit, referre de ipsis possimus.

* *præfat. libr. I.* ** *in Isagoge.*
*** *præfat. libr. VII.* ** *chronic. IV. cap. VIII.*
* *biblioth. Gr. Vol. XIII.* p. 74. seq.

XXVI. Glauciam post Apollonium ponit CELSVS, & aliquanto post Heraclidem Tarentium floruisse, commemorat. Eius crebra est mentio apud GALENVM,* sed vix aliud memoratu dignum adfert, quam quod in Hippocratem, & seorsim librum epidemiorum sextum,

com-

commentatus fuerit: id quod medicamentorum compositiones quasdam ab ipso profectas laudat. PLINIVS** refert eius testimonium, quo boleti stomacho vtiles perhibentur: & quod dracontium siluestre arum pronunciauerit***: ex quo colligimus ipsum etiam de plantis scripsisse.

* vide *Comment. in Epidem. VI. pag.* 442. Gr.
** *Hist. natur. lib. XXII. cap.* 23.
*** *libr. XXIIII. cap. XVI.*

XXVII. Nobilissimus veterum empiricorum & sine controuersia doctissimus pariter ac optimus fuit Heraclides Tarentinus, quem Mantiæ Herophilei discipulum, eumque imitatum fuisse non solum in re medicamentaria vlterius perficienda, verum etiam in parte medicinæ diætetica colenda, GALENVS* testatur. Seorsim duumuiris his hanc laudem tribuit, quod optimi sint in hoc argumento auctores, nihilque scripserint nisi quod optimum esset & ab experientia comprobatum.

* *comp. medic. sec. l. lib. VI. p.* 252. *it. de comp. med. sec. gen. lib. II.* ineunte, *& p.* 334. *ed. Gr.*

XXVIII. Etiam de simplicibus medicamentis scripsit, teste eodem GALENO* & Diuo EPIPHANIO,** qui nostrum inter auctores, qui *de herbis* scripserunt, recenset. Sed & in doctrina de pulsibus allegatur, in qua Herophilo contradicere ausus est. Ghirurgia quoque tractauit in libro *de ratione curandorum eorum, quæ extrinsecus sunt*, cuius quartum cum singulari auctoris encomio citat GALENVS***, quem quia de re notatu digna & iam olim hodieque controuersia agit totum adscribam: *Femur aliquando manere, si repositum sit, locupletissimus testis Tarentinus Heraclides est, vir profecto, qui neque decreti confirmandi causa mentitus est, vt plerique*

plerique ex dogmaticis & decreta sectantibus consueuerunt: sed, si quisquam alius fuit, ipse operum medicinæ admodum peritus exstitit. Subiungit deinceps longiusculum Tarentini sermonem, ex quo apparet ipsum chirurgiam feliciter exercuisse, duobusque pueris femur elapsum reposuisse, vt loco manserit: quibus exemplis illos refutare vult, qui perhibuerunt femur repositum non manere, propterea, quia diuulsus neruus fuerit, qui ad acetabulum coxæ femur continet.

* *de medic. simpl. facultat. lib. VI.* ineunte.
** *de hæresibus I.* ineunte.
*** *Comment. IV. in Hipp. de articulis p. 653.* conf. CELSVS *lib. VIII. cap. XX.*

XXVIIII. In omnia Hippocratis opera nostrum commentaria scripsisse GALENVS* etiam auctor est. Et practicorum eius operum notitiam præbet CAELIVS AVRELIANVS, *qui interiorum passionum curationum libros* laudat, & ex iis passim aliqua specimina, quorum quædam mox visuri sumus, affert: Idemque auctor commemorat eius *librum regularem* seu diæteticum: vt & alium *Nicolaus* inscriptum.

XXX. Quod ad praxin pertinet CORN. CELSVS* laudat illud consilium, quo iubet febricitantibus, vbi aut bilis ægrum, aut cruditas male habet, per modicas potiones subinde nouam materiam corruptæ misceri: sed febris quartanæ curationem ab eodem propositam minime probat.** Iusserat autem primis diebus aluum ducere: deinde abstinendum in septimum diem dixerat: quod vt sustinere aliquis possit, tamen etiam febre liberatus vix refectioni valebit, adeo, si febris sæpius accesserit, concidet.

* *Libr. III, cap. 6.*
** *eodem, cap. XV.*

XXXI.

XXXXI. Apparet ex dictis Heraclidem, & reliquos empiricos, quantumuis medicamentariæ rei studuerunt, proinde tamen non neglexisse partem diæteticam, quæ præcipue abstinentia, & cibis potuque tempestiue dandis, pugnabat: vereque CELSVM scripsisse: *in duas partes ea quoque, quæ victu curat, medicina diuisa est, aliis rationalem artem, aliis vsum tantum, sibi vendicantibus.*

XXXII. Vt vero eumdem etiam videamus per medicamenta curantem, ex CAELIO AVRELIANO* intuebimur, quo pacto anginæ sit mederi solitus. Postquam sanguinem deduxerat, vomitum concitabat, panace Heracleo, origano, rhoe et cæpulis germanis contusis et in mortario æneo satis diu, affuso vino, relictis; quam massam vsus tempore hydromelite distemperabat. In eodem morbo elaterium dabat satis magna dosi.

** de passion. acut. Lib. III. cap.*

XXXIII. Diximus supra frequentem castorei et opii vsum fuisse empiricis. Huius asserti exemplum dabimus antidotum Heraclidæ nostri, ex eius libro ad Astydamantem a GALENO* allatam, & ad omnes venenatorum animalium morsus, dolores vehementissimos, vt & vteri strangulatum, commendatum. Accipit autem *succi cicutæ, hyoscyami, singulorum drachmas quatuor, castorei, piperis albi, costi, myrrhæ, opii, singulorum drachmam vnam. Haec comminuta, passi cyathis duobus additis, in sole tam diu commiscebis, quoad densescant, inde rotulas confinges, quæ magnitudinem fabæ Græcæ non excedant; harum singulas ex vini cyathis duobus tradito.*

** de antidot. II. pag.* 451. Gr.

XXXIIII. Heraclidem nostrum CAELIVS AVRELIANVS* vocat *posteriorem atque omnium probabiliorem inter*

ter ſuos. Neſcio an lectio ſit integra, & annon exciderit vocula *nemini.* Sed ſi ſane ita ſcripſit, minime recte calculos poſuit; inuenimus enim recentiores, vt Menodotum, qui demum poſt Aſclepiadem ſcripſit, aliosque, de quibus alio tempore diſpiciemus.

CAP. V.

De Medicinae in tres partes diductione.

CONSPECTVS.

Celſi locus de medicinæ diductione in tres partes. I.
Quid illud diduci denotet. II.
Non intelligendnm eſſe de diſſectione aut diſtractione. III.
Quo pacto medicina diducta ſit. IIII.
Comprobatur ſententia noſtra ex ipſo Celſo. V.
Aliorum ſententia. VI. VII.
Quæ ab ipſo Celſo refellitur. VIII, VIIII.
Quo pacto res medicamentaria amplificata ſit. X.
Illi miniſtrabant pharmacopolæ. XI.
Quorum aliqui circumforanei & agyrtæ erant. XII.
Neque minus herbarii: eorum vanitates. XIII.
Et ſeplaſiarii. XIIII.
de chirurgis claris; ſeorſim Nileo. XV.
de Nymphodoro. XVI.
plures chirurgi a Celſo laudati. XVII.
de Ammonio lithotomo. XVIII.
de Soſtrato, Herone & Gorgia. XVIIII.
de ſtatu felici chirurgiæ huius periodi. XX.

I.

CORNELIVS CELSVS* poſtquam dixerat morborum curationem & rerum naturæ contemplationem ſub iisdem auctoribus natam eſſe, Hippocratem vero primum ex omnibus memoria dignis, ab ſtudio ſapientiæ diſciplinam hanc ſeparauiſſe: poſt quem Diocles Caryſtius, deinde Praxagoras & Chryſippus, ſic artem hanc exercue-

ercuerunt, vt etiam in diuersas curandi vias processerint: hæc deinceps subiungit: *Iisdem temporibus in tres partes medicina diducta est, vt vna esset quæ victu, altera quæ medicamentis, tertia quæ manu mederetur. Primam* διαιτητικὴν, *secundam* φαρμακευτικὴν, *tertiam* χειρουργικὴν *Græci nominauerunt.* Valde notabilis hæc medicinæ diductio in partes videtur: adeoque operæ pretium fuerit illam paulo accuratius considerare.

* *præfat. Libr. I.*

II. Notanter autem Celsus dicit *diductam esse*, quod quidem, ex vsu Latinæ linguæ, idem esse, mihi quidem, videtur, ac si dixisset compressas antea et contractas artis salutaris partes, postquam illa ab Asclepiadis primum, deinde philosophis, liberata fuit (quorum illi eam superstitionibus innexam tenebant, hi tamquam parergon tractabant, & sophisticis disputationibus irretiebant) amplius sese explicuisse, quemadmodum flores tempestiue diducuntur, aut manus compressa explicatur, omnesque suas partes pulcre libereque ostendisse; atque, vt verbo dicam, quicquid ad perfectionem partium suarum requiri poterat, breui consequutam esse.

III. Celso autem in animum non venisse, vt dicere vellet medicinæ totum corpus dissectum quasi aut distractum in tres disiunctas partes fuisse, quisquis attente ipsum legit, statim intelligere debet: & tota historia, quam hactenus prosequuti sumus, docet, non solum Hippocratem, Dioclem, Praxagoramque æque victu præscribendo ac medicamentis & chirurgiæ præsidiis hominibus profuisse: verum etiam Herophilum, Erasistratum, atque ab his deductos viros, itemque empiricos, qui rationalem disciplinam abdicauerant, non minus victu, quam medicamentis & manuum instrumentorumque opera, pro eo ac necessitas postulauerat, ægris succurrisse.

 IIII.

IIII. Illud igitur diduci non aliud quid significat, quam quod ab hominibus, qui se medicinæ seorsim colendæ totos consecrauerant, variis modis locupletata fuerit: aliis rationem per victum & exercitia, perque balnea frictiones & inunctiones, bonum habitum corporis vel comparandi vel reparandi perficientibus, aliis medicamenta, præsertim alterantia & appropriata quibusuis morbis, adinuenientibus, vel ab aliis inuenta ad vsum certiorem & frequentiorem non amplius celantibus, sed scripta eadem sine inuidia communicantibus: aliis demum compendia varia ostendentibus, quibus iis, qui manuum aut instrumentorum ope indigebant, succurri possit.

V. Atque eam esse Celsi mentem ipsemet satis declarat. Sic vbi librum quintum orditur, ita infit: *Dixi de his malis corporis, quibus victus ratio* MAXIME *subuenit: nunc transeundum est ad eam medicinæ partem, quæ* MAGIS *medicamentis pugnat. — Id ante omnia scire conuenit, quod omnes medicinæ partes ita connexæ sint, vt ex toto separari non possint; sed ab eo nomen trahant, a quo plurimum petunt. Ergo vt illa, quæ victu curat, aliquando medicamentum adhibet, sic illa, quæ præcipue medicamentis pugnat, adhibere etiam rationem victus debet, quæ multum admodum in omnibus malis corporis proficit.* In ipso autem sermonis progressu, vbi curationem gangrænæ docet,* hæc effatur: *præcipueque in hoc casu petendum, non a medicamentis solum, sed etiam a victus ratione, præsidium est.* Atque idem auctor, vbi ad chirurgica præsidia tradenda progreditur, septimi libri initio hæc ponit: *tertiam esse medicinæ partem, quæ manu curet, & vulgo notum & a me propositum est. Ea non quidem medicamenta atque victus rationem omittit: sed manu tamen* PLVRIMVM *præstat.*

* *Lib. V. cap. XXVI. §. 34.*

VI. Sunt

VI. Sunt qui diductionem hanc ita accipiunt, tamquam ex eo tempore medicus, pharmacopœus & chirurgus medicinæ professionem inter se fuerint partiti, sic vt medici diætetica parte contenti, & reseruato quasi iure architectonico in pharmacopolam & chirurgum, huic manuali omni opera, illi medicamentorum præparandorum cura, cesserint: quem conceptum ex hodierna medicinæ conditione ad veterem eius statum, saltem ad hæc tempora, de quibus nunc agimus, secure referre non licet.

VII. Porro aliqui videntur, vt sibi conceptum de pristina medicina pharmaceutica & chirurgica formarent, dispositionem Celsi de medicina librorum maxime respexisse, quorum primi quatuor de diætetica, quintus & sextus de pharmaceutica, duo postremi de chirurgica parte agunt. Adeoque credunt chirurgo olim nihil aliud relictum fuisse, quam vbi scalpello in manu opus est: id est, vbi secare & vrere oportet: sed curationem vulnerum & vlcerum, quatenus imponendis emplastris, mundificantibus, sanguinem sistentibus; ceteris, pugnatur, ad pharmaceutam olim pertinuisse.

VIII. Enimuero ipsemet CELSVS hanc ideam veteris chirurgi tollit initio libri septimi, vbi profitetur chirurgos vulnerum quoque & vlcerum multorum curationes sibi vindicare: atque se quidem, doctrinæ distinctioris causa, de his alibi dixisse; libris scilicet quinto & sexto: septimo autem & octauo ea reliquisse, in quibus vulnus facit medicus, non accipit; & in quibus vulneribus vlceribusque plus profici manu, quam medicamento, credidit: tum, quicquid ad ossa pertinet. Adeoque clarum esse puto Celsum non id curasse, vt determinaret quid pharmaceutæ vel chirurgo suscipere

liceat vel incumbat; sed lectori consulere voluisse, vt de quauis curatione suo loco posset instrui.

VIIII. Interim ego neutiquam nego fuisse olim aliquos, qui interiorum morborum curatione aliis relicta, chirurgiæ soli exercendæ sese traderent: aut prorsus ex late patenti eius ambitu solam & vnam partem sibi sumerent, in qua toto studio elaborarent, exemplo medicorum ocalariorum: verum vmquam fuisse tales chirurgos, qui nil nisi incisiones facerent, cauterium applicarent, aut luxata fractaque curarent, reponendo; deinde vero sanguinis sistendi curam pharmaceutæ traderent, vel escharæ lapsum post inustionem eidem procurandam relinquerent, omninoque medicamentorum vsum euitarent: tales, inquam, vmquam fuisse nullo pacto persuadere mihi possum, omniumque minime a Celso, vel probabili argumento, ad hoc credendum inducor.

X. Quum hæc clara satis sint, addere nunc decet ea, quæ nobis comperta sunt, ad rem pharmaceuticam & chirurgicam huius nostræ periodi pertinentia. Et rem quidem medicamentariam valde auctam esse iam supra variis locis innuimus: peculiariter autem doctrinam venenorum, & singulis venenis opponendorum alexipharmacorum, magno studio cultam esse, supra,* vbi de Thrasya Mantinensi loquebamur, innui. Eam oportet hac ætate iam valde fuisse prouectam, siquidem Erasistratus theriacalium magnarum compositionum censuram, vt supra vidimus, instituit. Sed quod illud argumentum a posteris magis excultum fuit, Mithridatis & Attali Pergameni maxime studio, quorum ætas in vlteriora tempora incidit: vbi ad ea deuenerimus plura de hac re differam.

* *pag.* 470. *§. XXXV.*

XI. Me-

XI. Medicamentariæ rei inseruiebant multi, qui integram medicinam nec callebant, nec profitebantur. Tales erant pharmacopolæ, quorum conditionem ex THEOPHRASTO ERESIO* cognoscimus. Scilicet is aperte disiungit pharmacopolam & medicum, vbi Thrasyam pharmacopolam vocat; de discipulo autem eius Alexiade refert, quod reliquæ etiam vniuersæ medicinæ gnarus fuerit. De Eudemo Chio, etiam pharmacopola, refert, quod vno die viginti duas ellebori albi potiones adsumserit, nec tamen purgatus aut impeditus fuerit, quo minus in foro apud merces suas sederet, (ἐν τῇ ἀγορᾷ καθήμενος ἐπὶ τῶν σκευῶν.) donec ad cœnam abire tempus moneret.

* *Hist. plant. lib. IX. cap. XVIII.*

XII. Apparet ex hac historia istiusmodi homines fora frequentasse, &, vt emtores allicerent, suarumque mercium fiduciam ipsis facerent, ad ostentationes istiusmodi venisse, quales in agyrtis iam olim obseruatæ sunt, nec raro hodie visuntur. Inde nomina etiam acceperunt varia; vocantur enim modo ἀγυρταὶ, modo ὀχλαγωγοὶ, quod populum ad se allicere suis nugis solebant, modo ἐπιδίφριοι, *sellularii medici*, quod in foro mercibus suis assidebant.

XIII. Pharmacopolis porro & medicis inseruiebant οἱ ῥιζοτόμοι, *herbarii*, & videntur illi sæpe simul pharmacopolæ fuisse, id est merces suas hinc inde collectas per fora & compita venum exposuisse. Eodem THEOPHRASTO* auctore discimus, herbarios de plantis & radicibus colligendis & effodiendis multas tradidisse obseruationes, quarum quasdam, de tempore & modo, non omnino improbat: plurimas autem ad vanam ostentationem aut impias superstitiones pertinentes, traducit. Sic mandragoram ense ter circumscribere iubebant,

bebant, & alterum ſuccidere ad occaſum ſpectando: alterum circumſaltare, plurimaque de re venerea recitando; aut libamina offerenda & quæ ſunt aliæ id genus ineptiæ, de quibus, præter Theophraſtum, alii etiam auctores nos certiores reddunt.

* *hiſtor. plant. Lib. IX. cap. IX.*

XIII. Quemadmodum vero herbarii ea vegetabilis regni ſimplicia, quæ indigena aut propinqua erant, in promtu habebant, medicisque petentibus ſuppeditabant: ita reliquas merces, & præſertim peregre aduehendas, ex ſeplaſiis petere debebant, quæ non ſolum pro medicinis, verum etiam in vſum pictorum, tinctorum & omnis generis artificum & opificum, talia procurabant. Sed apud Romanos, PLINII* quidem æuo, ſeplaſiarii non ſolum materias crudas vendebant, verum etiam præparata & compoſita exhibebant: quod quidem an hoc tempore, de quo nos agimus, apud Græcos & Alexandrinos etiam factum ſit, compertum non habeo.

**Hiſtor. natur. lib.* XXXIIII. *cap.* XI. En ipſius verba: *atque haec omnia medici, quod pace eorum dixiſſe liceat, ignorant, pars maior & nominibus in tantum a conficiendis medicaminibus abſunt, quod eſſe proprium medicinæ* SOLEBAT. *Nunc quoties incidere in libellos, componere ex his volentes aliqua, hoc eſt, impendio miſerorum experiri commentaria, credunt ſeplaſiæ, ea omnibus quidem fraudibus corrumpenti: factaque iam pridem emplaſtra & collyria mercantur, tabesque mercium. Fraus ſeplaſiæ ſic ex teritur.* Manifeſtum autem eſt Plinium de ſuæ ætatis conditione loqui, bene gnarum, quod medici olim ipſi componere medicamenta fuerint ſoliti.

X.V. Sed de pharmaceuticæ rei conditione, qualis poſt aliquod tempus illa euaſit, alibi diſpiciemus: nunc de chirurgicæ diſciplinæ diligentioribus clarioribusque cultoribus aliquid ſubiungendum eſt. Heraclides Taren-

Tarentinus apud GALENVM* adductus laudat, præter alios iam allatos vetustiores, Euenorem, Nileum, Molpidem & Nymphodorum: quos singulos ad periodum nostram pertinere existimo: sed parum, quod referre operæ pretium faciat, de ipsis adfert, præter hoc vnum, quod femoris articulum elapsum reponi & retineri posse adfirmauerint. Nileum vero non solum chirurgiam amplexum esse, sed morbis etiam internis medelam afferre studuisse præsidiis pharmaceuticis, ex eodem GALENO** intelligimus, qui eius malagma valde laudat, & satis ab antiquo celebrem omnibusque notam medicinam vocat. Forte illud est quod CELSVS*** nobis conseruauit: qui eundem celebrioribus chirurgis pariter adnumerat.** Apud ORIBASIVM* est descriptio machinæ tractoriæ quæ Nilei plinthium vocatur, ob figuram quadratam oblongam, qua præditum fuit.

* *comment. IV. in de artic. pag.* 653. Gr.
** *de compos. medic, sec. loc. lib. II. pag.* 182.
*** *Lib. V. cap.* 18. §. 9. ** *lib. VIII. cap.* 20.
* *de Machinamentis cap. VIII.*

XVI. Nymphodorus etiam apud CELSVM * laudatur inter eos qui machinas luxatis partibus adinuenerunt: estque apud ORIBASIVM** descriptio glossocomi ab ipso inuenti. Hunc quoque rem medicamentariam agitauisse discimus ex PAVLO AEGINETA*** & AËTIO qui vltimus pastillos eius ad dysenteriam commendat Archigenis auctoritate, & descriptionem ponit. Sunt autem in clystere dissoluti ano iniiciendi, multumque auripigmenti, calcis viuæ & sandarachæ habent.

* *libr. VIII. c.* 20. ** *Libr. VII. cap. XII.*
*** *tetrabibl. III. serm. I. cap.* 49. Scribitur quidem nomen apud Aetium Nymphodotus: videtur tamen nihil esse diuersus.

XVII. Quum de his ab Heraclide laudatis satis esse certi possimus quod nostra periodo iuniores esse nequeant: de illis, quos CELSVS * laudat, magis incerti dubiique sumus ad quam illi aetatem referri debeant. Ita autem scribit: *in Aegypto quoque chirurgia increuit, Philoxeno maxime auctore, qui pluribus voluminibus hanc partem diligentissime comprehendit. Gorgias quoque & Sostratus & Herones & Apollonii duo, & Ammonius Alexandrinus, multique alii celebres viri, singuli quaedam repererunt.* Alibi etiam Protarchum laudat inter eos, qui machinas extendendo femori luxato repererunt. Inter hos laudati Apollonii iam supra fuere attacti, deque iis dixi obscuram esse eorum aetatem omnemque historiam ob homonymos plures, quos non facile extricare & discernere licet.

* *Libr. VII. praef.*

XVIII. De Ammonio CELSVS* hoc singulare prodit, quod lithotomus fuerit appellatus, quoniam calculos vesicae maiores, quique nisi rupta ceruice extrahi non possint, findendos docuerit. Modum id perficiendi Celsus non omisit, apud quem relegatur. Hunc quoque medicamentariae rei studuisse, comprobat apud AETIVM** commendata compositio ex sandaracha, auripigmento, chalcitide & calce, quae ad crustam inurendam, & sanguinem citra mordacitatem & efficaciter sistendum laudatur, & ad Ammonium chirurgum refertur.

* *Libr. VII. cap. 26. §. 3.*
** *tetrabibl. IIII. serm. II. cap. LI. pag. 718. ed. H. Steph.*

XVIIII. Gorgiam Sostratum & Heronem CELSVS * noster iterum adducit, vbi de hernia vmbilicali agit. Sed de aetate illorum mihi prorsus nihil constat.

* *Lib. VII. cap. 14.*

XX. Vti-

XX. Vtinam ſcripta horum virorum ad nos perueniſſet, liceret ſane de omnibus copioſius referre. Illud ſatis apparet quod chirurgiam tunc non timide tractauerint, ſed operationes magni momenti, vt calculi exciſionem & herniarum chirurgicam curationem ſuſceperint. Iſtud etiam manifeſtum eſt, quod non omnia ſolis inſtrumentis manibusque peragere conati ſint, ſed quod iidem etiam medicamentariam opem ægrotis ſuis adhibuerint; ſine dubio etiam diætetica præſidia tempeſtiue ordinauerint: prorſus vt ſecure perhiberi nequeat hac noſtra periodo ſollemnem diuiſionem trium medicinæ partium in totidem ſeparatas profeſſiones factam fuiſſe.

CAP. VI.

De Medicinæ Græcanicæ apud Romanos aduentu.

CONSPECTVS.

Ante Archagathum medicinam Romæ fuiſſe. I.
Romanorum medicina religioſa. II.
Quid in publica lue fecerint. III.
Apollinis & Aeſculapii religio Romam translata ex Græcia. IIII.
Cultus Aeſculapii aperitis exceptus Romam ſimul translatus eſt. V.
Tabulæ votiuæ in templo Aeſculapii Romano. VI.
Templum Aeſculapii extra vrbem fuit. VII.
Et medici ante Archagathum Romæ fuerunt. VIII. VIIII.
de ſexcentis annis, quibus Roma medicis caruiſſe dicitur. X.
Nullam vmquam legem fuiſſe, qua medici Roma pellerentur. XI.
Inconcinnitas fabulæ huius. XII.
Quomodo Plinius, de ſexcentis annis loquens, intelligendus ſit. XIII.
Qualis medicina inquilina Romanorum fuerit, ex Catone oſtenditur. XIIII - XVI.
De Catonis odio erga Græcos & ſeorſim medicos. XVII.

I.

Ante quam Graecanicae medicinae in vrbem orbis dominam aduentum referamus: non iniuria quaerimus, quali medici haec vrbs vsa fuerit, antequam Graeci cum sua aduentarent. Nam quum, teste PLINIO *, constet primum e medicis venisse Romam Peloponneso Archagathum Lysaniae filium, L. Aemilio & M. Liuio Coss. anno vrbis DXXXV. fieri non potuisse videtur, vt tam longo tempore respublica illa medicina carere potuerit. Ipseque Plinius, qui ante haec tempora medicos Graecos Romae fuisse negat, medicinam fuisse concedit his verbis: *ceu vero non millia gentium sine medicis degant, nec tamen sine medicina: sicut populus Romanus vltra sex centesimum annum. nec ipse in accipiendis artibus lentus, medicinae vero etiam auidus, donec expertam damnauit.*

* *Libr.* XXIX. *cap.* I. Nolo iam multis inquirere satis ne recte vel consules hic denominati sint, vel annus DXXXV. adscribatur: certe in chronologia Liuiana CAROLI SIGONII his consulibus annus DXXXI. numeratur.

II. Equidem historias consulens inuenio non pauca, quae in publicis morbis religiose fieri solebant, siue vere patres Romanae reipublicae crediderunt deos flecti ad commiserationem sic posse & debere, siue ad sustentandam populi patientiam, spemque erigendam talia susceperunt. Satis autem manifestum est & obuium illos publice voluisse credi & morbos in genere a diis immitti, & seorsim publicos illos seu epidemios. Nam quod febrem pro deo coluerint, ipsique fanum, vel

vel plura etiam fana, in vrbe dedicauerint, ex testimoniis CICERONIS,* PLINII** & AVGVSTINI*** indubium tenemus. Sed & priuatis morbis auerrunci dei erant. Sic Syluanum deum per noctem ingredi & puerperas vexare; id vero ne fiat impedire tres deas, Intercidonam, Pilumnam & Deuerram, M. VARRO apud AVGVSTINVM ** auctor est. Supra * attigimus quas partes Marti furenti in pestilentia Græci tribuerint: viderique potest Romanos non dissimilia credidisse, si quis seditiosorum tribunorum orationem apud PLVTARCHVM** considerauerit.

* *de nat. Deor. III. febris*, inquit, *fanum in palatio consecratum videmus.*

** *lib. II. c.* 7. ad quem locum DALECHAMPIVS notat tria omnino Romæ fuisse fana febri dicata.

*** *de ciuitat. dei. lib. IV. cap.* 15.

** Ibidem *lib. VI. cap.* 9. * *pag.* 69. §. 6.

** in *vita Marc. Cai. Coriolani*, causantur ibi, indignum minimeque ferendum esse, quod pauperum hominum turba in vrbem contagioso aere infestam & cadauerum inhumatorum aceruis repletam, tamquam in barathrum, detrudi deberet, vt ibi apud peregrinum & sanguinarium deum habitent; (*ἀλλοτρίῳ δαίμονι καὶ παλαμναίῳ συνοικιζομένους.*) vbi quidem Martem intelligi existimo.

III. Quoties itaque publica aliqua calamitas in ciuium vitam valetudinemque sæuiebat; quod sæpius factum esse vel ex vno LIVIO satis intelligitur, * pontifex maximus piacula iræ deum conquirere iubebatur, decemuiri libros inspicere debebant Sibyllinos, & ex iis, quæ malo medela adhibenda sit, exquirere. Tunc fere Apollini, Aesculapio, Saluti, dona vouebantur, supplicationes valetudinis causa edicebantur, lectisternia fiebant, ludi scenici peragebantur, & clauus dextro lateri ædis Jovis O. M. figebatur, ea ex parte, qua Mineruæ templum est: cui ritui dictator seorsim creari de-

bebat. De ſingulis his prolixius hic agere neque licet, neque opus eſt, quum ex Romanæ hiſtoriæ principe LIVIO ſatis hæc & facili opera intelligi quæant.

* Adde LANCISIVM *de aduentitiis Romani cœli qualitatibus*, ubi *Marſilium Cagnatum* laudat, qui ſtudioſe numerum earum collegerit. Ipſe vero bene iudicat non fuiſſe omnes veras peſtilentias, ſed epidemias ex aquarum ſtagnantium vitio ortas: quibus emendandis ſtudium patrum inſudauit cloacis ſtruendis & reliqua aquarum ſumptuoſiſſima cura.

IIII. Illud tantum addimus peſtilentiæ cauſa factum fuiſſe, vt ædes Apollini, pro valetudine populi, voueretur: quod A. V. CCCXXI. accidit: & Aeſculapius ab Epidauro Romam A. V. CCCCLX. accerſeretur. De hoc quidem multi auctores referunt: ſed in epitomis Liuianis*, ſequentia legimus: *Quum ciuitas peſtilentia laboraret, miſſis legatis, vt Aeſculapii ſignum Romam ab Epidauro transferrent, anguem, qui ſe in nauem eorum contulerat, in quo ipſum numen eſſe conſtabat, deportauere: eoque in inſulam Tiberis egreſſo, eodem loco ſedes Aeſculapio conſecrata eſt.*

* *libr. XI.*

V. VALERIVS MAXIMVS, vbi de Aeſculapio Romam aduecto exponit, * inter alia notanter hæc ſcribit, *legatos Romanorum cultu anguis a peritis excepto* Epidauro ſoluiſſe. Vero autem ſimile & Apollini ac Aeſculapio Romam perducto ſacerdotes ſuos tributos fuiſſe a quibus patrio ritu colerentur: vnde nihil vereor affirmare, ab eo tempore, quo Aeſculapius Romam accitus venit, aliquid Græcanicæ medicinæ ibidem ſtabilitum; ſaltem Aſclepiadarum illam priſtinam ibi introductam fuiſſe.

* *libr. I. cap. VIII.* quod *de miraculis* inſcribitur.

VI. Neque multum a vero hanc ſententiam abludere, vel illud confirmat, quod antiquitatum Romanarum collectores nobis aſſeruarunt quaſdam inſcriptiones

ptiones

ptiones ex Romano Aesculapii templo desumtas, in quibus consignatum est quid auxilii causa Aesculapius suggessisset. Has vero vt dubitet aliquis antiquissimas esse; saltem illud comprobare mihi videntur, Aesculapio Romanos, perinde vt Græci suo, fuisse vsos, ab eoque morborum auxilia petiisse: quæ quoniam ipse putatitius deus per se dare non poterat, dedisse sacerdotum habitu velatos medicos consequitur: vt adeo illud a Plinio traditum Græcanicæ medicinæ apud Romanos principium haud omnino sit adeo certum, vt non antiquiorem in ipsa vrbe Roma sedem illius intelligamus.

VII. Nolo iam multis inquirere in causas illas, cur Romani templum Aesculapio extra vrbem posuerint. Videtur PLINIVS* ex eo elicere velle, factum id ex contemtu quodam fuisse. Enimuero cur Romani honorifica legatione ab Epidauriis petierint, quem contemnebant? Sine dubio extra vrbem ægrotantium perfugium propterea posuerunt, quod Epidauri etiam Aesculapius quinque millia passuum ab vrbe remotus habitabat; & quod omnino vtilius ciuitati videbatur, si ægroti extra illam potius confluerent, quam in media vrbe.

* *Libr. XXVIIII. cap.* I. adde PLVTARCHVM *in Quæst. Rom. quæst.* 94.

VIII. Sed nec ante hæc tempora apud Romanos defuisse medicos, cuiuscunque instituti fuerint, ex DIONYSIO HALICARNASSENSI colligo. Is namque de sæua pestilentia, quæ A. V. CCLXXXII. Romæ grassabatur, inter alia scribit, * *quod contra medicamenta, aliaque morborum leuamina, contumax fuerit.* Idemque auctor longe clarius de illa lue, quæ vrbem anno CCCI. depæsta est, commemorat, ** nec medicos in tanta ægrotantium multitudine suffecisse, nec domesticorum atque amicorum ministeria, vnde factum fuit vt multæ domus desolarentur ob curantium inopiam.

* *Antiquit. Rom. lib. IX. pag.* 599. ** Ibidem *libr. X. pag.* 677.

VIIII.

VIIII. Fuere itaque Romæ ante Archagathi aduentum medici & medicina: neque dici poteſt quod omnino nihil Græcanicæ medicinæ admixtum fuerit, quum totus Aeſculapii cultus a Græcis vt comiter petitur, ſic benigne traditus fuerit. Quum vero nihil conſignatum ſit qualis tam medicorum conditio, quam ipſius medicinæ illius fuerit, præter paucula, quæ ex Catone PLINIVS conſeruauit: ex illis ſpecimina ejus capere deinceps volumus.

X. Ante vero quam ad hanc indagationem deſcendamus, quærere debemus ſexcentos illos annos, in tot libris decantos, quibus Roma medicis & medicina caruiſſe perhibetur, non quod nulli apud eos hanc artem agitare voluerint, ſed quod ſenatus conſulto medici Roma pulſi fuerint. Hanc fabulam vsque adeo ſecure nonnulli clari medici admiſerunt, vt etiam in ſcriptis ſuis oſtendere laborarent nullam ex hoc exſilio ignominiam in medicorum ordinem redundare debere. En vnius verba: *medicina culpa ſeueri illius Catonis, paulo ſerius ad Romanos peruenit. Ille enim binas ob rationes lege cauerat, ne medicus Græcus, aut Arabs Aegyptiusue intraret vrbem. Prima harum erat, quod a ſæuitia atque crudelitate abhorreret medentium, qui morbos vrendo & ſecando ad ſanitatem perducere conabantur. Artem enim ipſam non damnabat, verum eius profeſſores. Altera ne Romana caſtitas, ſobrietas, fortitudoque Aegiptiorum, maxime autem Græcorum luxu effoeminaretur: — Hæc lex ſeueriſſime eſt obſeruata ad annum* V. C. DXXXV. *quo Archagathus Lyſaniæ filius primus ex Peloponneſo Romam venit.*

XI. Etſi vero hic fabuloſum illud tempus ſexcentorum annorum diſertis verbis non expreſſit, alii tamen facile obuii auctores clare teſtantur ſe credere fuiſſe olim

apud

apud Romanos legem latam, quæ medicos vrbe pelleret & per ſexcentos annos ab ea detineret; huiusque ferendæ auctorem fuiſſe Catonem. At vero eiusmodi lex numquam certe lata fuit; omniumque minime a Catone lata fuit aut ferri potuit. Notum quidem eſt Catonem Cenſorium in illa nobili trium ſapientiæ procerum ab Athenis legatione, audito Carneade, quam primum legatos dimittendos eſſe cenſuiſſe, quoniam illo viro argumentante quid veri eſſet haud facile diſcerni poſſet: illumque ſemper alioquin vniuerſos ex Italia pellendos cenſuiſſe Græcos *: enimuero reliquos Romani ſenatus patres ipſi conſenſiſſe & Græcos, Arabesue aut Aegyptios medicos Roma pepuliſſe, id numquam probari poterit.

* videatur PLINIVS *libr. XIX. cap. I.* conferatur PLVTARCHVS *in vita Catonis Maioris*, vbi & mores huius viri bene deſcribuntur, & ſeorſim exponitur quid illius legationis occaſione, iam tum ſenex, egerit. Duos tantum legatos adfuiſſe, Carneadem Academicum & Diogenem Stoicum, Plutarchus ſcribit.

XII. Non iam dicam quam inconcinnum ſit quod Arabes medici hoc tempore illis adiungantur, qui Romam venire prohibebantur: ſed illud tantum oſtendam, contra omnem hiſtoriæ & chronologiæ fidem dici, legem a Catone latam ſeueriſſime obſeruatam fuiſſe, vsque ad illum annum, quo Archagathus ex Peloponneſo Romam venit, illorumque ſexcentorum annorum finem fecit. Nam Cato ille Cenſorius tunc temporis, quo Archagathus Romam appulit, puer quindecim admodum annorum fuit, qua ætate ipſum leges ferre non potuiſſe manifeſtum eſt.

XIII. PLINIVS igitur, quando Romam ſexcentis annis ſine medicis fuiſſe ſcribit, numerum rotundum poſuit, aut reſpexit illum annum, quo Cato viuere deſiit, qui fuit vrbis conditæ DCIIII. Medicos autem profeſ-

ſos & Græci inſtituti intellexit, quorum ad hæc vsque tempora Roma & Italia nondum multos habuerat. Legem autem iſtiusmodi a Catone latam & inſequutis temporibus obſeruatam fuiſſe, tantum abeſt vt vllo idoneo argumento comprobari poſſit, vt potius ab hoc tempore Romam Græcos medicos ſemper habuiſſe, & numquam Græcorum magnos patronos Romæ defuiſſe, manifeſtum ſit.

XIIII. Qualis igitur Romanorum inquilina, ante Græcos admiſſos, medicina fuerit, diſpecturi, cogimur Marcum Catonem, toties iam dictum, in ſubſidium vocare, etſi cum ipſa pueritia noſtram periodum iam migrauit. De hoc viro PLINIVS, vbi librum hiſtoriæ ſuæ XXVIIII. orditur, commemorat, quod commentarium ſcripſerit de medicina, qua vſus & ſe & coniugem vsque ad longam ſenectam perduxerit, qua filio mederi ſolitus ſit & ſeruis familiaribus. Dicit deinde, ea ipſa in hoc libro fuiſſe poſita, de quibus in hoc libro tractare conſtituerit. Agit autem in illo de medicinis ex animalibus capiendis. Cum Plinio bene conuenit PLVTARCHVS,* qui docet *ſcriptum ab eo eſſe librum de ratione, quam in curandis domeſticorum morbis teneret: nemini ſe ægroto ieiunium indixiſſe, ſed oleribus, carnibus anatum, palumbis aut leporis nutrire: hanc victus rationem facilem eſſe & commodam laborantibus, niſi quod multa edentibus in ſomnis apparerent; his ſe remediis & victus ratione vſum, valetudinem ſuam ſuorumque conſeruaſſe. Hac in re non videtur iuſta reprehenſione caruiſſe, vxore & filio amiſſis. Ipſe quidem firmo corporis habitu & robore fultus, diu perdurauit, vt & ſenex admodum cum muliere conſuetudinem haberet, & præter ætatem nuptias contraxerit.*

* in *vita Caton. majoris.*

XV. Quod PLVTARCHVS de oleribus modo dixit, id PLINIVS * illuſtrat, quando inter braſſicæ laudes illud com-

commemorat, quod ante omnes Pythagoras & Cato eam non parce celebrauerint: *cuius*, inquit, *sententiam vel eò diligentius persequi par est, ut noscatur qua medicina vsus sit annis* DC. *Rom. populus*. Sed non brassica sola fuit, verum plura etiam ex vegetabili regno attigit, ex eoque capiendum fructum ostendendum sibi sumsit, teste iterum PLINIO **, boum etiam medicina non omissa.

* *Libro XX. cap. IX.* ** *Libr. XXV. II. Primus*, inquit, *& diu solus idem ille Cato, omnium bonarum artium magister, paucis duntaxat* herbarum vsum *attigit.*

XVI. Sed non sola hæc fuisse, quibus Cato vtebatur, morborum remedia, sed quod insuper incantationes adhibuerit, apparet ex eius *de re rustica* * superstite libro, vbi ad luxationes carmine magico restituendas verba sensu carentia suppeditat, & ritum administrandi totam curationem edocet.

* *cap.* 160. En totam illam: *Luxum si quod est, hac cantione sanum fiet. Harundinem prende tibi viridem* P. *IV. aut V. longam. Mediam diffinde, & duo homines teneant ad coxendices. Incipe cantare in alio S. F. motas væta daries, dardaries, astataries, dissunapiter, vsque dum coeant. Vbi coierint & altera alteram tetigerit, id manu prende & dextra sinistra præcide. Ad luxum aut fracturam alliga, sanum fiet. Et tamen quotidie cantato in alio, S. F. vel luxato. Vel hoc modo, huat, hanat, huat, ista, pista, sista, domiabo, damnaustra & luxato. Vel hoc modo: huat, haut, haut, ista sistar sis ardannabon, dunnaustra.*

XVII. Erat de reliquo hic Marcus Porcius Cato Græcis in vniuersum iniquior, & patrii prisci moris tenacissimus, quem leuitate Græcorum introducta labefactari posse metuebat. Sed peculiariter ipsum medicos suspectos habuisse, apud PLINIVM, propriis ipsius verbis, exponitur, quæ huc apponam: *Vincam nequissimum & indocile genus Græcorum: & hoc puta vatem dixisse: Quandocunque ista gens suas litteras dabit, omnia cor-*

 rum-

rumpet. Tum etiam magis, ſi medicos ſuos huc mittet. Iurarunt inter ſe barbaros necare omnes medicina. Sed hoc ipſum mercede faciunt, vt fides iis ſit & facile diſperdant. Nos quoque dicunt barbaros, & ſpurcius nos, quam alios, opicos appellatione foedant. Interdixi tibi de medicis.

XVIII. Cauſam illius odii ſcite indicat PLVTARCHVS: *Cato non philoſophos modo Græcos odit, ſed & medicinam Romæ facientes Græcos ſuſpectos habuit. Quumque audiuiſſet Hippocratem a Perſarum rege multorum talentorum mercede vocatum, numquam ſe barbaris, Græcorum hoſtibus, operam nauaturum affirmaſſe: omnium medicorum commune eſſe iuramentum dixit, filiumque, vt ab uniuerſis ſibi caueret, monuit.*

XVIIII. Nunc vero videbimus quæ fata Archagathus Romæ expertus fuerit. Ea PLINIVS ſic exponit: *ei ius Quiritium datum, & tabernam in compito Acilio ob id publice emptam. Vulnerarium eum tradunt fuiſſe vocatum, mireque gratum aduentum eius initio: mox a ſæuitia ſecandi vrendique tranſiſſe nomen in carnificem, & in tædium artem omneſque medicos.*

XX. Plura equidem de hoc viro non inuenio. Sed hæc Romanorum auerſatio medicinæ maſculæ & efficacis meretur ſane notari. Si quid auguror traxerunt hoc a Pythagoreorum, in Italia ſine dubio celebrium, praxi, quippe quæ, vt alibi monui, maxime excolebat partem diæteticam, pharmacis minus, & vix alibi quam in vulneribus & vlceribus curandis, vtebantur: vnguentis & cataplaſmatibus, magis quam reliqui, interdum etiam incantationibus curabant, omnium autem minime ad ſecandum vrendumque veniebant.

XXI. Eadem Romanorum mollities videtur effeciſſe vt Archagathum inſequuti medici, ne fortunæ ſuæ in ampliſſima hac vrbe officerent, abſtinerent a medicina

omni

omni, medendique ratione actiuiori, dediscerentque ægrotis imperare duriora. Quare potissimum Erasistrateos in vrbe inuenimus, aliosque id genus medicos, qui obsequio beneuolentiam & lucrum captabant.

XXII. Archagathum hunc sponte sua Romam venisse, & iure Quiritium donatum fuisse, manifestum & indubium est: quare nec vlla est ratio dubitandi eum fuisse liberum & honestum virum: longeque plurimos, qui post ipsum in eandem vrbem venerunt, liberæ fuisse conditionis, & minime eodem loco cum iis habendos seruis medicis, quos in Romanorum monumentis quam plures inuenimus. De his nostro æuo acre certamen in Britannia exarsit. Quoniam vero editorum in hac causa scriptorum nihil omnino impetrare adhuc licuit, omnem de hac controuersia disputationem lubens omitto, & in aliud tempus differo, præsertim quum paullo inferiora Romanorum tempora commodam de hoc argumento disserendi occasionem sint præbitura.

INDEX I. RERVM.

Apol-

Boleti

Ge-

Hip-

Metha-

Pau-

Q.

R.

Signo-

 Ther-

V.

W.

X.

Y.

Z.

INDEX II. AVCTORVM.

Luc-

Tril-

Pag. 27. §. 16. *not.* * adde: Ipſemet PLVTARCHVS idem illud, quod hoc loco σκελετὸν dixerat, libro *de Iſide & Oſiride* p. m. 334. *ed. Frob - Gr.* vocat εἴδωλον ἀνθρώπου τεθνηκότος ἐν κιβωτίῳ περιφερομένου, *imaginem hominis mortui, ciſtulæ incluſam*, vt nullum ſit dubium, quin cum Herodoto idem ſentiat, omnemque ſceleti, ex noſtri ſæculi acceptione, ideam excludat.

Pag. 40. §. 49. *lin.* 5. lege : *Heliopoli* & lin. 6. Apin.

Pag. 60. §. 32. notæ adde : Druidas autem vatum ac medicorum loco Gallis fuiſſe, teſtatur PLINIVS *libr.* XXX. *cap. I.*

Pag. 130. §. 13. *not.** adde : De Turullio hoc, & luco Aeſculapii per ipſum magna ex parte, ad ædificandam claſſem, ſucciſo, legitur apud VALER. MAXIMVM *libr. I. cap.* 2.

Pag. 138. §. 28. *lin.* II. lege : Praxagoras Cous.

Pag. 147. §. 19. notæ adde : ſequitur auter in eo Rufum apud ORIBASIVM *medic. collect. Lib. VII. p.* 324.

Pag. 148. §. 22. *lin.* 2. lege : *Gnidiarum.*

Pag. 154. §. 9. nota ** lege 213.

Pag. 164. §. 4. *lin.* 2. lege : *Ariſtomenes.*

Pag. 180. §. 53. notæ adde : PLINIVS XXVIII. 8. teſtatur illum chamæleontem peculiari volumine dignum exiſtimaſſe, & per ſingula membra diſſecuiſſe.

Pag. 214. §. 17. notæ adde: Etiam vir doctiſſimus & hiſtoriæ philoſophicæ conſultiſſimus, D. D. CHRISTOPH. AVG. HEVMANNVS totam illam narrationem pro fabula & epiſtolicum illud commercium pro ſuppoſititio & ſophiſtico publice declarauit in *Actis Eruditorum Lipſienſ.* A. CIↃ IↃCC XIII. *pag.* 458. eundemque diſcurſum *Actis philoſophorum* inſeruit *Part. III. ſect. II. pag.* 670. ſeq.

Pag. 239. §. 6. *lin.* 8. lege : *maxime.*

Pag.

Pag. 243. *ſ*. 10. notæ adde: Eius compar documentum inuenies *de intern. affectionib*. §. 25.

Pag. 273. §. 43. *lin*. 13. lege : ſuccos.

Pag. 286. *ſ*. 73. notæ * adde: de oculi ſcarificatione nuper erudite & absque inuidia egit Exc. D.D. BVRCH. DAN. MAVCHART, Med. Prof. Tubingenſis, peculiari diſſertatione de hoc argumento ſcripta.

Pag. 310. §. 11. *lin*. 5. lege : *Demoſthenem*.

Pag. 412. §. 19. *lin*. 3. poſt *ſalubria* adde: *quæ inſalubria*.

Pag. 413. §. 23. *lin* 3. poſt *quoniam*, dele verba: *infinitus argumento impugnabant*, *quoniam*.

Eadem pagina *ſ*. 24. *lin*. 1. poſt *res* adde: *eſt*. Et *linea* 5. pro *nec* leg : *ne*.

Pag. 415. *lin*. 1. pro : *id quod*, lege : *idem quoque*.

— — *ſ*. 28. *lin* 5. lege *chirurgica*.

Pag. 417. *ſ*. 33. *lin*. 6. lege : *commendatam*.

Pag. 427. *ſ*. 20 *lin*. 2. lege : *veniſſent*.

Pag. 428. *ſ*. 1. *lin*. 3. lege : *medicina*.

— — *lin*. 13. lege : *ſexcenteſ*.

Pag. 432. *ſ*. 9. *lin*. 4. lege : *petitus*.

— — *ſ*. 10. *lin*. 3. lege : *decantatos*.

— — — *lin*. 7. lege : *Aegypt*.

